

128. Keskiviikkona 13 päivänä joulukuuta 1995

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1996 3445

Hallituksen esitys 72/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 50/1995 vp
Talousarvioaloitteet 1—364/1995 vp

Mietintöjen pöydällepano

2) Hallituksen esitys laiksi merimieseläkelain muuttamisesta 3525

Hallituksen esitys 201/1995 vp
Sosiaali- ja terveystalokunnan mietintö 26/1995 vp

3) Hallituksen esitys työeläkelainsäädäntöä koskeviksi muutoksiksi „

Hallituksen esitys 202/1995 vp
Sosiaali- ja terveystalokunnan mietintö 27/1995 vp

4) Hallituksen esitys eläkesäätiölaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys laiksi vakuutuskassalain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 187, 188/1995 vp
Sosiaali- ja terveystalokunnan mietintö 28/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Aho, Dromberg, Isohookana-Asunmaa, Karhunen, Kemppainen, Knaapi, Korkeaaja, Lax, Pekkarinen, Piha, Polvi, Pulliainen, Ryhänen, Salo ja Sasi.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Sasi, Piha, Knaapi, Salo, Pulliainen ja Pekkarinen.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Dromberg sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Aho, Pekkarinen ja Pulliainen, tämän kuun 15 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Halonen sekä tämän kuun 18 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Hassi, Isohookana-Asunmaa, Kemppainen, Korkeaaja, Lax ja Ryhänen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1996

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys 72/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 50/1995 vp
Talousarvioaloitteet 1—364/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 50.

Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. A la - Nissilä: Arvoisa puhemies! On hyvä, että talousarviosta käydään vielä tänään keskustelua. Eilen mielestäni oli täällä osin vilkasta, mutta pääsääntöisesti varsin asiallista keskustelua siitä tilanteesta, missä olemme, ja ensi vuodesta, johon nyt talousarvio kohdistuu.

Omassa puheenvuorossani ajattelin lyhyesti kosketella Euroopan rahaliiton tilannetta ja näkymiä ja myös Suomen lähestymistapaa tässä asiassa. Mielestäni yleisperusteluissa tulisi eduskunnan ilmaista selkeä tahto siitä, että hallituksen olisi annettava selonteko eduskunnalle kevätistuntokauden alkaessa Euroopan rahaliiton syvimmän vaiheen eduista ja haitoista Suomen kannalta katsoen erityisesti huomioon ottaen työllisyys, talous ja hyvinvointiyhteiskuntamme perusteet.

Sitä ennen yleispuheenvuorona totean, että keskustahan on esittänyt oman talous- ja työllisyyslinjansa, johon meidän talousarviolinjamme perustuu. Se on mielestäni hallituksen linjaa oikeudenmukaisempi, työllistävämpi ja myös kannustavampi. Sen pohja myös on mielestäni terve. Mehän säästämme noin 6 miljardia samoista kohteista kuin hallitus. Lisäksi meillä on 2,3 miljardia erilaisia säästöjä ja 1,7 miljardia rahoittuu sillä tavalla, että työllisyys- ja pk-poliittinen linjamme ja säästöjen kohdentaminen tuo parempaa työllisyyttä ja talouskasvua. Sinällään taloudelliseen tilanteeseen liittyen voi todeta, että hidastuvan kasvun oireet todella vaativat nyt meiltä nopeita toimia taloudessa ja työllisyydessä tässä tilanteessa.

Arvoisa puhemies! Euroopan talous- ja rahanunionin kolmannen, syvimmän vaiheen toteutuminen on jo siirtynyt kauemmaksi. Alkuunhan sovittiin siitä, että se alkaisi vuonna 97. Nyt tavoitellaan vuotta 99, mutta Euroopassa käydään aika laajaa keskustelua myös tästä aikataulusta. Ranskassa tällä hetkellä, kuten tiedämme, on levottomuutta, ja myös tämä levottomuus osin yhdistetään Euroopan rahaliittoon liittyvään keskusteluun.

Euroopan unionin komissiohan on arvioinut Rahaunionin hyödyt suuriksi. Viime vuosina on kuitenkin ruvennut kertymään myös taloustieteen tutkijoiden analyysiä Rahaunionin hyödyistä ja haitoista. Tähän asti keskustelua on hallinnut ehkä EU:n komission melko yksipuolisesti unionin hyötyjä korostava näkemys, joka esitettiin vuonna 90 kirjassa One market, one money. Sen mukaan vasta Emu ja yksi yhteinen raha

toisivat täydet hyödyt yhteismarkkinoista. Yritysten olisi helppo laajentaa toimintaansa muihin jäsenmaihiin, saataisiin suurtuotannon etuja. Kilpailu tehostaisi tuotantoa, ja talouden kasvu nopeutuisi. Kaupankäynti ja matkustaminen helpottuisivat, kun valuutanvaihto ja valuutariskit häviäisivät. Komissio väittää, että myös talouden vakaus paranisi yhteisen rahan ja rahapolitiikan ansiosta.

Sen sijaan monet tutkijat pitävät haittoja suurempina kuin hyötyjä. Taloustieteen tutkijoiden empiiriset tutkimukset antavat perätkin erilaisen kuvan Emun hyödyistä ja haitoista. Erityisesti epäillään, että suuret erot jäsenmaiden talouksien rakenteessa, muun muassa inflaatiotaipumuksessa, heikentävät talouden vakautta. Erilaiset sykäykset tai häiriöt johtaisivat Rahaunionissa maiden taloudet entistä vaikeampiin ylikuumenemisiin, suhdannelaskun sekä vaikean työttömyyden kausiin.

Esimerkkinä suuresta epäsymmetrisestä sokeudesta ja sen seurauksista rakenteeltaan erilaisissa talouksissa ovat Saksan yhdistymisen vaikutukset Saksaan ja muihin Euroopan maihin. Saksan itäisen osan elintaso, sosiaaliturva sekä infrastruktuurin jälleenrakennus rahoitettiin suureksi osaksi läntisestä Saksasta. Kun sitä ei rahoitettu veroja nostamalla, seurauksena oli liikakysyntä ja inflaation kiihtyminen sekä korkotason nousu. Tätä tilannetta kannattaa myös selvittää ja tutkia.

Heikomman valuutan maissa myös Euroopassa syvä taantuma ja lama johtivat vuonna 92 valuuttakriisiin, joka horjutti EU:n valuuttajärjestelmää. Italian, Englannin, Espanjan, Portugalin, Irlannin sekä kaikkien kolmen Skandinavian maan valuutat devalvoituivat, kuten hyvin muistamme.

EU-maat ovat rakenteeltaan ja reaktioiltaan erilaisia. Ei ole siten mitenkään varmaa tai selvää, että Euroopan unioni muodostaa ns. optimaalisen valuutta-alueen. Maat voivat muodostaa optimaalisen valuutta-alueen, jos niiden talouksien erot ovat suhteellisen pieniä. Niiden tuotannon ja viennin rakenteiden tulee olla monipuolisia, mahdollisimman samanlaisia, inflaatiiovauhdin saman kaltainen niin, että hintakilpailukyky ei heilahtele paljon.

Jos taas maiden välillä on suuria eroja, työmarkkinoiden tulee olla poikkeuksellisen joustavat. Silloin tullaan siihen, että hintojen ja palkkojen tulisi joustaa myös alaspäin, jotta pitkiä joustamat vältettäisiin. Sopeutumista auttaisi myös se, jos työvoiman liikkuvuus maasta toiseen olisi

suuri. Valuuttaunioni onnistuu, jos maat reagoivat suunnilleen samalla tavalla ja jos työmarkkinat joustavat. Ylikuumenneita suhdannenousuja voidaan silloin hillitä ja vaikeita työttömyyskausia estää yhteisellä rahapolitiikalla; silloin talouden vakaus paranee.

Huomiota herättää myös se, että tutkijat pitävät Emun onnistumisen esteenä erityisesti maiden reaalitylouksien eroja. Maastrichtissa sovitut lähentymiskriteerit painottavat sen sijaan rahataloudellisten erojen, kuten korkotasojen, inflaatiovauhtien sekä julkisen sektorin velkaantumisen erojen supistamista ja vakaita valuuttakursseja. Voidaan hyvin herättää kysymys siitä, tulisiko Maastrichtin kriteerit panna uusiksi. Vakavin puute ehkä on juuri työmarkkinoiden joustavuuden puuttuminen kriteerien joukosta.

Euroopan unionin maiden rakenteiden ja käyttäytymisen eroja on tutkittu myös vertaamalla niitä USA:n osavaltioiden rakenteisiin ja käyttäytymiseen. Laajalti siis epäillään sitä, että EU ei muodosta nykyisellään, ainakaan vielä, toimivaa optimaalista valuutta-aluetta.

Arvoisa puhemies! Koska taloudelliset perusteet laajalle Emulle, sen syvimmälle vaiheelle, saattavat olla riittämättömiä, sitä voidaankin pitää pitkälti poliittisena projektina. EU:n komissio on sitoutunut vahvasti sen toteuttamiseen, Emu on eurointegraation syventämisen tärkein vaihe, vaikkakin poliittiset ristiriidat tässä suhteessa ovat suuria. Saksan intressit Rahaliittoon sinällään eivät ole suuret, koska Saksa ja Bundesbank hallitsevat Euroopan rahataloutta nykyisessä ems-järjestelmässä. Sen sijaan juuri poliittisella puolella intressit korostuvat. Ranska on jo pitkään pyrkinyt puolestaan vähentämään Saksan ylivaltaa Euroopan rahataloudessa ja haluaisi päästä mukaan päättämään tasa-arvoisena jäsenenä Euroopan keskuspankin politiikasta.

Emun vaiheista ja tilanteista voitaisiin käydä pitempäänkin keskustelua. Oleellinen kysymys on tällä hetkellä se, toteutuuko Emun aikataulu. Saksan ja toisaalta Ranskan sekä eteläisten jäsenmaiden etujen ristiriita Emu-prosessissa voi olla niin syvä, että se voi uhata kaataa koko hankkeen. Englanti, joka on hankkinut oikeuden jäädä Emun ulkopuolelle, on hankkeen suhteen varsin kriittinen. Saksa puolestaan on tiukentanut kantaansa Maastrichtin lähentymiskriteerien täyttämiseen talusministeri Waigelin tunnetussa puheessa. Toisaalta on niin, että komission arvovalta on sitoutunut voimakkaasti Emu-prosessiin. Mutta kestääkö sen arvovalta aikataulun hidastumisen?

Arvoisa puhemies! Nyt kysytään, miten Suomen tulisi toimia. Hallituksen tavoitteena on saada Suomi ensimmäisten joukossa Euroopan rahaliiton syvimpään vaiheeseen. Jos Euroopan unionin kolmannen vaiheen aikataulu venyy, se tuo Suomelle lisää aikaa. Voidaan kysyä, täyttyykö Suomi lähentymiskriteerit silloin, kun päätöksen hetki tulee. Yleisesti ollaan sitä mieltä, kuten keskustakin on todennut, että tärkeä on pyrkiä kriteerien täyttämiseen yleisistä talouspoliittisista syistä.

Arvoisa puhemies! Pitäisin hyvin tärkeänä, että meillä käytäisiin todellista keskustelua siitä, missä vaiheessa valmistelu on tällä hetkellä Rahaliiton kolmannen vaiheen osalta, mitkä olisivat sen työllisyys- ja talouspoliittiset edut ja haitat Suomea ajatellen ja mitkä olisivat sen haitat ennen kaikkea myös yhteiskuntamme perusteen kannalta.

Tämän talousarvion äärellähän on osoitettu paljon kritiikkiä sen suhteen, että se jakaa Suomen kansaa sillä tavalla, että usein ne tahot, jotka ovat integraatiossa kärsimässä — ennen kaikkea pienituloiset, vähäosaiset — ovat tässä menettäjänä. Voi käydä niin kuin ed. Aula ryhmäpuheen- vuorossa totesi, että tulee jako kahteen: menettäjiin ja ryhmään, jonka hyvä ja mukava olla, joka menestyy yhteiskunnassa. Tästä näkökulmasta tulee meidän myös totta kai käydä keskustelua.

Mielestäni pitäisi käydä myös keskustelua siitä, mikä olisi Suomen rooli suhteessa Emu-prosessin kehittämiseen. Meidän intressissämme on se, että myös niillä mailla, jotka jäävät Rahaliiton syvemmän vaiheen ulkopuolelle, jos Rahaunioni toteutuu, on toimivat, vakaat rahapolot Emun kolmannen vaiheen ulkopuolella. Näin ollen, jos näin toimitaan, meilläkin eduskunnassa olisi todellinen vaihtoehtotilanne päättää siitä, osallistuuko Suomi Emun kolmanteen vaiheeseen vai jäämmekö Rahaliiton ulkopuolelle, jolloin meillä olisi mahdollisuus toimia, niin kuin sanoin, vakaan valuutan oloissa omaa talouspoliittista liikkumavaraamme säilyttäen. Itse suhtaudun Emuun kiirehtimiseen hyvin kriittisesti ja näen, että hallituksen sitoutuminen näin innokkaasti kolmannen vaiheen toteuttamiseen on liiallista innokkuutta.

Olisi paikallaan, että helmikuussa hallitus toisi selonteon asiasta. Voisimme käydä rakentavaa keskustelua Emun valmistelun nykyvaiheesta, eduista ja haitoista nimenomaan Suomen kannalta: työllisyystavoittemme, talouden ja pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskuntamme perusteen kannalta.

Ed. J. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä aivan oikein kertoili Emu-kriteereitä, mutta hiukan hämmästytti väite, että oltaisiin kiirehtimässä kritiikittömästi Emun kolmatta vaihetta. Myös hallituspuolueiden puolella käydään hyvin analyttistä ja vakavaa keskustelua siitä, mihin Emu on menossa, minkälaiset tarkemmat suunnitelmat tänä ja tulevana vuonna laaditaan ja mikä Suomen asema vähitellen muotoutuvassa Emussa voisi olla. Nythän on jo selvää se, että Suomi suhteellisen helposti pystyy kriteerit täyttämään ja silloin saa valinnanmahdollisuuden: mennä mukaan tai ei.

Suurin ongelma meillä on tässäkin suhteessa työttömyys. Kun listoja laaditaan todennäköisistä Emun kolmannen vaiheen aloittajista, sieltä herkästi tiputetaan Suomi, ei suinkaan budjettivajeen tai velka-asteen takia vaan sen takia, että meillä on vakava työttömyys. Luottamusta ei tavallaan riitä siihen, että tulevina vuosina pystytään taloutta pitämään näissä rajoissa. Tämän takia korostuu edelleenkin hallituksen päälinja, eli nyt täytyy kaikki voitava tehdä juuri työllisyyden kohentamiseksi, ja sillä tavalla myöskin Suomen valinnanvapautta lisätään.

Toiseksi hämmästytti ed. Ala-Nissilän maininta, että vakavin puute Emu-kriteereissä olisi työmarkkinoiden joustavuuden määrittely. Täsähän joudutaan kovasti hetteikölle. Suomen työmarkkinat ovat nyt jo hyvin joustavat niin työehtosopimusjärjestelmän puitteissa, esimerkiksi palkkojen määräytymisessä, kuin irtisanomisissa verrattuna useisiin muihin EU-maihin.

Kolmanneksi tuo jako kahteen tapahtui juuri viime vaalikaudella, kun jaettiin suomalaiset työttömiin, yli 20 prosenttiin, ja sitten työhön jääneisiin.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Selvin ero, mikä on Emussa ja Emun ulkopuolella olossa, on tietenkin pitkän ajan korkoprosentti, joka varmasti on vähintään pari prosenttiyksikköä suurempi silloin, jos Suomi on ulkopuolella. Se varmaan koskee kaikkia suomalaisia ja ehkä juuri vähätuloisimpia, joilla on lainoja eniten. Kyllä minusta jos Emuun päästään, se on niin kuin kultapossukerho, on mukavaa olla kultapossukerhon jäsen.

Jonkin verran ihmettelen sitä, että SAK ilmoittaa, että nimellispalkkoja ei voi laskea missään tapauksessa suhdanteiden mukaan. Ilmeisesti se tarkoittaa sitä, että reaali-palkoista ei ole väliä, kunhan nimellispalkat vain säilyvät.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ala-Nissilän puheenvuoro oli varsin maltillinen keskustalainen puheenvuoro, nimenomaan mitä Emuun tulee. Siinä jonkin verran tietysti painottui opposition edustajan näkemys ja pessimismi on ehkä vähän liian suurta. Jos katsotaan kuitenkin, minkälaista talouspolitiikkaa Emussa on, niin Emuhan merkitsee hyvää talouspolitiikkaa. Se merkitsee myös sitä, että budjettivajeemme ja valtion velkamme on saatava, joka tapauksessa saatava, kuriin. Mielestäni aikataulu ei ole ollenkaan liian kireä. Päinvastoin voidaan keskustella siitä, kuinka kauan me suomalaiset jaksamme maksaa valtion velan korkoja, mikä viime vaalikaudella, ed. Ala-Nissilä, saatiin aikaan täällä, samaten kuin budjettivajeen repeäminen.

Mitä tulee Suomen Emu-jäsenyyteen, minusta on hyvä, että me pyrimme ensimmäisten maiden joukossa. Tällä hetkellä esimerkiksi Ranskassa ja Saksassa, jotka tulevat tämän asian ratkaisemaan, varsinkin Ranskassa näyttää olevan tietty käsitys, jonka sunnuntaina näin heidän televisio-ohjelmassaan TV5:ssä. Siellä haastateltiin entistä, tänä vuonna toimensa jättänyttä sisäministeriä Charles Pasqua. Hän sanoi, että hänen mielestään ensimmäiset maat ovat Benelux-maat Belgia, Hollanti ja Luxemburg — Belgiakin valtion veloista huolimatta — Ranska ja Saksa sekä Itävalta. Suomea ei mainittu näiden kuuden ensimmäisen joukossa, joten mielestäni on hyvä, että me harrastamme tätä politiikkaa, pyrimme ensimmäisten joukossa sinne, jos se sitten toteutuu. Ranskan nykyinen tilanne saattaa hyvinkin jo viikon kuluessa osoittaa, että Ranska ei halua Emuun tai ei pysty tulemaan Emuun, jolloin tämä tilanne ilmeisesti aikataulultaan ja muuten siirtyy eteenpäin.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean ensinnäkin sen, että jos Rahaliiton kolmas vaihe toteutuu, ei ole missään sanottu, etteikö sen ulkopuolelle jäisi sellaisia maita, jotka täyttävät kriteerit, esimerkiksi Tanska tai Englanti. Voi hyvin olla, että ulkopuolella on mahdollisuus toimia varsin vakaissa valuuttaoloissa ja matalammankin korkokannan puitteissa. Sitä ei ole vielä kirkossa kuulutettu.

Ed. J. Koskiselle olisin todennut sen, että puheenvuorossani sanoin, että Suomi voi täyttää nämä rahataloudelliset kriteerit, mutta on todellakin ryhdyttävä täyttämään reaali-taloudelliset kriteerit Emun suhteen. Silloin tulemme todella

työttömyysongelmaan. On todella peilattava Emu-tavoitteitamme nykyistä työllisyystavoitetta vasten. Kyllä työllisyystavoite on ykkönen myöskin valtiontalouden näkökulmasta. Ellemme onnistu merkittävästi työllisyyttä laskemaan, olemme valtiontalouden kanssa todellisissa vaikeuksissa.

Edelleen toteaisin, että tällä hetkellä Emu on enemmän poliittinen. Sen perusteet ovat enemmän poliittisia kuin talouspoliittisia. Näin sanovat useimmat tutkijat tänään. Kun heidän argumenttejaan ja tutkimuksiaan lukee, tällaiseen johtopäätökseen väistämättä tulee. Ensinnäkin EU-komissio on, totta kai, sitoutunut hyvin voimakkaasti Raha- ja talousliittoon, perusteli sitä enemmän poliittisluontoisilla argumenteilla. Sen takia meidän olisi, arvoisa puhemies, nyt Suomessa tärkeää kuulla hallituksen tavoitteet ja käydä niistä rakentava keskustelu mielellään helmikuussa, kun pirteinä palaamme joululomalta.

Ed. S a a r i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja ed. Mauri Pekkarinen aloitti eilen esitellessään valtiovarainvaliokunnan mietintöä toteamalla tähän tapaan: "Vaihtotaseemme on ylijäämäinen, velkakierre hidastuu, ja Suomi selviytyy." Kun tuohon lisätään vielä, että korot ovat oleellisesti laskeneet ja inflaatio on lähes nollassa, olen ed. Pekkarisen kanssa täysin samaa mieltä. Kyllä Suomi selviytyy.

Selviytymisessä on Lipposen hallituksella merkittävä rooli. Hallitus on saanut varsin vaikeissa olosuhteissa aikaan säästöohjelman ja myös työllisyysohjelman. Hallituksen rooli oli tärkeä myös tulopoliittista kokonaisratkaisua sorvattaessa. Nyt harjoitettua kolmikantakulttuuria voidaan myös pitää onnistuneena. Pienenä kansakuntana meillä suomalaisilla ei ole varaa riidellä suurissa asioissa, vaan aina meidän kannattaa sopia, ja onneksi tässä ajassa nyt on löytynyt riittävästi sopimishaluisia ja sopimuskkykyisiä tahoja.

Hyvää budjetissa on, että siinä edelleen panostetaan varsin voimakkaasti koulutukseen. Kuten tiedämme, työttömyys kohdistuu ennen kaikkea niihin, joilla ei ole juurikaan koulutusta. Ilahduttavaa on ollut havaita, että nuorisotyöttömyys on jossakin määrin lähtenyt jo laskuun.

Työttömyyden kannalta on kuitenkin edelleen erittäin suuria ongelmia. Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvaa kasvamisestaan, ja työttömyysluvat ovat kokonaisuudessaan edelleen aivan liian korkealla. Tässä yhteydessä on kuitenkin tarpeen

painottaa ja muistuttaa, että viimeksi kuluneen puoleltoista vuoden aikana on maahamme syntynyt noin 70 000—80 000 uutta työpaikkaa, mutta samanaikaisesti työmarkkinoille on tullut vastaava määrä uutta työvoimaa, joten työttömyysluvat eivät ole korjaantuneet. Sen sijaan työllisten määrää koskevat luvat ovat kasvaneet.

Hyvänä asiana pidän sitäkin, että kuntien valtionosuuksiin, elinkeinotukiin ja tulonsiirtoihin kohdistuneista säästöpäätöksistä huolimatta meidän avustusjärjestelmiemme perusrakenteet on voitu kutakuinkin säilyttää. Meillä on esimerkiksi edelleen maailman kattavin perusturverkko.

Selvää on sekin, että kun valtiontalous on vaikeuksissa, paineet kunnallistaloutta kohtaan kasvavat. On otettava vielä huomioon, että valtiontalouden velka kasvaa kaiken aikaa ja on tällä hetkellä jo tasossa 350 miljardia markkaa. Sitä vastoin kuntien velkataakka on vain noin kymmenesosa valtion velkataakasta ollen tasossa noin 30 miljardia markkaa. Kunnat ovat joiltakin osin jopa alentaneet veroäyryjään ja maksaneet myös pois velkojaan. Monessa tapauksessa kunnat ovat voineet toimia kuten vientiyritykset, jotka nykyisen korkeasuhdanteen aikana ovat pidättäytyneet investoinneista ja työllistämisestä ja sen sijaan keventäneet taseistaan vieraan pääoman määrää.

Kunnilta voisi kuitenkin odottaa muunkinlaista talouspolitiikkaa. Kunnan tehtävänä on palvelujen tuottaminen, ei alkuunkaan taloudellisen voiton tavoittelemineen. Kunnan toimialaan sopivat siten erittäin hyvin myös nykyistä tehokkaammat työllistävät toimenpiteet.

Miksi kotimainen kysyntä ei ole elpynyt, vaikka monet talouden tunnusluvut antaisivat niin ymmärtää? Avainsana on edelleen epävarmuus. Hallitus on omalta osaltaan yrittänyt vakauttaa oloja, ja markkinat näyttävätkin luottavan maan hallitukseen, mutta muutamat meklarit ja spekulantit eivät kata koko kansaa, ja kansa ei näytä vielä täysimääräisesti luottavan parempaan tulevaisuuteen.

Oleellisimmin epävarmuuden ilmapiiriä ylläpitää se, että työmarkkinoilla on edetty tilanteeseen, jossa pysyvä työpaikka alkaa olla enemmänkin poikkeus kuin sääntö. Miten sellaiset ihmiset, joilla ei ole töitä lainkaan tai joiden työsuhde on tavalla tai toisella kovin epävarma, uskaltaisivat tehdä hankintoja tai muutoin vaikuttaa kotimaisen kysynnän kasvuun? Ei, he maksavat mahdolliset velkansa, jos pystyvät, tai säästävät pahan päivän varalle, koska toimeen-

tuloon liittyvät asiat ovat edelleen liiallisen epävarmuuden usvan peitossa.

Sijoittajatkin odottavat lisänäyttöä edelleen siitä, että tuotannollinen investointi tuottaa lais-
kaa pankkitalletusta paremmin. Pessimismin ja varovaisuuden voittamiseksi on ponnisteltava edelleen, ja tuossa työssä ovat avainasemassa myös yksittäiset työnantajat.

Arvoisa puhemies! Syrjäisenä, kaukana maailmanmarkkinoista olevana maana meidän tulisi kaikissa olosuhteissa huolehtia kilpailukyvyttämme. Tässä budjetissa siitä pidetäänkin huolta muun muassa siten, että huolehdimme koulutuksen laadusta ja määrästä edelleen. Sen sijaan kilpailukykyämme kannalta hyvin ratkaisevassa asemassa olevat liikenne- ja energiapoliittiset linjat odottavat yhä selkeitä hallituksen kannanottoja. Maamme on sellaisessa kilpailutilanteessa, että pelkästään ajan pelaaminen saattaa tulla meille lopulta kovin kalliiksi. On syytä muistaa, että kansakuntien välisessä kilpailussa Suomi ei lähde paalupaikalta, vaan annamme tasoitusta, lähdemme jonon hänniltä, lähes pohjoisnavalta.

Oman kritiikkini kohdistan siihen, miten tämä budjetti vastaa kysymykseen: Onko tulos oikeudenmukainen? Tulonsiirtojen piirissä olevilta kansalaisilta on jouduttu etuuksia leikkaamaan, mutta miten on puututtu niiden maksukykyisten tahojen talouteen, jotka tässäkin ajassa rikastuvat rikastumistaan ja tekevät miljardituloksia? Ei juuri mitenkään! Miten on puututtu niiden hyvä-tuloisten kansalaisten tuloihin, jotka eivät ole tulonsiirtojen piirissä? Heidän verotustaan kevennetään ja palkkojaan korotetaan. Minusta se ei tunnu oikeudenmukaiselta.

Hallituksen tulisi jatkossa paneutua perusteilisest myös tähän kysymykseen. Oikeudenmukaisuus on suhteellinen käsite ja liittyy oleellisesti tuntemuksiin ja kokemuksiin. Jos kansalaisista tuntuu, että hallituksen politiikka ei ole oikeudenmukaista, se omalta osaltaan ylläpitää ja saattaa jopa lisätä epävarmuutta yhteiskunnassa. Ranskassa on nähtävissä, mihin tilanne voi kehittyä, kun hallituksen politiikka tuntuu ihmisi-
stä epäoikeudenmukaiselta.

Onneksemme suomalaiset ovat luonteeltaan jähempää ja harkitsevaisempaa kansaa, mutta olemme myös aika pitkävihaista ja tuo vihaisuus saattaa purkautua esimerkiksi seuraavissa eduskuntavaaleissa arvaamattomin seurauksin. Rohkenen odottaa ja suorastaan vaatia, että hallituksen budjettiesitykset ovat jatkossa nykyistä oikeudenmukaisempia.

Minun rooliini ehkä sopii vielä kommentoida myös valtion liikuntabudjetin sisältöä. Siltä osin tilanne näyttää jatkuvan entistä lohduttomampana. Liikuntakulttuurin määrärahoja leikataan edelleen. Liikunnan positiivisiin vaikutuksiin ei tunnu vielä kukaan luotettavan. Sinänsä kauniit korulauseet eivät liikuntaväkeä lämmitä, kun puute on resursseista, joihin tämä budjetti ei lisää markkaakaan. Päinvastoin leikkauslinja jatkuu edelleen. Lopuksi todettakoon kuitenkin, että kun liikunnan harrastajat ovat positiivista ja optimistista väkeä, niin liikuntakulttuurin toiveet silti kohdistuvat tällä hetkellä siihen, että meneillään olevaan julkisten rakennusten peruskorjausohjelmaan saataisiin budjettivaroja rahoitettavaksi myös liikuntapaikka-hankkeita.

Kritiikistäni huolimatta budjetti on hyväksytävissä, koska parempiakaan vaihtoehtoja ei ole esitetty.

Ed. Liikkane (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa rouva puhemies! Ed. Saarisen puhe oli tyypillinen hallituspuolueen edustajan puhe. Hän totesi, että on valitettavaa, että pieni- ja keskituloisilta leikataan ja hyväosaiset jätetään rauhaan. Mutta hän toisaalta täällä äänestyskäyttäytymisessä koko ajan toimii hallituksen linjan mukaisesti. Näin on tapahtunut. Minusta on turha silloin kovin paljon hurskastella asialla, jos todella itse toimii eri tavalla kuin puhuu. Näin ollen näkisin, että meidän nimenomaan olisi pitänyt tässä budjetissa tehdä niin, että me jättäisimme pieni- ja keskituloiset rauhaan, koska heidän kauttaan nimenomaan kotimarkkinoita voidaan elvyttää, koska tämä väestönosa käyttää kaiken mahdollisen tulonsa juuri kulu-
tukseen. Hyväosaiset eivät käytä, he panevat sitä säästöön.

Toinen painopistealue ed. Saarisen puheessa oli koulutus. Itse ymmärrän hyvin, että nuoret tarvitsevat koulutusta, mutta ei sekään ole oikein, että kurssilta kurssille ihmisiä viedään. Pitää tulla tolkkua siihenkin ja keskittyä nimenomaan pysyvien työpaikkojen luomiseen silläkin rahalla.

Samoin optimistisuus on hyvä. Kaikkien meidän pitää suhtautua myönteisesti tulevaisuuteen, mutta ei saa olla niin, että me emme tee mitään sen eteen. Tällä hetkellä Suomessa ainoa mahdollisuus pärjätä tulevaisuuden suhteen on satsata pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Tätä kautta Suomi nousee, vienti vetää ja meidän kotimarkkinamme elpyvät.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorona ed. Saarisen puheen osa-alueeseen, joka käsitteli liikuntakysymyksiä, totean, että olen pitkälti hänen kanssaan samaa mieltä siitä, että liikunnan tulisi saada valtion budjetista oma määrärahasuutensa. Mutta sen sijaan toteaisin, että me olemme ottaneet valtiovarainvaliokunnan sisä- ja tiedejaostossa huomioon eräitä ongelmia ja muu muassa sen, että liikuntatieteen rahoitukseen on kiinnitetty huomiota, lähinnä tutkimustoimintaan. Lisäksi totean, että olemme ohjanneet myös liikunnan määrärahoja osittain liikunnan työpaikkojen turvaamiseen.

Ed. Saarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ensinnäkin syytä todeta, että hallituspuolueen kansanedustajana täytyy tietysti sitoutua hallitusohjelmaan, jota itse on ollut hyväksymässä. Täytyy myös todeta se, että eihän hallitusohjelma voi olla yksittäisen kansanedustajan sanelema, vaan sitoutuminen tapahtuu asioihinkin, joihin välttämättä henkilökohtainen kanta ei aina olisikaan ollut saman suuntainen tai saman merkinen. Se sopiminen vaatii kykyä ja voimavaroja, että jaksaa, kestää ja sietää sen kokonaisuuden, johon on valmis sitoutumaan, koska hallitusohjelmassa on myös paljon hyvää. Vastuu kannetaan yhdessä, eikä siitä yksittäinen edustaja voi irtautua, miten sattuu.

Koulutuksen osalta toteaisin, että totta kai koulutetun ihmisen työnsaantimahdollisuudet ovat moninkertaiset kouluttamattomaan nähden ja sen vuoksi pitää uskoa siihen, että koulutuksen avulla jossakin vaiheessa töitä löytyy, koska varmaa on, että ilman koulutusta työnsaantimahdollisuudet ovat oleellisesti huonommat.

Ed. Liikkasen puheenvuoron johdosta vielä pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskeva kannanotto. Nimenomaan hallitushan on pyrkinyt parantamaan pienen ja keskisuuren yritystoiminnan toimintaedellytyksiä. Nyt on vain kysymys siitä, tehoavatko hallituksen toimenpiteet. Toivotaan, että niihin uskotaan ja ne auttavat ihmisiä työllistymään.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ed. Saarinen puuttui puheenvuorossaan erääseen hyvin tärkeään asiaan. Hän totesi, en nyt muista sanotarkasti, että ne, joilla on rahaa, eivät kuluta rahojaan, vaan sijoittavat ne pankkitileille ja näin ollen työtä tuottavat investoinnit eivät ole lähteneet liikkeelle. Se pitää paikkansa. Tällä

hetkellä tiedämme, että pankkien luottokanta on lähes 100 miljardia markkaa normaalioloja alhaisempi. Kun pankit saavat tulonsa nimenomaan antolainauksesta ulospäin, niin 100 miljardista 3 prosentin katteella pankkien tulot, jos ne rahat olisivat ulkona eivätkä pelkästään talletettuina, olisivat 3 miljardia markkaa, jonka pankit nyt kärsivät vuosittaisena tappiona. Ei ole ihme, jos pankit sylkevät työntekijöitä ulos ja saneeraavat, koska pankkien tulot ovat tällä tavalla vähentyneet.

Nämä rahat pitäisi saada siis ulos. Niillä pitäisi ostaa irtainta ja kiinteää, panna raha pyörimään suomalaisessa yhteiskunnassa. Mutta miksi näin ei ole, ed. Saarinen? — Ed. Saarinen taisi jo lähteä pois täältä. — Se johtuu siitä, että inflaatiomme on nollassa. Jos kiinteän omaisuuden hinnat eivät nouse, toisin sanoen ne eivät tuota markkaakaan sijoittajalle voittoa, niin totta kai se raha kannattaa pitää silloin pankissa, josta joka tapauksessa tulee prosentti, kaksi, kolme, neljä reaalikorkoa. Niin kauan kuin suomalaisessa yhteiskunnassa inflaatio on nollassa, tuo pelätty mörkö inflaatio, pysyvät myös rahat pankeissa, pankit kärsivät tappioita, sylkevät ulos työntekijöitään ja yhteiskunta nujuu.

Minä olen aina sanonut, että kohtuullinen inflaatio on yhteiskunnan rattaiden rasva. (Ed. Rinne: Se pitää paikkansa!) Jos yhteiskunnassa ei ole inflaatiota, se ei myöskään pyöri. Eiväthän kuivat rattaat voi pyöriä, ne vain kitisevät ja hirttävät kiinni. Näinhän se on, rouva puhemies.

Mutta varsinaisessa puheenvuorossani, jota en ole oikeastaan mitenkään suunnitellut, (Ed. Hellberg: Sen huomaa!) totean, että täällä on näiden päivien aikana ... — Ed. Hellberg, Porvoon pyöräilijäsukua, totesi, että sen kyllä huomaa, se oli aivan hyvä huomio, kun huomaa. — Joka tapauksessa näiden päivien aikana on myös kerrattu vähän poliittista historiaa. On kysely, kenen syytä on se, että me olemme yhteiskuntana taloudellisesti näin kurjassa tilassa tällä hetkellä. On arvosteltu Holkerin hallitusta, on arvosteltu Ahon hallitusta, on arvosteltu myös nykyistä Lipposen hallitusta. Tosin täytyy todeta, että Holkerin hallitus on alkanut pikkuhiljaa jäädä haudan rauhaan, sitä ei niin kovin paljon ole enää moitittu. Enkä minäkään aio moittia enkä ottaa historiaa uudelleen esille.

Haluan kuitenkin todeta erään asian, ja se on se, että kun oletetaan kunkin hallituksen, joka yleensä on ollut pystyssä neljä vuotta, saavan tulosta omista toimistaan sinä aikana, kun se on vallassa, niin se ei pidä paikkaansa. Ne

toimet, jotka yhteiskunnassa tehdään ja joita yhteiskunnassa tapahtuu, näkyvät konkretisoituina yleensä vasta seuraavan hallituskauden aikana. Näin ollen ne virheet, jotka tehtiin Holkerin hallituksen aikana, ja ne tapahtumat, joita silloin tapahtui ja joita ei voi Holkerin hallituksen syyksi laskea, konkretisoituivat aikaan, kun Esko Aho otti hallitusvastuun Suomessa vuonna 1991.

On totta, kuten eilen illalla saarnattiin, että Ahon hallituskausi oli yhtä sekavuutta, yhtä kaaosta. Se pitää paikkansa. Mutta se johtui niiden virheiden ja tapahtumien konkretisoinnista, mitä oli tapahtunut edellisellä hallituskaudella. Ahon hallituksen alkuaikana vaihtotaseen vajuus oli 20 miljardia markkaa, korot pyörivät 20 prosentissa, työttömyys kasvoi ja vienti romahti kokonaisuudessaan. Kun katsotaan, mitä minun mielestäni uskomattomilla ponnisteluilla keskusta — kokoomus-hallituksen aikana tehtiin ja saatiin aikaan, tulos on selvästi nähtävissä. Korkotaso muuttui. Jos katsotaan jotakin 3—6 kuukauden heliboria, se pyöri Ahon lopettaessa 6 prosentissa. Vienti veti niin, että vientiteollisuus pyöri ylikuumenuneena. Työttömyys oli Ahon kauden loppuajoina kääntynyt laskuun. Kun vaihtotase oli ollut aikaisemmin parikymmentä miljardia markkaa miinuksella, se oli lähes vastaavan summan plussalla.

Näin ollen Ahon hallituksen aikana tehdyt työt kyllä näkyivät jossain määrin konkreettisina myöskin Ahon hallituksen loppuajoina, mutta Ahon hallituksen toimenpiteet näkyvät konkreettisesti vasta nyt Lipposen hallituksen aikana. Mihinkään positiiviseen seikkaan, koronlaskuun ja muihin myönteisiin seikkoihin, Lipposen hallitus ei ole pystynyt vielä vaikuttamaan tiimaa, vaan kaikki on seurausta siitä politiikasta, siitä perusmuurien rakentamisesta, millä Suomea tehtiin uudelleen vuosina 1991—1995. Lipposen hallituksen toiminta tulee näkymään vasta hallituskauden loppupuolella, kenties seuraavan hallituksen aikana, aivan sen säännönmukaisuuden mukaan, etteivät hallituksen toimet useinkaan konkretisoidu hallituskautena, vaan vasta seuraavina vuosina.

Näin huomauttaisin vasemmiston ja sosialidemokraattien edustajille, jotka ovat jatkuvasti väittämässä, että Ahon hallituksen aikana tässä maassa on tehty ne virheet, joita on tehty, että silloin tehtiin myös virheitä, mutta Ahon hallituksen aikana muurattiin suomalaisen talouden perusmuurit uudelleen valmiiksi sosialidemo-

kraattien ja kokoomuksen hallitukselle. On toivottavaa, että te nyt pystytte pitämään asiasta huolen sillä tavalla, ettette jätä huonoa perintöä seuraavalle hallitukselle.

Rouva puhemies! Näyttää hyvin huonolta Lipposen hallituksen osalta. Meillä olisi erinomaisen tärkeä ja välttämätön asia saada kotimarkkinat nyt pyörimään, toisin sanoen kulutus ja ostovoima esille tässä maassa. Ei suomalainen tuotantoelämä voi tuottaa tavaroita, palveluita, jos ne eivät mene kaupaksi. Jos ne eivät mene kaupaksi, niistä pystytään tuottamaan, eikä tuotantoelämä myöskään pysty tarjoamaan työtä. Tämä on yksinkertainen ja selkeä ajatus. Kulutus vaatii ihmisiltä ostovoimaa.

Kotimarkkinoiden osuus suomalaisessa yhteiskunnassa on erityisen tärkeä juuri nyt, kun vienti alkaa hiipua. Sieltä ei tule enää vetoa kansantuotteeseen. Jos kotimarkkinat eivät korvaa sitä aukkoa, joka viennin hiipuessa tapahtuu, kansantuotteemme ei vastaa enää sitä tasoa, joka on edellytyksenä sille, että pidettäisiin edes nykyinen työllisyys tässä yhteiskunnassa. Kotimarkkinat pitää saada liikkeelle.

Mutta Lipposen hallitus on iskenyt kuolettavan iskun kotimarkkinoihin leikkaamalla ensimmäisenä työnään 10 miljardia markkaa joko suoraan köyhän kansanosan ostovoimasta tai välillisesti kohdistamalla leikkaukset kuntien valtionosuuksiin, jotka sieltä osaksi kaatuvat samanlaisiksi seurauksiksi. Ihmiset, joilta on leikattu kotihoidon tukea, lapsilisä, opintotukea, kaikkea tällaista, ovat sellaisia ihmisiä, jotka laittavat kaikki varansa kulutukseen. Näin ollen se, mitä nyt leikataan, on kaikki pois kulutuksesta ja kotimarkkinat eivät missään tapauksessa pääse elpymään.

Jos hallitus olisi ottanut vaarin keskustan vaihtoehtoista ohjelmasta, jossa samat leikkaukset kohdistetaan elvyttävästi siten, että kansalaisten ostovoima ja usko tulevaisuuteen eivät merkittävästi katoa, tilanne olisi kokonaan toinen. Mutta tämä on tietyllä tavalla kuolinisku suomalaiselle kotimarkkinateollisuudelle ja myöskin työllisyydelle.

Näin ollen, kun katsotaan eteenpäin, Lipposen hallituksen toimet nähdään nyt jo selkeästi sellaisina, että sen loppukauden tulevaisuus ja myöskin perintö seuraavalle hallitukselle tulee olemaan erittäin ikävä. Te olette lähteneet väärään suuntaan. Te tiedätte sen varsin hyvin itsekin, eikä sitä tarvitse todistella. Katsotaan seuraavat vuodet, niin nähdään, miten suomalaisessa yhteiskunnassa mennään, valitettavasti.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen kohdalla pätee se vanha sanonta, että aika kulta muistot. Mutta on toinen sanonta myös: "Älä sano väärää todistusta lähimmäisestäsi." Sen hän nyt nykyisestä hallituksesta ja sen päättäjistä sanoi.

Haluaisin palauttaa ed. Aittoniemen mieleen viime vaalikauden aikoja, niitä aikoja, jolloin hyvin suuri levottomuus vallitsi yhteiskunnassa. Päätökset tehtiin paniikissa, muun muassa pakkovalvaatio, jonka seurauksena tuhansia suomalaisia yrityksiä joutui konkurssiin ja sitä tietä myös työttömyys kasvoi.

Kun Lipposen hallitus aloitti, ensimmäisenä tehtävänä oli uskon luominen tulevaisuuteen ja uskottavuuden aikaansaaminen. Uskottavuuden pohjaa on nyt tehty reilu puoli vuotta, jonka Lipposen hallitus on istunut. On tehty hallitusohjelma, siihen liittyvät säästöt, budjetti ja työllisyysohjelma. Tällä kaikella korot ovat alentuneet. Tällä kaikella halutaan luoda sitä pohjaa ja uskottavuutta, että myös yrittäjät ja työntekijät uskovat tulevaisuuteen ja alkavat myös uskaltaa kuluttaa.

Minä ihmettelen kovasti sitä, miten kovasti keskustapuolueen piiristä aina vain ja jatkuvasti halutaan lietsoa lamamielialaa yhteiskuntaan, aivan kuin ei haluttaisikaan sitä, että työttömyys puolittuu ja maa nousee jaloilleen.

Edustajat Sasi, Piha ja Knaapi merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Vähänäkkä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi on erittäin hyvä demagogi, ja jos tuota kymmentä minuuttia ihminen ainoastaan kuuntelisi, voisi todeta, että ainoastaan Ahon hallitus toiminnallaan on pelastamassa tämän valtakunnan talouden ja muun.

Totean vain, minkä perinnön Ahon hallitus sai: Noin sadassatuhannessa oli työttömyys, ja valtion velkaa maksettiin Holkerin hallituksen aikaan. Ahon porvarihallitus olisi voinut pelastaa tilannetta omalta osaltaan elvyttämällä rajusti siinä vaiheessa ja tekemällä devalvaation rehellisesti eikä odottamalla niin kauan, että se oli pakko tehdä.

Lipposen hallitus on laatinut, niin kuin ed. Törnqvist totesi, talous- ja työllisyysohjelman, mutta sitä ja sen tuloksia ei voida tässä vaiheessa ollenkaan arvioida, koska vasta lait on saatu

aikaan, jotka ensi vuonna tulevat puremaan ja antamaan sen hyödyn, jota niiltä on odotettu. Varmasti vuoden perästä samassa tilaisuudessa on näin asianlaita.

Edelleen muistuttaisin ed. Aittoniemelle, että Suomella on tällä hetkellä kaksi vaihtoehtoa. Galbraith-niminen taloustieteilijä on todennut sen, mikä sopii tämänhetkiseen Suomeen hyvin, että päättäjillä on kaksi vaihtoehtoa: hyväksyä taloudellinen katastrofi tai tehdä epäluokainen määrä epämiellyttäviä päätöksiä. Me olemme valinneet sen, että isänmaan edun vuoksi on pakko tehdä tiettyjä leikkauksia ja saneerauksia jne. Tämä näkemys on hyväksytty kansan keskuudessa. Ihmiset eivät tietenkään mielellään puhu, mitä kultakin on leikattu, mutta he ovat ymmärtäneet, että nyt olemme taloudellisessa talvisodassa, jossa kaikilta vaaditaan uhrautumista.

Ed. R. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on jo ed. Aittoniemen puheen johdosta tullut kommentteja, joten pari asiaa ainoastaan.

Ed. Aittoniemi aloitti puheensa sanomalla, että hän puhuu, vaikkei ole yhtään suunniteltu. Siinä oikeastaan oli koko Ahon hallituksen historia. Se sopii nimittäin siihen: Hallitus toimi kyllä, mutta toimintaa ei ollut suunniteltu, vaan päätöksiä tehtiin aina pakon edessä yökausina. Osa päättäjistä oli hyvin väsyneessä tilassa aamuyöstä, kun niitä tehtiin, normaaliväsymystä toki.

Keväällä 92 pääministeri jo ilmoitti, että lama on ohi, vienti vetää, kaikki on hyvin. Siitä lähtien kuitenkin koko ajan tilanne meni huonompaan. Ed. Aittoniemi sanoi, että nyt näyttää huonolta, sen jälkeen kun hän ensin totesi, että nyt vasta näkyvät edellisen hallituksen toimet. Siis jos nyt näyttää huonolta, se varmasti johtuu edellisestä hallituksesta.

Mutta kun ed. Aittoniemi laittoi edellisen hallituksen hyväksi myös koronlaskun, niin nythän voimakkaasti korko on laskenut kesän ja alkusyksyn aikana. Se kyllä johtuu nimenomaan Lipposen hallituksen toimenpiteistä: hallitusohjelmasta, työmarkkinasopimuksesta, työllisyysohjelmasta jne. Näissä on keskeinen syy siihen, että korko on tänään sillä tasolla, millä se nyt on.

Ed. Hellberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi puhui myös elvyttämisestä ja vaati hallitusta elvyttämään voimakkaammin. Jos nyt katsoo niitä toimia, mitä edellinen eli Ahon hallitus teki, silloin nimenomaan

olisi pitänyt elvyttää, kun oli vakava laskusuhdanne. Näin ei tehty. Seuraukset nähdään: työttömyys, valtion velan räjähdysmäinen kasvu jne.

Jos edelleen olisi Ahon hallitus, olisiko meillä maltillista, laajaa tulopoliittista ratkaisua saatu aikaiseksi? Ei varmaan. Ahohan oli sitä mieltä jatkuvasti, että hallitus elää omaa elämäänsä ja etujärjestöt omaansa ja niillä ei ole oikeastaan mitään tekemistä keskenään. Tulokset nähtiin. Nyt meillä on maltillinen, yli kaksi vuotta pitkä laaja tulopoliittinen ratkaisu, joka on mahdollistanut sen, että korot ovat näin alhaalla, kuin ne nyt ovat. Mikäli edellisen hallituksen linja olisi edelleen voimassa, korot olisivat varmaan useamman prosenttiyksikön korkeampia. Kyllä tässä nyt jo Lipposen hallituksen toimet aivan selvästi ovat näkyvissä.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi antoi vähän erikoisen käsityksen ostovoimakysymyksestä, kun hän ikään kuin äityi jopa kehumaan Ahon hallitusta, ikään kuin se olisi tarjonnut parempaa ostovoimaa kansalaisilleen kuin Lipposen hallitus. Hän unohtaa sen, että kaikkein suurin, ehkä historiankin juoksussa suurin, ostovoimaa leikkannut äkkinäinen odottamaton muutos oli tietysti suurtyöttömyyden synty Ahon hallituksen aikana. Mitään siihen verrattavaa ostovoiman leikkautumista kansalaisilta ei ole kyllä tapahtunut aikoihin. Toinen kysymys, joka myös leikkasi Ahon hallituksen aikana erittäin paljon ostovoimaa, oli tietysti pankkituki, josta suuri osa meni ulkomaisten velkojen maksuun.

Nimenomaan kaikkien toimenpiteitten odottamattomuus oli Ahon hallituksen aikana kansalaisten turvattomuutta lisäävä kysymys. Tässä suhteessa Lipponen hallituksineen on pystynyt toimimaan toisella tavalla. Jo vapusta lähtien nämä ikävät uutiset ovat olleet kansalaisten tiedossa kuitenkin. On tietysti totta, että tiettyjen yksityiskohtien kohdalla meillä jokaisella kansanedustajalla on toivomuksia, jotka eivät ole tulleet täysimääräisesti hyväksytyiksi.

Mutta minä haluan kiinnittää uudelleen vielä huomiota siihen, että suurimmat ostovoiman leikkaukset ja dramaattisimmat leikkaukset tapahtuivat kyllä suurtyöttömyyden syntymisen johdosta Ahon hallituksen aikana.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoro oli mielenkiintoinen, mutta analyysi oli väärä ja poliittisesti tarkoituksenmukainen. Jos katsotaan,

mikä oli esimerkiksi ed. Aittoniemen usein täällä mainitseman Holkerin hallituskauden talouspolitiikka, niin keskustahan esitti aina eduskunnassa miljardien markkojen lisäyksiä menoihin. Silloin ed. Aittoniemi ei ollut vielä keskustassa. Ehkä ed. Aittoniemi, jos olisi ollut keskustassa, olisikin ehdottanut parempaa politiikkaa, kuin keskusta silloin täällä ehdotti.

Rouva puhemies! On tärkeää tietysti katsoa eteenpäin. Haluan tuoda tähän oman näkemykseni. Olen samaa mieltä ed. Aittoniemen kanssa siitä, että me tarvitsemme kotimarkkinoille elvytystä tällä hetkellä. On Lipposen hallituksen ansiota se, että pitkät korot ovat laskeneet 2 prosenttiyksikköä, mutta meillä on aivan liian korkea reaalikorko edelleenkin. Kun inflaatio on käytännössä nolla ja pitkät korot 7,5 prosenttia, niin meidän reaalikorkomme on 7,5—8 prosenttia tällä hetkellä, kun esimerkiksi Saksassa pitkät korot ovat 1,4 prosenttia alemmat kuin meillä, inflaatio noin 2 prosenttia. Saksalaisilla reaalikorko on noin 3 prosenttia alempi. Tähän meidän suomalaisten pitää pyrkiä.

Minä olen monta kertaa todennut, että Suomen Pankki edelleenkin on liioitellut inflaation vaaraa. Talous on tällä hetkellä stagnaatiossa, ja meidän pitää saada Suomen Pankki laskemaan edelleen korkoja, jos me aiomme kotimaisen ostokysynnän saada nyt liikkeelle, mitä varmasti hallitus haluaa. Haluan korostaa tämän hallituksen hyviä saavutuksia, mutta meidän pitää mennä eteenpäin. Kun vuoden 97 budjettia aletaan suunnitella, peräänkuulutan paitsi reaalikoron edelleen alentamista myös verohelpotuksia erityisesti pieni- ja keskituloisille. Ei kotimainen kysyntä lähde pelkästään uskon voimalla käyntiin, vaan me tarvitsemme todella täsmäelvytystä.

Mitä inflaatioon tulee, kun olen todennut, että Suomen Pankki sitä on liioitellut, mielestäni meidän pitäisi pyrkiä täsmäinflaatioon, jossa myös alaraja määriteltäisiin. Nythän Suomen Pankki on ilmoittanut, että inflaatio ei saa ylittää 2:ta prosenttia. Minä sanoisin, että se ei myöskään saa alittaa esimerkiksi 1,5:tä prosenttia, vaan sen pitäisi liikkua 1,5—2,5 prosentin välillä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä kiitän kaikkia puheenvuoron käyttäjiä. Puheenvuoroissa oli selvästi ystävällinen sävy. Totean, että puhe kun tulee sydäimestä, omalta osaltani siihen ei tarvita mitään valmistautumista. Se on impulsiivista sydämen purkamista, ajattelen näin.

Mitä tulee elvytykseen, josta ed. Hellberg ja muut puhuivat, mitä elvyttämistä se sellainen on, kun viente köyhän kukkarosta kaikki rahat, 10 miljardia viente köyhän kukkarosta rahaa? Eihän se mitään elvyttämistä ole. Sen te ymmärrätte. Se on kaikki pois kotimaisesta ostovoimasta. Te olette nyt ottaneet jokaiselta köyhältä rovet ja markat pois.

Mitä tulee ed. Törnqvistin puheenvuoroon pakkodevalvaatiosta, ei pakkodevalvaatio ole yhtään erilainen kuin tavallinen devalvaatiokaan. Eihän sitä olisi tarvittu, jos työmarkkinajärjestöt olisivat tehneet sopimukset ja laskeneet palkkojaan. Oli pakko tehdä devalvaatio, koska Sorsan paperi ei mennyt läpi. Sehän oli ainoa keino, eikä muuta keinoa silloin olisi voitu keksiäkään.

Ed. Vähänäkki, te aikoinaan puhuitte siitä, minkälaisen perinnön edellinen hallitus antoi Ahon hallitukselle ja muuta. Te tiesitte, minkälainen se perintö on, ettekä tulleet edes hallitusneuvotteluihin, koska tiesitte, että 2 miljardia markkaa ylijäämäiseksi tehty budjetti parissa kuukaudessa osoittautui 20 miljardia markkaa alijäämäiseksi. Te ette suostuneet tulemaan hallitusneuvotteluihin, koska tiesitte, mihin malliin olitte maan talouden ajaneet 87—91; ette tulleet mukaan ollenkaan. Ahon hallitus sitten kärsi ja teki työtä ja muurasi teille uudet perustukset. Tästä on kuulkaa, ystävät kysymys.

P u h e m i e s : Äskeisen debatin johdosta pyydän muistuttaa, että käsiteltävänä on nimenomaan valtion talousarviesitys vuodeksi 1996. Toivon, että kerrataan jälleen eduskunnan työjärjestyksen 36 §:n 3 momentti, jossa vastauspuheenvuoroja terävöitetään. Tämä koskee useita puheenvuoroja. En nyt presisoi sitä mihinkään erikoisesti.

Ed. S u h o l a : Arvoisa puhemies! Ilmoitan heti aluksi, että minä ylitän suositetut kymmenen minuuttia. Mutta mielestäni tässä salissa on niin vähän runollista raivoa, että pyydän ymmärtämystä ylitykselle.

Arvoisa puhemies! Hiljaisuus on huutomerkki, murros on mahdollisuus, ja vain tyhjä tila voi täyttyä. Ehkä kaikki se, mitä tässä maassa on tapahtumassa, ei olekaan pelon aihe, vaan muutoksen alku, muutoksen, jonka suunta riippuu meistä. Onko meistä ottamaan peräsinä vai suostummeko ajelehtimaan juopon tuurilla odottaen ansaitsematonta varjelusta?

Koska me uskallamme katsoa totuutta sil-

miin, koska puhua asioista niiden oikeilla nimillä, koska puhua ihmisestä, joka ei ole vain taupaus, laskennallinen peruste tai tilastollinen keskiarvo, vaan ajatteleva ja tunteva olento? Koska tunnustamme sen, että elämä ei taivu suunniteluun, johon me sitä vuosi toisensa jälkeen kukin vuorollamme hallituksessa tai oppositiossa lainsäädännössä ja valtion tulo- ja menoarviossa puserramme? Me etenemme kriisibudjetista toiseen uskaltamatta myöntää, että umpivelkaisella Suomella ei ole tulevaisuusnäkyä. Sitä ei ole hallituksella, eikä, ikävä kyllä, todellista vaihtoehtoa näköalattomuudelle tarjoa myöskään oppositio. Keskustan sinänsä suorituksena erinomainen varjobudjetti tarjoaa vaihtoehdon vain leikkausten kohdentamisessa; uuden tien näyttäjäksi, uuden uskon virittäjäksi siitäkään ei ole.

Koko syksyn olemme tässä salissa ja valossa pyörittäneet miljardeja, vaikka ihminen ei miljoonaa suurempaa summaa ymmärrä. Olemme kiistelleet olettamuksista, siitä kumman oletamus, hallituksen vai keskustan, on oikeampi. Olemme leikanneet ja toistaneet, mitä on leikattu. Lopputulos on se, että kun ihminen ensin lukee uutisen siitä, mitä hallitus leikkaa, ja sitten vielä keskustan maksetun ilmoituksen siitä, mitä kaikkea perusturvasta on viety, tämä ja tämä ja vielä tämä, hän kysyy lamaantuneena: Mitä sitten? Tämän kanssa kuitenkin on elettävä.

Arvoisa puhemies! Kansa, joka on lamaantunut, ei luo, ei generoi, ei tuota. Ilman näitä elementtejä toimeliaisuus ja yrittäjäys eivät elvy. Olemme puhuneet valmiusjoukoista ja teoillamme eilenkin sivunneet kriisinhallintajoukkoja, mutta koska kysymme, kuka perustaisi henkisen elämän kriisinhallintajoukot, sillä niitä joukkoja tässä maassa kohta kysytään. Tässä materialistisessa maailmassa meidän on uskallettava luottaa hengen paloon, vaikka kukaan muu ei uskaltaisi-kaan. Meidän on uskallettava kysyä, mitä on elintaso, onko se vain sitä, mitä rahalla mitataan ja ansiotyöllä rakennetaan. Meidän on uskallettava puhua myös niiden puolesta, jotka eivät suorituspainesta selviydy.

Tarvitsemme ajattelun kääntämistä. Meidän ei pidä kantaa huolta maaseudusta, meidän on nähtävä maaseudun mahdollisuudet. Meidän kansan edustajien, erikseen kirjoitettuna, on otettava itsemme instrumentiksi, jotta uskaltaisimme kohdata tämän elämän, tämän päivän muukalaislegioonan, tämän päivän putkinotkot, särkyvien ja syrjäytyvien armeijat, miehet, joilla on Hankkijan hattu ja Keskon kassi ja koskematton saldo poikamiespankissa, ihmiset, jotka ovat

pysyvästi jääneet työttömiksi tai eivät jaksaa pysyä jatkuvan muutoksen, jatkuvan uudelleenponnistamisen vauhdissa.

Arvoisa puhemies! Enemmän kuin rahaa johonkin yksityiseen budjetin pääluokkaan me tarvitsemme nyt tähän maahan niitä, jotka ymmärtävät ihmistä ja sitä, miten ihminen toimii, mistä hän lamaantuu ja mistä hän innostuu. Ihminen voidaan käskää tottelemaan, mutta innostumaan häntä ei koskaan voida käskää. Jos yksilöstä ei ole oman elämänsä haltijaksi, sellaista hallitusta ei olekaan eikä tule, joka tällaisista yksilöistä koostuvan kansan ja sen talouden saa aineelliseen ja henkiseen kasvuun.

Nyt hallitus suojelee henkensä edestä hyvinvointivaltion rakenteita. Lopputulos on se, että itse asiassa se tekee sitä, niin kuin rakentaisi neutronipommia: Elämä kuolee, mutta rakenteet jäävät. Jotkut rakentavat maaseudun rakennemuutosta niin, että uskovat, että maajussi kuolee mutta maisema jää, se ihana miljöö, jossa kaikki kesäaamuna aistein avoimin rakastamme liikua. Siksi enemmän kuin tietoa juuri nyt me tarvitsemme intuitiota, uskallusta edetä kohti sitä, mikä on vasta aistittavissa, rohkeutta tehdä se, mitä on tehtävä, ja rehellisyyttä myöntää se, mihin tekomme johtavat.

Ilman todella radikaaleja työelämän uudistuksia ja välillisten työvoimakustannusten uudelleenjakoa ei meillä ole mitään edellytyksiä selviytystä. Sehän on kamala ajatus "lisää liksaa, vähemmän vastuuta" ajattelemaan tottuneille poliitikoille, koska näillä ajattelihoilla on ääni takanaan. Silti aina nopeimmat selviytyvät, ne jotka tajuavat, että markkinataloudella on mekanisminsa, mutta maailma on ihmisten maailma, jossa sisäinen maailma ratkaisee, se minkälaiset henkiset voimavarat kansalla on, millaisten voimavarojen varassa se kykenee selviytymään tässä murroksen ajassa, ponnistamaan yhä uuteen ja uuteen, jatkuvaan uuteen uskaltamiseen. Kukaan ei ole valmentanut tätä kansaa osaamisen yhteiskuntaan, ja olemme kuitenkin siirtyneet siihen. Vielä henkitoroisammekin yritämme selviytyä tietoyhteiskunnassa, osaamisen yhteiskunnassa, teollisuusyhteiskunnan mekanismin. Ihmettelemme vanhanaikaisia menestysstrategioita käytäntöön soveltaessamme, että kyllä se Luostolla toimi.

Poliitikot ja puolueet eivät vielä tunnusta, että kansaa käsitteenä ei enää ole. Ihmiset ovat minuja, ajattelevia, tuntevia, menestyjiä tai putoajia, mutta tuntevia yksilöitä, joita ei enää massana hallita eikä petetä. Viime vaalien lupaukset ja

tämän hallituksen teot ovat niin syvässä ristiriidassa, että politiikan uskottavuudesta on rippeet jäljellä. Pelottavan moni on lopullisesti menettämässä uskonsa demokratiaan sosiaalisesta statuksesta riippumatta. Miksi on näin? Ihminen ei kestä sitä, että puheet ja teot ovat ristiriidassa, että poliitikko on tänään sama kuin Hruschtshevin aikoina, jolloin poliitikko itse Hruschtshevin mukaan oli se, joka lupaa rakentaa sillan sinnekin, missä ei ole jokea.

Ihminen ei kestä sitä, että häntä koko ajan pakotetaan johonkin: säästämään, kestäämään, muuttamaan, luopumaan, hyppäämään, ponnistamaan kerta toisensa jälkeen tyhjiin. Se pelottaa, ja pelko lamaannuttaa. Eikä kukaan osaa kertoa, kuinka kauan tämä jatkuu ja mihin se päättyy. Aamun lehti tuo joka aamu uuden huonon uutisen, ja iltapäivälehti vie viimeisenkin toivon, koska huono uutinen on hyvä uutinen. Kukaan ei tarjoa unelmaa. Meillä ei ole Martin Luther Kingiä, joka sanoi "I have a dream", joka tartuttaisi tulen.

Näköalattomuus lannistaa, avuttomuus pukeutuu hiljaisuuteen, ja sitä, mistä ei mitään kuulu, ei ole. Niinkö me uskomme? Emmekö me omalta pikku puuhasteluiltamme enää kuule hiljaisuutta? Ei huuto ole pelottavaa. Se on tervettä. Paljon pelottavampaa on se hiljaisuus, joka on tämän talon ulkopuolella, koska siitä on vain askel apatiaan. Sen jälkeen meillä on yhä enemmän niitä, joista meidän tulee pitää huolta yhä vähenevin varoin. Hiljaiset ihmiset, arvoisa puhemies, ovat tämän ajan huutomerkki, signaali, joka meidän on osattava vastaanottaa.

Työttömät on jo vaiettu olemattomiksi. Valtiovarainministeri vastauksessaan oli huolestuneempi Suomen Emu-kunnosta kuin työttömyydestä, mutta ehkä osa Suomen eurokuntoon ajoa onkin totuttautuminen siihen, että työttömyys on se pelivara, jolla tulevaisuudessa valtiontaloutta hoidetaan. Seuraavaksi vaietaan tässä tasavallassa olemattomiksi suuri joukko maataloustuottajia. Entä sen jälkeen? Katoaako keskiluokka?

Arvoisa puhemies! Vuosisadan murros koettelee meitä kaikkia, mutta maaseudun ihmisiä se koettelee aivan erityisellä tavalla. Nyt meillä vielä olisi mahdollisuus toimia niin, että me emme lyhytnäköisellä politiikalla tuhoa merkittävää osaa kansakunnan henkistä ja aineellista perustaa, enkä minä tällä puheella nyt tilaa tukiaisia vaan oleellisen ymmärtämistä. Kyse ei ole yksin yhteiskunnallisesta murroksesta, vaan kokonaisen kulttuurin murroksesta, siitä mitä miettii mies konkurssin kynnyksellä, kun hän kokee,

että minäkö olen se häpeällinen lenkki, johon tämä sukupolvien ketju katkeaa. Agraariyhteiskunnassa työttömyys oli outo käsite. Oli maan anti. Sen tuotteita hyödyntämällä ja työtä tekemällä elettiin sukupolvesta toiseen. Teollisuusyhteiskunta käynnisti murroksen, ja nyt eletään vapaan markkinatalouden ja osaamisen yhteiskunnan lainalaisuuksissa.

Historian maallistuneimmassa yhteiskunnassa, jossa hömppäkoneet ja puppugeneraattorit pyörittävät muka-juttujen maailmaa, tarvitaan uskallusta käydä päin sitä, mikä on aitoa ja todella tärkeää, sillä elämä on työehtosopimusta enemmän. Minä kieltäydyin uskomasta, että Jumala loi ihmisen saattamaan valtiontalouden tasapainoon. Juuri nyt, kun umpivelkaiselta Suomelta puuttuu tulevaisuusnäky, on käytävä päin oleellista, maassa ja ihmisessä olevia mahdollisuuksia. Rohkeuden siihen antaa vain rakkaus.

Arvoisa puhemies! Kyllä, tämä on runollista puhetta, mutta jos suomalaista maaseutua vastassa on rasistinen raivo, meillä on oikeus runolliseen raivoon. Niiden, jotka ymmärtävät, on puolustettava sitä, minkä tietävät tärkeäksi. Jos tämä maa nyt jotakin tarvitsee, niin toivoa ja rohkeutta, uskallusta uskoa ihmiseen kätkeytyyn ihmeeseen, henkisiin voimavaroihimme. Katse on käännettävä pääomasta pään omaan ja henkisen elämän kriisinhallintajoukkoihin.

Tulevaisuusvaliokunta, jota ei ole perustettu, vaikka edellinen eduskunta sitä edellytti, voisi olla tämä henkisen elämän kriisinhallintajoukko, joka tuottaisi sitä materiaalia, jota uuden huomisen luomisessa tarvitaan. Jos hallituksella ei ole tulevaisuusnäkyä, eduskunnalla pitää olla. Siksi tulevaisuusvaliokunta on perustettava. Kansakunta kaipaa myönteistä ajattelua, sen tajuamista, että meillä on mahdollisuus, ei pakko.

Arvoisa puhemies! Luonto elää talttumisen aikaa, mutta ihmisten on saatava energiavirrat liikkeelle, jos me mielimme pelastua, eikä yksin itsemme vaan Suomen vuoksi. Talonpoika on pärjännyt aina. Ehkä sittenkin on kyse enemmän meistä muista, maattomista ja uskottomista. Ehkä nyt tarvitaan auraa, niin kuin asutustoiminnassa kerran, hengen auraa enemmän, ymmärrystä että vain yhdessä me voimme selviytyä tässä tasavallassa ja tässä talossa, ei niin että me räksytämme, ei niin että te olette ylimielisiä. Kyse on yhteisestä elämästä. Enemmän kuin tuloista ja menoista on sittenkin kyse elämästä ja ihmisestä ja siitä, että elämä ei ole vain niiden etuoikeus, joilla on ansiotyö tai yritys, jotka menestyvät, jaksavat ja selviytyvät.

Siksi tästä mukaelämästä on aika siirtyä oikeiden ihmisten maailmaan, josta kirjailija Marlo Mohgan lähettää seuraavan viestin: "Elämä ja eläminen tarkoittavat heimon mukaan liikkumista, edistymistä ja muutosta. He puhuivat eletystä ja elämättömästä ajasta. Kun ihminen ei elä, häntä suututtaa tai masentaa. Hän sääli itseään tai on antanut pelolle vallan. Hengitys ei kerro, elääkö ihminen. Siitä voi vain päätellä, minkä ruumiin voi haudata." Siinä, arvoisa puhemies, meille viesti oikeiden ihmisten maailmasta.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Osoittaa todellista kansalaisrohkeutta ed. Suholan puheenvuoro. Hän käsitteli niitä asioita, joita me harvemmin täällä käsittelemme. Me puhumme valtiontaloudesta, me puhumme kuntataloudesta, mutta siitä jää kokonaan pois ihminen, kuinka ihminen pärjää, ja nimenomaan, kuinka myöskin osaamme nämä asiat yhdistää rakkauteen, lähimmäisenrakkauteen. Se on usein hukassa meiltä päättäjiltä. Sen johdosta olen hänen kanssaan pitkälti samaa mieltä siitä, että meidän pitää löytää tulevaisuudennäky. Nimenomaan tulevaisuuden työryhmän perustaminen on eräs asia, jolla myös näitä asioita pystytään rakentamaan tässä salissa.

Hän puuttui puheenvuorossaan yhteistyöhön opposition ja hallituksen välillä. Olen samaa mieltä, että riiteleminen ei enää auta, vaan pitää löytää yhteinen lanka, millä tämä maa rakennetaan kuntoon ja millä tämän maan ne kansalaiset, jotka ovat syrjäytyneitä, voidaan nostaa ja kohottaa, että heillekin kasvaa omanarvontuntonsa.

Arvoisa puhemies! Toivon, että puhemies ryhtyy toimenpiteisiin sen johdosta, että myös henkisen elämän kriisijoukot saavat niille kuluvan palvelun.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Edustajatoveri Suholan puheenvuoro pani ajattelemaan, ja se on aika paljon, ja tässä salissa käytetään sellaisia puheenvuoroja, että syntyy jotain ajatusta täällä visaisessa pääkopas-

Minua pikkuisen ärsytti se pieni ihailu vanhaa maatalousyhteiskuntaa kohtaan. Kyllä se oli aivan hirvittävä hyväksikäyttöyhteiskunta. Muutamalle isäntämiehelle se oli tietysti hyvä, kun palvelijoita pyöri laumoittain ympärillä, mutta se oli todella pienelle joukolle hyvä yhteiskunta.

Tällä hetkellä nimenomaan kaupunkiproletaari luokka, joka on johtunut pitkäaikaistyöttömyyden takia täysin toivottomaan asetelmaan, sittenkin on kaikkein pahin asia. Minun mielestäni ei tästä kyllä päästä eroon millään muulla tavalla kuin todella rajulla palkkatyön käsitteen laajentamisella. Yksi asia oli kotihoidon tukihomma, joka täällä meni aivan päin seiniä, siis aivan toisin, kuin pitäisi tehdä. Toinen on palkkatyön jakaminen. Toisin sanoen, jokaisen on voitava kokea itsensä jollakin tavalla tarpeelliseksi, hyödylliseksi ja arvokkaaksi.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! On tietysti hieman vaikeaa ja epäkiitollista ed. Suholan runoelman jälkeen alkaa puhua proosaa, mutta nyt tulee proosaa.

Valtion tulo- ja menoarvio on eduskunnan eräs tärkeimmistä päätöksistä, minkä se tekee kunakin vuonna. Budjettikirja on vuosi vuodelta ohentunut ja siinä on sanomaa tiivistetty ja keskitytty muutenkin niin sanotusti olennaiseen. Viime vuosien kehitys on johtanut siihen, että eduskunta vetää budjetista päättäessään ns. suuria linjoja ja yksityiskohtaisemmista asioista päätökset tehdään ministeriöissä ja valtion putkihallinnossa eriasteisten virkamiesten toimesta. Näin on etenkin nyt, kun tulosoikeus ja ns. tulostuotto on kovasti suosittu ja pop valtionhallinnossa.

Eduskunta päättää siis konttäsommista, joista konttista sitten alemmat portaavat viiltelevät erilaisia siivuja käyttäen kohtuullisen vapaasti omaa harkintavaltansa. Oikein tai väärin, mutta eduskunnan vaikutusmahdollisuudet ovat kaventuneet, ja yksittäinen kansanedustaja ei välttämättä monestikaan tiedä, miten hänen hyväksymänsä määrärahat eri portaissa jakautuvat ja mihin ne yksityiskohtaisemmin jaettuna menevät. Joka tapauksessa eduskunnan budjettivaltaa on aika tavalla kavennettu. Menettelyssä on huomautettavaa siltä osin, että valta kuuluu kansalaisilta mandaatin saaneelle eduskunnalle eikä putkihallinnolle. Se olisi otettava pitkälti huomioon, kun budjettia sentään käsitellään täällä valiokuntatasolla koko syksy.

Valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto onkin lähtenyt oikealle tielle. Se on mietintöosansa laatinnut kriteerit ja linjaukset, joiden mukaan esimerkiksi liikenneinvestointeja on jatkossakin kehitettävä ja rakennettava.

Arvoisa puhemies! Lipposen hallituksessa on viisi puoluetta ja viisi väriä, mutta kun valtiontalouden liikkumavara on vähäinen, ei ole ollut tarvetta edes yrittää liikkua eri suuntiin. Hallitus

on edennyt tomissaan mallikkaasti. Se on saanut aikaan hallitusohjelman, jolla talous kuntoutetaan; budjetin, joka sisältää välttämättömät leikkaukset valtion menoihin; ja tulopoliittisen ratkaisun, jolla turvataan rauha työmarkkinoille yli kahdeksi vuodeksi. Sanottakoon hallituksen toimista ja toimien sisällöstä mitä tahansa, ulkopuolinen saa sen kuvan, että homma on hanskassa ja hallituksen politiikka on uskottavaa. Niin sanotut markkinat sekä ulkomailla että kotimaassa ovat reagoineet hyvin hallituksen politiikkaan, ja sen takia talouden kehityksen mahdollisuudet ovat näköpiirissä.

Hallitus on joutunut tekemään monia kansalaisten kannalta kipeitäkin tuntuja ratkaisuja, mutta ne on pitänyt tehdä, että Suomi-laiva ei aja karikolle. Kaikki ymmärtävät tai ainakin kaikkia pitäisi ymmärtää, että koska valtiontalous on kuralla, on pakko tehdä valtion menojen säästöleikkauksia. Eduskuntakeskustelussakin unohdetaan joko tahallaan tai tahattomasti, mistä on kysymys. Kysymyshän on säästölaeista. Aikaisempina hyvinä vuosina mitoitettiin valtion menot niin korkealle, ettei huonoina vuosina niitä pystytty sillä tasolla pitämään.

Valtion velka on viime vuosina kasvanut 60 miljardia markkaa vuosittain. Kaikkien esitettyjen säästötoimien hyväksymisen jälkeen saadaan aikaan se, että valtion velka kasvaa enää vain 40 miljardia markkaa per vuosi. Kaikki hyvin tietävät, että edes nämä säästötoimenpiteet on tehtävä, jotta valtiontalous pysyy edes jossakin määrin kontrollissa. Näidenkin päätösten jälkeen valtion velka kasvaa vuoteen 2000 mennessä 500 miljardiin markkaan. Kun valtion budjetin loppusumma on 193 miljardia markkaa, on valtion velan kokonaismäärä vuonna 2000 jo kaksi ja puoli kertaa budjetin loppusumma. On siinä maksamista meille ja jälkipolville.

Jo Lipposen hallitusta muodostettaessa tiedettiin, että edessä on vaikea urakka saada valtiontalous tervehtymään ja työttömyys väheneään. Tiedettiin, että edessä on rankkoja valtion menojen säästö- ja leikkauspäätöksiä, joiden tekeminen ei ole millekään puolueelle eikä kenellekään kansanedustajalle helppoa. Päätökset on ollut kuitenkin tehtävä, jotta maa selviää ja jotta ei parin vuoden päästä tarvitse tehdä vielä rankempia leikkauksia ja koska loputtomiin ei voida jatkaa myöskään valtiontaloudessa politiikkaa, että syödään enemmän kuin tienataan.

Onkin oikeastaan kysyttävä, olisiko sittenkin pitänyt tätä suurta kansallista talkoota varten muodostaa kolmen suuren puolueen hallitus tai

hallitus, jossa olisivat olleet mukana kaikki suuret puolueet, hallitus, jossa SDP, keskusta ja kokoomus olisivat kantaneet yhdessä vastuun maan tervehdyttämisestä. Puolueet olisivat voineet kohdistaa tarmonsia oikeisiin asioihin, eikä kenenkään olisi tarvinnut vääntää keinoitekoista oppositiopolitiikkaa.

Seuraava haaste on työttömyyden hoito. Taivoite on saada se puoleen hallituskauden aikana. Kaikki keinot on nyt saatava käyttöön. Keinoista näkyy oltavan myös hallituksen sisällä monta mieltä. Hallitus sai aikaan työllisyysohjelman, joka on askel oikeaan suuntaan, mutta se askel olisi saanut olla pitempi. Kun tauti on paha eivätkä vanhat konstit pure, on ennakoluulottomasti otettava käyttöön uudet lääkkeet. Konservatiivinen ajattelu työllisyyden hoidossa ei saa estää tehohoitoa. Luulenkin, että jos työttömyys ei ala ensi vuonna pikkuhiljaa alentua, Lipposen hallitukselle tulee kiire etsiä ja ottaa käyttöön kaikki keinot asian hoitamiseksi. Toisaalta työttömyyden hoidossa puhutaan melkein aina uusista työpaikoista. Olsi puhuttava myös olemassa olevien työpaikkojen puolesta.

Opposition taholta on arvosteltu tämän hallituksen erityisesti arvostamaa ns. kolmikantaneuvottelumenettelyä. Ahon hallituksen toimiin verrattuna ovat tulokset olleetkin nyt eri luokkaa. Nykyhallituksella onkin hyvä mahdollisuus jatkaa valitsemallaan uralla eli hoitaa asioita yhdessä kuitenkin unohtamatta, että elämme parlamentarisessa demokratiassa. Toisaalta jos haluaa kritisoida kolmikantaista menettelyä, on todettava, että on vanhakantaista väittää, että tänä päivänä yrittäjä, palkansaaja ja työntekijä ovat eri puolilla, sillä heitä kaikkia kiinnostaa, että firmalla menee hyvin. Menestyvä yritys onkin työntekijänsä ja paikkakuntansa paras ystävä.

Sitten alueelliseen asiaan. Olen aina kokenut kansanedustajan työn kaksijakoiseksi. Ensiksi hän on lainsäädäntötyössä oman aatemaailmansa edustaja. Toiseksi hän on oman alueensa edustaja ja oman alueensa asioiden ajaja.

Tilastokeskuksen tilastojen mukaan Suomen köyhintä aluetta ei ole tänä päivänä Lappi, Kainuu, Pohjois-Pohjanmaa vaan Itä-Suomi, kun laskentaperusteena pidetään bruttokansantuotetta asukasta kohti. Itä-Suomella tarkoitetaan tässä yhteydessä Kuopion, Pohjois-Karjalan ja Mikkelin läänestä. Kehityssuunta on kaiken lisäksi ollut monena vuotena yhtäpitävän huono eikä ole näkyvissä mitään, mikä suunnan muuttaisi. Mikkelin lääni ja Etelä-Savo ovat vielä edellä

mainituista kaikkein köyhintä aluetta. Mikkelin läänissä ja Etelä-Savossa on alkutuotantovaltaisen elinkeinorakenne, vähän vientiteollisuutta, ikääntymässä oleva väestö ja huono koulutuspohja. (Ed. Rinne: Heinolassa on komea silta ainakin!)

Tilastojen mukaan Lapin, Oulun, Pohjois-Karjalan, Kuopion ja Keski-Suomen lääneillä menee paremmin kuin Mikkelin läänillä, mutta valtio tukee niitä paljon enemmän. Mikkelin lääni on mainituista lääneistä ainoa, joka jää valtion tasauksen jälkeen maan keskimääräisen tulotason alapuolelle. Laskelmissa on otettu mukaan valtion koko rahankäyttö nettona ja kuntien valtionosuudet kussakin läänissä. Budjetin lisäksi on laskettu mukaan Kelan nettomenot. Etelä-Savossa asukasta kohden laskettu bruttokansantuote oli viime vuonna 67 446 markkaa. Esimerkiksi Lapissa se oli 80 256 markkaa.

Eteläinen Savo on jäänyt väliinputoajaksi. Nykyisen hallituksen taholta on ilmaistu huoli itäisen Suomen asemasta. Kuitenkin vähäiset toimet Itä-Suomen auttamiseksi on suunnattu kovin kauaksi Etelä-Savosta. Esimerkiksi valtion ensi vuoden budjetissa ei ole mitään erityispainotuksia Etelä-Savon olojen kehittämiseksi. Esimerkiksi Etelä-Savon strategisten liikennehankkeiden toteuttaminen auttaisi aluetta ja myös Mikkelin yläpuolella olevia seutuja sekä elinkeinoelämää.

Hallitus asettanee työryhmän selvittämään Itä-Suomen jälkeensä jääneisyyttä. Toivottavasti työryhmä asetetaan nopeasti ja toivottavasti sen työ varsin pian konkretisoituu ja se saa nopeasti aikaan paitsi selvityksiä myös ehdotuksia toimeksi.

Arvoisa puhemies! Suomi on vaikeassa tilanteessa. Kyllä kai meidän kaikkien etu on, että tästä selvittää. Kaikkien olisi puhallettava nyt yhteen hiileen. Turha täällä on jatkuvasti kaivella vanhoja asioita ja etsiä syyllisiä. Tapahtunut, mikä tapahtunut. Nyt on aika katsoa eteenpäin.

Ed. Lehtosaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ihamäki sanoi puheessaan, että istuva hallitus on toiminut mallikkaasti ja istuvalla hallituksella on homma hanskassa. Kuitenkin puheensa loppuosassa ed. Ihamäki sanoi, aivan oikein, miltä näyttää tilanne maakunnista katsottuna, miltä näyttää tilanne Etelä-Savosta ja Itä-Suomesta katsottuna. Siitä on tullut valitettavasti maamme vähäväkin alue.

Olin toivonut, että ed. Ihamäki olisi vähän laajemmin puuttunut myös tie- ja liikenneasioi-

hin. Ed. Ihämäkihan istuu valtiovarainvaliokunnassa liikennejaostossa, ja siellä on näistä asioista hyvin paljon keskusteltu, kun tätä budjettia laadittiin. Jos ajattelee liikennesektoria ja katsoo, onko homma hanskassa koko valtakuntaa ajatellen, niin on kyllä varsin helppo olla eri mieltä ed. Ihämäen kanssa. Tienpidon kehittämishäihat ovat suurin piirtein kaikki lähteneet pois maakunnista. Aikoinaan rakennettiin teitä ja siltoja myös muuhun Suomeen. — Täällä viitattiin myös Heinolan siltahankkeeseen, joka oli järkevä ja mielekäs. Nyt näyttää siltä, että tulevina vuosina sinne ei rahaa tule.

Yksityistierahat ovat luku sinänsä; nehan ovat lähteneet pois. Laki jäi voimaan, mutta se ei lämmitä ollenkaan tiekuntia. Samoin ongelma on lossien aikataulukysymys, joka on noussut aivan viime päivinä hyvin vahvasti esille, puhumattakaan rautatieverkosta, joka on rapistumassa ja johon tarvittaisiin entistä enemmän rahojia.

Tässä valossa voin itäisen Suomen edustajana todeta, että homma ei ole kyllä hanskassa.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valitettavasti näin on, että Itä-Suomella ei mene hyvin. Mutta kyllä sen verran pitää sanoa, että ei kai se, että tilanne näin on, ole ainakaan Lipposen hallituksen vika. Kyllä siinä asiassa pitää katsoa kauemmaksi.

Itse haluaisin katsoa vain eteenpäin. Puutun liikenneinvestointeihin liikenneministeriön pääluokan kohdalla. Totean, että hallitus on asettanut työryhmän selvittämään Itä-Suomen oloja. Toivotaan nyt yhdessä, että työryhmä työssään onnistuisi.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Hallituksen budjettiesitys on käsitelty eduskunnassa ennennäkemättömän kitkattomasti. Meidän päätöksentekoamme on helpottanut hallituspuolueissakin se, että hallitusohjelma oli tehty varsin yksityiskohtaisesti ja ratkaisuihin oli sitouduttu jo etukäteen.

Haluan tässä tähdentää, että kansalaisten kannalta kaikkein vaikeimmat osuudet hallitusohjelmassa eli sosiaalisten tulonsiirtojen leikkaukset eivät ole olleet itsetarkoituksellisia. Ne ovat olleet väline, jotta me saisimme valtion velkaantuneisuuden hallintaan ja työttömyyden puolitukselle myös tilaa.

Tietysti tämän seurauksena tulee tapahtumaan niin, että julkisen sektorin varmaan aika pysyvällä tavalla supistuu siihen nähden, mikä

sen kukoistusaikaan tilanne oli. Tällaisessa tilanteessa, kun jatkossa yhteisiä voimavaroja kerätään ja jaetaan aikaisempaa vähemmän, nousee tietysti aikaisempaa suurempaan arvoon myös se seikka, että uudelleenjako tapahtuu mahdollisimman oikeudenmukaisella tavalla.

Erityisesti kovat leikkaukset sosiaalisissa tulonsiirroissa ovat aiheuttaneet meille monille kansanedustajille surutyötä jopa siinä määrin, että ensimmäisten kuukausien aikana hallitusohjelman ilmestymisen jälkeen on ollut vaikea ilmaista ajatuksiaan kirjallisesti.

Jo Ahon hallituksen tekemät leikkaukset sosiaaliturvaamme ja kunnallisiin hyvinvointipalveluihimme koettiin tuolloin kestäättömän suuriksi. Oppositioista käsin väitimme toistuvasti, että hyvinvointimme murenee jo noiden leikkausten seurauksena.

Lipposen hallituksen aikana julkista sektoria supistavat leikkaukset ovat paljon kovempi juttu, sillä löysät on otettu jo Ahon hallituksen aikana pois, jos niitä on ollut. Leikkausratkaisut on tehty siten, ettei mitään etuutta ole lopetettu kokonaan, kuten ryhmäpuheenvuoromme pitäjä ed. Törnqvist totesi. Tästä on saatukin peruste siihen ajatukseen, että näin ollen hyvinvointiyhteiskuntamme perusteita ei vielä näidenkään leikkausten jälkeen olla purkamassa.

Tässä mielestäni on myös iso kimppu ongelmia. Näen itse asiassa, että meidän olisi tullut rohjeta ottaa rakenteellisesti rohkeampi ote näihin kysymyksiin, koska rahat vähenivät niin perusteellisen paljon. Kansalaisten turvallisuudentunteen kannalta tärkeintä on, että toteamme nyt, ettei sosiaalisia tulonsiirtoja leikata enempää, kuin on tehty tänä vuonna ensi vuotta koskien tai muuten sovittu jälkeentuleville vuosille. Tällä tarkoitan sitä, että tärkein tieto on se, ettei yhteissummasta leikata. Sen sijaan pidän välttämättömänä, että keskustelu rakenteista jatkuu. Meidän on vääjäämättömästi edettävä kohti ehkä aika suuriakin rakenteellisia muutoksia sosiaaliturvan kokonaisuudessa.

Me näemme nyt pöydällämme ne rahat ja varat, mitä sosiaalisiin tulonsiirtoihin on käytettävissä. Mutta uskon, että meidän on pyrittävä kohdistamaan yhteiset rahat oikeudenmukaisemmin, kuin nyt ehdittiin tehdä. Tämä tarkoittaa valitettavasti kyllä sitä, että yksittäisten kotitalouksien tasolla jouduttaneen varautumaan muutoksiin myös vuonna 1997, mutta ei tietenkään varautumaan pelkästään menetyksiin. Kun rakenteista puhutaan, niin toisen menetys voi olla toisen hyöty. Tästä nimenomaan on nyt ky-

symys, että oikeudenmukaisuuksia täytyy etsiskellä.

Ministeri Alhon tuloloukkutyöryhmä jo sinälään tulee varmasti tuottamaan sellaisia tuloksia, että näissä rakenteissa liikutaan. Ehkä kaikkein tärkein väestöryhmä, jota tuloloukkutyöryhmä joutuu katselemaan läpikotaisin, on lapsiperheet. Mielestäni tämän rakenteellisen työn täytyy olla hyvin perusteellista ja arvoperusteiltaan mietittyä ja kestävää.

Sosiaaliturvamme on kehittynyt hirveän pitkän ajan kuluessa. Kompromissien kautta se on tullut hyvin tilkkutäkkimäiseksi. Se on nojannut selkeästi täystyöllisyyteen ja taloudelliseen kasvuun. Itse asiassa meidän sosiaaliturvamme kokonaisrakennelma on rikkaan miehen rakennelma. Olosuhteet ovat muuttuneet, mutta myöskin rakennelmasta itsestään on sanottava, että se ei ole ajan kuluessa pysynyt loogisena ja johdonmukaisena. Kenenkään perimmäisenä tarkoituksena, niin luulen, ei ole voinut koskaan olla esimerkiksi vääristää sosiaaliturvan ja työnteon taloudellisen kannustavuuden suhdetta, mutta niin on vain käynyt. Työnteon kannattavuuskeskustelu ei siis ole ainoastaan laman tuotetta. Olemme myös luvattoman paljon harhailleen perhe-käsitteen, tulo-käsitteen, sosiaalisten tulonsiirtojen verollisuuden tai verottomuuden kanssa.

Perimmäisten kysymysten aika on nyt tullut. Uudistukset eivät ole siis vielä päättäneet vuoden 96 tullessa. Tärkeintä on löytää vastaus siihen, mikä on tähän aikaan sopiva vastuunjako perheitten ja yhteiskunnan välille. Joutunemme keskustelemaan myös uudella tavalla sosiaalisten tulonsiirtojen vastikkeellisuudesta eli kansalaisten perusvelvollisuuksista. Terävimpänä tämä kysymys on edessämme silloin, kun puhutaan työikäisistä, työkykyisistä ja työhaluisista työttömistä.

Lipposen hallituksen sosiaaliturvan leikkauksissa kiinnittyy huomio siihen, että oikeutta syyperusteiseen vähimmäisturvaan ollaan nyt kaventamassa. Myös monet leikkaukset, kuten kotihoidon tuki, ovat olleet erittäin rajuja. Ihan oikeitten ihmisten elämässä leikkaukset kertautuvat ja monet putoavat suuremman sosiaalisen kontrollin varaan saadakseen edes välttämättömän minimin.

Sairausvakuutuksen päivärahan poisto tulotomilta ja kansaneläkkeen pohjaosan eläketulovähenteisyys ovat suuria rakenteellisia kannanottoja. Etenkin ensin mainittu kaataa ongelmaa viimesijaisen toimeentuloturvan niskaan. Vielä

vakavampaa on se, että myös yhä useammat työssä käyvät joutuvat toimeentulotuen varaan siitä yksinkertaisesta syystä, että palkkataso on liian alhainen tai työ liian epäsäännöllistä. Tämä hallitsemattomuus kannustesuhteissa johtuu suurelta osin myös siitä, että eduskunnassa emme tee päätöksiä palkkatasoista, vaan ainoastaan sosiaaliturvan tasosta. Näin ollen voimamme vaikuttaa siihen, että esimerkiksi ihminen tulisi palkallaan toimeen, ei ole riittävä.

Olisi äärimmäisen tärkeätä löytää nopeasti ratkaisuja, joiden avulla syrjäytetyt kansalaiset saataisiin täydellä teholla mukaan. On kysymys paljolti myös kansalaisten itsetunnosta. Jotta jokainen kansalainen voisi tuntea itsensä tarpeelliseksi, hänellä tulee olla tehtävä.

Sosiaaliturvan leikkaukset kaikilla osa-alueilla ovat lisäämässä yksityisen vakuutuksen markkinoita. Tämä on jäänyt monelta huomaamatta. Olemme siis pelkästään jo leikkauksia tekemällä epäsuorasti hyväksyneet tämän kehityksen suunnan. Kun nyt tiedetään, millä rahalla yhteinen sosiaaliturvamme on saatava aikaan, on rakennelmat otettava mielestäni uuteen tarkasteluun.

Arvoisa puhemies! Olen tehnyt tähän hallituksen budjettiesitykseen ainoastaan kaksi aloitetta.

Ensimmäinen koski valtion mielisairaaloiden asemaa. Ilokseni olen huomannut, että valtiovarainvaliokunnan mietinnössä valtion mielisairaaloita koskeva kohta on saamassa sen muodon, jota yhdessä yli 120 kansanedustajan kanssa pidimme tärkeänä. Valtion mielisairaaloiden roolia tullaan vahvistamaan tulevaisuudessa, ei tietenkään niiden itsensä takia, vaan sen johdosta, että niiden antamasta hoidosta hyötyvät vaaralliset ja erityisen vaikeasti sairast potilaat.

Toinen aloitteeni koski määrärahan osoittamista EU:n suomen kielen huoltoon ja asiantuntijan palkkaamiseen tuohon työhön. Jokainen kansanedustaja alkaa olla asiantuntija tässä kysymyksessä. Olemme nähneet, että käännökset ovat enimmäkseen surkeita. Lopputulos ei ole enää rakenteeltaan suomen kieltä. Aivan selvästi muun muassa pelätään irtisanoutua sanatarkasta tai jopa tavuntarkasta kääntämisestä. Suomen päässä tarvittaisiin mitä kipeimmin EU-kielen koordinaattoria. Tietysti olen pettynyt, ettei tämä aloiteeni johtanut määrärahojen lisäämiseen Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen määrärahoissa. Huoli EU:n suomen kielestä jatkuu, ja siihen on kuitenkin palattava tavalla tai toisella. Nykytilanne on kohtuuton myös ajatellen sitä, että kun halutaan puhua kansalaisten Euroopasta, ensimmäinen ehto tässä tietenkin

on, että EU-kieli on sellaista, että kansalaiset voivat sen ymmärtää.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Useassa puheenvuoronsa kohdassa ed. Vehkaoja vihjaili siihen suuntaan, että me joudumme tulevaisuudessakin suorittamaan uusia leikkauksia; näin arvelen hänen tarkoittaneen. Hän on varmasti siinä sikäli oikeassa, että meillä on tässä yhteiskunnassa se kuva, että me olisimme tällä hetkellä lamassa, josta nousta. Emme me ole lamassa. Me olemme uudessa tilanteessa, joka ei enää muutu. Toisin sanoen me olemme tietyllä tavalla porrasta tai paria alempana tulevaisuuden taloudellisissa suunnitelmissa, kuin aikaisemmin olemme olleet, ja tätä valtion budjettivajetta, joka on tällä hetkellä 40 miljardia markkaa, tuskin saadaan muulla tavoin kurottua umpeen kuin menojen leikkauksilla.

Olen sitä mieltä, että ei enää voida mennä sille sosiaaliselle alueelle, miltä nytkin on tämän hallituksen aikana leikattu. Ei siihen ole mitään mahdollisuutta sosiaalipuolella, oli se sitten rakenteellisten uudistusten kautta tai muuten. Kyllä valtiolle täytyy saada rahaa ja valtion menoja täytyy vähentää nyt muulla alueella, sillä sosiaalisella alueella, johon ei ole puututtu nyt, siis hyväosaisten ihmisten puolella, on se sitten kansanedustaja tai mikä muu hyvänsä, ei tällä puolella, jolta ei ole enää mitään mahdollisuuksia leikata, tai ihmiset alkavat kuolla nälkään. Olisi mukava kuulla, mitä mieltä ed. Vehkaoja on tästä ja tarkoittiko hän sitä, että joudumme leikkaamaan ilman muuta tulevaisuudessa.

Ed. Salo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun täällä yleensä opposition ja hallituksen edustajat vain moittivat toisiansa, niin haluaisin kommentoida ed. Vehkaojan puheenvuoroa myönteisesti siten, että hän oli mielestäni rehellinen kuvaillessaan, kuinka vaikeita monet sosiaalialan leikkaukset ovat olleet ainakin useille hallituspuolueidenkin kansanedustajille.

Itselläni oli tilaisuus sosiaali- ja terveysvalio-

kunnan varajäsenenä muutamalla viikolla olla mukana juuri tällaisten budjettilakien käsittelyn yhteydessä. Ed. Vehkaoja, niin kuin eräät muutkin kyllä, ansaitsee kiitokset siitä työstä, jota teki valiokuntavaiheessa muun muassa kansaneläkkeen lapsikorotuksen leikkauksen estämiseksi, kuntoutuskaton poistamiseksi hallituksen lakiesityksestä ja myös sairausvakuutuksen minimipäivärahan käsittelyssä. Ehkä viimeksi mainituksa ei aivan niin hyvin onnistuttu kuin kahdessa edellisessä.

Mielenkiintoista oli myös huomata se, että ed. Vehkaoja oli aivan toisenlaisella linjalla kuin valtiovarainministeri Viinanen eilen tässä salissa omassa puheessaan. Ministeri Viinanenhan kuvasi näitä leikkauksia parhaimmaksi joulutervehdykseksi, minkä eduskunta voi antaa Suomen kansalle.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valitettavasti minulta jäi tämä ministeri Viinanen joulutervehdys kuulematta eilen, mutta ihmettelen sitä suuresti.

Arvoisa puhemies! Haluan vastata ed. Aittoniemelle nyt enemmän selkokielellä, että yritin alleviivata sitä, että näiden leikkausten, jotka nyt on tehty, joista on sovittu ja jotka ovat tiedossa, pitää riittää yhteiskunnan tasolla. Tämän sanoin moneen kertaan. Mutta koska joudumme palaamaan rakenteellisiin kysymyksiin, siis tavallaan miettimään, miten se raha, mikä jäi pöydälle, itse asiassa olisi pitänyt jakaa, jotta se olisi oikeudenmukaisemmin jaettu, niin kotitalouksien tasolla vielä tapahtuu varmastikin hienosäätöä, ennen kuin päästään vuoteen 97. Alhon työryhmä muun muassa juuri kamppailee näiden kysymysten kanssa. Tällöin esimerkiksi keskustelemme tuloharkinnan lisäämisestä kenties joissakin yhteyksissä, kenties nimenomaan kotihoidon tuen yhteydessä, tai toisaalta omaisuuden huomioon ottamisesta laajemmasti kaikissa sosiaalisissa tulonsiirroissa. Nythän se otetaan hyvin epätasaisesti huomioon. Tämän tyyppisiä hienosäätöjä tarkoitin.

Ed. H e l l b e r g : Arvoisa puhemies! Vuoden 1996 talousarvion pohja sekä tietysti edellytykset lyötiin lukkoon varsin nopeasti viime keväänä hallitusohjelmalla, joka palautti uskon suomalaisen yhteiskunnan mahdollisuuksiin selviytyä niistä erittäin suurista taloudellisista vaikeuksista, joissa Suomi on. Silloin sovittiin vaalikauden mittaisista säästöistä, ja tämä on tietenkin vaikuttanut käsiteltävänä olevan budjetin linjauk-

siin. Samalla tietysti sovittiin myös muista toimenpiteistä, joita pitkin kuluva vuotta ja jatkossa tehdään, jotta yhteiskunta saataisiin jaloilleen.

Nämä tulonsiirtojen leikkauksethan ovat olleet tietysti erittäin vaikeita, mutta vaihtoehtokin ovat olleet vähäisiä. Leikkaukset ovat kuitenkin sellaisia, että kun on otettu vähän joka puolelta, mutta kuitenkin ei ole romutettu esimerkiksi mitään sosiaaliturvajärjestelmää, niin meillä edelleen on kansainvälisesti ottaen erittäin hyvä sosiaaliturva.

Samanaikaisesti myös luotiin hallitusohjelman puitteissa todella edellytykset sille, että saatiin aikaiseksi laaja tulopoliittinen kokonaisratkaisu, joka sekin on edesauttanut niitä mahdollisuuksia, joita yhteiskunta toivottavasti nyt antaa työllistämisen muodossa eri yrityksille, ja tällä tavalla saadaan työttömyystilanne pikkuhiljaa vähän kuriin.

Työpaikkoja onkin tullut jo kohtuullisesti, mutta aivan liian vähän, jotta voitaisiin olla tyytyväisiä. Se, mikä on suuri ongelma, on tietysti se, että epätyypilliset työsuhteet ovat nimenomaan niitä, joita solmitaan tällä hetkellä. Saamieni tietojen mukaan työopimuksista, joita on tehty alkuvuodesta, ainoastaan 29 prosenttia on ollut kokopäiväisiä, jatkuvia työsuhteita ja noin 70 prosenttia on erilaisia epätyypillisiä työsuhteita. Tämä on tietysti erittäin suuri ongelma, koska epätyypillisissä työsuhteissa olevilla tahtoo olla esimerkiksi eläkkeen kertyminen hyvin pientä ja muutenkin sosiaaliturva hyvin vaillinaisen. Jatkossa täytyykin ottaa täysin uuteen tarkasteluun epätyypillisten työsuhteiden sosiaaliturva.

Kuitenkin on myönteistä myös se, että esimerkiksi korkotaso on tällä hetkellä hyvin alhainen. Pitkät korot ovat jopa alle 6 prosenttia. Mutta tässäkin on tietysti se ongelma, että reaalikorko, kun inflaatio on lähes olematon, on varsin korkea.

Jatkossa on minun mielestäni erittäin tärkeää myös se, että säästöjen kohdentumista ja tarkoituksenmukaisuutta seurataan erittäin tarkasti, ja asiaan täytyy palata, mikäli tilanne näyttää siltä, että nimenomaan köyhemmät ihmiset ja suurissa taloudellisissa vaikeuksissa olevat tästä erityisesti kärsivät.

Myös eläkeuudistus on ollut hyvin tärkeä ratkaisu. Se takaa sen, että me kykenemme maksamaan eläkkeet myös tulevaisuudessa puuttumatta nykyisten eläkkeiden tasoon ja tulevien eläkkeiden tavoitetasoon.

Ongelma on tietysti myös se, että velkaa ote-

taan lisää lähes 40 miljardia ensi vuonna ja korkoihin menee lähes 30 miljardia. Ahon hallituksen perintö tietysti on erittäin raskas, ja nykyinen hallitus joutuu tämän kanssa elämään. Kun on seurannut keskustan varjobudjettia, ihmetyttää monet asiat. Paitsi että se kasvattaisi erittäin paljon ensi vuoden budjetin alijäämää ihmetyttää myös se, että kun siinä esitetään esimerkiksi ihan myönteisiä toimenpiteitä pk-sektorin osalta, miksi Ahon hallitus ei aikanaan tehnyt näitä. Eihän siitä ole kuin runsas puoli vuotta, kun Ahon hallitus väistyi. Toivottavaa on, että Lipposen hallitus saa mahdollisimman pian lupauksensa pk-ohjelman valmiiksi. Se on ilmeisesti ensi vuoden alkuun luvattu. Sitä kautta pystytään edesauttamaan pk-yritysten toimintaedellytyksiä.

Minusta on myönteistä se, että työnteon verotusta pystytään keventämään. Lähtökohta on se, että 5—10 miljardilla markalla kevennetään verotusta vaalikauden aikana ja vastaavasti pääomaveronousee ensi vuonna 25:stä 28 prosenttiin, ja tämäkin on mielestäni myönteinen asia.

Sitä vastoin todella hieman ihmetyttää se, että nyt on liikkeellä toimenpiteitä siitä, että maataloustuottajien verotusta kevennettäisiin. Kun nykyisin tilalliset voivat tasata 30 prosenttia verotettavasta tulostaan kahdelle vuodelle verotuksen keventämiseksi ja tasauksen enimmäismäärä on ollut 40 000 markkaa, tiettävästi hallituksen piirissä nyt valmistellaan esitystä, jossa vähennys korotettaisiin 40 prosenttiin ja yläraja 70 000 markkaan. Minusta pitäisi vahvasti viestittää eduskunnasta hallitukseen päin, että tällaisen esityksen tuominen eduskuntaan ei ole toivottavaa. Varmasti voitaisiin sekä opposition että hallituspuolueiden edustajien kanssa yhteisellä rintamalla viestittää, että tällaisia esityksiä, joissa hyvätuloisia tuettaisiin, ei tänne pitäisi tulla. Varmaan myös keskustarintama on valmis kaatamaan tällaisen esityksen, koska keskustasueusin on todettu, että verohelpotuksissa ei saa suosia hyvätuloisia, niin kuin tässä ilmeisesti on tapahtumassa, mikäli tällainen arveluttava esitys käsittelyyn tulee. Toivottavasti se ei tule.

Olisin puuttunut esityksessä oleviin investointeihin vielä.

Tieinvestointien kohdalta on erittäin hyvä, että Turun — Pietarin tieakselin rakentamista aika hyvin viedään eteenpäin ja Koskenkylä — Loviisa-tiepätkän, joka on erittäin turvaton, rakentaminen moottoriliikennetieksi aloitetaan ensi vuoden aikana. Se on erittäin myönteinen asia. Muutenkin toivoisi, että jatkossakin Ruuh-

ka-Suomen teitä muistettaisiin aikaisempaa enemmän.

Rakentamisen puolella on erittäin suuria vaikeuksia, ja nimenomaan asuntorakentamisen elvyttämiseen pitäisi voimakkaasti panostaa. Toivottavasti saadaan ensi vuoden alussa myös, sehän on myös luvattu hallituksen taholta, asuntopoliittisia toimia elvyttävä ohjelma. Se olisi tosi tarpeen tässä vaiheessa. Meillä ei ole todella varaa siihen, että rakentaminen on näin matalalla tasolla, kuin se tällä hetkellä on.

Energiapolitiikka on meillä ikuinen uskottavuuskysymys. Meiltä on puuttunut selkeä kansallinen energias strategia, ja sen on kyllä huomannut. Täällä soudetaan ja huovataan joka suuntaan, ja oikeastaan minkäänlaisia päätöksiä siitä, miten suomalainen energiahuolto hoidettaisiin, ei ole ainakaan toistaiseksi tullut. Meillähän on paljon puhuttu maakaasusta, ydinvoimasta ja hiilestä. Ottaisin vielä esille sen vaihtoehdon, että ainakin siirtymäkauden ajaksi pyritäisiin saamaan Venäjältä lisää maakaasua. Norjan ja Barentsinmeren vaihtoehdot, jotka jatkuvasti pyörivät, on monta kertaa todettu taloudellisesti mahdottomiksi. Voisi selvittää myös todella juurta jaksen sen, saataisiinko suunnilleen nykyisiä teitä pitkin lisää maakaasua Venäjältä. Näin pystyttäisiin kuittaamaan ehkä heidän velkojaan meille. Muutenkin varmasti se olisi Venäjälle edullinen kauppa. Ilmeistä on, että meidän täytyy jokin väliratkaisu saada. Suurten voimailoitten rakentaminen vie ilmeisesti niin pitkän ajan, että jotain väliin tarvittaisiin.

Olen itse tehnyt syksyllä talousarvioon muutosesityksen suunnittelun aloittamiseksi moottorieliikennetieksi välillä Koskenkylä — Kouvola. Se ei ole mukana näissä hankkeissa, mutta toivon, että jatkossa se säilyy mielissä ja tulee aikanaan talousarvioon.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa puhemies! Hallituksen talousarviesitys vuodelle 1996 pitää sisälleen hyvin vahvan säästämisen otteen, joka on varmasti oikea peruslinja. Jos ajatellaan valtiontaloutemme tilannetta, varmasti oppositiostakin käsin me joudumme toteamaan, että muuta vaihtoehtoa ei ole.

Millä tavalla säästöt on toteutettu? Minusta niitä leimaa kamreerimainen ote, hyvin vahvasti ainoastaan ja vain säästämisen ja talouden näkökulma, johon yhdistyy monella tavalla lyhytnäköinen politiikka. Hallitusohjelmaan lähtökohteisesti rakennettu oikeudenmukaisuuden ja yhteisvastuun lähtökohta hallituksen perussäästä-

mislinjasta johtuen toteutuu monilta osin valitet-tavan heikosti. Olen tästä erityisen huolestunut sen vuoksi, että kansallisen yhtenäisyyden säilyminen ei saisi olla tällaisen lyhytnäköisen budjettipolitiikan varassa. Budjettipolitiikalla tätä yhtenäisyyttä ei missään nimessä saisi vaarantaa.

Tähän kamreerilinjaan liittyy myös tulosajattelu, tulosohjaus, jota nyt viedään lävitse eri hallinnonaloilla. Kun selailee talousarviesitystä ja hahmottaa myös säästöjä ja säästämisen linjaa, joutuu jollakin tavalla kyselemään, mitkä ovat budjetin varsinaiset tulostavoitteet. Minusta tavoiteasettelu on aivan liian pelkistetyksi itseisarvoisesti vain säästämistä. Jos ajattelemme koko maan ja kansakunnan asioiden hoitamista, kyllä budjetin perustaksi meidän pitäisi löytää paljon korkeammalle asetetut päämäärät ja tavoitteet, joista seuraavat myös sellaiset tulostavoitteet, jotka todella ohjaavat hallinnonalan kehittymistä, ei vain niin että me säästämällä kurjistamme tätä yhteiskuntaa vaan avaamme myös mahdollisuuden erilaisille kehittämistoimenpiteille.

Otan yhtenä esimerkkinä metsäsektorin. Siellä yksi esimerkki on metsäkeskusten rajausta ja metsäkeskusten toiminnalle asetettu tiukka budjettiraami, joka on sidottu todella tulosajatteluun. Koska kuitenkin myös tulevaisuudessa tämä maa ensisijaisesti elää metsistä, meidän pitäisi hahmottaa vähän pitemmällä aikajänteellä, mikä on todella se tavoitetaso, päämäärä, mitä me haemme metsistä, millä tavalla me kansallisesti yhä paremmin pyrimme hyödyntämään metsiämme. Täältä päämäärätavoiteasetannasta johdetaan myös tämän hallinnonalan todelliset tavoitteet. Tällä tavalla saamme myös budjetointiin otetta, joka avaa kehittämisen näköalaa.

Toisena erityisasiana haluan pysähtyä siihen, että minusta budjetin kokonaisuudessa eri riittävästi tule esille se, että me todella elämme nyt EU-aikaa. Vuosi 96 on toinen Suomen EU-vuosi. Se merkitsee monella tavalla myös uutta aikaa kansallisten toimintojemme järjestämisessä. Olemme sitoutuneet raha- ja talouspolitiikassa hyvin voimakkaasti Emu-kriteerien täyttämiseen.

Osittain budjetin sisältö kuitenkin sotii asetettua peruslinjaa vastaan. Nimittäin tämä säilyttää hyvin vahvasti julkisen sektorin toiminnot, mikä tietenkin tässä työllisyystilanteessa on ymmärrettävää. Kuitenkin meidän pitäisi kaikella tavalla huolehtia siitä, miten EU-olosuhteissa todella säilytetään kansallinen kilpailukyky, millä tavalla me päämäärätietoisesti ja riittävän voimakkailla toimenpiteillä avaamme myös avoimen sektorin toiminnot, avoimen sektorin työllistä-

mismahdollisuudet ja tätä kautta varaudumme siihen aikaan, jolloin meidän raha- ja talouspolitiikkamme toteuttamisessa kädet ovat lopullisesti sidotut. Minusta jollakin tavalla on aistittavissa, että osittain me työnämme päätä pensaaseen sen tosiasian edessä, että Suomessa julkisen sektorin merkitys kokonaistyöllisyydessä on kuitenkin EU-olosuhteissakin keskimääräistä korkeampi. Samanaikaisesti meillä on Euroopan toiseksi korkein työttömyys.

Emu-kriteerien täyttyminen merkitsee sitä joka tapauksessa sitä, että me joudumme erittäin kurinalaiseen asetelmaan nimenomaan julkisen sektorin rahoittamisessa ja hoitamisessa. Muun muassa tällä hetkellä, jos ajatellaan meidän rahoituskannettamme monilta osin, julkiset yksiköt ovat edullisemmuusasemassa verrattuna avoimen sektorin toimintaan. Tätä mahdollisuutta Emun kolmannen vaiheen mahdollisen toteutumisen jälkeen meillä ei ole enää käytettävissä. Tämän vuoksi se peruskysymys, millä tavalla me todella käynnistämme yhteiskunnallisen kehitysprosessin uusien työpaikkojen, uusien työmahdollisuuksien, aikaansaamiseksi, on mielestäni selvästi syvällisempi ja vakavampi kysymys, kuin mihin ensi vuoden budjetin rakentamisen yhteydessä on paneuduttu.

Tässä minusta tullaan siihen kysymykseen, joka koskettaa eduskunnan työtapoja, ei pelkästään hallituksen työtapoja. Onko näin, että me olemme edelleen valmiit siirtämään ainoastaan ja vain tämän valmisteluvastuun virkamieskunnalle ilman, että me annamme riittävää henkistä panosta yksittäisinä kansanedustajina ja valioikuntina näiden keskeisten kehityslinjoiden rakentamisessa? Tämä nimittäin edellyttää, jotta me pääsemme riittävän reilusti ja reippaasti liikkeelle, sitä että meille rakentuu yhteinen tahto myös tiettyjen riskien ottamiseksi ja todella tiettyjen tulevaisuusinvestointien toteuttamiseksi.

Toki verbalisessa osassa minusta hallitus on niin hallitusohjelmassa kuin talousarviossakin tuonut hyvin esille pk-yritysten asiallista merkitystä, mutta jollakin tavalla edelleen on aistittavissa se, että sitä, mitä todella tämän avoimen sektorin ja erityisesti pienyritysten kehittämisen ja kehittämisen liikkeelleaaminen meiltä edellyttää, jostakin syystä ei haluta ottaa riittävällä vakavuudella.

Hyvin paljon puhutaan nyt siitä, millä tavalla me olemme saaneet korkotason laskemaan. Tämäkin asia koskettaa varmasti hyvin vahvasti julkisen sektorin toimintaa, mutta samanaikaisesti edelleen tänä päivänä vielä pienyritykset

maksavat 12—14 prosentin reaalikorkoa. Jos me vertaamme pienyritysten korkotasoa kilpailijamaiden pienyritysten maksamaan korkotasoon, siinä on todella huikea ero. Tämän tyyppisten erityisongelmien ratkaiseminen on välttämätöntä, jotta pienet yritykset pääsevät todella liikkeelle.

Mistä tämä johtuu? Osittainhan tähän kytkeytyy nimenomaan meidän pankkiemme vaikea tilanne. On valitettavaa, että vuosikymmenen alkuvuosina me jouduimme kymmeniätuhansia pk-yrityksiä uhraamaan kansakuntamme taloudellisiin vaikeuksiin, mutta tunne on edelleen se, että tänä päivänä ja tulevaisuudessakin pienyritykset ovat edelleen hyvin suuressa vastuussa ja maksavat aikaisempia virheitä ja kustannuksia. Nimittäin pankkien saamat välityspalkkiot ovat siinä suhteessa kasvaneet, kuin me olemme pysyneet korkotasoa laskemaan.

Toinen hyvin olennainen kokonaisuus on työelämää koskeva uudistus. Arvostan sitä, että hallitus on todella pystynyt kolmikantaisesti tietyllä tavalla hallitustyön alkumetreillä asioita käynnistämään, mutta erityisesti toivon sitä, että kolmikannan pohjalta noustaankin myös riittävän rohkeisiin uudistuksiin, ei vain niin, että suojellaan jo aikaisemmin hankittuja etuoikeuksia, vaan todella uudistetaan, tehdään riittävän rohkeita avauksia, jotka luovat edellytykset nykyaikaisille ja tähän aikaan soveltuville työelämän käytännöille ja ratkaisuille.

Kaiken kaikkiaan korostaisin sitä, että jos aiomme viedä Suomen ulos tästä tuhon noidankehästä, missä me vielä tänäkin päivänä olemme, se edellyttää ihan toisen tasoista henkistä rohkeutta suuntautua niihin ratkaisuihin, niihin valintoihin, mitä tulevaisuus meiltä edellyttää. Se todella edellyttää sitä, että hallituksen ja eduskunnan yhteistyönä me rakennamme tälle maalle sellaisen tulevaisuusnäyn, johon eri poliittiset toimijatahot ovat todella valmiit sitoutumaan.

Se edellyttää näkyä, jossa työelämän uudistamisen lisäksi uudelleenarvioidaan verotus. Minusta ehkä yksi ensi vuoden budjetin suurimpia heikkouksia on se, että verotuksen alueella ei ole noustu oikeastaan minkään tasoihin uusiin linjauksiin. Ollaan hyvin marginaalisessa näpertelyssä. Kuitenkin se, että me todella avaamme uuden toiminnan reitit, edellyttää sitä, että me tarkastelemme verotusta uusista lähtökohdista ja tätä kautta teemme todella työnteosta joutenoloa selvästi kannattavamman vaihtoehdon.

Lisäksi koulutus on asia, johon budjetissa on hyvin paljon uhrattu varoja. Niitä on opetusmi-

nisteriön hallinnonalalla, kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla, työministeriön hallinnonalalla. Tällä tavalla voidaan sanoa, että ensi vuoden budjetti jatkaa sitä peruslinjaa, jossa me kansakuntana käytämme aika kritiikittömästi rahaa koulutukseen. Kuitenkin, ellemme kykene myös tarkastelemaan koulutuksen filosofiaa, miltä pohjalta me todella kasvatamme omatoimisia, yritteliäitä, ahkeria ja työtäpelkäämättömiä kansalaisia, on mahdotonta vastata niihin haasteisiin, jotka meillä ovat käsillä.

Tähän liittyy hyvin olennaisesti se, että riittävän rohkean, koko kansakunnan kattavan tulevaisuudenkuvan rinnalla meidän pitää saada rohkeampi ote siihen lainsäädäntötyöhön, jonka me sovitamme tämän uuden ajan arvoihin ja asenteisiin ja joka luo pohjan sille, että me irtaudumme tästä keskimääräisysajattelusta, avuamme todella reitit elämälle, sille elämäninnostukselle, jonka varassa voidaan todella kohdata vaikea tilanteet, ratkoa vaikeita ongelmia, koska ei varmastikaan kenelläkään tämän salin edustajalla ole mahdollisuutta ja varaa pyrkiä kieltämään niitä vaikeuksia, joiden keskellä ensi vuoden budjettia on rakennettu. Mutta ellemme me saa ihmisten sitoutumista, tervettä elämänintoa kytkettyä tähän yhteiskunnalliseen toimintaan — vielä palaan siihen — tällä kamreerimentaliteetilla me tulemme tuhoamaan Suomen.

Minä todella toivon, että tältä pohjalta jatketaan työtä. Toivon, että ensi vuoden aikana rakentuu myös opposition ja hallituksen välinen toiminta sille keskinäisen luottamuksen tasolle, jolla todella voidaan Suomea rakentaa. Toivon, että tältä pohjalta me rakennamme maan, yhteiskunnan, joka luo pohjan yrittäjyydelle, osaamiselle ja sille, että meidän lapsemme ja nuoremme saavat asua menestyvää isänmaata.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjula hyvin kyllä valotti yrittämisen ja työnteon ongelmia. Ehkä kuitenkin vielä yksinkertaisemmin voisi todeta, että tietysti yrityksiä syntyy ja varsinkin sellaisia yrityksiä, jotka työllistävät työntekijöitä, muunkin kuin yrittäjän, silloin kun se kannattaa. Se on hyvin yksinkertainen kysymys: kun se taloudellisesti kannattaa. Vaikka yrittäjien yhteiskunnalliseen vastuuseen vedotaankin, että he hyvän hyvyttään työpaikkoja järjestäisivät, niin en ole sellaisia tavannut, eikä meistä varmaan täälläkään kukaan sellaiseksi ilmoittaudu, että me perustamme yrityksen ja rupeamme työttömiä työllistämään. Jokaisella meillä on mahdollisuus käydä

yrittäjäksi ja työnantajaksi, mutta eihän niitä yrityksiä synny.

Kysymys on siitä, että tietysti toisin päin ajateltuna arvioidaan, että palkkatyö on parempi vaihtoehto. Kysymyksen ei ole pelkästä rahasta, vaan turvallisuudesta ja riskeistä. Jopa ne, joilla ei ole palkkatyötä, eli työttömät pitävät parempana vaihtoehtona työttömän sosiaaliturvaa, joka on hyvin niukkaa ja koko ajan niukentunut, kuin sitä vaihtoehtoa, että yrittää ja lähtee sille epävarmalle tielle.

Miten valtiovalta siihen voi puuttua? Yksinkertaisesti ainut nopea keino, jota ed. Karjula hieman sivusi, on verotus tai laajasti ottaen kaikki pakolliset maksut. Niissä me tarvitsemme todella radikaalin uudistuksen. Lopetetaan työnteon rankaiseminen verotuksella ja sitä kautta lyhyellä tähtäimellä ehkä sitten luodaan edellytyksiä sille, että kannattaa perustaa yrityksiä ja niiden yritysten kannattaa taloudellisesti ottaa palvelukseensa työntekijöitä.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Karjula totesi, että työllä ja yhteistyöllä tämä tullaan ratkaisemaan, ja se on ihan oikein. Mutta puheen alkuosassa oli maininta siitä, että työelämän käytännölle pitäisi saada uusia näköaloja, ja se on tavallaan verhottu vihaus siihen suuntaan, että tarvitaan joustoja, joista tässä salissa on puhuttu jo aikaisemminkin hyvin paljon. Joustokysymyksestä voisin todeta, että yleensä joustot tarkoittavat sitä, että nykyisistä säännöksistä poiketaan alaspäin. Se tarkoittaa työaikoihin lisää väljyyttä, jota käsitykseni mukaan sopimukset tänä päivänä antavat riittävästi. Se tarkoittaa palkoissa joustavuutta, ja missään tapauksessa se ei tarkoita ylöspäin. Suomen Yrittäjien Keskusliitto on tätä ajatusta toittanut ihan riittävästi siltä osin.

Toinen pointti, mistä on käyty paljon keskustelua, on työn sivukulut. Jos me poistaisimme kaikki työn sivukulut suomalaisilta yrityksiltä, niin meillehän kävisi vain sillä tavalla, että se taso, millä kilpaillaan ja tehdään tarjouksia, olisi matalampi. Joku joka tapauksessa joutuu ne kulut maksamaan, eli meidän pitäisi osoittaa sitten myös maksajat siinä tilanteessa, kuka hoitaa, jos ei karsita sosiaaliturvaa. Tänä päivänä ainakin olen käsittänyt, että kansalaisista suuri enemmistö on sitä mieltä, että sosiaaliturvaa ei pitäisi karsia, ja itse olen kyllä ihan samaa mieltä.

Ed. H u o t a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjula kuvaili opposition

ja hallituksen roolia ja sitä, miten yhteistyötä pitäisi tehdä ja puhaltaa yhteen hiileen. Ehkä hän kuvasi myös sitä mielialaa, mikä työasiainvaliokunnassa on, että meillä on hirvittävä halu kaikilla jäsenillä siellä tehdä jotakin, mutta vielä niitä tekemisen keinoja ei ole kovin paljon ollut. Mutta niissä asioissa, mitä siellä on käsitelty, minusta on ollut hyvin rakentava henki. Tällainen oppositio — hallitus-asetelma, joka tässä salissa useasti on ja jota on arvosteltu aiheellisesti tai aiheetta, on jäänyt vähemmälle. Minun mielestäni tarvitaan keskustelua kipeistäkin aiheista, esimerkiksi joustoista, ja on nostettava kissat pöydälle ja puhuttava asiat läpi. Muuten niistä puhutaan hyvin yleisellä tasolla suuressa salissa pitkään eikä päästä asiassa eteenpäin.

Joskus ihmettelen politiikan tekotapaa. Ilmeisesti täytyy vain olla näin, että on vahva oppositio — hallitus-asetelma, että päästään seuraavissa vaaleissa taas kertomaan, kuka on tehnyt mitään. Kuntapuolella asioita hoidetaan vähän toisella tavalla ja toisin päin. Siellä harrastetaan paljon enemmän yhteistyötä eri puolueitten välillä. Olisiko siinä asiassa joku mittari velan taso, sillä kunnat ovat pystyneet paljon paremmin hoitamaan velkataakkansa kuin valtio?

Ed. K a r j u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Kuisman puheenvuoroon. Minusta olennaista on se, että Suomeen luodaan edellytykset, että pien yritykset voivat täällä syntyä ja menestyä. Me voimme käydä juupas — eipäs-keskustelua, mitä minusta aika paljon tässäkin salissa käydään, jossa korostetaan, että onhan nyt pien yritysten eteen tehty. Mutta sillä ei ole merkitystä, jos se ei tilastoissa ala näkyä sillä tavalla, että meille syntyy merkittävästi uusia yrityksiä ja tätä kautta yritykset työllistävät ja näin yhteiskunta kehittyy ja menee eteenpäin. Se on vasta se mittari, jolloin on tehty riittävästi.

Samalla tavalla näihin joustoihin. Minä olen muutaman kerran aikaisemminkin tässä salissa pyrkinyt avaamaan keskustelua tästä asiasta. Meillä on kansallinen pattitilanne, että etujärjestöt keskenään toteavat, että asiahan on nyt hyvin. Jopa arvovaltaisilta tahoilta pyritään tyrehtyttämään tätä keskustelua. Ei riitä, että piirikunnallisesti asiat ovat globaalissa kilpailussa hyvin, niiden pitää olla kansainvälisesti. Suomesa pitää olla maailman parhaat lähtökohdat työelämälle, jotta me pienenä kansakuntana tulemmekin menestymään. Sen eteen meidän pitää tehdä työtä. Siinä tarvitaan kolmikantaa, siinä tarvi-

taan hallitusta, siinä tarvitaan eduskuntaa ja kaikilta rohkeutta.

Toinen varapuhemies: Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 18.

Täysistunto keskeytetään kello 16.27.

Täysistuntoa jatketaan

kello 18

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Ed. Pulliainen merkitään läsnä olevaksi.

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1996

Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. K a n k a a n n i e m i: Arvoisa puhemies! Budjetin yleiskeskustelun yhteydessä on lupa ja mahdollisuus tarkastella vähän laajemminkin valtakunnan tilaa, sitä mistä on tultu, missä ollaan ja mihin ehkä ollaan menossa. Tätä tilannetta hyväksi käyttäen aion muutaman ajatuksen nostaa esille lähinnä taloudellisesta kehityksestä.

Kaikki muistamme tässä talossa olevat, koska eduskuntaan ei alaikäisiä voi valita, minkälaista elämää maassamme vietettiin viime vuosikymmenen lopulla, 1980-luvun loppuvuosina. Silloin toteutettiin muun muassa rahamarkkinoiden vapautus hyvin nopeassa aikataulussa. Voi ehkä näin jälkiviisaasti sanoa, että vapauttaminen aloitettiin liian myöhään, toteutettiin liian nopeasti ja rajusti ja seurauksia ei osattu arvioida.

Tuo Holkerin hallituksen ajalle osunut tapahumasarja merkitsi sitä, että tulvaluukut ylävesillä avattiin yhtäkkisesti ja alavesillä tuli valtavat tulvat, jotka ovat vieneet mukanaan kaiken irrallisen ja paljon sellaistaakin, minkä ei ole pitänyt olla irti. Rahamarkkinoiden vapauttamisen seurauksena rahamarkkinat ylikuumentivat. Rakenuspuolella ja monella muulla alalla tapahtui sellaista ylikuumentumista ja kehitystä, jota ei kukaan kuvitellut voivan tapahtua.

Kun sitten kehityksen loppuvaiheessa Neuvostoliitto hajosi ja maassa elettiin liiankin pitkään siinä uskossa, että hallittu rakennemuutos on menossa ja voidaan sen varassa elää onnellista elämää tulevaisuudessakin, lopulta tuli eteen sellainen tilanne, että olimme lähes katastrofissa. Ahon hallitus joutui tuon tosiasian kanssa kasvotusten keväällä 91, ja sen jälkeen jouduttiin korjailemaan niitä virheitä, joita oli tehty, kääntämään talouden suuntaa. Koska perustakin oli murtumassa, jouduttiin sitäkin vahvistamaan.

En lähde yksityiskohtaisesti käymään läpi, mitä tehtiin. Silloin tehtiin paljon uudistuksia ja muutoksia, ei riittävästi. Toisaalta joitakin virheitäkin tehtiin, mutta tänä päivänä voimme todeta, että noin kahden viime vuoden ajan on Suomen talous ollut kasvusuunnassa, voimakkaassakin kasvussa, niin että vaihtotase on korjaantunut. Se on äärettömän tärkeä asia meille koko kansantaloutena. Vienti vetää, vientihinnat ovat olleet hyvät, ja kilpailukykyämme on ollut kohtuullisen hyvä, niin että vaihtotase on saatu kuntoon. Jäljelle on kuitenkin jäänyt se ongelma, joka meillä on, eli valtiontalouden alijäämäisyys ja vahva työttömyys, joka on edelleen ongelma tänäkin päivänä.

On paljon syytelty edellistä hallitusta siitä, että se päästi työttömyyden kasvamaan. Tosiasia on kuitenkin se, että me olimme sellaisessa tilanteessa, muistan sen hyvinkin henkilökohtaisesti monen yön osalta, että meillä ei ollut valinnanvaraa kovinkaan paljon, ei lähellekään niin paljon valinnan varaa, kuin on ollut tänä vuonna, talouden hoitamisessa. Usean kerran kävi niin, että perjantaina iltapäivällä tuli tieto, että rahamarkkinat ovat levottomat, korot nousussa, valuutta pakenemassa maasta, ja piti saada nopeasti sellainen säästöohjelma, joka saa hillittyä tätä hetkellistä kriisiä. Näin sitten jouduttiin tekemään leikkauspäätöksiä, monenlaisia muutoksia, jotka olisi pitänyt voida toteuttaa harkitusti pitkällä aikavälillä. Tällaiseen ei silloin annettu mahdollisuuksia.

Usein tämänkin keskustelun aikana on sanottu, että tehtiin liian vähän säästöpäätöksiä tuolloin 90-luvun alkuvuosina. Tilanne oli kuitenkin hyvin erilainen silloin kuin nyt ja mahdollisuudet päästä eteenpäin tuossa tilanteessa olivat todella ulkomaisista paineista johtuen erittäin vähäiset. Vaihtoehtoja ei todellakaan ollut.

Tänä päivänä, kun käsittelemme ensi vuoden budjettia, vaihtoehtoja meillä on huomattavasti enemmän. Valitettavasti vain nykyinen hallitus oikeastaan meni valtiovarainministeriön pihtei-

hin sillä tavalla, että viime keväänä hallitusohjelmaa laadittaessa hallitusohjelman liitteeksi rakennettiin säästöohjelma, joka ei ollut sellainen, kuin olisi ollut järkevää ja eduskunnankin tahtoa ajatellen kohtuullista, että säästöohjelma olisi rakennettu esimerkiksi niin, että olisi pääluokitaiset säästösummat sinne merkitty. Näin ei menetelty, vaan sinne pantiin yksityiskohtaisesti, että lapsilisistä leikataan niin ja niin paljon, kotihoidon tuesta niin ja niin paljon, asumistuesta lapsiperheiltä niin ja niin paljon jne. Tavallaan ensi vuoden budjetti tehtiin jo viime keväänä jonakin hetkenä valtiovarainministeriön toimesta, ja sitten hallituspuolueet siihen sitoutuivat sen enempää miettimättä. Näin tosiasiaa on käynyt, ja sitä tuskaa on sitten väännetty tänä syksynä sinänsä aika turhaan, koska päätökset oli jo etukäteen tehty.

Tällä tavalla ei olisi tarvinnut tehdä, vaan olisi voitu katsoa toisenlaista tietä, valita esimerkiksi se tie, joka olisi turvannut kaikkein heikoimmasa asemassa olevan väestönosan ostovoiman, ja sitä kautta kulutuskysynnän vahvistumisen tie ja tätä kautta työllisyyden terveen hoitamisen tie. Näin ei todellakaan nyt tapahtunut. Tämä budjetin sisällöstä.

Me olemme nyt siinä tilanteessa, että ensimmäinen vuosi Euroopan unionin jäsenyydessä alkaa olla loppuillaan. On iloittu siitä, että ruoan hinta on laskenut. Se on tosiasia. Toisenlaisia rasiitteita varmasti on valtiontaloudelle tullut ja myös sellaisia, jotka taloudellisesti kansaakin nyt ja tulevina vuosina rasittavat, eli ihan puhdasta säästöä ruoan hinnan aleneminen ei ole merkinnyt.

Toisaalta tällä hetkellä Euroopan unionin alueella on menossa Emun toinen vaihe, ja se on merkinnyt sitä, että Suomi on joutunut, niin kuin sanotaan, yhdenmukaistamaan jo nyt talouspolitiikkaansa Euroopan unionin jäsenvaltioiden talouspolitiikan yhteisenä asiana pitämisen vuoksi muihin EU-maihin nähden.

Siinä ei sinänsä ole mitään huonoa, että yhdenmukaistetaan talouspolitiikkaa, mutta kun se tapahtuu niillä ehdoilla, joita meille ulkoapain sanellaan, silloin ongelmat kasautuvat, koska meidän pohjoismainen hyvinvointimallimme, joka perustuu ihmisarvokäsitykseen, tasa-arvokäsitykseen, on aika lailla vieras eurooppalaiselle mallille. Tämä tuo ongelmia meille siinä suhteessa, että ne, jotka haluavat tähän sitoutua, joutuvat leikkaamaan kansalaisten perusturvaa, koska suurin ongelma yhteisen talouspolitiikan ratkaisuun pääsemisessä meillä on budjetin alijäämän

supistaminen. Mehän tiedämme, että muut ns. Emu-kriteerit, kuluttajahintaindeksi, pitkät korot ja julkinen velka, ovat jo siinä mallissa, että me täytämme nuo kuuluisat Emu-kriteerit, mutta julkisen talouden alijäämä on pahasti yli sen, mitä Emussa sallitaan, ja hallitus on ottanut lähökohdaksi ja kaiken yli meneväksi tavoitteeksi ensimmäisten joukossa Emuun pääsemisen.

Tämä näkyy nyt budjetissa ja talouspolitiikassa, jota tänä päivänä harjoitetaan. Hallitus siis pyrkii ensimmäisten joukossa Emuun, ja niin kuin olemme ministeri Viinaselta kuulleet, työllisyyskin on alisteinen tälle. Siksi todellista työllisyyspolitiikkaa ei tämä vasemmistovetoinen hallitus tässä maassa harjoita, vaan todellinen päämäärä on päästä Emuun mahdollisimman nopeasti.

Tämä on Suomen työttömien kannalta huono asia, eikä sitä tee paremmaksi se, että monet asiantuntijat ja myös EU:n piiristä kuuluneet tutkimustiedot kertovat, että Emussa työllisyys ei parane, ei ainakaan lyhyellä aikavälillä. Jos ensimmäisten joukossa tämän vuosituhannen loppupäivinä Emuun Suomi siirtyy, niin silloin hallituksen, jos se onnistuu politiikassaan ja tavoitteissaan, on lähdeittävä siihen siinä tasossa, että meillä on 200 000—250 000 työtöntä. Itse uskon, että meillä on valtavasti paljon enemmän työttömiä tällä politiikalla tuossa vaiheessa. Mutta hallituksen tavoitekin on vain noin 250 000 työttömän taso silloin, kun Emuun mentäisiin.

Näiden työttömien tilanne on silloin todella vaikea, koska alijäämää pitää leikata. Jos ei sitä leikata vapaaehtoisesti, Emu-järjestelmän puitteissa EU:lla on enemmistö päätöksin mahdollisuus rangaistusten uhalla pakottaa Suomi alijäämänsä poistamiseen. Emu-järjestelmään liittyvät tällaiset rankaisumenettelyt niitä maita kohtaan, jotka eivät täytä Emu-kriteereitä. Tässä suhteessa tilanne olisi nyt jo, kun käsitellään tätä budjetia, sellainen, että samalla, kun hallitus valmistee Suomea Emu-kuntoon kunnianhimoisesti, olisi mietittävä, mihin tämä johtaa nimenomaan Suomen kansan heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten kannalta.

Edessä olisi se tilanne, että Suomi joutuu tai menee Emuun ensimmäisten joukossa, Emuun missä työttömyys pahenee eräiden EU-arvioiden mukaan noin 10 miljoonalla työntekijällä unionin alueella siten, että reuna-alueilla työttömyyden kasvu olisi vielä pahempaa kuin keskusta-alueella. Jos ja kun näin uhkaa käydä, meillä on syytä todella vakavasti harkita, onko tätä politiikkaa syytä jatkaa. Mielestäni Suomen ei ole

viisasta pyrkiä työttömyyden kustannuksella, tällaisella aikataululla ja tällä politiikalla Emuun ensimmäisten joukossa, vaan tulisi työllisyyden parantamiseen todella panostaa paljon enemmän, kuin nyt on tapahtunut.

Miten työttömyyttä voitaisiin nyt parantaa? Täällä keskustelussa aikaisemmin oli esillä väsyneiden, pitkään työelämässä olleiden päästäminen eläkkeelle heidän niin halutessaan. Mielestäni esimerkiksi 55 vuotta täyttäneet, pitkään työelämässä olleet, rasittuneet ihmiset, vaikka eivät olisi suoranaisesti sairaita, tulisi päästää eläkkeelle, edellyttäen että työnantaja ottaa nuoren, mahdollisesti työttömän henkilön tilalle. Tätä järjestelmää pitäisi todella viedä eteenpäin, mutta hallituksen linja näyttää olevan päinvastainen.

Toinen keskeinen tekijä on se, minkä jo alussa mainitsin, eli heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten ostovoiman ja sitä kautta kulutuskysynnän kasvattaminen niin, että ei leikkauksia osoiteta sinne, missä ne kaikkein kipeimmältä tuntuvat. Näin on kuitenkin nyt tapahtumassa. Tässä suhteessa, arvoisa puhemies, katson, että hallituksen budjettilinja ja talouspoliittinen linja on virheellinen. Se ei ole Suomen kansan edun mukainen.

Ed. R. Oja la (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi totesi, että tie, joka turvaa ostovoiman, olisi pitänyt valita hallituksen ohjelmaksi. Häneltäkin jäi ilmeisesti huomaamatta lausumatta, mikä se tie olisi ollut, millä tavalla se olisi voitu turvata. Ed. Kankaanniemi mainitsi myös, että talouden yhteensovittaminen on asia, jossa ei ole mitään pahaa, mutta että ulkoa sanellaan Suomelle, miten sen pitää tehdä. Minusta se on sopimusvarainen asia. Toisin päin ajatellen ed. Kankaanniemi ilmeisesti tarkoitti, että me suomalaiset voisimme sanoa muille eurooppalaisille, millä tavalla tämä sanellaan, ja niinhän se ei tietenkään pelaa.

Vastauspuheenvuoroa pyysin erityisesti sen takia, kun hän sanoi, että tämän hallituksen linja näyttää olevan eläkkeelle pääsyn kiristäminen. Kyllähän me kaikki hyvin muistamme, että erityisesti viime kaudella kiristettiin eläkkeelle pääsyä hyvinkin voimakkaasti ja muun muassa palomiehet ja bussikuskit ja näihin verrattavat ammattimiehet joutuvat uuden lainsäädännön mukaan palvelemaan 65 vuoteen asti. Erityisesti pelastustehtävissä se on ollut hämmästyttävä päätös. Siitä ei varmaan uutta hallitusta voi syyttää. Luulen, että tämän hallituksen aikana saatetaan

päästä huomattavasti toisen suuntaisiin toimenpiteisiin kuin viime kaudella.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheen-
vuoro): Arvoisa puhemies! Viitataan siihen, että esimerkiksi verokevennys suurituloisille ei, ed. R. Ojala, olisi nyt ollut välttämätöntä, vaan olisi voitu nekin varat antaa esimerkiksi lapsiperheiden kulutukseen. Monia muitakin vastaavanlaisia toimenpiteitä, joilla nimenomaan lapsiperheiden ja pienituloisten kulutusmahdollisuuksia olisi voitu ylläpitää, olisi pitänyt tehdä esimerkiksi niin, että ei olisi menty aivan niin suuriin leikkauksiin, kuin menttiin.

Meillä oli vaihtoehtoinen linja. Te menitte ministeri Viinasen linjalle silloin kevätöinä kiltisti. Se on johtanut siihen, että meillä on todella rat tailta pudonnettu ihmisiä hyvin paljon. Esimerkiksi tämän päivän asumistukipäätökset varmas ti lisäävät heitä.

Talouden yhteensovittaminen tai tavoitteellinen yhdentäminen ei sinänsä ole paha asia, mutta jos me imemme Euroopasta vain huonot mallit, joissa sosiaaliturva perustuu puhtaasti työhön eikä ihmisarvoon — nyt valitettavasti ollaan menossa siihen suuntaan — tätä en pidä oikeana.

Sitten eläkekysymyksestä. Valtiovarainministeriön linja on ollut jo pitkään, että ihmisiä ei päästetä eläkkeelle. Eläkeyhtiöt ovat hyvin mielellään sitä linjaa pitäneet, jotta ei eläkekuluja kasvatettaisi. Mielestäni nyt, kun haluatte myös toiseen suuntaan, pitäisi menetellä niin, että raskituneet ihmiset päästettäisiin eläkkeelle helpommin. Minä olen valmis sitä tukemaan. Olisin tukenut viime hallituksessakin, mutta meidän voimamme ei yksin siihen riittänyt. Nyt kun teillä on paljon voimaa vasemmalla, hoitakaa asia kuntoon.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Keskityn puheenvuorossani yhteen opetusministeriön toimialan painopisteeseen eli nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja nuorten elinolojen parantamiseen. Sivistys- ja tiedejaosto piti tätä aluetta erittäin tärkeänä, ja koko valiokunta edellyttääkin mietinnössään, että syrjäytymisen vaarassa olevien nuorten asemaa ja ongelmia selvitetään sekä opiskelumahdollisuuksia parannetaan mahdollisimman pikaisesti.

Opetustoimen kannalta keskeistä on saada oppilaat pysymään mukana kouluopetuksessa. Mitä nuoremmalla iällä syrjäytymistä tapahtuu, sitä vaikeampaa on myöhemmin auttaa. Syrjäytymisen ei tapahdu yhtäkkisenä putoamisena,

vaan etenee vaiheittain. Tapahtuu yksin jäämistä, eristäytymistä, tulee vaikeuksia kotona, koulussa, muussa sosiaalisessa ympäristössä sekä epäonnistumista opinnoissa, ja sen jälkeen tapahtuu opintojen keskeytyminen. Syrjäytymisellä on monia muotoja. Rikolliset toimet ja päih-teet ovat myös mukana.

Vaikeuksien ilmetessä on toimenpiteet heti kohdistettava jo ala-asteen oppilaisiin. Erityisopetuksella voidaan oppilaita auttaa selviytymään yläasteella yleisopetuksessa. Syrjäytymisvaarassa olevien opetuksen voimavarat ovat kuntakohtainen asia tänä päivänä. Järkeviä ja inhimillisiä ovat ne kunnat, jotka satsaavat näiden pienten ja heikkojen kanssaihminen auttamiseen. Pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna panostaminen syrjäytymisvaarassa olevien oppilaiden koulutukseen tuo myös säästöjä esimerkiksi sosiaali- ja terveystalvelumenoissa.

Arvoisa puhemies! Syrjäytymisen päästyä alkuun se myös helposti kertaantuu. Olisi tunnus-tettava ihmisen elämään vaikuttavat riskitekijät, jotta voisi tunnistaa syrjäytymisvaarat. Se edellyttää yhteistyötä koulun sisällä ja muiden hallintokuntien sekä organisaatioiden kanssa. Oppilaan siirtyessä peruskoulusta lukioon tai ammatilliseen oppilaitokseen tarvittaisiin näiden oppilaitosten tavoitteellista yhteistyötä. Opintojen keskeyttäminen lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa ei aina ennusta syrjäytymistä. Osalle oppilaista se kuitenkin merkitsee syrjäytymistä. Ennakoivasti keskeyttämisen tapahtuessa oppilaitoksen tulisi voida antaa oppilaalleen vahvaa tukea ja turvaa. Kaikki tämä vaatii riittävää ja ammatillisesti pätevää henkilöstöä eli voimavarojen suuntaamista tämän päämäärän mukaisesti.

Syrjäytymisen ehkäisyyn tulee alkaa siis koulussa. Huono koulumenestys ennustaa usein vaikeuksia sijoittua työelämään ja lisää myöhemmin tapahtuvan yhteiskunnasta syrjäytymisen riskiä. Koulun ja opetustoimen lisäksi nuorten syrjäytymisen ja elinolojen kannalta merkittäviä ovat myös muut hallinnonalat.

Meidän aikamme ongelmat ovat jo niin vaikeita, että tarvitaan tiivistä eri hallintoalojen yhteistyötä. Sosiaalinen oikeudenmukaisuus myös velvoittaa ottamaan nuorten ongelmat erityistar-kasteluun.

Nuorten työttömyys on jo pidempään ollut noin kaksinkertainen yleiseen työttömyysasteeseen verrattuna. Nuorisotyöttömyys, kuten syrjäytymisenkin, on erityisesti suurten asutuskeskusten ongelma. Jos ei siis syrjäytymisen vaaras-

sa olevien nuorten asemaa ja ongelmia selvitetä eikä heidän asioihinsa tehokkaasti puututa, syrjäytymiskierre syvenee ja tuo mukanaan ennalta-arvaamattomia, hallitsemattomia sosiaalisia ongelmia.

Haluun vielä puuttua koulutuksen lisäämiseen ja sisältöön. Ensi vuonna ammatillisia koulutuspaikkoja lisätään runsaasti. Tämä on hyvä ja tarpeen, mutta koulutuksen laadun ja koulutusjärjestelmän kehittämistä tarvitaan siinä rinnalla. Jokaiselle peruskoulun päättäneelle on jo olemassa jatkokoulutuspaikka, mutta nämä koulutuspaikat ja nuoret valitettavasti eivät kohtaa toisiaan. Aina vain tarpeellisemmalta tuntuu toistaa, että koulutuksen on vastattava työelämän tarpeisiin. Koulutus olisi itse asiassa välttämättä osaksi työelämää. Teoreettisen opetuksen ja käytännöllisen opetuksen tulisi kohdata. Tämä olisi erittäin tärkeä asia nuoren ihmisen koulutautumisvaiheessa hänen valmistautuessaan aikuisen elämän haasteisiin.

Syrjäytymisen ehkäisyssä lapsen kannalta tarvitaan koulun ohella ehdottomasti vanhempia ja kotia. Nuoren elämä on jo nyt monimuotoista eikä enää vain kodista riippuvaista. Syrjäytymistä voivat ehkäistä opetustoimen kanssa yhteistyössä muut hallintokunnat, kuten nuoriso-, sosiaali- ja vapaa-aikatoimi. Nuorten oma toiminta on myös arvostettavaa, ja sitä kannattaa tukea. Nuori tuntee olevansa oman elämänsä valtiias, mutta yhteiskunnan ja kanssaihminen tukea hän jossain vaiheessa tarvitsee.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä haluan todeta sen, että olen iloinen siitä, että puhemies on jo ryhtynyt toimenpiteisiin tulevaisuustyöryhmän asettamiseksi. Toivoisin, että siinä voitaisiin myöskin käsitellä sellaisia ongelmia, jotka liittyvät juuri pitämäni puheenvuoroon eli syrjäytyneiden asemaan ja sen parantamiseen.

Ed. Alaranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä asia, että ed. Tykkyläisen johtama valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto on paneutunut nuorten syrjäytymisongelmaan ja käsitellyt sitä budjettimietinnössä niin kuin ed. Tykkyläinenkin äsken puheessaan. Haluaisin täydentää ed. Tykkyläisen puheenvuoroa tällä toisella asiakirjalla, joka on edustajien pöydillä, eli valtioneuvoston tarkastajien kertomuksella, jossa myöskin käsitellään nuorten syrjäytymistä.

Valtioneuvoston tarkastajien kannanotto on se, että he pitävät syrjäytymisen estämisessä tärkeänä perheiden tukemista: ”Jos perhe elää vaikeissa

taloudellisissa tai sosiaalisissa oloissa, eivät vanhemmat kykene huolehtimaan perheen lapsista ja nuorista.” Tällöin seuraa sitten syrjäytymistä. Siinä mielessä tällainen kannanotto on tietysti hieman ongelmallinen, kun me samalla budjettikäsittelyn yhteydessä teemme juuri ikäviä päätöksiä perheiden kannalta. Hallituksen monien leikkauslaskien yhteinen nimittäjä on lapsi, eikä se politiikka, sellainen päätöksenteko, varmaankaan johda siihen tulokseen, mihin ed. Tykkyläinen toivoi politiikan johtavan ja mihin valtiovarainvaliokunnan mietinnön ponnassakin toivotaan politiikan johtavan.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorossani ed. Alarannalle totean, kuten jo tänään aikaisemmin olen ottanut kantaa liittyen arvopohjakeskusteluun, että pelkällä rahalla ei kaikkea voida mitata. Ihminen on kaikkein tärkein. Sen johdosta toivoisinkin, että tuo tulevaisuustyöryhmä voisi ottaa kantaa näihin moniin kysymyksiin, mitä ed. Alarantakin totesi, kuinka perhe voisi parhaiten pärjätä ja myöskin lapset saada tänäkin päivänä heille kuuluvan aseman suomalaisessa yhteiskunnassa.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Tässä vaiheessa olisi hyvä hieman katsella, mitä Suomen taloudelle on tapahtumassa, jotta voitaisiin myös katsoa, millä todennäköisyydellä ja missä määrin tämä budjettiesitys voi toteutua. Asian tarkastelu on vähän hankalaa, koska tällaisissa oloissa tietysti valtiovallan edustajien ja kansanedustajien pitäisi ikään kuin kylvää optimismia ja uskoa tulevaisuuteen. Mutta kun toisaalta kansanedustajan pitäisi pysyä totuudessaakin, pitäisi miettiä, kumpi tässä pitäisi valita. Eihän tällä hetkellä kovin hyvin mene, vaan kaikki talouden tunnusluvut ovat hyvin nopeasti kääntyneet huonompaan suuntaan.

Voi sanoa, että se talouden strategia, jonka itse asiassa edellinen hallitus jo otti ja jota tämä hallitus jatkaa, on onnistunut ensimmäisessä askeleessaan, mutta toinen askel ei näytä onnistuvan. Ensimmäinen askelhan oli se, että koetetaan nostaa suomalainen teollisuus ja erityisesti vienniteollisuus ja tällä tavalla viennin pohjaa laajentaa ja panna vaihtotase kuntoon. Tämä kaikki onnistui loistavasti, suorastaan yli odotusten.

Sitten toisen askeleen piti olla se, että näin kansantalouteen syntyvä varallisuus vetää kotimarkkinat ikään kuin suosta ja työttömyys poistuu hiljakseen. Tämä taas ei näytä toimivan ol-

lenkaan, vaan vauraus, varallisuus ja aktiviteetti ei näytä siirtyvän vientiteollisuudesta minnekään. Päinvastoin meillä koko se taloudellinen kasvu, joka sinänsä on ollut aika nopeata, on ollut elinkeinohaaroittain hyvin yksipuolista ja kohdistunut vain teollisuuteen ja teollisuudessa vain muutamaaan toimialaan. Nuo nopeasti nousevat toimialat kaikki ilmoittavat nyt suurimmaksi tuotantokapeikoksi työvoimapolun — uskoa tai alkää, työvoimapolun — samanaikaisesti kun työttömiä kyllä sinänsä riittää, mutta juuri sen kaltaista työvoimaa, jota ne tarvitsevat, ei niin hirveästi olisi. Niinpä, jos tässä pohditaan, mihin suuntaan talous voisi kasvaa, sen kasvun pitäisi laajentua eri suuntiin ja eri elinkeinoharoille, jotta niilläkin ihmisillä, jotka meillä työttöminä ovat, olisi jotakin käyttöä.

Mutta tällä hetkellä ei näytä siltä, että työttömyys olisi kovin nopeasti puolittumassa. Tämä on taas valtiontalouden kannalta aika ikävä asia, koska silloin nyt tehdyt säästöt eivät riitäkään, vaan pitää tehdä paljon isompia ja paljon hankalampia säästöjä. Jokainen säästettävä miljardi on vaikeampi kuin edeltäjänsä, koska joudutaan yhä ikävämpiin asioihin menemään.

Valtiontalouden ongelmat eivät kuitenkaan maailmaa kaatavia ole, ja niistähän selviää sillä, kun maksaa velat pois, eikä sen ihmeellisempää. Tällaisia on maailmassa ennenkin tapahtunut, eikä se ole niin hirveätä, mutta se, mikä on hirveätä, on se, mitä on tapahtumassa suomalaiselle kansalle ja meidän työvoimallamme.

Meillä on tällä hetkellä noin neljännesmiljoona pitkäaikaistyötöntä, ja määrä kasvaa koko ajan. Virallisten tietojen mukaan pitkäaikaistyöttömiä on 140 000 eikä määrä kasva ollenkaan, mutta siinä asiassa selvästi petämme itseämme, koska pitkäaikaistyöttömyys tilastoissa määritellään hyvin oudolla tavalla. Se määritellään siten, että jos työttömyys on minkä syyn takia tahansa katkennut, alkaa uusi työttömyyskausi eikä ihminen olekaan enää pitkäaikaistyötön. Jos esimerkiksi sairastuu ja joutuu sairaalalle tai joutuu sairaalaan, sen jälkeen ei enää ole pitkäaikaistyötön, kun palaa takaisin työttömyyskortistoon.

Mutta paljon yleisempää on se, että työttömyys on ns. aktiivisin toimin katkaistu, keskeytetty hetkeksi joko koulutuksella tai työllistämistuella toteutetun työjakson takia, ja sen jälkeen ihminen palaa uudestaan työttömäksi. Jos kaikki nämä lasketaan pitkäaikaistyöttömiksi, jotka eivät pitkään aikaan ole olleet normaalissa työsuhteessa, silloin pitkäaikaistyöttömiä meillä ilmei-

sesti on noin neljännesmiljoona. Lukua ei tiedä kukaan, koska tätä ei ole kukaan sattunut tilastoimaan, mikä on tietysti hieman erikoinen asia.

Joka tapauksessa meitä uhkaa tilanne, jossa ihmisiä putoaa keltasta aika nopeaan tahtiin, paljon nopeampaan tahtiin kuin talvisodassa. Niinpä meillä ei aikaa ole nyt kovin paljon tätä oikaista. Muuten tästä tulee meille pysyvä vamma, pysyvä vaurioituminen, jonka jälkeen Suomesta ei tule samanlaista, kuin se oli ennen.

Mikä tässä siis meni pieleen? Makrotaloudellisesti hieno suunnitelma näyttää kariutuneen siihen, että suomalaiset kotitaloudet ja suomalaiset yritykset pihtaavat rahaa. Niiden tulotaso tai varallisuustaso on selvästi noussut, mutta ne eivät ryhdy kuluttamaan. Meillähän on semmoinen tilanne, että vaihtotase on 10 miljardia markkaa suurin piirtein ylijäämäinen, valtiontalous on noin 60 miljardia markkaa alijäämäinen, mikä tarkoittaa, että kotitaloudet ja yritykset ovat noin 70 miljardia markkaa ylijäämisiä.

Siis varallisuutta koko ajan kertyy jonnekin, mutta sitä ei käytetä, vaikka kaikki olettivat, että näin syntyvä varallisuus alkaisi kansantaloudessa kiertää. Mistä tällainen rahan tai tässä tapauksessa kohta valtion obligaatioiden hamstraaminen voi johtua? Se on aivan rationaalista. Ihmiset eivät luota tulevaisuuteen niin kuin ennen, koska sosiaalisia turvaverkkoja revitään jne. Silloin on aivan rationaalista säästää pahan päivän varalle elikkä, niin kuin kansantaloustieteilijät sanovat, parantaa rahoitusasemaansa, ja kun kaikki tekevät sitä yhtäaikaaisesti, syntyy säästämislama, joka meillä nyt on.

Joskus sen täytyy tietysti loppua, koska emme me voi elää yhteiskunnassa, jossa ihmisillä on kaapit täynnä valtion obligaatioita. Sitten joskus, kun se loppuu, toivottavasti talous alkaa toimia. Samalla meillä on tietysti edessä suuri riski vaihtotasealijäämän uudesta kasvamisesta. Jos esimerkiksi valtiontalous edelleen on alijäämäinen ja yksityissektori ei enää olekaan ylijäämäinen, silloin vaihtotase on valtiontalouden alijäämän verran alijäämäinen. Silloin on muuten oltava valmius erittäin rajuihin veronkorotuksiin, koska jos tässä vielä vaihtotaseen jyrkkään alijäämäänsäkin syöksytään, sitten onkin mennyt pilalle.

Mitä pitäisi tehdä? Jostakin syystä Suomessa yleisesti uskotaan, että kun työ menee huonosti kaupaksi, niin siitä selvittää sillä, että lasketaan pääoman hintaa, siis korkoja, tai energian hintaa, näitä kahta, jotka ovat työn kanssa kilpailevia tuotannon tekijöitä. En tiedä, miten koneitten

hinnan laskeminen työllisyyteen hirveästi auttaa. Jotakin muuta se voi kyllä tehdä, mutta ei ehkä työllisyyttä auta. Samaa koskee energian hintaa.

Meillä selvästi työmarkkinoilla on syntynyt uusi outo tilanne, joka on nimenomaan tasa-arvoiselle Suomelle uusi ja outo, ja se on se, että meillä tavallaan työvoiman kelpoisuus työnantajien silmissä on jakautunut hyvin voimakkaasti niin, että joittenkin työvoima ja ammattiosaaminen on hyvin haluttua ja toisten on sitten vanhentunutta tai jotenkin vääränlaista. On hyvin kurantia tai hyvin epäkuranttia työvoimaa. Silloin pitäisi tälle tilanteelle tehdä jotakin, ja se, mitä pitää tehdä, on hyvin epäsuosittua.

Ed. Penttilä, jolla on taipumus puhua epäsuosituista asioista, sanoi, että Uuden-Seelannin tie on meidänkin tiemme. Uudessa-Seelannissahan sosiaaliturvaa leikattiin jyrkästi ja veroja alennettiin ja siirryttiin hyvin kannustavaan järjestelmään, suorastaan ruoskakannustamiseen, jossa ihmisten on pakko hankkiutua töihin, koska työttömänä oleminen on hyvin kurjaa.

Meillä on täällä puhuttu toistaiseksi vasta verojen alentamisesta, ja kuuntelin kyllä mielenkiinnolla eri puolueiden kannanottoja. Kokoomus haluaa alentaa veroja kaikilta, koko asteikon alalla. Se on hyvin kallista puuhaa. Vaikka siihen käyttää useita miljardeja, ei saa kuin aivan marginaalisia muutoksia aikaan, joten sillä tavalla saa lähinnä aikaan ainoastaan valtiontalouden heikkenemisen, mutta ei pystytäkään tähän kannustinongelmaan kyllä paljon puuttumaan.

Keskusta halusi alentaa pieni- ja keskituloisten verotusta kasvattaakseen ostovoimaa kansantaloudessa ikään kuin veroelvytyksellä. Siinä keskituloiset muodostavat sen ongelman, koska jos keskituloisten veroja alentaa, siihen menee kyllä aika paljon rahaa, ja silloin se ei tapahdu kannustimia parantamalla, vaan ikään kuin ostovoimaa elvyttämällä. Jos meillä tosiasiaa sairautena on myös se, että ihmisten, joiden koulutus on vanhanaikaistunut tai jotka muuten eivät miellytä työnantajia, työvoima on liian kallista työnantajien silmissä, siihen ostovoiman parantaminen ei auta lainkaan, vaan silloin pitää nimenomaan tehdä pienipalkkaisesta työvoimasta työnantajien kannalta halvempaa. Se tarkoittaa, että veronalennukset pitää kohdistaa pienituloisiin.

Rouva puhemies! Tarkoitukseni oli puhua pitempään, mutta tuo kello näyttää niin vaativalta, että lopetan tähän.

Ed. Pekkarinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielelläni olisin kauemmin kuunnellut ed. Soininvaaran puhetta. Hän oli tulossa juuri mielenkiintoiseen veropoliittiseen painotukseen.

Olin ensinnäkin kommentoinut hänen talouspoliittisia ajatuksiaan optimismista ja pessimismistä. Kyllä luulen, että realismi on nyt viisautta. Jos me Suomessa esitämme, että tilanne on parempi, niin kuin nyt vähän tuntuu valtiovarainministeriön suunnastakin esitetyn, että tilanne on parempi, kuin todellisuudessa on, se on aika lyhytkestoinen tie. Kyllä ihmiset ja markkinavoimat näkevät, mikä on tilanne, ja vaikutus voi olla psykologisesti huono. Sen sijaan olisi lähdeittävä hyvin realistisesti tosiasiallisesta tilanteesta ja nähtävä ne ongelmat, mitä on tulossa Euroopan suunnasta — kasvu ensi vuonna tulee olemaan vain 1—2 prosentin tuntumassa ehkä. Realismi on viisautta, ja uskon, että kansalaiset realismiin pohjalta uskaltavat paremmin kuluttaa. Ei pidä antaa muuta kuin totuudenmukainen kuva.

Ed. Soininvaara puhui säästämislamasta. En tiedä, onko se ihan oikea termi, vaikka siinä on varmaan osatotuus. Kyllä tosiasiallinen tilanne on se, että me tarvitsemme rakenteellisia uudistuksia yhteiskunnassa, taloudessa ja työmarkkinoilla. Jos nämä viimeiset tiedot nopeuttavat rakenteellisia ratkaisuja, se on hyvä asia, koska niitä me nyt todella tarvitsemme.

Mielestäni ed. Soininvaara oli aivan keskustalaisilla linjoilla — vai olemmeko me sitten soininvaaralaisella linjalla — veropoliitikassa. Mekin haluamme täsmäasein käyttää verotuksen liikumavarana nyt pienituloisiin ja mahdollisesti keskituloisiin kannustavalla tavalla. Myös pk-sektorin osalta haluamme liikkua.

On sääli, jos ed. Soininvaara lähtee apulaiskaupunginjohtajaksi. Hänellä olisi ajatuksia täällä eduskunnallekin, ja toivon, että hän jää tänne tätä viisautta jakamaan.

Ed. K ä ä r i ä i n e n : Arvoisa puhemies! Lipposen hallituksen budjettiesitys ensi vuodelle ja oikeastaan koko sen politiikka on synnyttämässä pelottavan näköisen railon kansan ja eliitin väliin. Tämä johtuu varmasti monesta asiasta, mutta ennen muuta säästötaakan epäoikeudenmukaisesta jaosta, hallituksen runnovasta ja kansaa vähän kuuntelevasta EU- ja Emu-politiikasta

sekä yleisestä ylimielisestä hallitustavasta ja -asenteesta.

Hallitus olisi toki voinut jakaa leikkausten taakan myös toisin, siis puuttumatta perusturvaan ja peruspalveluihin, mutta se valitsi jo tuntemamme tien, eriarvoisuutta eriarvoisuuden perään. Tämän politiikan tuloksethan tuntuvat ihmisten arkielämässä kunnolla vasta ensi vuoden alusta lukien. Se on sitten sitä Lipposen aikaa.

Lipposen hallitus joutuu totisen paikan eteen silloin, jos sen valitsema talouspoliittinen sapoluuna ei riitäkään työttömyyden reippaaseen vähentämiseen, jonka pitäisi näkyä tuntuvana jo ensi vuoden alkupuoliskolla ennen juhannusta. Lipponen on pannut nyt kaikki putkeen, eikä hallituksella ole oikeastaan varaa eikä myöskään suunnitelmia uusiin tekoihin, vaikka näköala on selvästi muuttunut huonompaan, ainakin epävarmempaan, suuntaan. Presidentti Ahtisaari sanoi eilen Kaipolassa, että julkisen vallan käyttämät keinot työttömyyden vähentämiseen on käyty loppuun. Hän oli hallituksen kannalla ja tavallaan siis oikeassa.

Hallitus ajaa Emuaan, niin kuin se olisi jossa-kin jo selkeästi ja loppuun saakka päätetty. Sen taktiikkana on selvästi hivuttaa Suomea pala palalta semmoisen tilanteen eteen, jossa Suomella ei enää olisi muita vaihtoehtoja, todellisia valintatilanteita. Tämä hallituksen tapa hoitaa yleensä EU- ja Emu-politiikkaa johtaa Suomen kyllä helposti Ruotsin tielle. Valtiovarainministerin eilispäiväinen puhe täällä oli aivan puhdas Emu-puhe, joka oli suunnattu vasemmalle, puhe, jossa jupruili joita ojennettiin kaidalle polulle, ainoalle oikealle polulle. Se oli puhetta vasemmalle.

Jos EU:n jäsenmaat, Suomi mukana, eivät muuta unioninsa politiikan sisältöä, se jatkaa linjalla, joka perustuu savupiipputeollisuuteen, rusko- ja kivihiihen polttamiseen ja keskieuropalaiseen sinipunaan sekä rehevään byrokraatiaan. Ei ole mikään ihme, jos EU:n kannatus täällä Koto-Suomessa ihmisten parissa rapisee tällä menolla. Mutta olennaista on se, että siitä kantaa vastuun Lipposen hallitus sekä politiikan sisällön että myös tyylin ja puheiden osalta. Hallitukselle näyttää Emu olevan tärkeämpi kuin työllisyyden nopea parantaminen.

Rakoa eliitin ja kansan väliin synnyttää, kuten sanoin, myös hallituksen ylimielisyys aina pääministerin otteita myöten. Hallituksen hirmuisen laaja pohja ja myös yletön ulkoinen tuki luo helposti sellaisen tunteen, ettei mistään, ei edes kansasta, tarvitse kovin paljon välittää. Se on

mukamas vahvaa johtajuutta. Siinä hallitus tekee ison virheen, josta joutuvat maksamaan kyllä muutkin kuin hallituspuolueet. Kansa tarvitsee nyt muuta kuin ylimielistä suhtautumista, se tarvitsee ymmärtämystä, ennen muuta oikeudenmukaista politiikkaa ja työtä.

Arvoisa puhemies! Lipposen hallitus leikkaa budjetissa kotimaisen energian tukea kahta kautta. Kotimainen energia saa köniinsä budjetissa energia-avustusten roimien leikkausten kautta sekä energiateknologiaan suuntautuvien leikkausten myötä. Kotimaisiin polttoaineisiin, siis puuhun ja turpeeseen, suuntautuva leikkaus on tähän asti ainoa konkreettinen teko hallituksen energiapolitiittisella linjalla.

Hallituksen linja on kyllä laajemminkin muotoutumassa, tosin mutkikkaiden vaiheiden jälkeen. Ministeri Kalliomäki, joka itse asettui jo melko varhain jyrkästi kivihiihinvaihtoehdon puolelle, siirsi syksyllä eduskunnassa aloitteen energiapolitiikassa eduskunnalle. Se oli sinällään hämmästyttävä teko hallituksen täysivaltaiselta ministeriltä. Vinkin saaneet ydinvoimamiehet läksivät liikkeelle värkkäämään pontta, jolla rakennettaisiin lisäydinvoimaa, siis pantaisiin nurin edellisen eduskunnan tekemä päätös. Pääministeri kuitenkin määräsi ponsipuhailut lopetettaviksi, ja ne loppuivat. Kun käsky käy, niin käsky käy. Mutta olennaista on se, että jäljelle jäi ja jää ministeri Kalliomäen kivihiihlinja, johon myös vihreät ja vasemmistoliitto ovat tosiasiaa vaikenemisellaan yhtyneet.

Energian verotuksessahan, jota hallitus kai ihan paraikaa käsittelee sivuhuoneessa, on päätetty suosia kivihiihtä kotimaisen biopolttoaineen kustannuksella. Tämä on kovaa politiikkaa, mitä nyt tehdään, kun kotimaista polttoainetta lyödään kerta kaikkiaan verotuksella nurin.

Suomen energiapolitiikassa tapahtuu nyt musta, historiaan jäävä käänne. Nyt ajetaan väellä ja voimalla Suomen kannalta huonointa vaihtoehtoa, joka käy luonnon sekä ympäristön päälle rikkoen räikeästi Rion sopimusta. Se on ihmisen terveydelle vaarallista, se on aluepoliittisesti, työllisyyden ja myös vaihtotaseen kannalta huonoin, keinoin mahdollinen, vaihtoehto.

Miksi tälle tielle piti lähteä, kun vaihtoehtokin olisi olemassa? Vaihtoehto on rakentaa tietyistä palkeista silta maakaasuajkaan, jolloin maakaasua on mittavasti saatavissa Haltenbankenin kentältä tai Barentsinmereltä, nytemmin ehkä sittenkin Barentsinmereltä enemmän kuin Haltenbankenista. Nämä siltapalkit koostuisivat säästön ohella kotimaisen energian mittavista li-

säyksistä, lisätehojen ottamisesta voimassa olevista vesi- ja ydinvoimaloista sekä sähkön tuonnin jonkin mittaisesta lisäyksestä nimenomaan lännestä, tarkoitan Ruotsia. Näin selvittäisiin parinkymmenen vuoden päähän, jolloin maakaasuvaihtoehto olisi hyvinkin todennäköisesti käytettävissä.

Ministeri Kalliomäelle pitää antaa kylläkin tunnustus siitä, että hän toi mustan energiapolitiittisen linjansa esille ja sai myös tahtonsa läpi; hän on reilu mies kaikin puolin. Mutta kuka kantaa vastuun tämän ratkaisun seurauksista vuosien päästä ja kansainvälisesti? Ei kukaan.

Arvoisa puhemies! Pari sanaa vielä kotiseudustani Itä-Suomesta. Pääministeri Lipponen lupasi jo kauan sitten kesällä ja uudestaan syksyllä perustaa marraskuussa korkeatasoisen asiantuntevan työryhmän selvittämään syviin ongelmiin ajautuneen Itä-Suomen tulevaisuuden näkymiä ja myös kartoittamaan konsteja selviytyä ongelmista. Ihan viimeisimmät tiedot kertovat pelottavan vajoamiskehityksen jatkuvan Itä-Suomessa. Missä on pääministeri lupaama Itä-Suomen työryhmä? Eletään joulukuuta, mutta työryhmä on nimeämättä.

Tähän mennessä Lipposen hallituksen ainoa konkreettinen ”kädenojennus” Itä-Suomelle ovat alueyrityspolitiikkaan, Keraan, kuntiin, maaseutuun sekä yksityisteluihin kohdistuvat kovat leikkaukset, joilla viedään tulevaisuudenuskoa.

Itä-Suomen kannalta olennaista on myös se operaatio, jolla ministeri Backman selvittää aluehallintoa ja läänien tulevaisuutta. Vikkelän ministerin otteita on syytä tarkkaan seurailta Itä-Suomessa. Me emme hyväksy suurlääniä perustamista. Suurlääniä perustaminen johtaisi valtion keskushallinnon otteen koventumiseen suhteessa maakuntiin ja samalla keskushallinnon välttämättömän kevennyksen ja säästöjen romuttumiseen. Se olisi samalla myös uhka maakuntien omatoimisuudelle, joka viritettiin hyvään alkuun edellisellä vaalikaudella. Me itäsuomalaiset ainakin keskustassa annamme ministeri Backmanille hyvän neuvon, jos hän neuvoja tarvitsee: Näpit irti lääneistämme! Itä-Suomea ei tälläkään tavalla saa hajottaa. Nyt on hajottamisen sijasta myönteisten ja kannustavien tekojen aika. Ei näpräilyä eikä hajottamista!

Arvoisa puhemies! Lipposen porukka on hyväosaisen eliitin, mustan kivihillen, yksiniittisen europolitiikan ja yleisen korskeuden hallitus. Lipposen hallituksesta on päästävä eroon, mitä

pikemmin, sen parempi Suomen kansalle. Tulipahan sanotuksi!

Ed. Lahtela (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kääriäinen totesi hyvin tylästi tuossa lopussa, mitä Lipposen hallitus on, mutta kyllä sen verran hyvää pitää todeta, että Lipposen hallitus on työllisyyden ja yhteisvastuun hallitus kuitenkin. Kun muistetaan lähtöjuuret, niin tärkein asia, mikä Lipposen hallituskauden alussa on esillä, on kuitenkin työllisyyden hoitaminen, eli pyritään vaikuttamaan siihen tilanteeseen, että räjähtänyt työttömyys, mikä edellisen hallituskauden aikana ehti syntyä, saataisiin hallintaan ja puolitettua. Omasta mielestäni se pitäisi voittaa kokonaan. Jos katsoo työllisyysohjelmaa, niin siinä on iso nippu toimenpiteitä, joilla pitäisi saavuttaa yli 200 000 ihmisen työllistäminen. Se on tietysti uskon varassa hyvin paljon, ja siinä epäuskon kylväminen ei ainakaan lisää sitä ajatusta, että työnantajat uskaltaisivat investoida ja ihmiset ostaa.

Itä-Suomen osalta taas olen käsittänyt eilispäivän uutisten perusteella, että ollaan onneksi perustamassa työryhmää, joka paneutuisi näihin ongelmiin, koska Itä-Suomen yrittäjät eivät ole jostain ihmeen syystä uskaltaneet lähteä siinä mitassa perustamaan yrityksiä ja lisäämään ihmisiä töihin kuin muualla Suomessa. Se näkyy tietysti työllisyystilastoissa siten, että työttömyys ei ole lähtenyt putoamaan Itä-Suomen osalta yhtä nopeassa tahdissa kuin muualla.

Ed. Kääriäinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti olemme yhtä mieltä siitä, että työttömyyden puolittamistavoite on enemmän kuin kohdallaan, mutta sopii kyllä miettiä sitä, miten tämä tavoite voidaan saavuttaa tilanteessa, jossa viennin vauhti selvästi hiiptuu ja kotimarkkinat makaavat eivätkä osoita minkäänlaista virkoamisen merkkiä. Tämän jälkeen joutuu kysymään, mistä tulee se roima työllisyyden paraneminen, jota kaikki tavoittelemme, ed. Lahtela ja kaikki me tavoittelemme. Tämä on minusta se todellinen kysymys.

Mitä tulee epäuskoon, niin on sillä tavalla, että jos ei saa puhua, niin kuin asiat ovat, ei saa puhua realismin pohjalta, jos pitää vain itseänsä pettää, ei siitäkään kyllä hyvää politiikkaa seuraa, ei ainakaan sellaista, mihin kansa luottaa. Oikean asian puhuminen ei ole mitään epäuskon levittämistä.

Mitä tulee Itä-Suomen tulevaisuuteen, minä annan kyllä arvon pääministeri Lipposen toime-

liaisuudelle, mutta ei riitä se, että käy katsomassa kerran kesässä KuPSin peliä tai syömässä Sampon ravintolassa muikkuja. Se ei riitä. Nyt tarttee tehdä jotakin.

Ed. Kantalainen: Arvoisa puhemies! Tämän talousarvion yhteydessä käyty keskustelu osoittaa selvästikin, kuinka vaikeaa meidän on näissä ahtaissa talouden raameissa miettiä linjoja tulevaisuuden toiminnoille ja aivan erityisesti ensi vuoden toiminnalle. Niukkuutta on varmastiikin hyvin vaikeaa jakaa, niin kuin on nähty, niin että se tapahtuisi oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti. Aina jokin intressiryhmä kokee tulensa syrjityksi tässä asiassa.

Hyvinvointivaltion olemassaolon varmistaminen kuitenkin edellyttää sitä, että meillä on ymmärrys talouden ikävistä realiteeteista. Valtion hillitön velkaantuminen on yksi näistä, ja mielestäni sen katkaiseminen on yksi meidän keskeisimpiä tehtäviämme. Velkaantuminen on todella saatava hallintaan. Mielestäni mikään talous ei kestä sitä, jos kolmannes budjetin menoista katetaan velkaantumalla koko ajan lisää.

Samoin menotalouden raameja tulee tarkistaa ja täsmentää yhä edelleen, niin kuin on tässäkin budjetissa pyritty tekemään. Hyvinvointikoneiston palvelutarjonnan mitoitus ja palvelujen priorisointi tulee arvioida uudelleen sekä määrällisesti että laadullisesti huomioon ottaen yhteiskunnan maksukykyisyys. Samanaikaisesti meidän tulee vahvistaa budjetin tulopohjaa erityisesti vaikuttamalla olevien työpaikkojen pysyvyyteen ja uusien työpaikkojen luomiseen. Me olemme kaikki nähneet, että tämän yhtälön ratkaiseminen ei missään tapauksessa ole helppoa. Tässä suhteessa oikeastaan Lipposen hallitusohjelman tavoitteet ovat poikkeuksellisen haasteellisia, ja hallituksen käynnistämät toimenpiteet ovat sen verran mittavia, että tuloksia ei pidä ahnehtia, ennen kuin lääkkeet alkavat purra.

Arvoisa puhemies! Hallituksen keskeisin tavoite on vaikuttaa työllisyyteen, mikä näkyy selkeinä painotuksina työllistämiseen liittyvissä toimenpiteissä osin myös tässä budjetissa. Valtiovarainvaliokunta kiinnittää mietinnössään erityistä huomiota osaamiseen ja koulutuksen kautta tapahtuvaan mahdollisimman tehokkaaseen työllistämiseen. Tämä on sikäli merkittävä kannanotto, että työministeriön budjetissa on varauduttu 2,4 miljardin markan panostukseen erilaiseen työllisyyskoulutukseen ensi vuonna. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että meillä on keskimää-

rin 40 000 ihmistä erilaisessa työllisyyskoulutuksessa joka päivä ensi vuonna.

Ajatus työllisyyskoulutuksessa ja siihen panostamisessa on toki hyvä, mutta panos — tuotos-suhdetta tulee mielestäni kuitenkin voida tarkastella kriittisesti. Kierrätetäänkö työttömiä vain kortistosta kurssille ja takaisin kortistoon vai syntykö tätä kautta todella uusia työsuhteita? Kokemus valitettavasti osoittaa, että täsmäkoulutuksella työllistyminen toteutuu selvästi tehokkaammin.

Onkin myönteisesti pantava merkille se, että oppisopimustyyppinen koulutus on vihdoin saamassa ansaitsemaansa huomiota myös meillä. Oppisopimusjärjestelmä on sekä työnantajan että oppilaan näkökulmasta aivan erinomainen. Luonnollisin tapa oppia ammatti on oppiminen työtä tekemällä. Tämä asia on oivallettu muun muassa Keski-Euroopassa, missä oppisopimuskoulutus on yleisin ammatillisen koulutuksen muoto. Oppisopimusoppilaan työllistymismahdollisuus opiskelunaikaiseen työnantajayritykseen on osoittautunut poikkeuksellisen korkeaksi, joten mielestäni työllisyyskoulutuksen rahoituspanostusta tulisi siirtää entistä voimakkaammin tämän kaltaiseen täsmäkoulutukseen.

Tehtyjen selvitysten mukaan myös työnantajat ovat kiinnostuneet kyseisestä koulutusmuodosta, jonka avulla räätälöidään yrityksiin juuri niiden toimintaan soveltuvia osaajia ja ammattilaisia. Tämä työllisyyskoulutuksen malli tulee mielestäni hyödyntää vakavasti ja luoda työllistämispotentiaalia omaaville pienille ja keskisuurille yrityksille mielekkäät edellytykset tämän kautta uustyöllistämiseen. Toisin sanoen oppisopimuksen sopimusehtoja tulee tältä osin täsmentää.

Arvoisa puhemies! Työllistämisen odotuksia heitetään eri tahoilta pk-yritysten harteille. Työpaikkoja ei kuitenkaan voida kestävästi eikä pitkällä tähtäimellä luoda valtiovallan toimenpitein velvoittamalla yrityksiä työllistämään. Valtiovallan tehtävä on ensisijaisesti luoda edellytykset sille, että yritykset voivat työllistää kannattavasti. Vastaavasti yrityksen keskeinen tehtävä on toteuttaa sen liikeideaa kannattavasti. Koska yrityksen tavoitteena on voiton tuottaminen, yritys työllistää aina, kun siitä voidaan nähdä seuraavan yritykselle lisäarvon syntymistä. Tuskinpa kukaan yksityinen henkilö esimerkiksi on valmis maksamaan leivästä kympin ainoastaan työllistääkseen suomalaisia, jos samanlaista leipää on saatavissa markkinoilta myös viiden markan hintaan.

Tuotannon huomattavan korkeasta tasosta ja viennin valtaisasta imusta huolimatta työttömyystilanne ei kuitenkaan oleellisesti ole parantunut eikä ongelma ratkea keinoitekoisilla tilastojen kaunistustoimilla, esimerkiksi tukityöllistämisen tai massiivisen työllisyyskoulutuksen kautta. Suurtyöttömyys johtuu mielestäni rakenteista.

Rakenteellinen ongelma on muun muassa se, että tuotantomme, kansantaloutemme ja työvoimamme on viritetty toimimaan ikään kuin käsityöläisympäristössä, missä raakaa rautaa tai vastaavaa muuta materiaalia muokataan perinteisillä hitailla ja kalliilla menetelmillä. Nykymaailmassa kysyntä kohdistuu kuitenkin entistä enemmän pysyvästi korkeaa teknologiaa ja korkeaa osaamista vaativien prosessin seurauksena syntyviin palveluihin ja tavaroihin, joiden tuottamiseen suomalainen yhteiskunta ei välttämättä vielä ole valmis.

Uusi tuotantotapa edellyttää väistämättä, mikäli haluamme säilyttää kansainvälisen kilpailukykyämme, automaation lisäämistä. Se ei välttämättä kuitenkaan tarkoita työllisyyden pienenemistä. Työvoiman kysyntä vain kohdistuu uudella tavalla. On siis kysyttävä, kykenemmekö itse tuottamaan koneet, laitteet ja muun automaation, joka on välttämätön osa sellaista tuotantoa, joka voi olla kannattavaa, tehokasta, lisäarvoa tuottavaa ja voitollista. Vastaus tähän ongelmaan ei ole automaation vihaaminen tai edes verottaminen, vaan automaation hallitseminen. Pitemmällä tähtäimellä työllisyystilanteen parantumisen edellytyksenä on siis rakenteiden ja ajatustapojen perusteellinen uudistaminen.

Arvoisa puhemies! Pk-yritykset ovat valtaosin kotimarkkinoilla toimivia pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Suomalaisten kotimarkkinoiden pienuudesta johtuen yrityksemme tuottavat usein varsin monia erilaisia suoritteita, koska yhteen tai harvoin tuotteisiin keskittyminen ei ole mahdollista. Toiminnan kansainvälistäminen suuntaamalla tuotettujen suoritteiden myyntiä ulkomaille olisi pk-yrityksille luontevin tapa kasvaa ja kehittyä sekä samalla laventaa nykyistä sangen suppeata vientiyritystemme joukkoa. Vientihän on lisäksi lähes ainoa tapa kansantalouden tilan parantamiseen. Keskinäisellä selänpesulla ei lisäarvoa tuoteta, vaikka se muutoin olisi mukavaa.

Vain kansainvälistyminen mahdollistaa menestyvän kasvun maailman laajuisilla markkinoilla. Se on myös nopein mahdollisuus parantaa työllisyystilannetta. Pienissä ja keskisuurissa yri-

tyksissä vientikaupan esteenä on useimmiten se, että niillä ei ole resursseja eikä osaamista vientiin. Tässä mielessä kauppa- ja teollisuusministeriön kansainvälistymistuen leikkaukset ovat valitettavasti osoitus juustohöyläleikkurin mielettömyydestä, koska näin heikennetään pk-yritysten viennin ja kansainvälistymisen mahdollisuuksia. Toivoo sopiikin, että kansainvälistyminen todella olisi jatkossa sen erityisen huomion kohteena, mikä KTM:n hallinnon painopistemäärityksessä on mainittu.

Pk-yritysten ongelmana ei myöskään ole työn puute. Työllistämisen esteenä on toisaalta työvoiman välitön hinta ja toisaalta muut työllistämisen kynnykset. Työ on ainakin nykytilanteessa kuitenkin entistä enemmän lyhytaikaista, projektiluontoista tai muuta sellaista työtä, jota varten tulisi voida palkata työntekijöitä lyhyiksi ajoiksi ilman uhkaa, että ottamalla henkilön töihin joutuu sitoutumaan pitkäksi aikaa kustannuksiin, joita vastaavaa tuotannon kannattavaa lisäystä ei yrityksellä ole mahdollista aikaansaadakaan. Tämän vuoksi työvoimaa tulisi voida tarvittaessa palkata vaikkapa yhdeksi viikoksi siten, että palkkaaminen on kannattavaa, ja siten, että palkkaamiseen ei liity ennalta-arvaamattomia riskitekijöitä. Toisaalta yksityisen henkilön tulisi voida ottaa vastaan lyhytaikainen työsuhte ilman, että se merkitsee hänen kannaltaan henkilökohtaisen taloudellisen tilan parantumisen sijasta kurjistumista.

Arvoisa puhemies! Yritystoimintaa ei pitkällä tähtäimellä ole mielekästä rakentaa tukien ja avustusten varaan. Tarvitaan järkevät ja kilpailukykyiset toimintaedellytykset. Esimerkiksi edellytyksiä omaehtoisien rahoituksen hankkimiseen tulee voida parantaa, mihin suuntaan tässäkin budjetissa toki on viitteitä. Tämä edellyttää mielestäni muun muassa vakuuksien arvioinnin uudelleentarkastelua. Teollisuushallin seinät tai hallissa olevat koneet eivät ole mitään varsinaista reaalivaluutta tänä päivänä. Ainoa todellinen vakuus on yrityksen toiminnasta syntyvä takaisinmaksukyky eli kassavirta. Yrityksen toimintaa ja tulevaa kassavirtaa tulee siis voida käyttää vakuutena, mikä edellyttää valtiotakuujärjestelmän käytettävyyden parantamista ja laajentamista sekä erilaisten riskirahastomallien kehittämistä.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kantalaisen puheenvuoron osalta haluaisin vastata liittyen työllisyyskoulutukseen. On todettava, että valitetta-

vasti Suomessa koulutetaan ihmisiä edelleenkin ammatteihin, joissa he eivät pääse työelämään mukaan. Sen johdosta opetusministeriön tulisi ottaa huomioon se, mitä Hollannissa ja Saksassa tällä hetkellä tapahtuu muun muassa ammattikoulutuksen osalta. Siellä on lainsäädäntö, joka antaa mahdollisuuden opiskelijoiden päästä harjoittelemaan koulutusaikana. Tämä on mielestäni myös Suomelle sopiva malli, joten toivoin, että tässä voitaisiin mennä eteenpäin. Samoin, kun oppilaitokset itse eivät tee ratkaisuja siitä, että voitaisiin lakkauttaa sellaisia opiskelumuotoja, joista ei päästä edelleen työpaikkaan, opetusministerin tulisi myös selvittää tämä kysymys, niin että maassamme ei kouluteta ihmisiä sellaisiin ammatteihin, joissa ei ole mahdollista päästä työpaikkaan.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa puhemies! Hyvinvointi edellyttää talouskasvua. Talouskasvu on välttämätöntä työllisyyden parantamiseksi ja edes nykyisen hyvinvoinnin ja elämisen tason säilyttämiseksi. Talouskasvulle ei ole esitetty mitään toteuttamiskelpoista vaihtoehtoa. Päänsäntö teollisuusmaiden entistä suurempi vastuu kestävästä kehityksestä maapallolla edellyttää hyvinvoinnin ylläpitoa ja parantamista myös teollisuusmaissa.

Työllisyyden parantaminen edellyttää yli 3 prosentin vuotuista bruttokansantuotteen kasvua ja vielä nopeampaa teollisuustuotannon ja viennin kasvua. Jotta päästäisiin hallituksen esittämään työllisyystavoitteeseen eli tällä vaalikaudella työttömyyden puolittamiseen, on taloudellisen kasvun seuraavien neljän vuoden aikana oltava keskimäärin noin 5 prosenttia vuodessa. Toivotun talouskasvun välttämätön edellytys on tavaraviennin ripeä kasvu. Jotta bruttokansantuote kasvaisi 5 prosenttia, tulisi viennin kasvua määrällisesti 8 prosenttia vuodessa. Vasta tällä viennin kasvulla kulutus ja investoinnit voivat lisääntyä niin, ettei tuontitavaroiden kasvava kysyntä samalla vaaranna vaihtotaseen riittävää ylijäämää. Teollisuustuotannon raju kasvuvaatimus edellyttää lyhyessä ajassa toteutettavia laajoja teollisia investointeja. EU-jäsenyyden myötä päätökset uusista teollisista investoinneista ovatkin lisääntyneet tuntuvasti.

Myös näille uusille teollisille investoinneille on turvattava riittävä ja kohtuuhintainen energia. Epävarmuus sähkön hinnasta ja saatavuudesta tulevina vuosina on hidastanut ja jopa saattanut estää teollisia investointeja energiavaltaisessa vientiteollisuudessa. Tällaisia paljon energiaa

käytettäviä teollisuuden aloja ovat metsäteollisuus, metallien ja kemikaalien valmistus sekä näiden menestyksestä riippuva pieni ja keskisuuri teollisuus ja palvelualan yritykset. Myös tuonin kanssa kilpailevalla pkt-sektorilla on paljon energiaa käyttäviä yrityksiä muun muassa rakennusaine-, lasi- ja elintarviketeollisuudessa.

Muutaman viime vuosikymmenen aikana sähkön tarve on kasvanut nopeammin kuin bruttokansantuote ja teollisuustuotanto. Sähkön käytön nopea kasvu on siten johtunut vain osin talouskasvusta. Noin puolet sähkön käytön kasvusta on seurausta siitä, että polttoainetta on korvattu sähköllä niin kotitalouksissa kuin elinkeinoelämässäkkin. Sähkön tarve kasvaa tulevaisuudessakin lähes yhtä nopeasti kuin bruttokansantuote. Jos Suomen talous ja työllisyys elpyvät toivotusti, seuraa siitä väistämättä sähkön tarpeen selvä kasvu. Siten sähkön saatavuusongelmat tai liian korkea hinta väistämättä estäisivät asetettujen kasvu- ja teollisuuspoliittisten tavoitteiden saavuttamisen.

Kauppa- ja teollisuusministeriön marraskuussa 94 julkistaman arvion mukaan sähkön tarve kasvaa 85 miljardiin kilowattituntiin vuonna 2000 ja 96 miljardiin kilowattituntiin vuonna 2005. Tämä merkitsee sitä, että vuoteen 2000 mennessä tarvitaan lisää sähkön tuotantotehoa, mukaan lukien tuonti, yhteensä 2 000 megawattia ja vuoteen 2005 mennessä noin 5 000 megawattia.

Energian säästöillä on keskeinen tehtävä pyrittäessä hillitsemään sähkön kulutuksen kasvua. Kuitenkin toteutettavissa ja kuviteltavissakaan olevat energiansäästöponnistukset voivat vain vähäisessä määrin vaikuttaa nyt ennakoitavissa olevaan sähkön tarpeen kasvuun.

Jokapäiväinen elämämme on täysin riippuvainen häiriöttömästä energian ja etenkin sähkön saannista. Tavallisesti energian kulutusta tarkastellaan jakamalla kulutus teollisuuden, kotitalouksien, palveluiden ja julkisen sektorin kulutukseen. Tätä paremman kuvan energiakulutuksesta mielestäni saa, kun selvitetään, miten energiaa todella lopulta kuluu. Kaikesta Suomessa käytetystä energiasta noin 40 prosenttia sitoutuu energiapanoksena vientituotteisiin eli viedään tavaraksi jalostettuna ulkomaille. Kotitaloudet käyttävät 45 prosenttia energiasta. Tästä osa on suoraa energian kulutusta, esimerkiksi kotitaloussähkö, liikennepolttoaineet ja lämmitys. Suurempi osa kotitalouksien energian kulutuksesta on kuitenkin tavaroihin, palveluihin ja elintarvikkeisiin sitoutunutta ener-

giaa. Loput 15 prosenttia energiasta sitoutuu rakennus- ja laiteinvestointeihin tai on julkista kulutusta.

Edullinen sähkö ja hyvin toimiva energiasäätelyjärjestelmä ovat olleet Suomelle tärkeä kilpailuetu. Koska meillä on niukat omat energiavarat, on energiahuoltomme rakennettu monipuolisesti usean eri energialähteen varaan. Suomi on yhdistetyn lämmön ja sähkön tuotannon johtava maa maailmassa. Biopolttoaineen osuus on suurin teollisuusmaista. Ydinvoimalaitosten käyttökerto on jo vuosia ollut paras maailmassa. Sähkön hinta on edullinen. Kotimainen öljynjalostustoiminta on kansainvälistä huippuluokkaa. Energian jakeluverkosto on tehokas. Energian tuotannon päästöt ovat kansainvälisesti alhaisella tasolla, ja ympäristöystävällisten polttoaineiden tuotekehitys on Euroopan huippua.

Jo pitkän aikaa toteutettua hyvää toimivaa energiapolitiikan peruslinjaa on jatkettava. Tavoitteena tulee olla energian säilyttäminen edelleen kansainvälisenä kilpailuetuna. Koko yhteiskunnan energian saanti on turvattava kaikissa olosuhteissa mahdollisimman taloudellisesti ja ympäristöystävällisesti. Energiapolitiittisten päätösten kansantaloudellinen vaikutus ulottuu kauaksi tulevaisuuteen. Siksi energiapolitiikan on oltava pitkäjänteistä ja johdonmukaista. Erityisesti elinkeinoelämälle varmuus riittävän edullisen energian saannista pitkällä aikavälillä on yksi investointien ja kilpailukyyn perusedellytyksiä.

Arvoisa rouva puhemies! Suomella on mahdollisuus säilyttää energiatalous vahvana kansallisenä etuna, mikäli voidaan sopia sellaisesta energiapolitiikan linjasta, jonka keskeinen tavoite on tämän edun säilyttäminen. Energiapolitiikkamme on ollut koko 1990-luvun alkupuolen epävarmuuden tilassa. Tämä alkaa vähitellen realisoitua energian hintaan ja siten myös yritysten investointipäätöksiin. Tämän uuden eduskunnan ja hallituksen tärkeä ja keskeinen tehtävä on palauttaa toteutettava energiapolitiikka mahdollisimman nopeasti tukevalle pohjalle, mikä lisää ihmisten sosiaalista hyvinvointia sekä edistää kestävästä taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta kehitystä.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Siinä oli erittäin hyvä ja analyttinen esitys tämän hetken energiapolitiikastamme. Tähän päivään asti on eletty hyvin, niin kuin ed. Kuosmanen totesi, mutta nämä uhkatekijät, joita tähän on viritetty, alkavat pelottaa

yhtä jos toistakin. Sama viesti tuli ed. Kuosmanen puheessa. Nimittäin meillä todella energiakulutus kasvaa, mutta hallitus on vailla uutta energiapoliittikkaa, on menossa kohti vanhaa hiilenmustaa. Se ei voi olla eduksi kansakunnalle. Meillä ydinvoiman käyttöaste on hyvä. Se on turvallista. Meillä on bioenergia korkealla tasolla. Kotimaisuus on nostettava ykkössijalle ja pidettävä ykkössijalla kehitystrendinä ja mietittävä, kuinka voidaan turvallista ydinenergiaa rakentaa lisää.

Ed. Alaranta: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajatoverit, joita puhemiehen ja minun lisäksi on tällä hetkellä kuusi edustajaa paikalla!

Tuolla oikeassa elämässä meni äsken Lucia-kulkue eduskuntatalon ohitse. Mukana oli paljon lapsia ja liikkeellä sitä hyvää tahtoa, joka tähän perinteiseen joulunalusjuhlaan liittyy. Minäkään en halua tässä asettua pahantahtoiseksi, mutta puutun aluksi, ehkä voi sanoa jo vanhaa perinnettä noudattaakseni, lyhyesti eduskunnan joulunalustyöskentelyyn.

Jälleen kerran on edessämme tämä jouluruuhka ja joudumme kansanedustajina ja ennen kaikkea talon muuna väkenä venyttämään omaa kärsivällisyyttämme. Koska olemme yksilöitä, eri asiat koettelevat eri ihmisten kärsivällisyyttä. Minun kärsivällisyyttäni taas kerran koettelee se, että esimerkiksi tänä iltana on suurelle osalle kansanedustajia järjestetty joku joulujuhla, mistä seuraa se, että tämän viikon työt pakkautuvat myös ensi viikonvaihteeseen ja edelleen joulunaluspäiviin.

Esimerkiksi meillä keskustalaisilla edustajilla on poistumiskielto istunnoista, vaikka ei se tälläkään kertaa siltä näytä. Itselleni poistumiskielto merkitsee sitä, että en pääse osallistumaan joulujuhlaan, jossa perheemme kehitysvammaisen pikkupoika ensi kertaa esittää joulujuhlaohjelmaa. Siitä on puhuttu paljon, ja se on iso asia. Se on minulle eräs elämän isoja asioita. Siksi olisin toivonut, että kansanedustajat eivät olisi juhlineet tälläkin viikolla keskellä viikkoa, kun viime viikolla juhlittiin keskellä viikkoa. Olisi ollut parempi tehdä yhdessä töitä ja päästä sitten kunnilta ajoissa joulun viettoon.

Arvoisa puhemies! Pieni osa meistä kansanedustajista osallistui itsenäisyyspäivänä Helsingin Tuomiokirkossa juhla jumalanpalvelukseen, jossa Lapuan piispa Jorma Laulaja saarnasi. Hän puhui muun muassa tupomurteesta, siitä että sairaista tulee helposti "tapauksia", ihmis-

tä siis "tapauksia", ja "sairaaloiden käyttöastetta", siitä että yhteiskunta pelkistyy keskusteluun korkeasta työttömyysprosentista, siitä, että kodista tulee "kotitalousyksikkö".

Piispa jatkoi: "Ikään kuin elämä olisi vain jonkinlaisten järjestelmien rakentamista keskellemme ja vastuu toisistamme ulottuisi vain prosenttien tasolle. Tupokieli merkitsee usein etäännyttämistä toisista ihmisistä. Tässä kielessä on vähän sanoja itsensä hyödyttömäksi tuntevalle. Siinä ei tunneta lohdutuksen tai kiintymyksen sanoja. Se on avutonta kieltä elämän merkittävimmissä asioissa. Suomi on enemmän kuin liikeyritys. Elämä on vientikauppaa suurempaa. Nämä ovat välttämättömiä palvelijoita, mutta jos niistä tulee Suomi-talon isäntiä, kadotamme tuntuman siihen, mitä varten me elämme."

Mietiskelin ja muistelin tätä piispa Laulajan saarnaa ja siitä tekemiäni muistiinpanoja eilen, kun valtiovarainministeri Viinanen puhui tässä salissa. En halua loukata mininisteriä, mutta minusta tuntui, että ministeri Viinasen puheen kirjoittajat olivat kirjoittaneet juuri tätä tupokieltä. Puhe oli kylmää ja kovaa puhetta. Me tunnemme ministeri Viinasen rehellisenä ja suorana miehenä, mutta puheista päätellen hän on myös kova ja tunteeton.

Ministeri Viinanen jätti puheessaan oven auki myös uusille säästöohjelmille, vaikka hallitus on moneen kertaan luvannut ja hallituspuolueiden edustajat tässäkin keskustelussa, että vaalikauden säästöpäätökset on jo tehty ja uusia ei tehdä. Ministeri Viinanen totesi tuossa puheessa, että uudet säästöohjelmat voidaan kuopata, jos päästään alhaisemmalle työttömyyden tasolle. Sitten ministeri Viinanen lopetti: "Hyväksymällä ensi vuoden budjetin ja samalla linjaamalla lähivuosien talouspolitiikan linjat eduskunta antaa mitä parhaimman joulutervehdyksensä Suomen kansalle."

Arvoisa puhemies! Eilisessä keskustelussa muun muassa ed. Tiisanen harmitteli sitä, että valtiovarainministeriöllä on niin keskeinen valta budjetin käsittelyssä myös eduskunnassa. Olen itsekkin tätä usein harmitellut, myös silloin, kun olen ollut hallituspuolueen kansanedustaja. Valtiovarainministeriö sanelee myös eduskunnalle pisteiden ja pilkkujen paikat. Mutta tämä on mahdollista vain niin kauan, kun me kansanedustajat sen sallimme. Jos toteuttaisimme hallitusmuotoa, päätösvalta olisi meillä. Totta kai tarvitaan ministeriö, joka koordinoi budjetin valmistelun, joka antaa raamit. Sitä on vain vaikea hyväksyä, että valtiovarainministeriö saa

tehdä myös arvovalintoja ja päättää pääluokienkin sisäisestä rahanjaosta.

Keskustan vastalauseen yleisperusteluissa todetaan, että keskustan säästölinjan suurin ero hallitukseen verrattuna on suhtautumisessa lapsiperheisiin. Näin asia toden totta on. Kuten jo eräässä vastauspuheenvuorossa tänä iltana totesin, monilla hallituksen leikkauksilla on yksi yhteinen nimittäjä. Se on lapsi. Tuossa keskustan vastalauseessa on laskettu, että hallituksen leikkauksista yksinomaan lapsiperheisiin kohdistuu ensi vuonna yli 1 600 miljoonaa markkaa.

Tuota alussa lainaamaani piispa Laulajan puhetta nyt soveltaen haluaisin todeta, että tämän valtavan numeron takana on todella ihmisiä: perheitä, äitejä, isiä ja lapsia. Sen takana on työttömyydestä kärsiviä perheitä, sairaita, perheitä, joilla on vammaisen lapsi joko kodissa tai laitoksessa hoidettavana. Sen takana on ihmisiä, jotka istuvat viikoittain tuntikausia esimerkiksi keskussairaaloiden poliklinikoilla, odottavat pääsyä vastaanotolle ja hakevat apua omiin vaikeuksiinsa, lastensa vaikeuksiin. Sen säästöpaketin takana on äitejä ja isiä, jotka päivittäin ovat ahdistuneita siksi, että oma nuori ei ole saanut koulutus- tai työpaikkaa ja jonka nuoren mielen-terveys kärsii siitä syrjäytymisestä, johon ed. Tykkyläinen ansiokkaasti omassa puheenvuorossaan keskittyi.

Haluan toki myöntää, että hallituskin on yrittänyt tehdä jotakin perheiden hyväksi ja että sosiaaliturvaa lapsiperheille tietysti jää vielä jäljellekin, mutta siltikin nämä leikkaukset lapsiperheitä kohtaan tuntuvat nyt todella kovilta.

Tällä aikaisemmin keskustelussa kirjaisin myönteisenä asiana sosiaali- ja terveysvaliokunnan työskentelystä esimerkiksi sen, että hallituspuolueiden edustajat saivat torjutuksi kansaneläkkeen lapsikorotuksen leikkausesityksen, ja monia muitakin voisi mainita. Nämä ovat todella oikeita joulun tekoja, mutta siltikin hirvittää tämä lapsiin ja lapsiperheisiin suuntautuva kylmä leikkauspolitiikka.

Toivon, että hallituspuolueiden kansanedustajat joulun aikana, kun katselette ehkä joulukuvia ja sitä lasta, jonka syntymää jouluna muistamme, mietiskelette, olisiko siinä meille kaikille yhteinen viesti, että mekin osaisimme arvostaa jokaista lasta, kääriä vieläkin lapsen kapaloihin, suojella lasta ja antaa hänelle tulevaisuuden ja toivon.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi

vuodelle 96 ajattelin myös muutamia ajatuksia lausahdaa. Ed. Alaranta edellä puhui kylmyydestä ja kovuudesta, myös siitä lämmöstä, jota näin joulun alla pitäisi tuntea.

Pysähdyn miettimään, että kun keväällä tämän hallituksen linjauksia ja hallitusohjelmaa käsitteimme ja kun oli näkyvissä, millä tavalla tätä maata lähdetään tuleville neljälle vuodelle johtamaan ja minkälaisia tulevaisuuden visioita siinä aukeaa, halusin olla hyvin optimistinen ja uskoa siihen, että nämä linjaukset, joita sateenkaaren alla on päätetty, voisivat todellakin johtaa siihen, että työllisyys tulisi parantumaan, työttömyys puolittumaan ja myös sitä kautta vaikea taloudellinen tilanne, jossa nyt ollaan, kokisi jonkinlaista helpotusta ja sitä tulevaisuutta ja toivoa, sitä valoa, olisi näkyvissä, joka ihmisiä rohkaisisi yrittämään yhä voimakkaammin ja tekemään työtä tämän maan ja sen tulevaisuuden hyväksi.

Silloin halusin myös myötäkarvaan silitellä monia visioita, vaikka meidän ryhmämme sisältäkin jotkut sanoivat, että taitaa vielä olla uuden edustajan sinisilmäisyyttä uskoa kaikki se hyvä, mitä hallituksen esitys sanoo. Ei sen puoleen, eihän se kaukana ollut, että joku olisi jo sovittanut tuolia toiselle puolelle käytävää, mutta kyllähän se näin on, että ei yrittänyt ainakaan siinä vaiheessa, kun lähdetään yritykseen, vielä saa laittaa, vaan on annettava jonkinlainen aika ja katsottava, millä tavalla linjaukset alkavat purra.

Onhan näin, että sen lisäksi, mitä hallitusohjelma ja talousarvioesitys, voisi sanoa opetus-suunnitelma, vaikuttaa, on olemassa myös sellainen piilo-opetussuunnitelma, jota ilmaisua opettajat käyttävät, jossa ennalta-arvaamattomat tekijät myös antavat oman ripauksensa koko soppaan. Näin ollen on vaikea ihan paperin ja kirjan pohjalta määrittää, miten asiat tulevat menemään ja etenemään.

Silloin toiveikkaina luotiin katseet kohti marraskuuta, sitä ajanjaksoa, jonka pääministeri linjasi yhdeksi ajankohdaksi, jolloin voidaan nähdä, että hallituksen politiikka on selkeästi tuottanut tuloksia, työllisyys on kohentunut tai ainakin työttömyys on jo selkeästi sillä lasku-uralla, jonka Esko Ahon hallitus aloitti työttömyyden suhteen. Siitä talouskasvusta ja kehityksestä oli hyvä lähteä jatkamaan, ja näin ollen monia tällaisia optimistisia ja hyviä toiveita oli. Sen vuoksi minä olen vieläkin sitä mieltä, että siinä tilanteessa ei ollut asiallista eikä aiheellista täysin runtata hallituksen esitystä, vaan lähteä siinä uskossa ja

toivossa, että se tulee toteutumaan ja sitä kautta asioita voidaan hoitaa.

Nyt sitten kun katsoo talousarvioesitystä ja tämän vuoden aikana tapahtuneita säästöjä ja niiden vaikutusta, on valittaan todettava, että sittenkin ne linjaukset ovat sellaiset, että yhteisvastuun ja työllisyyden hallituksen nimen käyttö ei sovi Paavo Lipposen johtamalle hallitukselle ainakaan tällaisella ohjelmalla ja tällaisilla toimenpiteillä. Voihan nimi olla ihan mitä vain tietysti, mutta on ajateltava hallituksen linjaa, millä tavalla se toimii ja kohtelee ihmisiä.

Näin ollen minäkin kovuuteen ja kylmyyteen kiinnittäisin huomiota. Vastuunkantajia on melko vähän. Kun vastuuta jostakin säästöä haetaan, oikeastaan ei heitä löydy tästä salista. Vasemmalta sanotaan, että syy on oikealla tähän säästöön, ja oikealta sanotaan, että syy on vasemmalla. Koko sateenkaaren värit käydään läpi, kun säästöesityksen esittäjää käydään läpi. Lopulta se jää jäsentymättä ja meille kerrotaan, että todellinen syy olikin kolmikanta.

Se vahva johtajuus, johon tässä myös pyritään — eli ”pois alta risut ja männynkävyt” ja täältä tullaan — myös on tehnyt melko kovaa työtään myös sellaisella asenteellisella henkiselä tasolla, että pohjoisessa, myös Itä-Suomessa, missä kesällä jonkin verran kiersin, tulevaisuuden usko ja toivo on hiukan hiipumassa. Onhan näin, että vahva johtajuus voidaan ymmärtää monella tavalla.

Tässä tapauksessa on ajateltu ja eilenkin ministeri Viinasen puhetta kuunnellessa väistämättä tuli se ajatus myös minulle, että vahva johtajuus on sitä, että saa toiset ihmiset tuntemaan itsensä todella pieniksi. Me sanomme, miten tehdään, ja me johdamme, ja muut ovat pieniä, ja itse asiassa, jos he eivät pärjää tässä oravanpyörässä syystä taikka toisesta, ei ole mitään selityksiä, sairaus ei ole mikään selitys eikä mikään muukaan tällainen vammaisuus. Kysymys on siitä, että näin mennään, tuosta poikki ja jengat, ja mukana täytyy tulla tai pärjätä.

Pitäisi muistaa, että oikeanlainen johtajuus on sitä, että eivät ihmiset koe itseään pieniksi, vaan jokainen ihminen voisi kokea itsensä suureksi, voisi kokea sen, että minäkin elän ainutkertaista, arvokasta elämää, minun elämälläni on merkitystä. Näin ollen myös ihmisiä pyritään tukemaan ja rohkaisemaan niissä harrastuksissa ja pyrkimyksissä, joita heillä itse kullakin on. Tässä mielessä toivoisi, että hallitus voisi myös muistaa mitalin toisen puolen, sen että jokainen ihminen elää ainutkertaista elämää, jokaisen ihmisen elä-

mä on merkityksellinen, eikä niin että näin rajulla tavalla nyt ollaan laittamassa osa porukasta ikään kuin kyykkyy ja sitten niillä, jotka jo paremmin pärjäävät, on oikeus elää ja menestyä yhteiskunnassa. Arvoisa rouva puhemies! Tämä on nyt hiukan kärjistetyksi sanottu, mutta tällaisia merkkejä on valitettavasti näkyvissä, ja ne ovat sellaisia merkkejä, joista olen huolissani.

Ed. Tykkyläinen puhui erittäin kauniisti syrjäytyneisyydestä. Jänkhää kiertäneenä, hajasutusseudulla kulkeneena täytyy sanoa, että näitä ongelmia siellä näkyy paljon. Niitä näkyy, kun illalla lähtee kiertämään Helsingin katuja. Ei tarvitse kuin kävellä yön hiljaisina hetkinä täältä asunnolleen, niin on niitä laitapuolen kuljijoita lisääntyvässä määrin, jotka ovat syystä taikka toisesta hukanneet elämänsä tarkoituksen ja merkityksen ymmärtämisen.

Ennen kaikkea, kun mietimme, millä tavalla tätä ilmiötä voitaisiin torjua, meidän on nähtävä, että lapsi, joka on tullut esille monessa puheenvuorossa, ja perhe ja koti on edelleen avain, yhteiskunnan perusyksikkö, jota pitäisi tukea ja rohkaista näinä vaikeina aikoina tässä taloudellisessa ja henkisessä murroksessa, koska siellä luodaan se perusta ja pohja, jonka päälle ehyt ja turvattu elämä voi rakentua. On tietenkin totta, etteivät ainoastaan taloudelliset resurssit vaan myös henkiset ovat oleellisia, jotta voidaan päästä henkiseen omistajuuteen. Mutta myös taloudellisilla resursseilla yhteiskunnassa arvovalintojen kautta ohjataan sitä, mikä nähdään merkityksellisenä ja tärkeänä.

Kun tämän päivän koulumaailmaa läheltä seuraa ja katsoo siellä olevia ongelmia, siellä on pahoinvointia: Opettajat ovat väsyneitä johtuen siitä, että luokkakoot kasvavat, erityisopetuksesta on valtavaa pulaa. Sen lisäksi voisi myös sanoa, että yleinen arvomaailma, sellainen uusliberalismi, joka nyt on pyyhkinyt tämänkin maan yli, on aiheuttanut sellaista ajatusta ja sellaisen hengen, että koulun tehtävä on hoitaa kasvatustyö ja kodit ikään kuin ovat vetäytymässä vastuusta. Näin ollen koulut ovat tänä päivänä tässä tilanteessa valtavan haasteen alla. Ne ovat valtavassa murroksessa, ja se näkyy. Opetukselliset resurssit käyvät vähiin, ja sitä kautta vaikutus opetukseen, ryhmäkokoihin ja koulun fyysiseenkin olemukseen, tiloihin. Kaikki kertaantuu, mistä olemme valitettavasti joutuneet lukemaan, koulukiusaamisena ja muina yhä kasvavina ilmiönä.

Kun näitä ongelmia on ja ne jollakin tavalla tuodaan esiin, ministeriäitiöistä meille yleensä sa-

notaan, että asia on tiedostettu ja asiaa selvitetään. Mutta jollakin tavalla tuntuu, että se ei tässä suhteessa aina riitä eikä vastaa käytännön todellisuutta, missä mennään.

Sitä, että päätöksentekijöinä me voimme tehdä ja olemme tehneet monia virheitä, ei käy kieltäminen, mutta jos me hylkäämme lapset ja nuoret, joiden elämä on tänään, tässä ja nyt, jotka koko ajan aistivat ympärillä olevaa maailmaan, koko ajan saavat sieltä vaikutteita, jos me unohtamme heidät nyt ja sanomme, että ei tänään vaan huomenna tai ehkä ylihuomenna, silloin me menetämme jotakin, silloin me hukkaamme jotakin arvokasta ja tärkeää. Me oikeastaan sanomme silloin "ei" koko tulevaisuuden lähteelle, koko sille arvokkaimmalle pääomalle, jota yhteiskunnassamme on.

Tämä on valitettava arvovalinta. Tämä on sellainen valitettava linja, ettei nähdä sitä, että tulevaisuus rakentuu tämän hetken päälle, eikä sitä, että tulevaisuutemme on nyt lasten ja nuorten käsissä. Jollakin tavalla me vain olemme menneet siihen ajatusmaailmaan mukaan, että tärkeitä ja merkityksellisiä ihmisiä ovat ne, jotka ovat ansioityössä, jotka istuvat tupopöydässä. Heidän asioitaan tässä maassa pitää hoitaa, mutta muut, jotka eivät ole ansioityössä, ovat ikään kuin vähemmän merkityksellisiä, vähemmän tärkeitä. He ovat ikään kuin taakkoja yhteiskunnalle.

Täytyisi muistaa, että kukaan ihminen ei ole taakka, vaan jokainen elää ainutkertaista elämää. Aivan hiljattain haastateltiin erästä sodassa vaikeasti vammautuneen miehen vaimoa. Häneltä kysyttiin, miten sinä olet jaksanut 50 vuotta syöttää, juottaa, käyttää vessassa tuota halvaantunutta miestäsi. Vielä kysyttiin, miten tuollaisen taakan kanssa jaksaa ylipäätään elää, minä en ainakaan jaksaisi. Mutta nainen oli ymmärtänyt jotakin, mitä meidän jokaisen sopisi ymmärtää. Hän sanoi, että ei hän ole taakka, vaan minun rakas mieheni, jonka haavat ja arvet ovat meidän itsenäiseksi kasvamisemme perusta ja pohja. Ehkä tämä vertaus sopinee itsenäisyyspäivän jälkimainingeissa, mutta se sopinee myös siinä mielessä, että meilläkin tässä yhteiskunnassa pitäisi puhua enemmän ihmiskäsityksestä, mikä on ihmiselämän arvo ja millä tavalla me haluamme tukea ihmistä: lasta, vanhusta, ylipäätään perhettä.

Arvoisa puhemies! Kun minä kouluhommista vähän mainitsin, minun täytyy kuitenkin antaa tunnustusta opetusministeri Heinosele. Olen hänen kanssaan monessa yhteydessä saanut tilai-

suuden keskustella niistä ongelmista, joita koulu- maailmaan liittyy. Hänellä on sydämen sivistystä ja oikeata otetta ja yritystä näiden asioiden hoitoon. Tiedän, että hän parhaalla mahdollisella tavalla, myös pienen pojan isänä, pyrkii työssään tekemään ja toimimaan, mutta eihän yksi pääsky kesää tee eikä parikaan. Siinä mielessä täytyy sanoa, että pyrkimystä oikeaan suuntaan on, ja toivoisin, että sellainen pyrkimys ja sellaiset arvovirtaukset ja sellaiset ihmiskäsitykset, joita esimerkiksi ministeri Heinonen edustaa, voisivat saada tänä kylmänä ja kovana aikana myös enemmän vastakaikua ja enemmän sivustatukea.

Ehkä lyhyesti vielä loppuun voisin todeta, miksi ed. Takkulan usko hallitukseen ja hallituksen ohjelmaan on alkanut hiipua. Voisi sanoa, että piste iin päälle oli keskustan vaihtoehto-ohjelma. Keskustan vaihtoehto-ohjelma tyrmäsi hallituksen niin totaalaisesti, että se ei siinä paniikkitalanteessa pystynyt mitään muuta tekemään kuin keksimään, että siinä on 8 miljardin aukko, ja haukkomaan sitä kautta henkeä ja viemään keskustelua ihan toisille urille. Se oli siinä mielessä hyvin mielenkiintoista, koska, niin kuin ajatella sopii, kun oppositiopuolue tekee vaihtoehtobudjetin, niin eihän se lähde tekemään sitä minäkäänlaisilla mustilla aukkoilla, vaan se lähtee tekemään sen parhailla mahdollisilla voimilla sillä tavoin, että se todella on vaihtoehto, niin kuin se oli.

Tässä poliittisessa keskustelussa — minä tietenkin ymmärrän, että voidaan esittää ihan mitä vain — jollakin tavalla oikeustajua vastaan sotii, että esitetään jotakin, mutta mistään ei löydy perusteluita. Jos valtiovarainministeriön virkamies on laskenut 8 miljardin aukon tähän ohjelmaan, sopii kysyä, kuinka suuri aukko on valtion talousarvioesityksessä vuodelle 96. Kun ne kaikki asiantuntijat, joilla minäkin tämän vaihtoehto-ohjelman pyöritin läpi, sanoivat, että maksimissaan tästä voi löytyä miljardin aukko olettaen, että ne toimenpiteet, millä tässä on ajateltu työllisyyttä parannettavan, eivät tulisi toteutumaan, herää kysymys: Millä tavalla ja mistä tällaisia aukkoja oikein syntyy ja millä tavalla ylipäätään myös tämä valtion talousarvioesitys on rakennettu? Herää sellainen pelko, että ehkä sieltäkin jotakin tällaista löytyy. Toivon mukaan ei.

Toinenkin asia on, mitä minä olen odottanut kuin Kokko-Mikko joulua sen jälkeen, kun pääministeri Paavo Lipponen jo oppositiojohtajana ollessaan kiersi Lapissa tapaamassa Lapin ihmisiä, kertomassa siitä uudesta uljaasta ajasta, joka tulee koittamaan sosiaalidemokraattien johdolla

tässä maassa, kuinka silloin tullaan korjaamaan ne vääryydet, joita Esko Ahon johtama porvarihallitus on aikaansaanut, kuinka taloudellinen hyvinvointi ja runsaus tulee lisääntymään ei ainoastaan Lapissa vaan koko Suomenniemellä: Hän sanoi, että on luotava erityinen pohjoisen politiikka, ja jos hän ja sosiaalidemokraatit ovat vallassa, tällainen pohjoisen politiikka luodaan.

Sen jälkeen, kun tulin edustajaksi tähän taloon, olenkin törmännyt siihen käsitykseen, että Esko Ahon hallituksen aikana on säkkikaupalla kannettu rahaa Lappiin ja nyt olisi viisainta elää siellä suu sakkia myöten. Sen lisäksi että se pohjoisen politiikka ja ne työryhmät, joita pohjoisen politiikan ympärille kaavailtiin, ovat edelleen jäsentymättä, ei ole näkyvissä minkäänlaisia merkkejä siitä, että aktiiviset toimet olisivat alkaneet.

Tämä on saanut aikaan juuri sen synkän, voisiko sanoa, mustilla maalaamisen, mihin ministeri Alho viittasi kysellen, että miksi mustilla maalataan, sen liikkeen, että tulevaisuudenusko on käymässä vähän vähiin. Muuttoliike on alkanut kohti etelää, ja ihmiset eivät luota siihen, että voisivat elää ja asua ja tehdä työtä omilla rakkaila kotipaikkakunnillaan. Näin ollen se pohjoisen politiikka ja ne lupaukset, mitkä olivat varsin vahvoja pohjoisenkin kohdalla, eivät näytä toteutuvan. Myös tältä osin hallituksen lupaukset ja linjat ovat pettämässä ja osoittautumassa, valitettavasti, ei-totuudenmukaisiksi.

Arvoisa puhemies! Tässä muutamia perusteluita, mitkä ovat synkentäneet näköaloja. Haluaisin siitä huolimatta nähdä tulevaisuuden ja toivon, nähdä, että vielä tulee se aika, jolloin tehdään säästöjä, jotka eivät valu toimeentulotukeen, vaan tervehdyttävät tämän maan taloutta, luovat sellaista henkistä ilmapiiriä tähän maahan, että nuoret, lapset, perheet, jokainen, kokevat, että voi tehdä työtä, voi yrittää, minun elämäni on merkityksellinen ja minä voin sitä kautta rakentaa elämäni tässä maassa. Sitä kautta myös tällainen vastuullisuuden kehä — vastuu omasta itsestä, vastuu lähimmäisistä, vastuu laajemmin koko yhteiskunnasta — voisi levitä ja sellainen ilmapiiri. Sitä kautta voitaisiin saada Suomi sellaiselle suomalaiselle suunnalle ja sellaisen pohjoismaisen mallin eteenpäinviejäksi, joka huomioi jokaisen ihmisen ja elämän, jokaisen ihmisen elämän merkityksen ja arvon.

Uskallan ihan lopuksi väittää, että Euroopan unionin osanakin meillä on monia asioita, missä meidän ei edes kannata pyrkiä eurooppalaisuuteen, vaan on pyrittävä suomalaisuuteen ja pohjoismaalaisuuteen. Ne ovat sellaisia kestävämpiä

arvoja, meidän kulttuuriperinteeseemme monessa tapauksessa paremmin sopivia. Ne ovat myöskin sellaisia kestäviä arvoja, joiden päälle myöskin talouden ja henkisten arvojenkin voidaan nähdä paremmin tulevaisuudessakin rakentuvan.

Ed. Vä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuunteli saman ryhmän kansanedustajien Alaranta ja Takkula puheenvuoroja, ei voinut oikeastaan olla hämmästel-mättä niiden eroavaisuuksia. Vaikka molemmilla tietysti oli Pursimiehenkadun sanomaa aivan riittävästi, kuitenkin hyvin jyrkän eron huomasi. Tuskin ikäkausi on niin mahtava heidän välissään. Minun mielestäni nimenomaan ed. Alarannan puheenvuoroa sävytti pessimismi ja itse-riittäisyys, kun sen sijaan ed. Takkulan osalta oli selkeää myönteistä optimismia tämän maan tulevaisuudesta ja ennen kaikkea toisen ihmisen huomioon ottamista ja toisen ajatuskannan huomioon ottamista. Mielestäni joulun sanoma nimenomaan tuli lämpöisenä esiin ed. Takkulan puheenvuorossa.

Kuitenkin siinäkin tietysti huomautettavaa on. Hänenkään puheenvuorossaan ei huomattu sitä seikkaa, että Suomessa on nyt harvinaisen laajapohjainen hallitus. Niillä puolueilla, jotka ovat mukana, on yhteinen tahto panna tämän maan asiat vihdoin kuntoon, jotta olisi jaettavaa ja joulumielellä annettavaa tulevina vuosina. Tämä suuri hallituskoalitio aiheuttaa sen, että luonnollisesti valtiovarainministerin merkitys korostuu. Kun perheessään ollaan tiukemmalla, silloin isäntä käyttää isäntävaltaa ja hänelle annetaan sitä tavanomaista enemmän. Minä toivon, ettei ed. Takkulan usko, vaikka on hiipumassa hallituksen työllisyys- ja talousohjelmaan, kokonaan katoaisi. Toistan sen, minkä tänään jo jollekin täällä sanoin, että nämä lait, jotka säästötoimenpiteitä ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

P u h u j a : ... aiheuttavat, alkavat purra vasta ensi vuoden aikana.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kun olen tämän syksyn aikana käyttänyt tältä paikalta aika monta puheenvuoroa liittyen budjettiinkin, budjettilakeihin ja budjetissa käsiteltäviin määrärahoihin, voisin tietysti itsekkin pohdiskella, tarvitaanko enää tässä vaiheessa, kun miehintö on loppusuoralla tässä salissa, äänessä olla.

Kuitenkin katson aiheelliseksi muutaman sanan, muutaman ajatuksen esittämisen nimenomaan siitä syystä, että sitten tämän budjettiesityksen, talousarvioesityksen, esittelyn kolmisen kuukautta taaksepäin tässä salissa on tapahtunut maassa aika paljon, aika paljon sellaista, jolla kuvittelisi olevan vaikutuksia myös niihin arviointeihin, mitä taloudesta, työllisyydestä ja muusta yhteiskuntapolitiikasta juuri tänään olisi tehtävissä, nyt kun valiokuntakäsittelyn jälkeen budjetti on tulossa hyväksyttäväksi.

Kuitenkaan hallituksen toimesta ei uusarviointeihin, olennaisiin tarkistuksiin tai vastaaviin ole nähty tarvetta ja aihetta. Päinvastoin hallitus edelleen takoo ja hallituspuolueiden edustajat, kun kuuntelin ryhmäpuheenvuoroja ennen kaikkea, takovat niitä myönteisiä elementtejä, puhuvat niistä, joiden varassa he arvelevat, että Suomi tässä selviää, Suomi tästä nousee. Sellaisia myönteisiä elementtejä taloudesta he esille nostavat ed. Törnqvistin, ministeri Viinanen ja eräiden muiden täällä puheenvuoron käyttäneiden tapaan, elementtejä jotka kiistatta ovat vielä myönteisiä, tänäänkin kestäviä, niin kuin kolme kuukautta sitten, mutta joiden esille nostaminen näyttää hieman hassulta.

Mitä tällä tarkoitan? Tarkoitan sitä, että niin SDP:n ryhmäpuheenvuoron käyttäjä ed. Törnqvist kuin ministeri Viinanenkin toivat esille, kuinka taloudessa on hyvä suunta siinä, että vaihtotase on niin voimakkaasti ylijäämäinen. Molemmat korostivat tätä. Monet muutkin toivat tämän seikan esille. Niin ikään korkojen laskusta iloittiin, oltiin tyytyväisiä. Edelleen eräissä puheenvuoroissa tuotiin esille muun muassa se, kuinka kunnat selviytyvät puolestaan ongelmistaan ja tehtävistään sillä, että kuntien verotulot ovat kasvamassa ja kasvaneet tänä vuonna tuntuvasti aiemmin ennakoitusta ja oletetusta.

Miksi näihin seikkoihin takerrun? Takerrun nimenomaan sen takia, että kaikki edellä sanottu on totta. Mutta nuo olennaiset tunnusluvut ovat, vaihtotase ennen kaikkea ja kuntien verotulojen kertymä, eivät tämän hallituksen tekojen tai politiikan seurausta vaan tuloksia siitä ajasta, mikä oli 94 ja mitkä toimet ylipäänsä vuodelle 95 laadittiin viime syksyn aikana. Viimeinen vaihtotasetieto selkeästi koko vuodelta on tietysti vuodelta 94, ja kuukausikuvaajat alkuvuoden osaltakin ovat ihan näihin syksyn lukemiin asti, niin kauan kuin ne positiivisia selvästi olivat, edellisen hallitusajan politiikan ja ratkaisujen seuraamuksia. Korkojen lasku on seurausta siitä, että markkinat luottavat siihen, että valtiontaloudessa tar-

vittavat säästöt ollaan nyt ajamassa tai saamassa läpi. On myönteistä, että ne ovat laskeneet, joskin reaalikorot eivät juurikaan ole laskeneet tai ovat laskeneet vain hyvin vähän ja ennen kaikkea hyvin vähän verrattuna meidän kannaltamme tärkeisiin kilpailijamaihin.

Halusin tällä kaikella sanoa, että se myönteinen, mikä tähän saakka on hallituksen toimista ollut kirjattavissa hallituspuolueiden itsensäkin edustajien puheenvuoroissa, keskeiseltä osaltaan on seurausta ei vielä tämän hallituksen politiikasta vaan jostakin muusta. En näin sanomisella yritä väittää sitä, että edellinen hallitus, Esko Ahon hallitus, olisi kaikessa onnistunut ja että kaikki, mitä siltä ajalta on tavallaan luettavissa ja todennettavissa, olisi pelkästään myönteistä, ehdottomasti ei niin. Mutta on myös niinpäin, että se, mikä selkeästi siltä ajalta on tälle ajalle tullut myönteistä, tunnistettakoon edellisen hallitusajan aikaansaannokseksi alköönkä kovin paljon sillä briljeerattako tämän päivän politiikantekojen lopputulosarvioinneissa.

Suuri kysymys onkin, miten tämän hallituksen oma talous- ja muu yhteiskuntapolitiikka toimii, mitä tuloksia sillä ollaan saamassa aikaan, miten niihin haasteisiin, joita Suomen pelastamiseksi vielä riittää, miten ennen kaikkea niihin vaikeimpiin haasteisiin, kyetään vastaamaan sillä politiikalla, mitä Lipposen hallitus harjoittaa. Lipposen hallitus on omassa työssään ja toiminnassaan tukeutunut ja tukeutuu näköjään edelleenkin vahvasti erilaisiin uskonnokappaleisiin tai oppeihin tai sloganeihin. Se puhuu yhteisvastuusta. Koko viime kevät ja kesä kuultiin, kuinka on kysymys yhteisvastuun hallituksesta, kuinka säästöt kohdennetaan oikeudenmukaisesti, kuinka kaikilta otetaan jotakin. Nämä sloganit, ihme kyllä, ovat menneet aika hyvin läpi hallituksen toivomalla tavalla myös julkisessa sanassa, ilman että julkinen sana analysoisi sloganeitten sisältöä ja sitä, vastaavatko nuo sloganit niitä käytännön ratkaisuja, joita hallitus omalla politiikallaan tekee, onko siinä politiikassa kysymys yhteisvastuusta, oikeudenmukaisuudesta; ottaanko kaikilta tasavertaisesti vai kuinka käytännössä toimitaan.

Kun nyt tarkastellaan tämänkin käsiteltävänä olevan budjetin valossa sitä, mikä tämä vaihtoehto on ollut, mikä on sen politiikan sisältö, mitä tuo budjettikirja ilmentää, mihin sillä päädytään, kun tuota budjettikirjaa toteutetaan, joudutaan toteamaan, että yhteisvastuusta tai oikeudenmukaisuudesta ei tuon budjetin sisällössä ole juurikaan kysymys.

Sosialidemokraatit ennen kaikkea, osin vasemmistoliittokin, viime vaalikaudella monta kertaa sanoivat, että Esko Ahon hallitus on vaihtoehtoton, sillä ei ole vaihtoehtoja politiikalleen. Pitäisi rohjeta katsoa sellaisiin vaihtoehtoihin, jotka silloisen, Ahon hallituksen aikaisen, oppositio mielestä olisivat oikeaoppisia vaihtoehtoja Ahon hallituksen politiikalle.

Kun yritän tunnistaa, mikä tulee olemaan ja loppujen lopuksi on se vaihtoehto, johon Lipposen hallituksessa sosialidemokraatit, vasemmistoliitto ja vihreät tarttuivat, se vaihtoehto on juuri se, jota Ahon hallituksen aikana nykyinen ja silloinen valtiovarainministeri Iiro Viinanen yritti tyrkyttää myös Ahon hallituksen muille osapuolille tuon tuosta. Hallituksen sisällä käytiin monta kertaa kovaa kädenväännot Ahon hallituksen aikana talouspolitiikan ja ennen kaikkea leikkausten suunnasta.

Suurin piirtein, niin kuin monesti olen kertonut, sama linja, mikä käsiteltävänä olevassa budjetissa on, oli kirjattu muun muassa viimeisenä asiakirjana mainittuun, 16.11.94 päivättyyn silloisen ja nykyisen valtiovarainministerin Iiro Viinanen paperiin, jolla hän esitteli ja ehdotti niitä toimia, joita pitäisi jatkaa myös vaalikauden jälkeen vuoden 95 huhtikuusta eteenpäin. Iiro Viinanen talouspoliittinen linja ja leikkauslinja on näköjään se vaihtoehto, joka tyydytti ja tyydyttää vasemmistoliittoa ja sosialidemokraattista puoluetta. Joutuu ihmettelemään, voiko näin olla, koska puheet, joita viime vaalikaudella mainittujen puolueiden toimesta tässä talossa ja muutoinkin julkisuudessa käytettiin, eivät olisi antaneet aihetta olettaa, että Viinanen linja on se vaihtoehto, jota mainitut puolueet, SDP ja vasemmistoliitto, olivat omasta vaihtoehdosta puheissaan käytännössä tarkoittaneet.

Kun hieman tarkemmin katsotaan, mitä budjetti sisällään pitää, en käy enää toistelemään, koska kaikki suurin piirtein tiedämme sen leikkauslinjan. Olennaista on tunnistaa se tosiseikka, että ne, keiltä otetaan, ovat selvästi sellaisia väestöryhmiä ja alueita, joilla väestöryhmillä ja alueilla ei ole voimakkaita organisaatioita, etujärjestöjä tai muita puolestapuhujia, joiden puhujien äänitorvet kuuluisivat suoraan hallituksen kammareihin, sellaisia ei leikkausten kohdeksi joutuvilla tahoilla kerta kaikkiaan ole.

Lapsiperheet — ed. Alarannan erinomaisesti esittelemällä tavalla — vammaiset, eläkeläiset, ylipäänsä yhteiskunnassa heikommassa asemassa olevat kansalaiset ja alueellisesti katsottuna vielä heikoimmat alueet ovat ne menettäjät, niin

kuin kaikki tiedämme. Elintarviketalous tietysti aatteellisistakin syistä vielä oman lukunsa muodostaa leikkausten kohteena. Leikkausten kohde, ottamisen kohde, on siis selvä. Se, keille annetaan budjetin kautta, on sekin selvä. Ei hyväntuloiselta kansalaiselta, jolla ei ole alle 17-vuotiaita lapsia, jolla on varma vakaa työpaikka, oteta yhtään mitään, ei mistään ensimmäistäkään peniä.

Herättääkin ihmetystä suuresti se, kuinka ennen kaikkea vasemmistoliitto voi olla tällaisessa politiikassa mukana, myös se, kuinka sosialidemokraattinen puolue, sen monet kansanedustajat, joita olen kuunnellut vuosien varrella, voivat hyväksyä tällaisen linjan. Julkisuudessa on monesti kuultu, että hallituksessa Paavo Lipposen puolue, sosialidemokraatit, olisi politiikan ensiulun soittaja. Poliitiikan tekemisessä he saattavat ollakin, mutta hallituksen talous- ja yhteiskuntapoliittinen linja, sanon sen vielä omana käsitksenäni, on Iiro Viinasen talous- ja yhteiskuntapoliittista linjaa aidoimmillaan. Viime vaalikaudella oli meitä, sanon suoraan, jotka panimme vastaan sille linjalle, jotka muutimme sitä linjaa. Mutta tässä joukossa, mikä nyt istuu hallituksessa, ei ole sellaisia, ja valitettavasti eduskunnassa näiden puolueiden edustajat, ennen kaikkea vasemmistoliiton ja sosialidemokraattien edustajat, eivät vielä uskalla uhmata omia johtohenkilöitään, vaan kulkevat heidän mukanaan.

Arvoisa puhemies! Hallitus olettaa, että sillä, keiltä ja miten otetaan ja keille annetaan yhteiskunnassa, ei ole vaikutusta siihen, miten talouden tai työllisyyden maassa käy. Näin ajattelevat varmasti myös markkinavoimat, ne muuttamat kymmenet kansalaiset, jotka käytännössä muodostavat ns. markkinavoimat. Olen kuitenkin toista mieltä. Sillä, keiltä ja mistä otetaan ja keille annetaan, on mielestäni suurta vaikutusta sekä talouden kehityskulkuun että työllisyyteen.

Linja, mitä toteutetaan, iskee kovalla tavalla vasten sellaista kotimaista kulutuskysyntää, joka potentiaalina on olemassa, mutta ei rohkene kuluttaa juuri syistä, joita ed. Soininvaara selosti — työhuoneessani hänen puheenvuoroaan kuuntelin. Nämä kuluttajatahot eivät uskalla kuluttaa, eivät uskalla juuri siitä syystä, että leikkaukset, jotka ovat kansalaisiin kohdistumassa, ovat sellaisia, että ei uskalleta kuluttaa. Varaudutaan siihen, että perhepolitiikan tukimuodoista leikataan, tai jos ollaan kunnan palveluksessa, oma työpaikka on vaarassa mennä. Jos työskennellään elintarviketalouden piirissä, pelätään, että

elintarviketalouden leikkaukset vievät työpaikan jnp.

Näihin kohteisiin kohdentuessaan leikkaukset merkitsevät sitä, että kotimainen kulutuskysyntä onkin saanut selvästi iskun, sellaisen psykologisen iskun, joka on johtanut kulutuskysynnän kasvun hidastumiseen, joka puolestaan on vaikuttamassa kotimaiseen tarjontaan eli pienen ja keskiuuren yrityssektorin työpaikkoihin, ennen kaikkea uusien syntymiseen, joka on edennyt varsin hitaasti.

Täällä aiemmin jo puhuin siitä, kuinka hallituksella on sloganeita, kuinka ne näyttävät menevän perille monta kertaa, ilman että niitä analysoidaan ja arvioidaan. En malta olla lopettelematta puheenvuoroani tuomalla esille viime viikoilta erään huikkeimmista, joka tietyllä tavalla osoittaa, miten hallituksella on uskollisia aseenkantajia tai asiankannattajia — sanotaan nyt hieman varovaisemmin kuitenkin — siinä mediassa, jonka pitäisi länsimaisen median pelisääntöjen mukaan olla kriittinen myöskin valtaapitäviä ja poliitikkoja kohtaan.

Ministeri Andersson viime maanantaina tietojeni mukaan Turussa käytti puheenvuoron, jossa moitti kovalla tavalla sitä, kuinka edellinen hallitus jätti nostamatta alle 20-vuotiaiden opintotukea tarpeeksi eli sille tasolle, mille se hänen mielestään olisi pitänyt nostaa. Näin sanoi ministeri Andersson. Ehkä referoin häntä vähän huonosti, mutta ajatus oli kuitenkin selvästi hänen sanomassaan tämä. Tiedotusvälineet, niin radio kuin kaikki muutkin keskeiset tiedotusvälineet, toistivat ministeri Anderssonin sanoman analysoimatta, arvioimatta, pohtimatta sitä, minkälaiseen kontekstiin ministeri Anderssonin sanoma pitäisi oikein asettaa. Sitä ei asetettu minkäänlaiseen kontekstiin, kerrottiin sellaisenaan.

Minusta paradoksi on todella mittava. Ministeri, joka on historiallisesti ensimmäinen ministeri tässä maassa, jonka aikana opintotukea on leikattu ja paljon ja juuri alle 20-vuotiailta, puhuu tällaista, ja hänen viestinsä menee sellaiseen läpi viestimissä, tiedotusvälineissä, ilman että yksikään niistä sanoo: ”Kuinka se nyt olikaan, ministeri Andersson, ettekö te itse leikannut vielä siitäkin tasosta, mihin edellinen hallitus opintotuen jätti?” Kukaan ei ole analysoinut, ei puolella sanalla, niissä viestimissä, joita olen seurannut, tätä kysymystä.

Minusta tämä Anderssonin puhe kertoo tietysti omaa kieltään. Jos ministeri, jonka aikana tällaiseen leikkaukseen on menty, kehtaa käyttää tällaisen puheenvuoron — sanon suoraan — se

on jo oma lukunsa. Toinen luku on median käyttäytyminen, sen vailla mitään analyysia oleva toimintatapa, miten nyt sanoisi, halu ja valmius toistaa erittelemättä ja vailla sitä journalismin kriittisyyttä, jota pitäisi olla, mitä tahansa julki lausuttua.

Arvoisa puhemies! Hieman samasta on kysymys, kritiikittömästä asian toistelemisesta, myöskin keskustan vaihtoehtobudjetin käsittelymisessä hallituksen toimesta ja myöskin ainakin osassa julkista sanaa. Kun aika on loppumassa, en siihen enempää tässä yhteydessä kajoa. Näiltä osin viittaen vain siihen, että keskusta on julkistanut oman vaihtoehtobudjettinsa. Se vaihtoehtobudjetti sisältää 6 miljardia, hieman vajaat, täsmälleen samoja säästöjä kuin hallituksenkin budjettiesitys. Lisäksi on vajaat 2,4 miljardia markkaa uusia säästöjä eli yhteensä noin 8,3 miljardia markkaa konkreetteja, nimeltä mainittuja, selkeästi esitettyjä säästöjä.

Myönnän, että siinä on kaksi 500 miljoonan markan säästöerää, joista pitäisi keskustella työmarkkinajärjestöjen kanssa ja joista yhteisymmärryksen löytäminen työmarkkinajärjestöjen kanssa ei olisi mikään itsestäänselvyys. Sen verran näissä säästöissä on sellaista, mikä joka tapauksessa olisi vaatelas, sanoisiko, operaatio läpivietäväksi kenelle tahansa. Mutta nämäkin kaksi 500 miljoonan markan säästöerää ovat yhteiskunnallisesti ja poliittisesti, yhteiskuntapoliittisesti, perusteltuja ja oikeita mielestäni ja mielestämme.

Vain 1,7 miljardia markkaa tuossa vaihtoehtobudjetissa on sellaista erää, joka perustuu sille ajatukselle, että keskusta kohdentaa omat säästönsä työllisyyden kannalta paremmin ja viisaammin, vähemmän uutta työttömyyttä tuottavalla tavalla. Toinen osa tämän 1,7 miljardin markan kokoonsaamisesta perustuu siihen, että vaihtoehtomme on työllisyyden kannalta radikaalisti parempi nimenomaan siten, että me madallamme pk-sektorin työllistämiskynnystä moninkertaisesti hallituksen esityksiin nähden.

Kun hallitus julkisti oman työllisyysohjelmansa, se madalsi pienten yritysten välillisiä työvoimakustannuksia 1 prosenttiyksiköllä ja sitten sanoi, että tällä toimenpiteellä saadaan aikaan 5 000—10 000 uutta työpaikkaa, nimenomaan näillä välillisten työvoimakustannusten madaltamistoimenpiteillä, ei sillä koko työllisyysohjelmalla, sillä paljon enemmän. Mutta välillisten työvoimakustannusten alentamisella saataisiin mainittu määrä uusia työpaikkoja. Keskustan esitys näiltä osin nimenomaan työvaltaisten

pienien yritysten välillisiä kustannuksia laskee noin kuusi kertaa enemmän kuin hallituksen. Siitä hallitus arvioi, että se synnyttää uusia työpaikkoja, oliko se nyt 2 000—3 000 kaiken kaikkensa.

Vaikka hallituksen arvio näiltä osin olisikin oikea, vielä haluan kiinnittää huomiota siihen, että millään ilveellä ei saa eroa keskustan ja hallituksen vaihtoehdon välillä 2:ta miljardia suuremmaksi. Vaikka kuinka höpöhöpöksi yritetään leimata nämä keskustan toimet pk-yritysten tien tasottamiseksi, vaille mitään vaikutuksia jääviksi, sen jälkeenkään erot eivät jäisi 1—2 miljardia markkaa suuremmiksi kuin hallituksen budjettiesityksessä.

Jos aikaa istunnossa siihen vielä jää, saatan tähän asiakohtaan vielä hieman tarkemmin paneutua, mutta nyt huomaan, että olen käyttänyt minulle varatun ajan.

Kerron vielä kuitenkin viime sanoikseni keskustan pyynnöstä. Kun kuultiin pääministerin huitaisuja siitä, että keskustan vaihtoehdossa on miljardien aukko, keskustan puheenjohtaja Esko Aho ja eduskuntaryhmän puheenjohtaja Aapo Saari lähettivät välittömästi tuolloin noin kolme viikkoa sitten pääministerin kansliaan kirjeen ja pyysivät, että keskusta saisi kirjallisen arvion meidän vaihtoehtobudjetistamme, kun pääministeri rohkeni sellaista väittää, mitä hän tässä salissa väitti. Pääministerin kansliasta valtiosihtööri vastasi, että sellaisia laskelmia ei ole eikä niitä toimiteta. Kun sen jälkeen kuitenkin samanlaiset väitteet viikko, pari myöhemmin nousivat uudestaan pintaan, keskusta uudisti pyynnön viime torstaina valtiovarainministeriöön ja pyysi, että perjantaina kello 14 valtiovarainministeriö lähettäisi omat virkamiehensä keskustan järjestämään tilaisuuteen. Vastaus oli, että tällaiseen pyyntöön ei voida vastata, ei voida lähettää valtiovarainministeriöstä ketään. Silloin perjantaina keskustan eduskuntaryhmä uudisti kolmannen kerran pyyntönsä valtiovarainministeriölle ja pyysi, että joko maanantaina tai mieluummin tiistaina aamupäivän aikana, eilisäamupäivän aikana, olisi voitu tällainen tilaisuus järjestää.

Ministeri Viinanen kertoi täällä eilen, että hallitus ja hän saivat tiedon tästä keskustan pyynnöstä kaksi tuntia ennen istunnon alkua. Minulla on kuitenkin tässä käsissäni valtiovarainministeriöstä tullut faksi, jonka on allekirjoittanut budjettipäällikkö Erkki Virtanen ja joka on toimitettu keskustan eduskuntaryhmään maanantaina 11.12. kello 14.08. Silloin siis jo oli valtiovarain-

ministeriöstä tullut vastaus tähän keskustan pyyntöön, että ei tulla. Ministeri Viinanen kertoi eilen täällä, että kaksi tuntia ennen eilisen istunnon alkua valtiovarainministeriö sai tiedon keskustan pyynnöstä ja siitä syystä ei voitu virkamiehiä lähettää tänne keskustelemaan.

Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen on ennenkin väittänyt, että Ruotsin pääkaupunki on Oslo, eikä hän sitä varmasti tee muuten viimeistä kertaa. Sen hän teki ja on tehnyt myös meidän paperiamme analysoidessaan ja arvioidessaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun ed. Pekkarisen puheen eräisiin kohtiin, kun hän arvosteli aika kovilla otteilla liittyen hallituspuolueiden ryhmäpuheenvuoroihin.

Vaihtotaseen kasvu ja myös korkotason aleneminen merkitsevät mielestäni sitä, että maan taloudellinen tilanne on nousussa ja elpymässä. Toivotaan, että se elpyisi mahdollisimman hyväksi. Se kai lienee meidän kaikkien kansanedustajien yhteinen toive, jos yleensäkin halutaan hoitaa politiikkaa yhteisvastuullisesti.

Mitä tulee näihin leikkauksiin, niin ed. Pekkarinen varmasti tietää sen, että meille useimmille kansanedustajille nämä leikkaukset ovat olleet erittäin vaikeita, mutta meillä on kuitenkin se toive, että näillä leikkauksilla voidaan saada tämän maan työllisyyttä hoidettua. Vain se yksin on kriteeri, jonka johdosta voi olla näiden leikkauksien takana.

Sen sijaan voisin sanoa, että mitä tulee opetus-toimen puolelle, olen sitä mieltä, että siellä pitäisi saada aikaan tulevaisuudessa korjauksia, koska siellä ei ole enää mahdollista tehdä ylimääräisiä leikkauksia.

Ed. Pekkarista arvostan suuresti valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajana ja yleensäkin hänen toimintaansa. Toivoisinkin, että kun hän erittäin hyvä poliitikko, hän ryhtyisi myös neuvottelemaan niin, että voisimme saada maan taloutta yhdessä järjestykseen.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Noin myönteisten sanojen jälkeen on tietysti vähän vaikeata oikeastaan sanoa yhtään mitään, mutta ehkä kuitenkin muutaman sanan sanoisin, hieman kriittisemminkin.

Ed. Tykkyläinen on aivan oikeassa siinä, että vaihtotasehan on kehittynyt viime vuonna myönteisesti. Se oli yli 10 miljardia markkaa ylijäämäinen, ja tämän vuoden alku kulki vauhtia, jolla tämän vuoden lopputulokseksi olisi tullut reilusti yli 15 miljardia markkaa ylijäämäinen vaihtotase. Siitä, mitä on tapahtunut vaihtotaseessa viime vuoden taikka tämän vuoden ensimmäisen puoliskon aikana, yritin varovasti sanoa, että ei kyllä itse asiassa tämä hallitus ole oikeastaan ansioitunut siinä, mitä niiden kuukausien aikana on tapahtunut. Mitä sen jälkeen on tapahtunut, siinä vähitellen ilman muuta alkavat myös tämän hallituksen edesottamukset näkyä.

Nyt, ed. Tykkyläinen, toivotaan, että olemassa oleva ilmiö jää vain väliaikaiseksi, ja minäkin uskon, että se jää kuitenkin väliaikaiseksi, mutta nyt joka tapauksessa on käynyt niin, että vaihtotase viimeisten kuukausien aikana kuukausi-indikaattoreilla mitaten on lähes plus miinus nolla. Jos näin jatkuisi, se olisi kyllä melkein katastrofi Suomen talouden kannalta. Minäkin luotan siihen, ja siinä vähän optimistisempi sävy alkaa tulla puheeseeni, että tämä oli notkahdus, joka tästä jonkin verran nousee, mutta sen pitää nousta tavattoman paljon, jotta uudelleen päästäisiin uralle, joka johtaisi siihen, mihin ed. Tykkyläinenkin uskoo, että työllisyys alkaisi nopeammin parantua nykyiseen tilanteeseen nähden.

Ed. Lindqvist: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajat, joita onneksi on muutama täällä. Vaikka hallituspuolueet viettävät ilmeisesti pikkujoulua, muutama edustaja on sentään kiinnostunut valtion budjetista ensi vuodelle.

Lipposen hallituksen tavoitteet ja ensimmäinen budjetti ovat syvästi ristiriitaisia hallituksen päätavoitteeseen, työttömyyden puolittamiseen, nähden.

Lisäksi koulutus ja tutkimus, joiden piti olla tämän hallituksen johtolankoja, ovat myös jääneet varsin heikoille varsinaisen budjettiesityksen sisällössä.

Kuntien valtionosuusleikkaukset lisäävät työttömyyttä ja kuntien mahdollisuuksia investointien käynnistämiseen, ja sitä kautta ne toiveet, joita on asetettu tuleville vuosille, että kunnat voisivat toimia työllistäjinä, ovat myös hukkaan heitettyjä.

Kotihoidon tuen leikkauksesta kärsivät perheet mutta paitsi että siitä perheet ja lapset joutuvat kärsimään, myös kunnat kärsivät. Kunnat joutuvat lisäämään päivähoitopaikkojaan. Omassa kotikaupungissani Lahdessa on todella

vakava tilanne alkuvuodesta nähtävillä, kun sattoja lapsia on ilmestynyt päivähoitojonoihin. Mihinkähän ne säästöt sitten hukkuvatkaan?

Lapsilisien leikkaukset vievät sitä ostovoimaa, jota niin kipeästi kotimarkkinoilla kaivataan.

Asumistuen leikkaukset, joista myös tänään on päätetty, lisäävät tätä kurjuutta.

Jos ne toiveet, joita on asetettu siihen, että rakenteellisilla muutoksilla saataisiin aikaan oleellisia ja kestäviä muutoksia Suomen kansantaloudessa, olisivat toteutuneet, olisi ollut joitakin toiveita vielä olemassa. Mutta me jääme odottamaan erilaisten toimikuntien ja neuvotte-lujen tuloksia.

Ainoat rakenteelliset muutokset, joita on näh-tävillä, ovat arvoissa. Näistä arvoista on tänä päivänä täällä keskusteltu hyvin paljon. Tähän olisi liittynyt voimakkaasti myös työn käsitteen uudelleenarviointi. Muun muassa lasten, van-husten ja vammaisten kotona tapahtuvan hoidon pitäisi olla arvokasta hoitotyötä, jonka pitäisi olla myös sekä lainsäädännössä että taloudelli-selta puolelta samalla lailla arvostettua kuin mikä tahansa kodin ulkopuolella tehtävä työ.

Senkin tähden olen myös hyvin pessimistinen, että Ahon hallituksen aikana käynnistettiin melko paljon tutkimus- ja tuotekehittelyprojekteja. Sitä kautta saavutettiin uusia, kestäviä, pysyviä työpaikkoja. Tämä suuntaus menee nyt kuin leh-män häntä alaspäin. Kuitenkin nimenomaan teknologiarahoituksen vaikuttavuutta voidaan tarkastella kansantalouden tilaa kuvaavien mit-tareiden valossa. Korkean teknologian tuotteiden osuus kokonaisviennistä on kasvanut erit-täin vahvasti saavuttaen kuluvana vuonna jo 20 prosentin tason. Vuonna 93 korkean teknologian tuotteiden vienti kipusi vastaavaa tuontia suu-remmaksi. Tällaisen positiivisen kauppataaseen voivat Suomen lisäksi esittää vain Japani, USA, Saksa ja Ranska. Samanaikaisesti sähkö- ja elektroniikkateollisuus on noussut teollisuutem-me kolmanneksi tukialaksi perinteisten metsä- ja metalliteollisuuden rinnalle. Alan osuus koko-naisviennistä nousee yli 20 prosentin kuluvana vuonna. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden us-kotaan jatkavan vahvaa kasvuaan lähivuosina.

Kauppa- ja teollisuusministeriö on toteutta-nut äskettäin Tekesin kansainvälisen arvioinnin. Toukokuussa julkistetun arviointiraportin mu-kaan Tekes on suoriutunut tehtävästään aivan erinomaisesti. Tekesistä on 12 vuodessa kasva-nut suomalaisen teknologiapolitiikan ja inno-vaatiotoiminnan keskeinen vaikuttaja, ja tätä asemaa tulisi raportin mukaan edelleen vahvis-

taa. Mutta mitä kertovatkaan tämän budjetin madonluvut? Näitä määrärahoja vähennetään tulevana vuonna.

Rinnan kansainvälisen arvioinnin kanssa mi-nisteriö tilasi Valtion teknilliseltä tutkimuslai-tokselta selvityksen niiden hankkeiden vaikutta-vuudesta, joita Tekes on viime vuosien aikana rahoittanut. Nämä tulokset ovat merkittäviä. Tekesin rahoitussijoituksella saavutettava liike-vaihdon ja viennin määrä on noin 20-kertainen sijoitukseen verrattuna. Uusia pysyviä teollisia työpaikkoja syntyy 4–6 sijoitettua miljoonaa markkaa kohti, minkä lisäksi hankkeilla on mer-kittäviä välillisiä vaikutuksia työpaikkojen syn-tyyn.

Tekesin rahoitus on ollut ratkaisevaa valta-osalle hankkeista. Ilman Tekesin rahoitusta nel-jäsosa hankkeista olisi jäänyt kokonaan toteutu-matta ja kaksi kolmasosaa olisi toteutettu sup-peampina tai hitaammin. Tekesin käytettävissä olevat varat ovat kasvaneet vuosittain koko sen olemassaolon ajan, eli ensi vuosi on sitten poik-keus. Kuluvana vuonna myöntämisvaltuudet ovat 1,5 miljardia markkaa. Vaikka Tekesissä etsitään keinoja entistä vaikuttavampien mene-telmien käyttöönottoon teknologiarahoitukses-sa, on aivan selvää, ettei näin suurta määrällistä leikkausta voida kompensoida laadulla. Tekesin pienentyneistä rahoitusmahdollisuuksista kärsi-vät välittömästi niin yritykset kuin myös tutki-muslaitokset ja yliopistot. Pitkällä aikajänteellä siitä kärsii koko kansantaloutemme. Teknolo-giarahoitus on panostamista osaamiseen. Se ei ole koskaan vain yrityskohtaista, vaan sen vaiku-tukset näkyvät koko kansantaloudessamme. Kun panostamme teknologiaan ja osaamiseen, sen hyödyt tulevat koko kansakunnan käyttöön ennemmin tai myöhemmin. Sillä luomme maallemme kilpailukykyä ja hyvinvointia.

Entä pk-yritysten kansainvälistyminen? Tätä on pidetty ensisijaisena tavoitteena. Kuitenkin näitä yrityksille suunnattuja määrärahoja leika-taan tuleva vuonna.

Entä toiveet, että palvelusektori voisi nousta merkittäväksi työllistäjäksi? Tämäkin toive va-luu hiekkiaan, sillä ne toimet, joilla palvelusekto-rille voitaisiin oleellisesti lisätä työpaikkoja, puuttuvat täysin budjettiesityksestä.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi haluan val-tion liikuntaneuvoston jäsenenä kertoa liikun-nan ja muiden veikkausvoittovarojen jaosta riip-puvaisten tahojen, kuten nuoriso- ja kulttuurijär-jestöjen, huolen. Määrärahoja on jälleen tuleva-na vuonna leikattu ja niitä käytetään yhä enem-

män lakisääteisiin menoihin. Silti esimerkiksi valtava määrä uimahalleja odottaa Suomenmaassa peruskorjaustaan. Ne voisivat antaa iloa ja tuoda ruumiinkulttuuria myös vanhuksille, vammaisille ja kaikille ikäkausille.

Olen odottanut, milloin liikuntaneuvoston puheenjohtaja ed. Rauramo ilmestyy puolustamaan liikuntamäärärahoja. Hän puolusti varsin komeasti niitä viime kaudella ja syytti silloista ministeriä varsin avoimesti määrärahojen kahminnasta muihin tarkoituksiin. Nyt toivoisi, että valtakunnallinen liikuntaväki saisi yhtä railakkaan avun tämän budjettikäsittelyn yhteydessä, että voisimme yhtenäisesti jakoperusteeseen puuttua sillä tavoin, että vähitellen palautuisivat alkuperäiset jakoperusteet. Sitä kautta turvaisimme sen, että voimme säilyttää veikkauspelien tuoton jakamisen myös tulevaisuudessa ja monopoliasema voi säilyä eivätkä erilaiset kansainväliset pelit pääse meidän kotikentällemme. Ne eivät todellakaan jaa näitä määrärahoja nuorison, kulttuurin ja liikuntaväen hyväksi.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Itse asiassa olisin halunnut käyttää vastauspuheenvuoron ed. Tykkyläisen puheenvuoron johdosta. Hän on varmasti vilpittömästi tuntenut tuskaa, kun hänen on täytynyt hallituspuolueen edustajana sosiaalietuuksia olla leikkaamassa. Se on tehnyt kipeätä, mutta kyllähän niin on, että tässä salissa on tunnettu vähän todellista tuskaa näiden leikkausten seurauksista, jotka ovat vasta tulossa. Tuska on todella niillä ihmisillä, jotka ovat joutuneet näiden sosiaaliturvaleikkausten kohteeksi.

Se näkyy jo ja tulee näkymään siinä, että kunnalliset toimeentulotukimenot kasvavat huomattavasti. Kymmeniätuhansia uusia perheitä joutuu kunnallisen toimeentulotuen varaan. Osa näistä ihmisistä, jotka ovat saaneet sosiaalietuuksia, joita nyt on leikattu, on ollut jo myös kunnallisen toimeentulotuen varassa, ja he joutuvat yhä enemmän sen varaan. Tätä kautta se todellinen tuska siirtyy niille ihmisille, jotka ovat joutuneet uloslyödyiksi osittain tästä yhteiskunnasta, mitä edelleen hallituksen budjettiesityksen mukaan tullaan syventämään. Työmarkkinatuen leikkaus, kotihoidon tuen leikkaus, asumistuen leikkaus ja sairauspäivärahan peruspäivärahan tekeminen tarveharkintaiseksi olivat kaikki sellaisia toimenpiteitä, jotka todella vaikeuttavat pienituloisten ihmisten toimeentuloa.

Ed. Lindqvist totesi, että Ahon hallitus loi pysyviä työpaikkoja. Kyllähän se oli niin, että

Ahon hallitus antautui täysin Viinasen johdolla työttömyyden edessä, se antoi sen kasvaa vapaasti. Jos kansanomaista ilmaisua käyttäisi, voisi sanoa, että Ahon hallitus Viinasen johdolla oli kuin lehmä suossa työttömyyden edessä, ei tehty mitään, odotettiin vain.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä! Pyydän siirtymään puhujakorokkeelle.

P u h u j a (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Silloin kun työttömyys lähti kasvuun, sen nujertaminen olisi ollut kaikkein helpointa. Vaikka kansantalous oli menossa lamaan, silloin satsaaminen työllisyyden parantamiseen ja elvyttämiseen olisi vaikuttanut parhaiten. Nyt, kun työttömyys on ollut suurtyöttömyyttä jo monta vuotta, sen poistaminen on kyllä todella vaikeata.

Mutta täytyy sanoa, että ei vakuuta tämäkään hallitus puheistaan huolimatta. Uskoa ja toivoa, niitä on annettu kyllä, että työttömyyttä poistetaan, mutta uskolla ja toivolla se ei pelkästään poistu, vaan tarvittaisiin nimenomaan rahaa työllistämiseen. On eri kohteita, missä voisi sitä voisi järkevästi käyttää, tekemätöntä työtä on kyllä.

Täällä on manattu palvelusektoria, johon työpaikkoja voisi syntyä. Kyllä sinne tietenkin voisi syntyä. Oliko se nyt Koroma, joka esitti, että kun pienennetään palkkoja tarpeeksi, sitten palvelut tulevat kannattaviksi. Kyllä kai niin on, että kyllä niitä palveluja tulisi, jos olisi maksukykyisiä asiakkaita. Kyllä markkinataloudessa ja kapitalismissa se niin on pelannut, että jos on kysyntää, kyllä pian löytyy tarjontaakin, oli ala melkein mikä hyvänsä. Pitäisi lähteä niinpäin rakentamaan, että syntyisi maksukykyisiä asiakkaita, eli huonoimmassa asemassa olevat pienituloiset ihmiset voisivat järkevästi käyttää järkeviä palveluja. Siellähän on se vara, joka voitaisiin ottaa käyttöön, mutta nyt kun on puoli miljoonaa ihmistä käytännössä lyöty ulos yhteiskunnasta, on selvää, että heillä ei ole rahaa, millä he käyttävät palveluja. Näin ollen ei kotimainen kulutus lähde kasvamaan.

Asuntorakentaminen on hyvä esimerkki. Ihmetellään, miksi ihmiset eivät rupea rakentamaan, vaikka asunnoista on pulaa. Ensinnäkään pankit eivät anna lainaa, jos ei ole riittäviä vakuuksia tai jos olet työtön tai lyhytaikaisessa työsuhhteessa. Toisekseen kukaan ei uskalla ottaa lainaa, kun ei ole varmaa työpaikkaa ja varmuutta siitä, että pystyisi lainansa hoitamaan. Esi-

merkkejä siitä, kuinka käy, on riittävästi, kun ei ole pysyvää työpaikkaa ja voisi sitä kautta lainansa hoitaa. Tässä on se oravanpyörä. Pitäisi ryhtyä todella pistämään rahaa työllistäviin kohteisiin ja työllistää ihmisiä ja sitä kautta synnyttää kotimarkkinakysyntää.

Tietenkin työllisyyttähän voidaan parantaa myöskin sillä tavalla, että vähennetään työvoimaa eli päästetään ihmisiä eläkkeelle vanhemmasta päästä. Mutta hallituksen ministerit yksi toisensa jälkeen ovat kertoneet, että eläkeikää pitäisi päinvastoin nostaa ja Suomessa jäädään liian aikaisin eläkkeelle, 58—59-vuotiaana keskimäärin. En tiedä, kumpi on järkevämpää. Minusta ei ole järkevää, että vanhat ihmiset käyvät nitropurkki taskussa ja nitro kielen alla töissä ja nuoret istuvat keskikaljabaarissa vetämässä keskikaljaa, paikkakunnan ”kulttuuripaikoissa”, kun ei muuta hommaa ole. Mielestäni tilanne pitäisi muuttaa toisin päin, päästää vanhemmat vaikka keskikaljabaariin, nykyajan olohuoneeseen, ja sitä kautta päästää nuoria töihin, päästää vanhat ihmiset, jotka ovat olleet kauan työelämässä ja vaikeissa olosuhteissa rakentaneet tätä maata, eläkkeelle ja nuoret heidän tilalleen töihin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy talousarvioehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Esitellään menot.

Pääluokka 21

Yleiskeskustelua ei synny.

Päätökset:

Luku 01 Tasavallan Presidentti ja luku 02 Tasavallan Presidentin kanslia sekä pääluokan perustelut hyväksytään.

Pääluokka 22

Yleiskeskustelua ei synny.

Päätökset:

Luku 01 Kansanedustajat, luku 02 Eduskunnan kanslia, luku 09 Valtiontilintarkastajat, luku 14 Eduskunnan oikeusasiamies, luku 25 Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta, luku

30 Eduskunnan kirjasto ja luku 99 Eduskunnan muut menot sekä pääluokan perustelut hyväksytään.

Pääluokka 23

Yleiskeskustelu:

Ed. Kuoppa: Arvoisa puhemies! Tässä esitetään, että poliittisille puolueille annettaisiin 10 miljoonan markan määräraha eurovaalien käymiseen. Nythän tilanne on se, että lähes kaikki puolueet ja erityisesti niiden johto ovat erittäin EU-myönteisiä. On olemassa suuri vaara, että tasapuolinen tiedonvälitys kärsii, koska myös valtalehdistö, radio ja televisio ovat hyvin myönteisiä Euroopan unionille. Kriittinen keskustelu Euroopan unionin hyvistä ja huonoista puolista uhkaa jäädä kokonaan käymättä. Emu-ratkaisu on tulossa, josta täytyisi kansalaisille laajasti tiedottaa, saada aikaan laaja kansalaiskeskustelu.

Budjetin momentin perusteluissa on sanottu, että 10 miljoonasta vain 2,3 miljoonaa voitaisiin antaa erilaisille kansalaisjärjestöille EU-vaalien käymistä varten tukena tiedottamiseen ja moineen muuhun asiaan. Minusta tämä ei ole kyllä oikeudenmukaista eikä oikeassa suhteessa, vaan hyvin tasapuolisesti pitäisi tukea erilaisia yhteiskunnallisia järjestöjä, jotka osallistuvat EU-vaaleihin, jotta kriittinen ja laaja kansalaiskeskustelu saataisiin käyntiin, ennen kuin parlamenttivaalit suoritetaan.

Tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään perustelulausuman tähän kohtaan.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Ed. Kuoppa on tehnyt lausuman, joka sinänsä on hyvin tärkeä. Tästä asiasta on nyt syytä käydä hieman keskustelua, koska se ei taida tulla täällä muutoin enää keskusteltavaksi, koska nämä rahat jakaa valtioneuvosto eduskuntaa sen enempää kuuntelematta.

EU-parlamenttivaaleihin, niin kuin kansanäänestykseenkin vuosi sitten, liittyy myös se ongelma, että nämä rahat jaetaan kansalaisjärjestöille vielä niin, että on hyvin suuri vaara samalla tavalla jakaa kuin puolitoista vuotta sitten. Ne annettiin hyvin EU-myönteisille suurimmalta osalta, jolloin kriittisesti suhtautuvat kansalaisjärjestöt jäivät varsin vähälle suhteessa siihen, mikä oli silloin tiedotusvälineiden suhtautuminen, suurten lehtien, radion ja television, ja sitten kaikkien suurten puolueitten suhtautuminen jäsenyyteen. Nyt ei todellakaan saisi niin tapahtua

kuin runsas vuosi sitten. Se on sopimatonta, kun ajatellaan, että Suomi on tai ainakin sen pitäisi olla demokraattinen valtakunta, jossa erilaisten mielipiteiden pitäisi tulla tasavertaisesti esille. Siksi katson, että vaikka tämä lausuma ei sinänsä varmaan paljonkaan tähän asiaan valitettavasti vaikuta, tämä olisi kyllä ihan perusteltua eduskunnan hyväksyä.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Tästä lyhyestä tekstistä, kolme ja puoli riviä, ei ihan tarkkaan saa käsitystä, mitä tämä tarkoittaa. Valitettavasti korvani olivat hiukan kuurot äsken, kun ed. Kuoppa tätä selvitteli. Tämä alkaa: "Eduskunta edellyttää, että myös EU-jäsenyyteen kriittisesti suhtautuvia -". Minä olen ollut varmasti EU-jäsenyyteen kriittisesti suhtautuva henkilö ja olen tehnyt kaikki hyvät ja pahat asian hyväksi, mitä on täällä eduskunnassa voinut tehdä. Mutta minun mielestäni tämä, mitä jonkun verran on esiintynyt, tällainen jälkikäynti asiasta, joka on jo sitovasti ja vuorenvarmasti päätetty, että me olemme Euroopan unionin jäseniä, on tarpeetonta. Meidän pitää tässä vaiheessa nyt vain kiinnittää huomiomme siihen, että me pyrimme Euroopan unionissa mahdollisimman hyvin selviytymään, koska me olemme sinne yhteiskunnan ja eduskunnan päätöksellä menneet.

Se on sitten eri asia, että toivon mukaan jossakin vaiheessa tulee se tilanne, että siitä päästään eroon. Sitä minäkin toivon. Mutta sellaiset ajatukset, että voisimme siitä noin vain erota — varmaan Tampereen suunnassakin paljon on tuollaisia yhteydenottoja, emmekö me voi erota ja tehdä jotain — ovat mahdollottomia. Ei sellaista toimintaa kannata tukeakaan.

Se on sitten eri asia, mikä liittyy näihin parlamenttivaaleihin ja osallistuviin järjestöihin ja niille mahdollisesti annettavaan tukeen. Se on tätä päivää. Mutta tämä toinen on menneisyyttä ja jälkikäyntiä. Ei sillä ole mitään merkitystä enää.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi on sikäli oikeassa, että me olemme EU:n jäseniä jo ja jäsenyyteen siinä mielessä ei voi enää kriittisesti suhtautua, kuin ennen liittymistä saattoi. Mutta tosiasia on se, että Suomen kansan keskuudessa on laajasti sitä mielipidettä, että Suomen pitää suhtautua EU-kehitykseen, liittovaltiokehitykseen ja moneen muuhun siihen liittyvään asiaan, hyvin kriittisesti. Uskon, että tätä

tässä ajatellaan. Tältä kannalta katsoen ehkä sanonnan pitäisi olla hieman toisenlainen. Mutta kansan tämän mielipiteen ja niiden ehdokaiden EU-vaaleissa, jotka edustavat tällaista kantaa, on heillä takana puolue tai jokin kansalaisjärjestö, pitäisi saada edes jonkinmoinen mahdollisuus tässä yhteiskunnassa saada sanansa kuuluviin.

Ed. Puhjo: Arvoisa puhemies! Tulossa ovat nämä europarlamenttivaalit, ja se on tietysti eri asia kuin varsinainen EU-jäsenyyden puitteissa tehty kansanäänestys. Jos katsotaan tulevaisuutta, ed. Aittoniemi sen sijaan oli lähinnä menneisyydessä, niin nämä määrärahat, jotka on esitetty puolueille ja erikseen kansalaisjärjestöille, eivät ole missään suhteessa siihen nähden, miten tulisi esiintyä EU:ta kohtaan. Jos ajattelemme sitä, että EU-myönteiset puolueet saavat 7,7 miljoonaa ja yhdistykset 2,3 miljoonaa ja siitäkin nämä kriittiset ehkä vain 1 miljoonaa, niin tässä todellakin tehdään karhunpalvelusta Suomelle. Nyt nimittäin pitäisi olla EU:hun nähden melkoisesti itsekäs ja ajaa Suomen etuja. Suurin ongelma suhteessa EU:hun on se, että nämä EU-myönteiset voimat, jotka saivat jäsenyyden aikaiseksi, eivät osaa olla oikealla tavalla kriittisiä EU:hun päin.

Määrärahojen tällainen jako tuntuu todellakin epäoikeudenmukaiselta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 24

Yleiskeskustelu:

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä olisi syytä käydä vähän laajempikin ulkopoliittinen keskustelu, mutta siihen ei varmaan tänä iltana synny mahdollisuuksia, kun väki on vähissä, ovat juhlimassa jotakin juhlaa, toivottavasti ovat sen ansainneet.

Arvoisa puhemies! Tähän pääluokkaan on jätetty kaksi muutosesitystä, ja ne ovat sikäli vastakkaiset, että toisessa esitetään 200 miljoonaa markkaa pois, keskustan muutosesityksessä, ed. Aittoniemen nimellä jaetussa, ja kristillisen liiton ed. Kalliksen nimellä olevassa esityksessä 200 miljoonaa markkaa lisäystä kehitysyhteistyövaroihin.

Kehitysyhteistyötä on viime vuosina leikattu voimakkaasti. Silloin kun sitä leikattiin, me olimme aikaa, jolloin Suomen vaihtotase oli erittäin negatiivinen. Maa velkaantui kaikin tavoin ulkomaille, ja toisaalta valtion tulot huvenivat voimakasta vauhtia. Tällä hetkellä tilanne on varsin päinvastainen. Bruttokansantuote kasvaa, vaihtotase on ylijäämäinen. Valtion velka luonnollisesti on vielä meidän ongelmamme, mutta sitä ei voida enää panna kehitysyhteistyön syyksi eikä sillä enää perustella sitä, että kehitysyhteistyö on Lipposen hallituksen toimesta leikattu, jäädytetty sille tasolle, mikä oli viime vuonna, eli markkamääräisesti jäädytetty. Samalla kun se on jäädytetty markkamääräisesti, se merkitsee, että bruttokansantuotteen kasvassa prosentuaalinen osuus kehitysyhteistyön osalta menee alle ...

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Kankaanniemi, pyydän siirtymään puhujakorokkeelle, koska kaksi minuuttia on täynnä!

Puhuja (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Samalla kun kehitysyhteistyömäärärahat ovat siis markkamääräisesti jäädytetyt sille tasolle, millä ne olivat viime vuonna hallitusohjelmassa, ja sen pohjalta on budjetti tehty, se on merkinnyt sitä, että prosentuaalisesti Suomen kehitysyhteistyö suhteessa bruttokansantuotteeseen putoaa ensimmäisen kerran ensi vuonna ilmeisesti alle 0,3 prosentin bkt:stä. Olimme vielä viime vuonna 0,4 prosentissa ja sitä edellisellä vuonna noin 0,5:ssä ja vuonna 91 oltiin 0,8 prosentissa.

En halua muistella menneitä sen voimakkaammin, mutta väistämättä muistan ne tilanteet, kun viereiseltä korokkeelta jouduin kehitysyhteistyövaroja puolustamaan edellisen eduskunnan ja hallituksen aikana ja kuinka vasemmistosta tuli voimakas kritiikki niitä leikkauksia kohtaan, mitkä silloin toteutettiin. Nyt vasemmistojohtoinen hallitus on jäädyttänyt kehitysyhteistyövarat ja tosiasiaa vie Suomen häpeällisen alhaiselle tasolle tässä suhteessa, EU-maiden tason alapuolelle ja Oecd-maiden tason alapuolelle. Nyt ei enää voida puhua mistään viiteryhmästä, mihin Suomi kuuluisi.

Tämä on valitettavaa, kun tarve kuitenkin tukeen ja työhön olisi ja varsin mittavaa. Ympäristöasioissa kehitysyhteistyön osalta on syntynyt uusia sopimuksia, on tarvetta koko maapallon tilanteen korjaamiseksi, kehityksen suunnan muuttamiseksi. Väestönkasvu, nälän-

hätäkysymykset ovat edelleen vakavia ongelmia sadoille miljoonille ihmisille, ja varsin pienillä summilla pystyisimme auttamaan näissä asioissa kärsiviä ihmisiä. Tämä on sitä samaa linjaa kuin kotimaassa: Kaikkein heikko-osaisimmilta on Lipposen hallitus leikannut ja leikkaa edelleen.

Ed. Aittoniemi on keskustan vaihtoehtobudjetin mukaisesti tehnyt esityksen, että vieläkin leikattaisiin 200 miljoonaa markkaa. Tätä hämmästelenn erittäin syvästi ja erityisesti siksi, että ei markkamääräisesti, mutta jostakin kummasta, ymmärtääkseni eilen hyväksytyjen menettelytapojen vastaisesti, pöydille on jaettu puolustusministeriön pääluokan kohdalle joku paperi, jossa esitetään määrärahan muuttamista arviomäärärahaksi jonkun momentin osalta, jotta saadaan 200—300 miljoonaa markkaa, jotka ed. Aittoniemikin on valmis lähettämään aseiden muodossa Bosniaan. Tällä ilmeisesti rahoitettaisiin sitä. En pidä tällaista menettelyä viisaana enkä vastuullisena, eikä Suomen maine siitä varmasti-kaan tule nousemaan. Rauhanomaista kehitysyhteistyötä pitäisi tehdä entistä laajemmin, jotta voitaisiin ennalta ehkäistä ongelmia, mitä on syntyvässä.

Arvoisa puhemies! Toivon, että eduskunta hyväksyisi tämän ed. Kalliksen nimissä tehdyn esityksen, joka merkitsisi sitä, että kehitysyhteistyömäärärahat eivät alenisi siitä prosentuaalisesta tasosta, millä ne ovat tänä vuonna, enää ensi vuonna. Täytyy muistaa, että Euroopan unionin jäsenyys on vienyt meiltä niistä vähistä rahoista, mitkä kehitysyhteistyöhön on käytetty, noin 500 miljoonaa, ensi vuonna menee ehkä 600 miljoonaa markkaa, jotka suuntautuvat toki kehitysyhteistyöhön edelleen, mutta eri tavalla, kuin olemme tähän asti tehneet.

Arvoisa puhemies! Kun on ulkoministeriön pääluokasta kysymys, haluan myös lausua sen julki, mitä en pidä myönteisenä kehityksenä myöskään Suomen ulkopolitiikan osalta. Kuluva vuonna Suomi avasi suurlähetystön viimeisessäkin EU-maassa Luxemburgissa. Mutta samanaikaisesti, kun Euroopassa avataan uusia suurlähetystöjä, muualta maailmasta ja nimenomaan kehitysmaista Suomi on sulkenut edustustoja nopeaa vauhtia. Esimerkiksi Etelä-Amerikassa meillä saattaa olla jopa lähes miljardi ihmistä suurlähetystöä kohti. Samalla tavalla myös Aasiassa on menetelty, että vain kaupallisia edustustoja on jäljellä entinen määrä, ehkä vähän enemmänkin, mutta varsinaisia suurlähetystöjä on suljettu. Sama kehitys on Afrikassa.

Suomi on siis Lipposenkin hallituksen, osin jo edellisen hallituksen, aikana kääntänyt ja kääntämässä yhä enemmän selkäänsä kehitysmaille, sitoutumassa yhä voimakkaammin EU:hun. Sitä kautta kansainvälistyminen on mielestäni hyvin kiero, mikä tänä päivänä tapahtuu. Haluan tämän suurlähetystökyseksymyksen tällä tavalla myös tuoda esille ja paheksuntani siitä kehityksestä.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Kehitysyhteistyömäärärahat aikanaan ja yleensäkin lisäävät toimettomuutta maissa, joihin niitä kohdistetaan. Ihmiset vain odottelevat ja katselevat, kun jostakin päin tuodaan rahaa ja ruokaa. Olen tehnyt kovasti töitä yhdeksän vuotta, että olisi saatu kehitysyhteistyömäärärahat järkevälle tasolle, koska kaiken lisäksi suuri osa niistä menee rosvojen taskuun. Minä aina sanon itselleni, että olen onnistunut, koska ne ovat todella pudonneet merkittävästi: 0,7 prosentista tähän, missä nyt ovat.

Mitä tulee 200 miljoonaan markkaan, mitä olen ehdottanut, se ei liity keskustan valiokuntavastalauseeseen millään tavalla. Se on puhdas sattuma. Olen nimittäin sen 200 miljoonaa markkaa ehdottanut vähennettäväksi, kun minulla on siellä muutamia sellaisia kohteita, joissa tarvitaan rahaa lisää. Lisäysehdotuksien vastapainoksi, totta kai, vastuuntuntoisen kansanedustajan täytyy vastaava määrä, jopa enemmänkin, esittää vähennyksiä. Näin ollen olen ehdottanut sen 200 miljoonaa. Se sattumalta sama määrä kuin keskustan vastalauseessa, eikä niillä ole luonnollisesti mitään tekemistä keskenään. Mutta ehkä niistä äänestetään aikaan yhdessä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 25

Yleiskeskustelua ei synny.

Päätökset:

Luku 01 Oikeusministeriö, luku 10 Tuomioistuinlaitos, luku 45 Eräät oikeudenhoitomenot ja avustukset, luku 46 Syyttäjänvirastot, luku 47 Ulosottovirastot, luku 50 Vankeinhoitolaitos, luku 60 Eräät virastot ja luku 70 Vaalit sekä pääluokan perustelut hyväksytään.

Pääluokka 26

Yleiskeskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Tiedän varsin hyvin niin kuin muutkin, että ehdotukset ovat lähinnä symbolisia. Niillähän ei ole mitään läpimenon mahdollisuuksia. Toisaalta minua hiukan ihmetyttääkin, että me tällaista leikkiä vähän leikimme aina joulun alla. Joululeikit muutenkin ovat historiallisia ja vuodesta toiseen toistuvia. Ehkä nämäkin sitten sopivat siihen.

Olen ensinnäkin ehdottanut 1 500 000:ta markkaa vihjepalkkioina käytettäväksi suurten ja erityisesti yhteiskuntaa kuohuttavien rikosten tutkinnassa. Meillähän oli Pasilan pommitärähdys aikanaan. Siinä pyrittiin ratkaisuun myös suurta vihjepalkkiota tarjoamalla. Siinä oli kova kohu ja julkisesti ilmoitettiin, että näin tapahtuu. Näkisin, että poliisilla pitäisi olla sellainen rahasto, josta se voi tarkan valvonnan alaisena maksaa vihjepalkkion ilman suurempaa meteliä, ilman sellaista meteliä, mitä Pasila-jutussa käytettiin, joka on muistaakseni jäänyt selvittämättäkin.

Vihjepalkkioitahan on käytetty aina. Itsekin olen maksanut murhajutussa 5 000 markkaa vihjepalkkiona aikoinaan. Mistä rahat sain, silloin muistin. Nyt en enää muista, kun olen vanhentunut. Joka tapauksessa henkirikos tuli selvitettyä. Monet muutkin ovat käyttäneet, ja ne rahat ovat tietysti laillisesti tulleet, yleensä aikakauslehdiltä ja joiltakin sellaisilta. On kai poliisi varmasti kahvikassastaan jonkin verran kerännyt rahaa, että saa muutaman satasen joskus maksaa. Se on ollut yhteiskunnan hyväksi.

Tällainen vihjepalkkiojärjestelmä, joka on monessa maassa, pitäisi meillä olla, että jokaista asiaa koskien ei tarvitsisi pitää sellaista meteliä kuin Pasilan jutussa, vaan riittävän korkea virkamies päättäisi, että tarvittaessa maksetaan, jos saadaan sellainen tieto, joka johtaa rikoksen selvittämiseen, tietty palkkio, eikä siitä metelöitäisi lehdissä.

Toinen lisäysehdotus, 10 miljoonaa markkaa, on taloudellisen rikollisuuden omaisuusseurantaan liittyvien resurssien lisäämiseksi. Keskusrikospoliisissahan on toiminut jonkin aikaa sellainen ryhmä, joka selvittelee sellaisia rikoksen kautta lisääntyneitä omaisuusarvoja, kun joku on ihan tyhjä mies, syöllistynyt rikoksiin, huijauksiin ja petoksiin, mutta asuu hienossa lukailissa ja on pari huvilaa, toinen Mallorcalla, toinen Kanariansaarilla jne. Nämä tutkimusryhmät

ovat seuranneet rikollisten rahojen kanavia, ja on aika suuret määrät myös saatu rahaa sekä yhteiskunnalle että yksityisille näiden kautta takaisin.

Rikostutkinnassa ei ole tärkeä asia se, että joku taloudellinen huijari saa puoli vuotta ehdollista tai vaikka kiinteätakin tuomiota, jos hänellä ovat odottamassa 100 miljoonan markan peijattut rahat jossakin. Nauraa hän sellaiselle tuomiolle, kun tietää, että tulevaisuus on hieno. Mutta kun hän vankilasta päästyään huomaa, että yhteiskunta on napannutkin ne 100 miljoonaa markkaa, se ottaa, on sitten partaisempi jätkä taikka hienohipiäisempi, luontoon.

Tämä on juuri sitä rikostutkintaa ja seurausjärjestelmää, johon pitäisi pyrkiä, toisin sanoen siihen, että rikolliset, olivat he minkä nimisiä hyvänsä, eivät pääsisi mälläämään lyhyen tuomion jälkeen puijatuilla rahoilla. Tällainen omaisuusseuranta, joka on lähtenyt liikkeelle ja jota lisätään koko ajan, vaatii kuitenkin resursseja ja rahaa. Myöskin oikeusministeri Niinistö on lausunut myönteisiä sanoja tähän suuntaan ja ollut asiaa edesauttamassa. Ehdotettua 10:tä miljoonaa markkaa, rouva puhemies, tuskin hyväksytään, mutta ei se ole poiskaan. Toisin sanoen symbolisesti haluan tuoda asian tärkeyden esille äänestysten muodossa aikanaan, kun asiaa käsitellään.

Ed. K a n k a a n n i e m i: Arvoisa puhemies! Poliisin voimavarat ovat riittämättömät tänä päivänä, eikä tulevaisuus tältä osin näytä ollenkaan paremmalta. Kun rajat avautuvat, myös rikollisuus kasvaa ja monimutkaistuu. Esimerkiksi alkoholipolitiikassa kaikkien säädösten asteittainen romuttaminen näyttää johtavan vain lisääntyvään rikollisuuteen. Tässä mielessä on ihan paikallaan, että poliisin toimintaan esitetty lisämäärärahat tulisivat hyväksytyiksi.

Ed. Aittoniemen rahoitustapaa kehitysyhteistyövaroilla en pidä oikeana. Ed. Kallis kristillisen liiton ryhmäpuheenvuorossa ja myös valtionkunnan mietinnön II vastalauseessa esittää sen mallin, jolla haluamme rahoittaa kaikki ne esitykset, joita olemme tehneet lisäyksiksi budjettiin. Liki pitäen saman määrän olemme esittäneet myös rahoituksen osalta.

Arvoisa puhemies! Haluan hieman kertoa vielä siitä, mitä viides esitys sisällään pitää ja siihen liittyvä kokonaisuus. Ehdotamme, että kuntien harkinnanvaraiseen avustukseen lisättäisiin siellä olevan 70 miljoonan markan päälle 250 miljoonaa markkaa eli yhteensä tulisi silloin 320 miljoonaa markkaa. Tämä on osa sitä kokonaismallia,

jota esitin itse hallintovaliokunnassa, jota esitimme sosiaali- ja terveysvaliokunnassa sekä sivistysvaliokunnassa kuntien valtionosuuksien suhteen. Olimme valmiit hyväksymään ne erittäin rajut kuntien valtionosuuksien leikkaukset, joita hallitus esitti, siis 3,8 miljardin markan valtionosuuksien leikkaukset, mutta ehtona oli se, että harkinnanvaraisista avustuksista kunnille lisätään merkittävästi. Se lisäys on nyt tässä.

Tämä olisi siinä mielessä perusteltua nyt hyväksyä, että eduskunnan enemmistö oli valmis hyväksymään ne 3,8 miljardin markan kuntien valtionosuusleikkaukset, jotka sillä mallilla toteutettuina, joka päätökseksi tuli, ajavat monet vähävaraiset kunnat suuriin taloudellisiin vaikeuksiin ensi vuonna. Osalla kuntia menee varsin hyvin, niin kuin tiedämme, ja niiltä voi leikata ja olisi ehkä voinut jopa vielä enemmän leikata, mutta malli, joka leikkauksessa on nyt tulossa voimaan, kohtelee kuntia epäoikeudenmukaisesti eikä ota vain niiltä, joilta olisi varaa ottaa, vaan ottaa myös niiltä, joilta ei pitäisi mitään ottaa. Pitäisi harkinnanvaraisilla avustuksilla korvata se, mitä vaikeimmassa asemassa olevilta kunnilta liikaa otetaan. Tätä varten tarvitaan isompi määräraha kuntien harkinnanvaraisiin avustuksiin.

Korostan myös sitä, että kuntien merkitys erityisesti syvemmällä maaseutualueilla työllisyyden ylläpitäjinä on keskeinen. Siellä on hyvin vähän yritystoimintaa jäljellä. Uutta yritystoimintaa maakuntien syville alueille on vaikea saada. Maatalouden alasajo on erittäin rajua. Hallitus on sitä vielä vauhdittanut erittäin voimakkaasti maatalouteen liittyvillä leikkauksilla, jotka monilta osin menevät yli kohtuuden.

Lisäksi sosiaaliturvan, kansalaisten perusturvankin, leikkaukset ovat erittäin mittavia ja monipuolisia ja monissa kunnissa, joissa esimerkiksi lapsiperheiden osuus on merkittävä, nämä leikkaukset näkyvät suoraan yksioikoisesti kuntien toimeentulotukimenoina. Kun hallitus toisaalta pahentaa työttömyyttä ja toisaalta ajaa heikoimmassa asemassa olevia perheitä, erityisesti lapsiperheitä, toimeentulotukilukulle, silloin kuntien taloudellinen rasitus kasvaa. Tätä kehitystä ei ole valtionosuus uudistuksessa otettu huomioon sillä tavalla, kuin olisi pitänyt. Siksi, että tätä ongelmakenttää ja myös työllisyyttä voitaisiin hoitaa ensi vuonna, me esitämme harkinnanvaraisiin avustuksiin 250 miljoonan markan lisämäärärahaa.

Ed. R a u r a m o: Arvoisa puhemies! En tässä salissa kovin usein ole ed. Aittoniemeä kehu-

nut, mutta täytyy sanoa, että hänen aloitteensa ovat tällä kertaa vähintäänkin oikean suuntaisia.

Ihan muutama sana siitä, mitä valiokunta lausunnossaan toteaa vaativasta rikostutkinnasta ja talousrikollisuudesta. Valiokunnassa kannetaan myös huolta siitä, että ongelma on kasvamassa. Tässä kohdassa olisin valtiovarainministeri Viinasen kanssa jyrkästi eri mieltä siinä mielessä, että lisävoimavarat vaativaan talousrikollisuuden tutkimiseen toisivat varmasti valtiolle takaisin ne rahat, joita näihin tutkimuksiin pitäisi uhrata.

Toisaalta myös haluaisin kiinnittää huomiota sisäasiainministeriön pääluokassa siihen seikkaan, että huumausaineongelma Suomessa ei ole suinkaan vähentymässä, päinvastoin lisääntymässä. Näkisin, että tälle sektorille joko sisäministeriön sisäisiin siirroin tai sitten suoraan lisävoimavaroja pitäisi lisätä voimavaroja, koska Suomessa on myös EU-raja, varsin pitkä sellainen raja, jolla pitäisi tehokkaasti toimia.

Valiokunta on myös kiinnittänyt huomiota tämän päivän hyvin akuuttiin asiaan, muukalaisvihaan ja rasismiin. Siitähän huomenna kyselytunnilla varmasti keskustellaan enemmänkin, mutta haluaisin korostaa sitä, että myös tämä asia on otettu ihan budjetissa esille ja todetaan, että pysyviä tuloksia voidaan saada aikaan vain pitkäjänteisellä asennekasvatuksella ja viranomaisten hyvällä yhteistyöllä kaikkiin suuntiin.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Puutun lähinnä poliisitoimeen ja huumausaineiden kohdalla oleviin ongelmiin, kuten ed. Rauramokin jo esitti. Kun rajat ovat avautuneet, tulliviranomaiset eivät valitettavasti pääse puuttumaan salakuljetuskysymyksiin ja niihin asioihin, joten huumeita tulee nykyisin aika paljon idästä. Tämän johdosta olisikin tarpeellista, että me voisimme saada tehostettua toimintaa lähinnä liittyen huumausaineiden käyttöön ja ennalta ehkäisevään työhön sekä kouluissa että myös poliisitoiminnan kautta.

Ed. Rauramo kiinnitti huomiota myös ongelmaan, joka koskee muukalaisvihaan ja rasismiin liittyviä asioita. On todettu, että Suomessa on vielä puutteellinen asennekasvatus. Tähän tulisi kiinnittää huomiota myös koulujen opetusohjelmissa ja kotikasvatuksen kautta, että me voisimme hyväksyä myös muukalaiset omassa maassamme.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! On helppo yhtyä käytettyihin puheenvuoroihin esil-

lä olevasta pääluokasta, nimenomaan siihen osaan, joka on koskenut poliisin resursseja, niiden lisäämistarvetta, erityisesti talousrikosten selvittämisessä. Myös huumausaineongelma on sellainen asia, joka varmaan vaatii lisäresursseja, mutta minun käsitykseni mukaan akuutein, selvästi pahin pullonkaula liittyy nimenomaan talousrikostutkintaan. Siihen on toki lisätty voimavaroja, uusia poliisivakansseja perustettu nimenomaan niin, että ne kaikki kohdennettiin talousrikostutkintaan. Äskettäin on lisää kohdennettu, viime vuoden puolella osin, osin muistaakseni kohdentamiset jäivät tämän vuoden alkupuolelle. Mutta aivan niin kuin monissa puheenvuoroissa on hyvin tuotu esille, näitä voimavaroja tulee lisätä. Hyvin mieluusti kannatan ministeri Enestamin äskettäin julkisuudessa esittämää vaatetta tai toivetta tässä suhteessa.

Haluan tässä yhteydessä kiinnittää huomiota myös siihen, että mietintöön liittyvässä vastalauseessa keskusta on esittämässä, että maakunnan kehittämismäärärahoja lisättäisiin yli 20 miljoonalla markalla. Haluan tähän kiinnittää huomiota sen takia, että eduskunta on tästä asiasta lausunut selkeän kannan, että näitä määrärahoja pitää jopa lisätä. Hallitus on kuitenkin nyt niitä tuntuvasti leikkaamassa. Keskustakin näissä oloissa lähtee siitä, että lisäämiseen ei juuri ole edellytyksiä, mutta meidän vaihtoehtomme, vastalause, lähtee siitä, että ne säilytettäisiin ennallaan vuonna 96, tämän vuoden tasossa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 27

Yleiskeskustelu:

Puolustusministeri Taina: Arvoisa puhemies! Kuten hyvin tiedossa on, harkitsee Suomi osallistumista Bosniassa Ifor-operaatioon ja tästä asiasta annetaan selonteko maanantaina eduskunnalle. Jos poliittinen tahto asian taakse löytyy ja myönteinen päätös tehdään osallistumisesta, tarvitaan tietenkin rahoitusta operaation toteuttamista varten. Sitä varten annetaan eduskunnalle lisätalousarvio. Helmikuussa ilmeisesti eduskunta käsittelee tämän lisätalousarvion.

Joka tapauksessa hankintoja on suoritettava heti, kun päätös operaatioon osallistumisesta tehdään. Siitä syystä tarvitaan rahoitusta jo en-

nen tämän lisätalousarvion käsittelyä. Tästä syystä täällä tullaan huomenna tekemään ehdotus siitä, että rauhanturvaamistoimintaan myönnettävät toimintamenot muutetaan arviomäärärahaksi. Tässä on siis kysymys teknisestä muutoksesta, joka mahdollistaa sen, että poliittisen myönteisen osallistumispäätöksen jälkeen voidaan ryhtyä tarvittaviin käytännön toimenpiteisiin.

Ed. R a u r a m o : Arvoisa puhemies! Aivan muutamalla sanalla tässä pääluokassa haluaisin tuoda julki huolen suomalaisesta puolustustarviketeollisuudesta. Suomalainen puolustustarviketeollisuus on tällä hetkellä jotakuinkin kriisissä johtuen siitä, että tilausvaltuus on myös vuodelle 97 aivan riittämätön, puhumattakaan ensi vuodesta. Valiokunnassakin tästä asiasta käytiin laaja keskustelu, ja valiokunta on mietintöönsä ponnien muodossa laittanut oman toivomuksensa. Toivoisinkin, että tämän suuntaisesti toimitaan. Toki tiedetään myös, että puolustustarviketeollisuuden täytyy myös itse omat johtopäätöksensä vetää ja saattaa puolustustarviketeollisuus sellaiseen kuntoon, että kaikki tahot tietävät, että se siinä tilanteessa toimii hyvin.

Toisaalta minua on jäänyt hiukan hämmästyttämään — voi olla, että on vähän ennen aikaista — että puolustusministeriön hallinnonalalle ei ole keputla esitystä 100 miljoonan leikkaukseksi, joka on heidän varjobudjetissaan. Näinköhän kepun varjobudjetti pala palalta sortuu alta pois? En tiedä. Olen itse tyytyväinen, että sitä ei ole. En ole tarkkaan muita pääluokkia vielä ehtinyt tutkia, mutta mahtakohan keputla olla jäljellä muitakaan vähennysehdotuksia?

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Äskén ihmettelin, miten hyväksytyjen menettelytapojen vastaisesti tänne on jaettu tämä lehti n:o 4 tähän pääluokkaan lisäyksenä. Mutta ehkäpä se menee sen piikkiin, että se on suurimman eduskuntaryhmän puheenjohtajan tekemä ja hänellä on omia valtuuksiaan. Syytä olisi tietysti menetellä sen mukaan, kuin päätökset tehdään menettelytavoista.

Mutta itse asiaan totean, että tässä on kysymys arviomäärärahaksi muuttamisesta, niin kuin ministeri Taina totesi, sen tähden että tämä pataljoona Bosniaan voitaisiin lähettää nopeammin, kuin helmikuussa mahdollisesti tuleva lisäbudjetti antaisi mahdollisuuksia. Hämmästyttää, että tästä asiasta ei viime viikolla puhuttu mitään, kun rauhanturvalakia käsiteltiin, vaan

nyt tuodaan tällä tavalla kiireellisenä ohi valiokunnan tänne muutosesityksenä asia, josta ei ole aloitetta, ei ole vastalauseessa eikä mietinnössä mainintaa.

Kysymys on kuitenkin Bosnian rauhanturvaoperaatiossa, niin kuin ulkoministeri Halonen on 29.11.95 todennut, kustannuksista, jotka Suomi kokonaan itse maksaa ja jotka suuruudeltaan ovat 82 miljoonaa ylläpitomenojen osalta ja noin 207 miljoonaa markkaa varustamis- ja materiaallimenojen osalta, eli kysymysten erittäin suurista lisäyksistä kaiken kaikkiaan. Arviomäärärahaksi muuttamalla tämä määräraha ei kasva yhtään. Menettely tässä suhteessa on, arvoisa puhemies, mielestäni täysin sopimaton eikä näin pitäisi asioita hoitaa, vaan tuoda ne reilusti ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä! Pyydän siirtymään puhujankorokkeelle, ed. Kankaanniemi.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Meillä on rakennusalan työttömyys erittäin vakava. Meillä on paljon armeijan rakennuksien korjaamista, mikäli työllistämismielessä löytyisi varoja tällaisiin peruskorjaus- ja uudistushankkeisiin. Toivoisin, että varoja sijoitettaisiin sellaisiin sen mukaan, kuin niitä pystytään irrottamaan.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Vielä ed. Kankaanniemen kritiikkiin haluan todeta sen, että kritiikki on aivan oikeutettua, koska tällä tavoin asia nopeasti tuodaan esiin. Mutta tämä aikataulukysymys on tullut vasta aivan viime vaiheissa eteen ja siitä syystä tämä käsittelyjärjestys on tällainen. Itse asiaanhan tällä ei sinänsä ole vaikutusta, koska poliittinen päätös tehdään joka tapauksessa ja eduskunta voi vaikuttaa tähän päätökseen selonteon muodossa. Jos ja kun toivottavasti eduskunta myönteisesti asiaan suhtautuu ja presidentti päätöksen tekee, niin onhan selvää, että silloin meillä on oltava rahoitusjärjestelyt kunnossa. Siihen tällä esityksellä nyt pyritään.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Eihän rahoitus tule arviomäärärahaksi muuttamisella kuntoon, vaan jos on niin päätös, että tämä operaatio toteutetaan, kyllä siihen pitää määrärahat silloin myös olla. Eli silloin, jos näin menetellään, että arviomäärärahalla edetään, joukko muodostetaan ja lähetetään ja nämä kustannukset syntyvät, pelkään pahoin,

että ed. Rauramon esille ottama puolustustarviketeollisuuden ahdinko vain syvenee. Se syvenee niin suureksi, että sitä kautta tulee esimerkiksi Jyväskylään, ehkä Vammalaan, ehkä muuallekin tässä maassa satoja työttömiä, jos puolustus-määrärahoista kaiken kaikkiaan nämä rahat käytetään.

Ehkä rauhanturvaamistoiminnan menot eivät ole näitä, mutta taas toisaalta tiedetään, että muualta pois vetäminen ei onnistu niin nopeasti, että säästöjä saataisiin. Tiedän ihan kokemukseräisesti, että näin on. Eli tämä menettely ei, ministeri Taina, ole missään mielessä hyväksyttävä.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Täällä on useaan kertaan todettu, että rauhanturvatoimintaan määrätään määrärahat erikseen, niitä ei oteta puolustusvoimien budjetista. Näin on tässäkin tapauksessa tarkoitus tehdä, että lisätalousarviollla järjestetään rahoitus.

Viittaus puolustustarviketeollisuuteen tai sen aseman heikentymiseen ei kyllä tähän kohtaan sovi, koska tässä operaatiossa tarvitaan muun muassa ajoneuvoja, joita puolustustarviketeollisuutemme valmistaa. Asian voi oikeastaan nähdä päinvastoin, että tässä tulee tarvetta hankkia lisää ajoneuvoja. Tämä kritiikki ei tähän kohtaan sovi, asia on aivan päinvastoin puolustustarviketeollisuuden näkökulmasta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Pääluokan käsittely keskeytetään.

P ä ä l u o k k a 28

Yleiskeskustelua ei synny.

P ä ä t ö k s e t :

Luku 01 Valtiovarainministeriö, luku 03 Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, luku 05 Valtiokonttori, luku 06 Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset, luku 07 Eläkkeet, luku 10 Valtiontalouden tarkastusvirasto, luku 18 Verohallinto, luku 39 Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle, luku 40 Tullilaitos, luku 52 Tilastokeskus, luku 64 Valtion kiinteistölaitos, luku 70 Hallinnon kehittämiskeskus, luku 80 Hallinnon uudistaminen ja eräät hallinnon tukitoimenpiteet, luku 81 Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot, luku 82 Postipankki Oy, luku 83 Kansainväliset rahoitusyhteisöt, luku 84

Pohjoismaiset rahoitusyhteisöt, luku 85 Sitoumusten lunastaminen, luku 86 Suomen itsenäisyyden juhlarahasto, luku 87 Rahoitusmarkkinoiden vakauttaminen, luku 89 Euroopan investointipankki (EU), luku 90 Suomen maksuosuudet Euroopan unionille (EU) ja luku 99 Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut menot sekä pääluokan perustelut hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 29

Yleiskeskustelu:

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Vaikka ilta onkin pitkällä, katson kuitenkin tarpeelliseksi noudattaa vanhoja käytäntöjä ja näin ollen valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston puheenjohtajana esittelen opetusministeriön hallinnonalan talousarvioehdotuksen valiokuntakäsittelyä.

Talousarvioesityksen mukaan opetusministeriön toimialan painopisteitä ovat muun muassa Suomi tietoyhteiskunnaksi -ohjelma, matemaattis-luonnontieteellisen opetuksen kehittäminen, elinikäisen oppimisen toteutus käytännössä, työllisyyden sekä koulutuksen ja työelämän yhteistyön edistäminen sekä nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja nuorten elinolojen parantaminen. Valiokunta pitää näiden painopistealueiden valintaa oikeana ja kiinnittää mietinnössään erityistä huomiota niiden toteuttamiseen talousarviossa.

Valiokunta korostaa Suomi tietoyhteiskunnaksi -ohjelmaa, johon pääluokkan eri luvuissa on ehdotettu yhteensä runsaat 200 miljoonaa markkaa. Tietoyhteiskuntaan liittyy myös matemaattis-luonnontieteellisen opetuksen kehittäminen, johon ei vielä ole esitetty toimia. Sen vuoksi valiokunta kiirehtii matemaattis-luonnontieteellisen opetuksen kehittämistoimia.

Valiokunnan mielestä Suomen tulevaisuus on tiedon ja osaamisen varassa. Tehokkaasti toimiva kansallinen innovaatiojärjestelmä luo edellytykset tietointensiivisen tuotannon palveluiden kehittymiselle, ja sitten työllisyyspolitiikan osa on tärkeä. Valiokunnan mielestä vuoden 1996 talousarviossa ei ole riittävästi otettu huomioon innovaatiojärjestelmän tarpeita, minkä seurauksena huippuosaamiseen perustuva talouden ja työllisyyden kasvu on vaarantumassa.

Korkeakoulut ovat viime vuosina joutuneet huomattavasti parantamaan tehokkuuttaan, kun niiden resursseja on valtiontaloudellisista syistä vähennetty. Samaan aikaan ne ovat lisänneet koulutusta nopeasti kasvavilla aloilla ja vä-

hentäneet sitä aloilla, joilla tarve on pienentynyt. Resursseja ei kuitenkaan ole voitu siirtää vastaavassa määrin. Nyt on välttämätöntä ryhtyä parantamaan korkeakoulujen, ammattikorkeakoulujen ja muiden alemman korkeakouluasteen tutkintoihin kouluttavien oppilaitosten toimintaedellytyksiä erityisesti kasvavilla tulevaisuuden aloilla. Valiokunta edellyttääkin, että valtion tulevissa talousarvioissa turvataan kansallisen innovaatiojärjestelmän tehokas toiminta lisäämällä korkeakoulujen, Suomen Akatemian, ammattikorkeakoulujen ja alemman korkeakouluasteen tutkintoihin kouluttavien oppilaitosten opetus- ja tutkimusresursseja erityisesti kasvavilla tulevaisuuden aloilla. Reusurssien lisäämisen tulee tapahtua innovaatiojärjestelmän kokonaisuus huomioon ottavan ohjelman puitteissa.

Sivistysvaliokunta keskittyy budjettilausunossaan työllisyyden sekä koulutuksen ja työelämän yhteistyön kehittämiseen. Valtiovarainvaliokunta korostaa erityisesti sitä, että valtion toimenpitein on tärkeää tukea ihmisen elinikäistä oppimista edesauttamalla opiskelumotivaatiota ja oppimisvalmiuksien kehittymistä kaikissa elämän vaiheissa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että koulutuksessa pyritään painottamaan nykyistä enemmän koulutuksen vaikuttavuutta ja kestäviä ratkaisuja. Pienenä maana ja erityisesti suurtyöttömyyden jatkuessa on välttämätöntä panostaa korkeaan osaamiseen ja koulutuksen kautta tapahtuvaan mahdollisimman tehokkaaseen työllistämiseen. Tämän vuoksi valiokunta katsoo, että koulutuksesta suurin osa tulisi järjestää tutkintotavoitteisena ammatillisena koulutuksena.

Arvoisa puhemies! Valiokunta yhtyy sivistysvaliokunnan valtionosuusmuutoksista antamassa lausunnossa esittämään siitä, että opetustoimeen kokonaisuudessaan viime vuosina kohdistuneet säästöt ovat olleet niin mittavia, että maassamme opetuksen taso ja sivistyksellisten peruspalvelujen saatavuus ovat vaarassa monissa kunnissa. Myös valtiovarainvaliokunnan käsityksen mukaan opetustoimen leikkauksista pitäisi tämän jälkeen ehdottomasti luopua.

Valtiontalouden vaikean tilanteen vuoksi veikkauksen ja raha-arpajaisten tuotto on jo useana vuonna käytetty lakisääteisiin menoihin. Valiokunta korostaa sitä, että välittömästi valtiontalouden tilanteen salliessa veikkauvoittovarojen käyttämisestä lakisääteisiin menoihin luovuttaisiin.

Valtiontalouden säästöjen johdosta teattereille vahvistetut henkilötyövuodet ovat todellisia

henkilötyövuosia pienemmät. Tämä on aiheuttamassa eräiden teattereiden toiminnalle kohtuuttomia ongelmia. Sen vuoksi henkilötyövuosien määrää korotetaan kahdellakymmenellä henkilötyövuodella.

Kokonaishenkilötyövuosien määrä on siten 2 293. Lisäksi valiokunta on lisännyt harkinnanvaraisiin avustuksiin myönnettävää määrärahaa. Näin voidaan helpottaa etenkin aluteattereiden tukalaa taloudellista tilannetta.

Talousarviossa on varattu määräraha kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnossapitoon sekä työväen- ja nuorisoseurantaloiden korjauksiin myönnettäviin avustuksiin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan entistämisen- ja korjaustarpeet ovat kasvaneet. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtion toimenpitein kannustetaan työväen- ja seurantaloiden sekä muiden vastaavien rakennusten entistämiseen ja kunnossapitoon. Avustuksia myöntämällä voidaan vähäisin varoin lisätä työllisyyttä, ja pienikin avustus saa aikaan runsaasti vapaaehtoista talkootyötä.

Arvoisa puhemies! Opetusministeriön hallinnonalan yhtenä painopistealueena on vuonna 1996 Suomi tietoyhteiskunnaksi -hanke. Opetusministeriöltä saadun selvityksen mukaan hankkeeseen liittyy yleisten kirjastojen kehittämisohjelma. Tavoitteena on muun muassa antaa tietoyhteiskunnan perustiedot kaikille suomalaisille. Kirjastojen kautta saavutetaan 70–80 prosenttia kansalaisista. Tietoverkkojen käyttö kirjastotoiminnassa antaa uusia mahdollisuuksia tiedon hankintaan ja käsittelemiseen. Kehittämisohjelmassa on tarkoitus saattaa nopeasti yleiset kirjastot tietoverkkojen palvelujen piiriin. Kirjastoja avustetaan muun muassa asiantuntija-avun palkkaamisessa, kirjastohenkilökunnan täydennyskoulutuksessa, laite- ja ohjelmahankinnoissa pienemmille kunnille, verkkoyhteyksien kehittämisessä, starttituella tietoliikennekustannuksissa. Valiokunta pitää kirjastojen kehittämistä tärkeänä ja tukee näitä tavoitteita sekä toteaa, että luontevasti kirjastotoimintaan liitettynä verkkopalvelujen järjestäminen voidaan toteuttaa myös taloudellisesti.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Ensi vuoden talousarvion käsittely valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostossa sujui mielestäni hyvin rakentavasti huolimatta siitä, että hallitus- ja oppositiopuolueiden edustajilla oli erilaisia käsityksiä säästöjen kohdentamisesta. Tästä rakentavasta käsittelystä jaoston puheenjohtaja mielestäni ansaitsee kiitoksen.

Valiokunnan mietinnössä on eräitä huomion-arvoisia kannanottoja, ja lisäksi siinä on tehty hallituksen talousarvioesitykseen eräitä muutoksia. Keskustaryhmän mielestä nämä ovat kuitenkin riittämättömiä.

Hallituskin on arvioinut, että Suomen tulevaisuus on tiedon ja osaamisen varassa. Kuitenkaan tutkimuksen, tuotekehittelyn ja teknologian rahoitus ei vastaa tätä tavoitetta. Yliopistojen kohdalla talousarvio näyttää myönteistä kehitystä eli plussaa, mutta tarkemmalla selvittämisellä valiokunnassakin havaittiin, että todellisuudessa korkeakoulujen varsinainen perusrahoitus ei oikeastaan parane. Nämä hyvät luvut ovat seurausta aika paljon budjettitekniikasta eli kiinteistövuokrien sisällyttämisestä korkeakoulubudjettiin. Lisäksi uusi rahoitus kohdistuu sidottuna uusiin hankkeisiin, kuten tutkijankoulutukseen, jotka ovat tietysti sinänsä ihan hyviä uusia avauksia. Niinpä useat korkeakoulut aika yllättäen ilmoittivat valiokunnalle, että tosiasiaa niiden perusrahoitus eli opetukseen käytettävät määrärahat vähenevät ensi vuonna. Tämä oli yllättävää, ja myös tästä syystä johtopäätöksenä valiokuntahan totesi, että huippuosaamiseen perustuva talouden ja työllisyyden kasvu on vaarantumassa. Toivonkin, että tulevina vuosina hallitus ottaisi paremmin huomioon myöskin korkeakoulujen määrärahatarpeet ja näin ollen myöskin toteuttaisi omaa ohjelmaansa.

Valiokunta kiinnittää mietinnössä huomiota koulurakentamisen tarpeisiin. Sekä oppimisympäristön että työllisyyden kannalta järkeviä ja nopeasti aloittamiskelpoisia koulujen rakentamishankkeita on runsaasti eri puolilla maata. Valiokunta edellytti mietinnössä, että työllisyysmäärärahoja pitäisi kyetä kohdentamaan koulurakennusten perusparannuksiin. Tämä jää keskustan eduskuntaryhmän mielestä puolittiehen, ja siksi ehdotamme tähän aivan konkreettisesti, että koulurakentamiseen varattu valtuus kaksinkertaistettaisiin. Tämä edellyttää kuitenkin vain 23 miljoonan markan lisäystä budjettiin, koska kyse on koulurakentamisesta ns. jälkirahoitusmenettelystä.

Pidän myös arvokkaana sitä, että valtiovarainvaliokunta on yhtynyt sivistysvaliokunnan käsitykseen siitä, että opetustoimeen on tämän vuosikymmenen alkupuolen aikana jo kohdistunut niin paljon säästöjä, että koulutuksen laatu ja tasa-arvo huomioon ottaen ne voisi jo lopettaa.

Keskustan eduskuntaryhmän vastalauseessa kiinnitetään huomiota myös siihen, että opetusministeriö oikeastaan antoi alkusyksystä ym-

märtää, että opetustoimesta ei lainkaan säästetä, koska kuntien valtionosuuksien yksikköhinnat säilyvät ennallaan. Ei pidä paikkaansa, että opetustoimesta ei säästettäisi, koska kokonaisvoimavarat kunnilta kuitenkin vähenevät. On totta, että erityisesti koulutuksellinen tasa-arvo tulee olemaan kovalla koetuksella. Kuntaliiton tekemän selvityksen mukaan, joka viime viikolla julkaistiin, erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomen kunnat ovat ilmoittaneet, että ne joutuvat valtionosuusleikkausten takia edelleen säästämään perusopetuksesta, jolloin opetuksen laatu heikkenee. Juuri Pohjois- ja Itä-Suomen kuntiin kohdistuvat myös suurimmat asukaskohtaiset valtionosuusleikkaukset. Mielestäni opetusministeriön pitäisi olla tästä kehityksestä jo erittäin huolestunut.

Keskustan vastalauseessa esitetään myös keväällä tehdyn peruskoulun rahoituslain muutoksen yhteydessä annettujen lupausten täyttämistä. Tuolloinhan siirryttiin peruskoulujen rahoituksessa ns. tunnuslukujärjestelmään, josta kärsivät eniten kaksikieliset kunnat. Ehdotammekin vastalauseessamme ponsilausemaa, jossa edellytettiin, että ”peruskoulun tunnuslukujärjestelmään siirtymisestä aiheutuvat kohtuuttomat valtionosuusmenetykset kompensoidaan niin, että opetusministeriö varaa erillisen harkinnanvaraisen määrärahan muutoksesta kärsineelle kunnalle”.

Nythän on käynyt niin, kun tunnuslukujärjestelmään siirtyminen on tullut osaksi valtionosuusjärjestelmän laajempaa uudistusta, käytännössä yksikköhinnan korotukset ovat jääneet näennäisiksi eli eivät käytännössä korota näiden menettäneiden kuntien opetustoimen valtionosuutta lainkaan. Eli siihen tarvittaisiin tätä harkinnanvaraista määrärahaa.

Taiteen puolella valiokunta keskittyi erityisesti teattereihin varsinkin siitä syystä, että hallituksen budjettiesityksessä oli leikattu teattereiden ns. harkinnanvaraista määrärahaa puoleen tähän vuoteen verrattuna. Kun rahoitusta tänä vuonna oli 10 miljoonaa, niin ensi vuodelle sitä on esitetty 5 miljoonaa.

Erityisesti alueteatterit olivat joutumassa suuriin vaikeuksiin. Tässä kyse on myös kulttuurisesta tasa-arvosta. Alueteattereiden yleisöllä on vain harvoin mahdollisuuksia päästä teatteri- ja kulttuuripalvelujen piiriin. Suurimpiin häviäjiin kuuluivat Rovaniemen ja Kajaanin kaupunginteatterit. Tilannetta kärjisti vielä kantokykyluokituksesta luopuminen teattereiden valtionosuuksissa.

Alueellista kiertuetoimintaa harjoittavien teattereiden ongelmia ylipäättään vaikeuttaa vielä se, että kyseessä on yhden kunnan omistama teatteri, jonka palveluja tarjotaan kyseisen kunnan rajojen ulkopuolelle. Esimerkiksi Rovaniemen kaupunginteatteri tarjoaa alueatteripalveluja kaikille Lapin läänin kunnille. Tietysti tämä alueellinen toiminta ei varsinaisesti kuulu omistajakunnan eli tässä tapauksessa Rovaniemen kaupungin toimialaan eikä tietenkään oikein nauti sen kunnan veronmaksajien suosiota. Siksi opetusministeriön erityisavustukset alue-teattereille ovat olleet hyvin tärkeitä kulttuurisen tasa-arvon kannalta.

Asian korjaamiseksi opetusministeriö jo henkilötyövuosiintiön jaossa pienoisesti korjasi tilannetta menettäjien hyödyksi. Valiokunnassa kuitenkin vielä lisättiin henkilötyövuosia 20 kappaletta ja korotettiin harkinnanvaraista avustusta hieman eli puolella miljoonalla. Muutokset eivät tietenkään ole kovin suuria, mutta mielestäni tässä on selvä viesti opetusministeriölle, ja odotankin nyt, että opetusministeriö käyttää tämän liikkumavaran nimenomaan alue-teattereille aiheutuneiden ongelmien korjaamiseen.

On kyllä myös todettava, että alue-teattereiden ongelma on tullut eduskunnassa esille viimeisen neljän vuoden aikana joka syksy. Toivoisin, että tähän jokavuotiseen ongelmaan kyettäisiin löytämään joku kestävämpi ratkaisu niin, että näiden teattereiden toimintamahdollisuudet turvataisiin.

Opintorahan leikkaaminen on yksi kaikkein kielteisimpiä asioita opetusministeriön pääluokassa. Siksi ehdotamme, sen mukaan kuin olemme keväälläkin täällä eduskunnassa jo ehdottaneet, että opiskelijoiden opintorahaan ja asumislisään tehdyt leikkaukset peruttaisiin, koska ne ovat lisäämässä opiskelijoiden velkaantumista ja paineita kuntien toimeentulotukeen. Samoin ehdotamme 20 vuoden ikään perustuvan porras-tuksen asteittaista poistamista opintorahasta. Ministeri Anderssonhan oli puhunut samasta asiasta alkuvuokosta Turussa. Ihmettelinkin kovasti, miksi hän ei sitten keväällä kannattanut niitä lakialoitteita ja muutosehdotuksia, joita esitimme juuri alle 20-vuotiaiden opiskelijoiden aseman korjaamiseksi. Tietysti parempi myöhään kuin ei silloinkaan.

Opintotuksessa on myös muita kehittämistarpeita. Kiinnitämme vastalauseessa huomiota siihen, että monet oppilaitosten ylläpitäjät ovat viime vuosina vähentäneet lukion ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkojen

korvaamista ja järjestämistä. Tämän seurauksena koulutuksen tasa-arvo ja saatavuus ovat heikentyneet. Valtioneuvosto teki vuosi sitten keväällä periaatepäätöksen, jonka mukaan lukion ja ammatillisten oppilaitosten matkatuki ja majoitusetu siirrettäisiin osaksi opintotukea vuonna 1996. Hallituksen talousarvioehdotukseen ei kuitenkaan sisältynyt tämän päätöksen toimeenpanoa. Siksi ehdotamme vastalauseessamme perustelulausumaa, että ”hallitus ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin lukion ja ammatillisten oppilaitosten koulumatkojen korvaamiseksi siten, että oppilaiden tasa-arvo ja koulutuksen saatavuus turvataan”.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä muutama sana aikuiskoulutuksesta. Aikuiskoulutuksen alalla valiokunnan mietintö on valitettavan puutteellinen. Monet lausunnonantajat vetosivat valiokuntaan siinä, että tulisi palata pari vuotta sitten käytössä olleeseen käytäntöön, jossa lääninhallitukset saattoivat ostaa aikuiskoulutusta kaikilta julkisilta koulutuspalvelujen tarjoajilta, esimerkiksi kansanopistoilta ja kansalaisopistoilta. Nyt ostot ovat mahdollisia vain ammatillisilta aikuiskoulutuskeskuksilta. Kilpailun kautta koulutuksen laatua voitaisiin turvata ja parantaa.

Sivistysvaliokunta lausunnossaan valtiovainvaliokunnalle esitti edellytettäväksi, että ”hallitus ryhtyisi pikaisesti toimiin niin, että lääninhallitukset voivat ostaa ammatillista koulutusta kaikilta julkisen valvonnan alaisilta oppilaitoksilta vuonna 1997”. Tätä lausumaa ei kirjattu valiokunnan mietintöön. Keskusta tulee esittämään tätä vastalauseessaan hyväksyttäväksi perustelulausumana. Tietysti mieluummin toivoisimme tämän muutoksen tehtäväksi jo ensi vuonna, mutta tämä edellyttää lakimuutosta, joten se ei enää tässä vaiheessa ole mahdollista aikaisemmin kuin vuonna 1997.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aulan puheenvuoro oli mielestäni hyvin asiallinen, ja ymmärrän hänen muutosehdotuksensa täydellisesti, koska opintotukileikkaukset ovat hyvin suuria ongelmia olleet myös itselleni, enkä olisi voinut hyväksyä niitä mitenkään muulla tavoin, kuin että rahoitukset todellakin ohjautuisivat nuorten työllisyystilanteen parantamiseen.

Haluan kiinnittää huomiota vastauspuheenvuorossani aikuiskoulutuksen ostotoimintaan. Henkilökohtaisesti olisin ollut sitä mieltä, että asiasta olisi voitu lausua, niin kuin sivistysvalio-

kunnan mietinnössä oli, eli aikuiskoulutuksen ostotoiminta olisi voitu hoitaa lääninhallituksen kautta. Valitettavasti tilanne ei sujunut hallituspuolueiden neuvotteluissa yhtä sujuvasti ja asiaa selvitetään edelleenkin, joten tässä vaiheessa meidän pelisääntöjen mukaisesti siten, että emme lausuneet tästä asiasta mitään.

Ed. Lindqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä on varmasti syytä mainita, että sivistys- ja tiedejaoston puheenjohtaja ed. Tykkyläinen toimi varsin perusteellisesti voidakseen saada lausuman mietintöön, mutta valitettavasti hallituspuolueiden neuvottelut eivät todellakaan johtaneet tulokseen. Sikäli se oli myös ikävää, että viime kaudellahan tilanne oli sellainen, että sosialidemokratien piiristähän tähän oli myös lakialoite, jotta tämä olisi korjattu jo viime vuonna. Nyt ihmetytti kovasti, ettei sitä ollut otettu huomioon varsinaista budjettia valmisteltaessa. Olisin todella toivonut, että sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto, joiden mukana äänestin asian puolesta viime kaudella, olisivat nyt hoitaneet asian lopultaikin kuntoon.

Ed. Rauramo: Arvoisa puhemies! Ensiksi kiitos ed. Tykkyläiselle. Mielestäni hän toimii juuri niin, kuin pitäisikin, eli jaoston puolesta esittelee jaoston asioita. Näkisinkin, että tähän tyyliin olisi ehkä syytä laajemmaltikin palata, koska elämme raamibudjetoinnin aikaa ja silloin raamien sisällä käytävä keskustelu olisi varsin hedelmällistä. Täällä suurin osa edustajista on tuonut myös pienet yksityiskohtaiset asiat yleiskeskustelussa esille, jolloin tällainen tietyn sektorin keskustelu näköjään näyttää jäävän hyvin vähäiseksi tässä salissa.

Muutama seikka tässä keskustelussa haluaisin kiinnittää huomiota. Valiokunnan mietinnössäkin kiinnitetään huomiota siihen, että liikuntatieteellinen tutkimus on jäänyt varsin vähälle huomiolle, ja se on siinä mielessä varsin merkillistä, koska tutkimus sinällään budjetissa pärjää hyvin, mikä on ehkä tämän budjetin yksi valoisimpia kohtia. On hämmästyttävää, että liikuntatieteellinen tutkimus menettää rahoja edelleen, kun tiedetään vielä, että liikuntatieteellinen tutkimus on viime vuosina tehnyt varsin perusteellista ja hyvää työtä ja saanut erittäin näkyviä tuloksia aikaan ja pystyy osoittamaan, minkälaisia säästöjä yhteiskunta pitkällä tähtäimellä voi saavuttaa. Tietysti säästöt eivät esimerkiksi valtiovarainministeri Viinasta kovin paljon kiinnos-

ta, koska ne eivät tapahdu tässä ja nyt, vaan ne tapahtuvat 15:n, mahdollisesti 20 vuoden kuluksi. Liikuntatieteellisen tutkimuksen korostaminen ei ole vielä liian myöhäistä ja siihen pitäisi varmasti kiinnittää enemmän huomiota. Tiedän, että myös ed. Tykkyläinen teki tämän asian saamiseksi budjettimietintöön varsin hyvää työtä.

Toinen asia, josta on täällä paljon puhuttu yleisemminkin ja yleiskeskustelun aikana, on liikuntapaikkojen peruskorjaaminen.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Rauramo, pyydän siirtymään puhujakorokkeelle, kaksi minuuttia on täynnä!

Puhja (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Olin tulossa siihen, että liikuntapaikkojen peruskorjaus on paljon ja pitkään puhuttanut asiaa. Aivan viime päivinä saimme lukea siitä, että Kuopion uimahalli suljettiin sen takia, että vedenpuhdistuslaitteet olivat yksinkertaisesti sellaisessa kunnossa, että vesi oli uimakelvotonta. Silloin ollaan luonnollisesti siinä tilanteessa, että peruskorjaukseen tarvitaan mittavia voimavaroja. Voidaan sanoa, että valtion liikuntaneuvosto ja sitä kautta jaosto ja valtiovarainvaliokunta on tullut siihen tulokseen, että suurin osa liikuntapaikkakorjaamiseen tai -rakentamiseen käytettävistä rahoista käytetään nimenomaan uimahallien peruskorjaamiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki muut liikuntapaikat jäävät sinällään huomattavasti vähemmälle. Olemme ikään kuin oravanpyörässä, jolloin yhden paikan romahtamista seuraa toinen.

Haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että jos ja kun on tulossa ylimääräistä peruskorjaamisrahaa, liikuntapaikoista löytyy myös varsin nopeasti aloitettavia kohteita, jotka ovat jo nyt kiinni sen takia, että niissä ei ole turvallista liikua ja harrastaa. Ymmärrän hyvin, niin kuin täälläkin on tuotu esille, että on myös monia muita kohteita, esimerkiksi koulurakentamisessa varmasti puutteita. Silti haluan kiinnittää tähän huomiota.

Kolmantena asiana haluaisin kiinnittää huomiota siihen, mihin ilmeisesti ed. Lindqvist jo yleiskeskustelun aikana viittasi, eli urheilumäärärahoihin sinällään. Valion liikuntaneuvosto ei, niin kuin ed. Lindqvist hyvin tietää, ole aivan niin passiivinen ollut, kuin hän ehkä antoi ymmärtää.

Veikkauksen asema kaiken kaikkiaan, siitä muutama sana ensin, tulevassa Euroopan yhdenmisyssä saattaa olla vaakalaudalla, jos lakisää-

teisiä menoja rahoitetaan yhä enemmän Veikkauksen tuotosta. Maassa istui silloisen sisäministerin Pekkarisen asettama rahapelitoimikunta, johon itsekkin kuului, ja käsitteli asiaa varsin laajasti. Aika lailla yksimielisesti valtiovarainministeriön edustajat mukaan lukien tultiin siihen johtopäätökseen, että jos Veikkauksen tuotosta mittavissa määrin rahoitetaan lakisääteisiä menoja, on pelko siitä, että Veikkaus menettää monopoliasemansa Suomessa. Silloinhan olemme siinä tilanteessa, että rahapelikilpailu avautuu kaikille halukkaille. Kun asia viedään EU-tuomioistuimeen, sillä saadaan tietysti muutaman vuoden jatkoaika Veikkaukselle, mutta sen jälkeen peli on avoin.

Niin kuin hyvin tiedämme, Veikkaus palauttaa pelaajilleen noin 45—50 prosenttia rahoista, joilla he pelaavat. Englantilaiset yksityiset peliyhtiöt palaattavat pelaajille 80 prosenttia. Ei ole kovin vaikea kuvitella, mihin tavallinen pelaaja silloin pelimerkkinsä asettaa. Tätä pidänkin kaikkein suurimpana uhkana Veikkauksen asemasta puhuttaessa eli sitä, miten Veikkaus pystyy monopoliasemansa säilyttämään, jolloin hyötyvinä osapuolina ovat niin kulttuuri, tiede, liikunta kuin nuorisotyö. Tämä palvelee kaikkia näitä sektoreita, ei yksinomaan liikuntaa.

Tätä perustelua vasten ilmoitan tässä ja nyt, kun olen asiaa vielä pystynyt täällä perustelemaan, että tulen kannattamaan ed. Lindqvistin sitä pontta, jossa tämä asiaasetetaan selvityksen alaiseksi. Sikäläkin asiaan on varsin helppo yhtyä, koska eduskunnassa, arvoisa puhemies, on jo edelliseltä eduskuntakaudelta saman sisältöinen ponsi, jolle ei ole ministeriössä tapahtunut yhtään mitään. Kyllä kai on oikeus ja kohtuus, että eduskunta silloin ottaa asian uudelleen esille.

Mitä tulee Veikkauksen rahojen jakosuhteisiin, ymmärtääkseni ed. Lindqvist tähtäsi siihen, ollaanko tekemässä mitään sen suhteen, että liikunta saisi sen 36,6 prosenttia, joka sille alkuperäisen asetuksen mukaan kuuluu. Liikuntaneuvosto on tekemässä siitä pitkäjänteistä suunnitelmaa, joka ainakin vuonna 99 olisi korjaavalla kurssilla. On vaikea sanoa, onko se prosentti 36,6 vai jotain muuta. Myöntää täytyy tietysti liikunnan puolelta, että liikunnan määrärahat eivät tässä budjetissa enää pudonneet eli rahallinen lasku pysähtyi. Tietysti liikuntaihminen näkisin asian sellaisena, että prosentin pitäisi olla 36,6 eikä 24,2, mikä se on tänä päivänä. Se on pitkä ja kivinen tie, ed. Lindqvist, mutta valtion liikuntaneuvosto tulee tekemään sen, mikä tehtävissä on.

Ed. Ala - Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rauramohan on johdonmukaisimpia liikuntatoimen asian esilläpitäjiä ja puolustajia eduskunnassa. Osin vastauspuheenvuorostani putosi pohja pois, kun hän ilmoitti tulevansa keskustan vastalauseessa olevaa lausumaa, jonka ed. Lindqvist tulee esittämään. Lausumahan lähtee siitä, että edellytetään hallituksen laativan selvityksen siitä, miten veikkausvoittovarojen väliaikaiseksi tarkoitettua käytöstä lakisääteisiin menoihin luovutaan niin, että voidaan palata veikkausvoittovarojen alkupe-
räisiin jakoperusteisiin. On hyvä, että ed. Rauramo toimii tässä johdonmukaisesti ja on tukemassa tätä linjaa, joka on todella iso asia myös Veikkauksen tulevaisuutta ajatellen.

Arvoisa puhemies! Toinen näkökohta on todellakin urheilupaikkojen peruskorjaus. Siellä olisi todella paljon tehtävää. Toisaalta ne rahat, jotka nyt ovat käytettävissä, ovat varsin rajalliset. Toisaalta tiedämme, että rakennustoiminta on ensi talvena todellisissa vaikeuksissa asuntorakentamisen osalta eikä hallitukseen ole mitään positiivista esittänyt sen suhteen. Kannustaisin ed. Rauramoa nyt, kun hän on hallitukseen päin keskeinen vaikuttaja, että voitaisiin ensimmäiseen lisätalousarvioon ottaa määräraha liikunta-
paikkojen peruskorjaukseen. Se olisi työllisyyden kannalta hyvä ja todellakin liikuntapaikkojen ylläpitämisen kannalta ensiarvoisen tärkeä asia. Ne rahat todella tulisivat järkevästi käytettyä.

Ed. Alaranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mietin lähinnä asioiden käsitte-
lyä, johon ed. Rauramo paikalta puheenvuoronsa alussa puuttui. Siihen on helppo yhtyä, että on todella hyvä, että jaoston puheenjohtaja, niin kuin ed. Tykkyläinen tämän pääluokan kohdalla menetteli, esittelee valtiovarainvaliokunnan mietintöä. Se onkin poikkeus tämän illan muiden pääluokkien käsittelystä.

Jos oikein ymmärsin, ed. Rauramo ei pitänyt niin tärkeänä sitä, että jaoston jäsenet täällä esittelevät asioita. Olen kaivannut tähänastisessa käsittelyssä sitä, että esimerkiksi keskustalaisia valtiovarainvaliokunnan jäseniä olisi ollut mukana keskustelussa esittelemässä meille valiokunnan ulkopuolisille kansanedustajille, mitä he tarkoittavat näillä lisäysehdotuksilla, joita huomenna ei enää äänestyksen yhteydessä voi perustella. Sen takia haluan lausua kiitokset paikalla oleville keskustan sivistys- ja tiedejaoston jäsenille, jotka ovat vaivautuneet meille valio-

kunnan ulkopuolisillekin jäsenille hieman perustelemaan näitä esityksiä, joita vastalauseessa on.

Ed. Rauramo vie varmaan terveisiä keskustelusta myös omaan ryhmäänsä. Olisi ollut todella antoisaa kuulla myös kokoomuksen ryhmän jäsenten mielipiteitä tässä keskustelussa. Teiltä on esimerkiksi sivistysvaliokunnan puheenjohtaja. Hän on ollut mukana antamassa lausuntoa budjettiin, mutta ei ole ollut keskustelussa paikalla. Eduskunnan arvovallan kannalta on todella harmillista, että vuoden tärkeintä asiaa, valtion talousarviota, käsitellään tällaisella pienellä joukolla. Tosin ainahan laatu on tärkeämpi kuin määrä.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuoro liittyy ed. Ala-Nissilän puheenvuoroon. Totean tässä yhteydessä, että saimme kuitenkin lausuman yhteisesti liittyen liikuntapaikkojen peruskorjauksiin. Meidän tehtävämme on huolehtia siitä, että myös riittävä rahoitus turvataan.

Tässä yhteydessä haluan esittää kiitokset sivistys- ja tiedejaoston jäsenille hyvästä yhteistyöstä kaikissa kokouksissamme. Toivoisin, että myös muut jaostot ottaisivat ehkä oppia siitä, että kun yhteisymmärryksessä toimitaan sekä opposition että hallituspuolueiden jäsenten kesken, saadaan aina paras mahdollinen tulos aikaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. Lindqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rauramon puheenvuoron johdosta totean, että olen kyllä ymmärtänyt sen, että liikuntaneuvostossa olemme käyneet keskustelua kyseisestä asiasta ja veikkausvoittovarojen jakoperusteiden palauttamisesta. Mutta kysymys onkin siitä julkisuuspelistä, mitä viime kaudella huomattavasti enemmän oli tiedotusvälineissä, ja siitä paineesta, jonka pitäisi syntyä tätä kautta siihen, että voisimme edunsaajille turvata nämä olemassa olevat markat.

Olen sillä kannalla, että vaikka markkamääräinen summa ei urheilu- ja liikuntamäärärahoista nyt vähenekään, niin se vähenee prosentuaalisesti, ja se kertoo siitä, että edunsaajien asema heikkenee. Kaikki me kuitenkin tiedämme, että se on parasta mahdollista muun muassa lapsi- ja nuorisotyötä, kun talkootyötä urheiluseuroissa

tehdään lasten ja nuorten saamiseksi hyville teille ja oppimaan terveellisiä elintapoja.

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Her-ra puhemies! Ehkä ed. Lindqvistiä ja ed. Ala-Nissilää lohduttaa ainakin tämä kirjallinen kysymys, jonka aion huomenna jättää. Ed. Lindqvistiltä aion myös nimen pyytää.

Kysymykseni viittaa siihen viimevuotiseen keskusteluun, jossa eduskuntaryhmien puheenjohtajat sopivat 16.12.94, että vuoden 95 ensimmäiseen lisätalousarvioon sisällytetään urheilun ja liikunnan tukemiseen ylimääräinen 25 miljoonan markan määräraha veikkausvoittovaroista. Tuolloin oli tarkoitus, että se keskustelu saataisiin sillä vaimennetuksi. Näin tapahtui, että liikunta sai 25 miljoonaa markkaa, mutta omista säästövaroistaan, eli liikunta sai omia rahojaan.

Olin myös ministeri Anderssonille ilmoittanut, että mielelläni keskustelisin tästä asiasta jo täällä. Tämä olisi hyvin voitu hoitaa varsinaisen budjetin yhteydessä. Tästä tämä alkaa, ja julkisuuspelistä, johon ed. Lindqvist viittasi ja jossa hän myös oli ansiokkaasti mukana, sanon, että sen aika tulee vielä, joten siitä ei tarvitse olla kovin paljon huolissaan.

Tiedän, että vastauspuheenvuorossa ei saa esittää kysymyksiä, mutta pikkuisen jäi ed. Lindqvistin viimeisessä puheenvuorossa epäselväksi alkuperäiset jakoperusteet. Tarkoittaako se sitä, että rahat jaetaan vain niihin alkuperäisiin tarkoituksiin, vai tarkoittaako se myös sitä, että palataan alkuperäisiin prosentteihin?

Ed. Rehn: Arvoisa puhemies! Täällä ovat useat edustajat hyvin perusteellisesti ja ansiokkaasti selvittäneet tämän pääluokan budjettia. Yhteen asiaan haluaisin vielä kiinnittää kuitenkin huomiota lähialuekulttuuriyhteistyön osalta.

Itä-Suomi ei ole maan vauraimpia alueita, niin kuin on pääministerinkin suulla kuultu, mutta Mikkeli siellä ei suostu olemaan uinuvaa Itä-Suomea, vaikka ongelmamme meillä onkin. Mikkeli on vuodesta 92 järjestetty venäläisen Marinski-teatterin orkesterin, kuoron ja solistien kanssa yhteistoiminnassa kansainväliset musiikkijuhlat. Ne edustavat idän ja lännen kulttuurien kohtaamista, ja toivoisimme, että niihin löytyisi valtion rahaakin vähän, vaikka elinkeinoelämä ja kaupunki tukevat sekä musiikkijuhlia että uusia kulttuurilöytöämme Bolshoi-balettia. Näin suuren orkesterin ja kuoron matka-, majoitus- ja esiintymiskulut ovat sitä luokkaa, että tällaiseen yhteistyöhön toivoisi löytyvän vähän rahaa.

Ed. Lindqvist: Arvoisa puhemies! Aikuiskoulutuksella lisätään ammatillista pätevyyttä ja siten parannetaan henkilöiden mahdollisuuksia työllistyä. Jotta opiskelijat olisivat erityisen motivoituneita ja koulutus johtaisi sille asetettuihin tavoitteisiin, olisi välttämätöntä, että lääninhallituksella tulisi olla joustava mahdollisuus hankkia ammatillista aikuiskoulutusta. Tällä viitataan siihen keskusteluun, jonka ed. Aula aloitti keskustan tulevan vastalauseen merkeissä ja jota olemme tänä iltana täällä käyneet.

Merkillepantavaa oli se, että eräs asiantuntija varsin osuvasti kuvasi, että opiskelijoiden pitäisi olla todella motivoituneita eikä vain sadetta pitämässä. Sen tähden koulutuksen laadun olisi oltava sellaista, että henkilö voi kokea, että tämän koulutuksen jälkeen työpaikka on mahdollista löytää, eikä niin, että meillä neljään viiteen eri ammattiin koulutetaan tällä hetkellä vuoronperään ihmisiä ja myös sellaisiin ammatteihin, joissa ei ole tulevaisuuden Suomessa minkäänlaisia mahdollisuuksia työllistymiseen.

Lääninhallituksien ostaman koulutuksen olisi nyt oltava ensisijainen keino, jolla opetusministeriö parantaa aikuiskoulutuksen joustavuutta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 30

Yleiskeskustelu:

Ed. Vuorensola: Arvoisa puhemies! Tämän puheen historia on 12 vuotta vanha. Tämän puheen on tässä salissa pitänyt aina aikaisemmin kansanedustaja Timo Roos. Tässä talossa työnsä ed. Timo Roos lopetti viime vaaleihin, mutta hän on yhä meidän kaikkien muistama ja kunnioittama mies. Hän on testamentannut tämän puheen minun pidettäväkseni ainakin niin, että puhe pääsee rippikouluikään. Kyseessä on puhe, jota kutsutaan kuttupuheeksi.

Puheen päähenkilön ja aiheen arvaatte nimestä. Sen sijaan sisältö on asiantuntijain, muun muassa maa- ja metsätalousministeriön ja Hämeen osuusmeijerin sponsoroima, aivan omasta päästä keksitty ja aikaisempien puheiden mittaa noudattava. Ennen muuta se muistuttaa meitä sekä perinteestä, käden taidoista että myös niin muodikkaasti vähemmistöryhmän olemassaolosta.

Viime kerralla ed. Roosin aloittaessa puhetta kuului salista kannustavan raikas välihuuto: ”Kyllä tätä puhetta on jo odotettukin”. Välihuudon heitti silloin ed. Gustafsson, ja se oli hyvin aiheellista, koska silloin puhetta pidettiin kello 3.30. (Ed. Pekkarinen: Mutta katsokaa nyt sosiaalidemokraatteja!)

Arvoisa puhemies! Kuttu eli vuohi on historiallinen eläin. Sen sanotaan vaeltaneen suomalaisten mukana Volgan mutkalta tänne kylmään Pohjolaan köyhän miehen lehmänä. Kuttu on pieni, vaatimaton ja sitkeä eläin. Se on eläin, jonka ruuaksi tai rehuksi kelpaa lähes mikä tahansa. Se syö mielellään niin emännän kukat pihamaalta, omenapuun kuorta puutarhassa kuin myös isännän kalsarit pyykkinarulta.

Kuttu on vuosien saatossa tuottanut yhä enemmän ja enemmän kutunmaitoa. Jalostuksen kautta päästään nykyisin jo selvästi yli 800 kilon vuosituotokseen. Lypsetty maito on kamalan makuista. Ed. Roos totesi viime vuonna seuraavasti: ”Sitä ei voi juoda aivan selvin päin”. Maito on kuitenkin hyvin ravitsevaa ja sopii hyvin muun muassa maitoallergiaa sairastaville.

Ilmeisesti juuri pahasta maustaan johtuen on kutunmaitoa aina pyritty jalostamaan muun muassa kutunjuustoksi. Tämä juusto on herrojen herkku tuoreena ja kovana juustona. Mielenkiintoisen makunsa se saa siitä, että se maistuu samalla kertaa juustolta, villalta ja kutulta. Nykyisin kutunjuusto on eräs suosituimpia salaattijuustoja.

Suomessa lypsäviä kuttuja on noin tuhat kappaletta, siis tarkoitan tällä täyttää ns. kuttutyövoutta tekeviä kuttuja. Maitoa tuotetaan kaikkiaan noin 700 000 litraa. Siitä lähes kolmasosa tulee Pohjois-Satakunnasta Vammalan — Kiikalan — Keikyän — Kiikoisten — Äetsän alueelta. Kutunmaitoa jalostavaa teollisuutta on maassamme vain muutama yksikkö. Suurin lienee Hämeen meijeri Valkeakoskella, joka jalostaa kutunmaitoa noin 300 000 litraa. Tämä maito kerätään hyvin tehokkaasti Kuttukiito-merkillä tankkiautolla, usein niin tehokkaasti, että reittikilometrejä kertyy selvästi enemmän kuin kutun maitoa.

Kuttua eläimenä ei voi pitää erityisen puoleen-savetävänä. Se on yleensä melkoisen ruma, äänтелеe lakkaamatta ja myös haisee. Tuottaja tosin kutsuu tätä hajua tuoksuksi. Tuotantoeläimenä kuttu on hyvin vaativa ja raskas. Jo pelkästään lypsyasento ja -paikka on hyvin epämiellyttävä. Käsilypsy tapahtuu nimittäin takaapäin ja vaatii erityistä tarkkaavaisuutta, jotta lypsyämpäriin ei

tule muita kutun takapään oheistuotteita. Lypsykoneellakin kuttua toki voi lypsää, ja niin tietysti nykyisin tehdäänkin. Lypsylehmään verrattuna kuttu on kuitenkin eräässä suhteessa selvästi rationaalisempi. Sillä on nimittäin vain kaksi vedintä, yksi kumpaankin käteen.

Kuttu on vähemmistöeläin. Sen merkitys on koko ajan pienentynyt ja pienentynyt, mutta toisaalta samalla se on koko ajan lisännyt viehätystään. Kutunmaidon tuottajat, joita tällä hetkellä on 150—200, ovat hekin aivan erikoislaatuista väkeä. He edustavat aidoimmalla mahdollisella tavalla käden taitoon pohjautuvaa elintarviketuotantoa. Erittäin usein kutunmaito jalostetaan nimittäin omalla tilalla tuorejuustoksi kovalla työllä.

Yhteen juustokiloon kuluu 15—20 litraa kutunmaitoa. Vuositasolla siis yksi kuttu voisi tuottaa noin 40 kiloa juustoa. Jotta juuston tuotannosta tulisi kannattava elinkeino, pitäisi jokaisesta juustokilosta ilmeisesti maksaa 150—200 markkaa.

Kuttu saa EU-tukea samoin perustein kuin lammas, eläinyksikköä kohti 1 300—2 000 markkaa vuodessa hieman alueesta riippuen. Suomalainen kuttu saa EU-tukea noin puolet vähemmän kuin esimerkiksi kreikkalainen. Vaikka tukea tuleekin, on kuttutalous kuten lammastalouskin tällä hetkellä täysin kannattamatonta. Tästä tuotannonhaarasta ei ole nyt kiinnostunut kukaan. Tilanne on siis juuri sellainen kuin viime vuonna silloinen ministeri, nykyinen kansanedustaja Pesälä välihuutonaan edellisen puheen yhteydessä totesi: ”Kutusta ei ole enää kiinnostunut kuin pukki.” Tai voisihan sen tietysti niinkin sanoa, että lammas- ja kuttutaloudesta ei elä enää kuin kuttukonsulentti ja hänkin vain viran puolesta.

Kutun puoliso on pukki. Pukki on aviosiippaansa kuttuun verrattuna huomattavasti komeampi, itsepäisempi ja erikoistuu mielellään muun muassa tonkimaan keskenkasvuiset porkkanat ylös maasta tai syömään pihapuun lehdet ja omenat omenapuusta niin korkealta, kuin kykenee. Pukkia ei voi sanoa, ei hyvällä tahdollaakaan, lainkaan tuotantoeläimeksi. Siitä saatavat tuotteet, liha ja villa, on syytä kuopata melko syvälle maahan, ellei sitten pidä kyseisen eläimen raikkaasta tuoksusta. Se on kuitenkin totta, että mitä vanhempi pukki, sitä kovempi sarvi. Niin että jotain hyvääkkin on pukissa.

Arvoisa puhemies! Totean kuttupuheeni päätteeksi, kuten ed. Timo Roos aikoinaan, että kuttu on eläin, joka jos ei juuri pahaa tee, sitä var-

masti suunnittelee. Tällaisellakin eläinyksilöllä on sijansa, ja sijansa se ansaitsee nimenomaisesti kokonaisuuden vuoksi. Voitaaisinkohan puhua jopa kuttukulttuurista tarkoittaen tässä kulttuurilla sen alkuperäistä ’viljelyn’ tarkoitusta?

Tänään, hyvät ystävät, voidaan mainitsemiä kuttukulttuurin edistämiseksi toimia vain siten, että se säilyy. Tämän kulttuurin lisääntyminen on loppunut. Kannattavaa elinkeinotoimintaa se ei ole. Miten kannattamaton voi säilyä, sitä sopii kysyä. Mieleeni tulikin ajatus, voitaaisinko kuttutalous siirtää maa- ja metsätalousministeriön pääluokasta suoraan kulttuuriministeriön alaisuuteen, (Ed. Ala-Nissilä: Miksei ministeri Huttulle?) tätä kautta tietysti myös veikkausvarojen jakoperusteisiin ja korkeakulttuurin joukkoon. Jokohan siinä arvostus ja kannattavuuskin samalla paranisivat?

Arvoisa puhemies! Tämä oli kuttupuhe n:o 13. Seuraava on n:o 14, ja sen puheen pitäjän päättämme perinteen mukaisesti Pirkanmaan kansanedustajien valiojoukon kesken. Hyvää joulua ja uutta kuttubudjettivuotta 1996!

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajan ominaisuudessa haluan kiittää ed. Vuorensolaa hyvästä puheenvuorosta. Hänen kuttupuheensa oli itseisarvo jo sinänsä, mutta haluan korostaa, että se täydensi mielestäni aivan oivallisella tavalla valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä käytävää keskustelua. Se liittyi monella tavalla ei vain käsiteltävänä olevaan pääluokkaan vaan laskin, että ainakin kolmeen neljään muuhunkin pääluokkaan: sarven lujuudesta puheen ollen esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan, ja kulttuuripuoli varmasti opetusministeriön puolelle oli viemässä tätä asiaa. Eräitä muitakin vastaavia yhtymäkohtia eräiden muiden pääluokkien suhteen tästä löytyi.

Minusta oli erinomainen asia, että ed. Rinne... Anteeksi, täällä on nyt jo kaksikin sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän jäsentä. Olin kovin pahoillani, kun puheen alettua ei heitä täällä paikalla ollut, koska edellinen puheenvuoron pitäjä oli kuitenkin Timo Roos. Annan suuren arvonsille, että kuttu — pukki-kysymyksiä harrastaa myös sosialidemokraattisessa liikkeessä riittävästi edustajia ja kuulijoita sieltä löytyi.

Muutoin totean, että tämän puheen ratio oli ainakin yhtä hyvä kuin monen muun, muun muassa hallituksen puolelta tämän valiokunnan mietinnön käsittelyn yhteydessä pidetyn puheenvuoron ratio.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Kun olen syntynyt tuolla mainitulla alueella eli Tyrvällä, jota ed. Vuorensola ei kyllä puheenvuorossaan maininnut, mainitsi vain nykyisen Vammalan, katson, että on velvollisuuteni tuoda tähän muutama ajatus.

Ensinnäkin pieni korjaus. Kun ed. Vuorensola puhui rinnan Äetsästä, Kiikasta ja Keikyästä, niin Kiikka ja Keikyä ovat nyt yhdistymisensä jälkeen Äetsän kunta.

Olen hieman eri mieltä tässä ansiokkaassa puheenvuorossa siitä, kun ed. Vuorensola mainitsi kutun kovin rumana eläimenä. Mielestäni ainakin nuori kuttu, jota kyllä kiliksikin sanotaan, on aika kaunis. Erityisesti on näin katoavaa eläinlajia kohtaan ikävää, jos pöytäkirjoihin jää sellainen käsitys, että on kysymys vain rumasta eläimestä.

Mutta mikä vakavampaa, kun EU-tuki on meillä kutulle pienempää kuin jopa Kreikassa, niin tämä on sellainen epäkohta, johon hallituksen pitäisi puuttua, jotta kuttuperinne ei sieltä minun synnyinseudeltani häviäisi. Olen siitä huolissani. Joululomalla menen varmasti käymään jälleen siellä ja tapaan esimerkiksi äitini, joka on kuttuja hoitanut ja lypsänyt. Olen itsekin kuttua lypsänyt ja siinä mielessä olen huolissani.

Edelleen puheenvuorossa mainittu Kiikoisten kunta on pieni kunta, jonka vaakunassa tänäkin päivänä on kuttu. Tulisi toimia niin, että tuo kuttu olisi elävä eläin eikä vain vaakunaeläin vuosituhannen loppuvuosina.

Toinen varapuhemies: Arvoisat edustajat! Ed. Pekkarisen puheenvuoron hyväksyn tällä kertaa vastauspuheenvuoroksi, vaikka se oli itse asiassa kannatuspuheenvuoro, siitä syystä että se tässä poikkeuksellisessa aiheessa pysyi.

Ed. Kankaanniemen puheenvuoro sisälsi myös oikaisun.

Ed. Vihriälä: Arvoisa puhemies! Ehkä minunkin on syytä todeta ed. Vuorensolan erinomaiseen puheeseen, mikä käsitteli kuttua ja kaikkea, mitä siihen liittyy, ja näihin vastauspuheenvuoroihinkin se, että kyllä kuttu on tarpeellinen, välttämätön ja hyvä eläin. On hienoa, että eduskunnassa näin iltamyöhään käytetään tämäntapainen puheenvuoro. On vain valitettavaa, että hallituspuolueista, jotka kantavat vastuuta myös maan maatalouspolitiikasta, on näin

vähän edustajia paikalla. Mutta annamme erittäin suuren arvon, sanotaan kuttuliikkeessä, sille, että erityisesti ed. Rinne istuu täällä paikalla edustaen myös sitä aluetta aika vahvasti.

Arvoisa puhemies! Aion kuitenkin palata tästä vakavasta kuttukysymyksestä nyt maatalouspääluokkaan ja myös siihen käsittelyyn, mikä tapahtui valtiovarainvaliokunnan maatalousjaostossa. Siellä tehtiin muutoksia jonkin verran. Jaosto oli näissä muutoksissa yksimielinen luukuun ottamatta yhtä lausumaehdotusta.

Ensinnäkin maatalouselinkeinotoiminnan korkotason laskun johdosta katsoimme, että voimme tehdä 10 miljoonan vähennyksen luukuun 33 momentille 49 ja osoittaa nämä säästyneet varat tarpeellisiksi katsomiimme kohteisiin. Jaoston asiantuntijakuulemisen jälkeen nimenomaan osoitimme 1,5 miljoonaa luomutuotteiden markkinointiin ja myöskin puutarhatalouden neuvontaan 750 000 markkaa sekä edelleen pienehköihin vesihuoltotöihin 0,5 miljoonaa sekä metsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaatiolle 7 250 000 markkaa, ennen kaikkea siksi että tällä hieman voitaisiin hillitä niitä henkilöitten irtisanomisia, jotka nyt organisaatiopuolella ovat joka tapauksessa uhkaamassa.

Jaosto piti myös tarpeellisenä selvittää, onko vesihuollon rahoitustehtävien jakaminen kahdelle ministeriölle edelleen perusteltua ja olisiko vesihuollon edistämisen myös jätevesien osalta oltava maa- ja metsätalousministeriön vastuulla. Valiokunnan mielestä ympäristöministeriö voisi tässäkin tilanteessa vastata edelleen yhdyskuntien vesiensuojelun vaatimusten määrittelystä ja valvonnasta.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksesta olevan luvun perusteluihin valiokunta liitti ponnin, jossa se edellyttää, että ”eteläisimmän Suomen kalanviljely ja tutkimus jatkuu rehevöityvässä ja muuttuvissa vesissä harjoitetun kalatalouden kehittämiseksi. Valiokunta katsoo myös, että erityisen merkittävät toiminnan supistamista ja laajentamista koskevat ratkaisut olisi tuotava eduskunnan käsittelyyn talousarvion yhteydessä”. Tässä ponnnessahan on kysymys Porlan kalanviljelylaitoksen lakkauttamisesta. Tämä ponsi ei syntynyt yksimielisesti. Itse katsoin jo jaostossa ja valiokuntaryhmämme myöskin valiokunnassa, että tähän pontein ei tässä tilanteessa ole riittäviä perusteluja asiantuntijakuulemisen jälkeen. Koska tästä myöskin valiokunnassa äänestettiin, tulen budjetin yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään, että eduskunta ei hyväksyisi tätä pontta.

Ponsilausumahan perustuu maa- ja metsätalousvaliokunnan valtiovarainvaliokunnalle antamaan lausuntoon, jossa maa- ja metsätalousvaliokunta katsoi, että "tulevaisuudessa eteläisimmän Suomen kalanviljely tulee turvata joko peruskorjaamalla Porlan laitos tai perustamalla uusi vastaavanlainen kalanviljelylaitos" — Etelä-Suomeen. — "Valiokunta pitää tärkeänä, että toiminta Porlan laitoksessa jatkuu keskeytyksettä, tai mikäli päätetään perustaa uusi laitos, uuden laitoksen toiminnan alkamiseen saakka." Jaoston saaman selvityksen mukaan maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntoon, joka koskee Porlan kalanviljelylaitosta, sisältyy useita sellaisia kohtia, jotka eivät vastaa todellisuutta tai ovat ilmaisultaan epätarkkoja, tai sitten meille on annettu vääriä tietoja. Koska toiminta Porlassa on jo lopetettu ja alueen vuokraoikeus on päättynyt, tällaista lausumaa mielestäni siellä ei enää tarvita.

Annetun selvityksen mukaan Porlan laitos on saneerattunakin huonosti soveltuva petomaisille lohikaloille. On myös syytä muistaa, että Porlan laitosta ei ole valtion talousarviossa perustettu, minkä vuoksi sitä ei ole tarvinnut erikseen talousarviossa lakkauttaakaan.

Tiedän, että ed. Pulliainen, joka on tämän ja monen muunkin alan asiantuntija, saattaa olla tästä toista mieltä, mutta haluan nämä näkökohdat tuoda myöskin eduskunnan pöytäkirjaan, koska tämä Porlan kalanviljelylaitos on ollut ainakin sen jo lähes yhdeksän vuotta, jonka olen ollut valtiovarainvaliokunnan maatalousjaostossa, lähes vuosittain tavalla tai toisella siellä esillä.

Arvoisa puhemies! Keskustan valiokuntaryhmä ei voinut hyväksyä maa- ja puutarhatalouden leikkauksia ensi vuoden budjetissa, koska niissä puretaan kansallinen tukipaketti. Tämä koskee erityisesti pinta-alalisien poistamista, jotka nyt poistuvat kokonaisuudessaan. Tämä ei suinkaan ollut EU:lta tuleva määräys, vaan meillä olisi ollut mahdollisuus käyttää pinta-alalisiin vielä ensi vuoden aikana 272 miljoonaa markkaa, mutta tätä budjetissa ei nyt ole. Tästä tulemme tekemään myöskin esityksen eduskunnan päätettäväksi.

Tämä pinta-alalisien leikkaushan kohdistuu nimenomaan epäoikeudenmukaisesti myöskin nuoriin, vasta-alkaviin viljelijöihin ja erityisesti viljelijöihin, joilla on paljon velkaa. Saattaa olla, että pahimmassa tapauksessa nämä säästöt, jotka nyt tehdään budjettiin, vaikeuttavat myöskin, vaikka eilen on hallituksessa kai myönteinen pe-

riaatekanta otettukin artiklan 141 soveltamisesta käytäviin neuvotteluihin, näitä neuvotteluita, koska kyseisen artiklan soveltamisen edellytyksenä on myös muiden toimenpiteiden täysimääräinen täyttäminen ja tässä on omat riskitekijänsä.

Arvoisa puhemies! Maatalouden rakenteen kohdalta on todettava se, että kyllähän tämän ensimmäisen siirtymävuoden aikana hallitus on hyvin pahasti laiminlyönyt maatalouden rakenteen kehittämisen. Maatilatalouden kehittämisrahaoston käyttösuunnitelma on vahvistettu vasta 7.12., eikä kai vielä, jos ei nyt sitten tänään tai huomenna tehdä, niin yhtään päätöstä ole aikaansaatu. Kyllä hallitus on todella laiminlyönyt maatalouden sopeuttamisen ja kotimaisen maatalouden rakenteen kehittämisen. On myös muistettava, että maatalouden markkinointikustannuksista vuonna 94 ja sitä aiemmin maataloustuottajilta liikaa perittyä osuutta, runsasta 480:tä miljoonaa, ei ole palautettu viljelijöille.

Metsänparannusvaroihin tulemme myöskin esittämään lisäystä 40 miljoonaa markkaa ja toteamme myöskin, että tässä tulee huomioida Lapin vajaatuottoisten metsien kunnostamisesta annetun lain mukaiset menot.

Arvoisa puhemies! Maailman nälkä kasvaa päivä päivältä. Viljan hinnat ovat maailmanmarkkinoilla nousseet viime aikoina 30—40 prosenttia, mutta Suomessa viljan tuottajahinnat ovat historian alhaisimmat. Kolmen vuoden aikana on viljan kulutus myös ollut suurempaa kuin tuotanto, ja maailman viljavarastot ovat nyt pienemmät kuin kertaakaan 20 vuoteen. Vaikka näin on maailmanlaajuisesti, meillä ei ole valitettavasti syntynyt tässä maassa riittävää yksituumaisuutta puolustaa kotimaista elintarviketaloitusta ja suomalaista viljelijää. Toivoisi, että tämä yksituumaisuus löytyisi, ja ennen kaikkea, että päähallituspuolueet, sosialidemokraatit ja myös kokoomus, kantaisivat vastuuta ja huolta suomalaisesta elintarviketuotannosta.

Akateemikko Pekka Jauho käytti äskettäin maaseutumessuilla mielenkiintoisen puheenvuoron, joka on herättänyt ansaittua huomiota, mutta jonka olennaista sanomaa ei ole ehkä täysin haluttu ymmärtää eikä käsittää. On viestitetty, että uusi yritteliäisyys on se, mikä pelastaa maaseudun. Uutta yritystoimintaa tarvitaan maaseudulla, tästä me varmaan kaikki olemme yksimielisiä, mutta ei se suinkaan yksin riitä pelastamaan elävää maaseutua. Akateemikko Jauho toteaa seuraavaa: "Ainoa ratkaisu on pitää maanviljely ja kotieläintuotanto kannattavina.

Tästähän juuri on kysymys. Maatalous on edelleen elinkeinojen äiti. Se on runko, jonka ympärille kaikki muu yritteliäisyys maaseudulla voidaan rakentaa. Ensin tulee maatalous, ja sitten tulee muu yritystoiminta. Molempien menestymiselle on tärkeää, että maaseudulle saadaan nuorta ja hyvin koulutettua väkeä. Mutta miten on tänään, kun maausko näyttää pahasti horjuvan?” Näin toteaa akateemikko Jauho.

Miksi sitten maausko horjuu? Tähän kysymykseen on yksi vastaus: EU-jäsenyydessä Suomen maatalous on menettämässä taloudellisen kannattavuuden perusedellytykset. Tämän vuoksi moni nuori epäilee elinkeinoon ryhtymistä. Tämä on valitettava tosiasia tänä päivänä.

Usein kuulee väitettävän, että maatalouden vaikeudet johtuvat rakenteesta. Kun työryhmät miettivät esimerkiksi sikataloudessa vain sikalatoon kasvattamista, sopii kysyä, muuttuuko sikatalous kannattamattomaksi, kun tuet loppuvat. Eivätkö suurimmat sikalat ole silloin myös suurimmissa vaikeuksissa? Saksan sikaloitten keskikoko on tänä päivänäkin Suomen luokkaa. Eikö investointitukea voitaisi suunnata kannattaviin yrityksiin eikä vain suuriin yrityksiin? Ei suuri yrityskoko voi pelastaa viljelijää, jos peruskannattavuus ei ole kunnossa.

Suomessa ei voida harjoittaa Eurooppaan verrattavaa kilpailukykyistä maataloutta ilman tukipolitiikkaa, jotta viljelijälle jäisi myös työpalkkaa tehdystä työstä. Nyt riippuukin paljon siitä, minkälaista tukipolitiikkaa Euroopan unionissa tulevaisuudessa harjoitetaan. Valitettavasti vain me emme voi tähän ratkaisevasti vaikuttaa. Mutta meistä suomalaisista itsestämme riippuu, voidaanko elämänusko säilyttää maaseudulla, sekä se, millä panoksella me kansakuntana olemme valmiita tätä elämänuskoa vahvistamaan, toisin sanoen olemmeko kansallisella tasolla valmiit panostamaan omaan elintarviketuotantoon. Maaseutuväki ja viljelijäväki eivät vaadi kohtuutonta. He vaativat vain oikeudenmukaisuutta ja halua turvata puhdas kotimainen elintarviketuotanto ja säilyttää kunnossa myös perusmaatalous, joka pitää maaseudun elävänä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälä äskeisessä puheenvuorossaan kiinnitti huomiota Porlan laitokseen ja sen lakkauttamiseen ja sen lakkauttamisen perusteisiin. Maa- ja metsätalousvaliokunta teki poikkeuksellisen paljon työtä tämän asian tiimoilta ja teki sen hyvin oikealla tavalla, ei vain kuunnellut ministeriön ja RKTL:n joh-

don näkemyksiä, arvoisa puhemies — korostan: näkemyksiä — tässä asiassa, vaan kuuli laajalti todellisia asiantuntijoita, vertasi annettuja tietoja keskenään ja tämän vertailun pohjalta teki objektiivisia johtopäätöksiä. On valitettavaa, että maatalousjaosto, jota ed. Vihriälä johtaa, ei pystynyt samaan. Hänen väitteensä olivat vääriä.

Ed. Aula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälä kiinnitti mielestäni oikealla tavalla huomiota metsänparannusvarojen merkitykseen suomalaisen metsätalouden tulevaisuudenkin kannalta. Se, että hallitus jo keväällä ns. työllisyyslisäbudjetissa lähti vähentämään näitä metsänparannusvaroja, on heijastumassa myös ensi vuodelle hyvin kielteisesti sekä metsien tulevaisuuden, työllisyyden että myös ympäristönhoidon kannalta.

Lisäksi tilannetta kärjistää se, että Euroopan unionilta tulevissa metsänparannusvaroissa on aika rajoitetut ehdot niiden käyttämiseen. Ne edellyttävät sitä, että metsänomistajalla, joka näitä varoja voi käyttää, tulee olla varsin huomattava osa tuloista maataloudesta. Tämä on koitunut isoksi ongelmaksi muun muassa Lapisissa, missä metsänomistajarakenne on vähän toisenlainen kuin muissa osissa Suomea. Niinpä on käynyt niin, että muun muassa Lapin metsälautakunta joutuu palauttamaan EU:n tukiosaston varoja. Näin ollen tilanne, joka on seurannut metsänparannuksen yleisten varojen leikkauksista, vain kärjistyy.

Tämä ei voi olla vaikuttamatta erittäin haitallisesti muun muassa Lapin metsätalouden tulevaisuuteen. Toivonkin, että maatalousministeriö ottaisi tämän asian vakavasti ja korjaisi tilanteen edes ensi vuoden ensimmäisessä lisäbudjetissa ja lisäisi voimavaroja sekä metsänparannusvaroihin että erityisesti Lapin lain mukaisiin varoihin.

Ed. Vihriälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaiselle toteaisiin, että jos ed. Pulliainen kuunteli tarkkaan puheeni, minähän totesin, että maatalousjaosto ja valiokunnan enemmistö ovat lausuman kirjanneet.

Itse olen esittänyt sillä perusteella, minkä tiedon jaostossa sain, vastalauseen enkä voi tätä lausumaa hyväksyä nimenomaan siltä pohjalta, että minulla on käsissäni myös kalatalousylitarkastaja Pentti Munnen kirjelmä, jossa todetaan tiettyjä asioita, jotka varmasti ed. Pulliainen tuntee. Myös monet keskustelut, joita olen käynyt ministeriön eräiden muiden henkilöiden kanssa,

osoittavat, että niille kalalajeille, joita Porlassa on kasvatettu, annetaan mahdollisuus kasvaa varmasti jossakin paremmassa paikassa, mutta tämän laitoksen elvyttäminen tällä hetkellä on mahdotonta.

Jos mennään menneisyyteen, varmasti eivät Lohjan kaupungillakaan ole kaikki asiat aivan kohdallaan siinä mielessä, että laitosta olisi voitu aikoinaan kehittää. Minä en ole koskaan paikalla käynyt, mutta on kerrottu ja papereissa seiso, että nykyinen laitos on aivan väärässä paikassa. Ehkä ed. Pulliainen tuntee tilanteen paljon paremmin. Todella valiokunnan enemmistö on ollut sitä mieltä kuin ed. Pulliainenkin maa- ja metsätalousvaliokunnassa.

Ed. Vuorensola: Arvoisa puhemies! Mitä tulee keskustelun Porlan kalanviljelylaitoksen osalta, niiden selvitysten pohjalta, joita itsekin olen saanut ja kuullut valtiovarainvaliokunnan maatalousjaoston jäsenenä, olen tullut samaan tulokseen kuin ed. Vihriälä ja olen sitä mieltä, että tuon laitoksen lopettamispäätös on peruuttamaton lähinnä siitä syystä, että se on jo saamamme selvityksen mukaan lopetettu. Toinen syy, joka siihen vaikuttaa, on se, että laitoksella ei ole tällä hetkellä lainkaan vesioikeuden lupaa; ei sen ole kuulemma koskaan tarvinnut sitä hakeakaan. Sen sijaan, jos laitos uudelleen pannaan käyntiin, tuo lupa olisi haettava. Suuruusluokaltaanhan laitos on ”valtaisan suuri”, eli sen kapasiteetti on vuositasona ollut kuulemma 1 000 kiloa kalaa. Näillä perusteilla olen samaa mieltä kuin ed. Vihriälä.

Varsinaiseen maatalouspääluokkaan ja puheenvuorooni siitä.

Puhuttaessa maa- ja metsätalousministeriön pääluokasta ja siihen kohdistuvista Lipposen hallituksen päälinjauksista on lähdettävä liikkeelle Suomen tekemästä EU-sopimuksesta. Sopimuksen pääarkkitehtina maan hallituksessa istuivat silloin keskusta ja nykyisistä hallituspuolueista kokoomus ja RKP. Virkamiestasolla keskeisiä henkilöitä EU-sopimuksen osalta olivat muun muassa nykyinen EU-komissaari Erkki Liikanen ja nykyinen maa- ja metsätalousministeri.

Tätä taustaa vasten vuoden 96 talousarvio ja myöhemminkin tehtävät, jo nyt sidotut päätökset muun muassa hallitusohjelmassa ovat varsin erikoisia, osin jopa käsittämättömiä. Nykyinen hallitus on joka tapauksessa tehnyt tietoisia poliittisia linjanvetoja, uusia linjanvetoja. Niin tietysti poliittisen hallituksen pitääkin, mutta maa-

talouteen kohdistuvat päätökset ovat mielestäni todella rajuja.

Arvioimalla päätöksiä vain yhden vuoden talousarvioon liittyen ovat säästöpäätökset tietyllä tavalla nerokkaitakin. Itse budjettivaikutukset näyttävät vuositasona kohtuullisilta, jopa pieniltä. Totuus kuitenkin löytyy ja ilmenee vasta, kun todetaan ja huomataan, että säästöt kohdistuvat kahteen eli maa- ja metsätalousministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan. Toiseksi ne selkeästi rikkovat tehtyä EU-sopimusta, ja kolmanneksi ne kohdistuvat viljelijäperheeseen kahteen kertaan, sekä tavallisena veronmaksajana että elinkeinon harjoittajana.

Oma lukunsa on vielä se, että talousarvion myötä, mikä jää kokonaan kertomatta, mitätöidään pinta-alalisäjärjestelmä kokonaan, minkä vaikutus on 270 miljoonaa, liikaa perityt markkinointimaksut vuodelta 94, arvoltaan 480 miljoonaa markkaa, jätetään kokonaan palauttamatta ja ecukurssin kurssitason muutokset jäävät vaille minkäänlaista huomiota. Kurssitason muutoksen arvo lienee lähes miljardi markkaa.

Lisäksi on todettava, että Maatilatalouden kehittämisrahaston voimavara jää kokonaan tänä vuonna käyttämättä huolimatta siitä, että rahastoon on kertynyt yliperintää 200—300 miljoonaa markkaa normaalin kertymän, noin 1 000 miljoonan markan lisäksi. Nyt on syntynyt investointien ja Kehittämisrahaston osalta ylimenovuosi. Tässä yhteydessä on syytä muistaa, että Lipposen hallitus on vannonut nopeutetun rakennemuutoksen nimiin. Miten rakennemuutos on mahdollista toteuttaa, kun yhdistetään nollainvestoinnit, alentunut kannattavuustaso ja muun muassa kustannusten, erityisesti eläke- ja kustannusten, nousu? Mielenkiintoista nähdä.

Arvoisa puhemies! Keskusta on esittänyt oman maatalousbudjettivaihtoehdon. Se lähtee liikkeelle tosiasiatunnustamalla ja esittämällä myös maataloudelle säästöjä. Ne on kuitenkin sisäisesti kohdennettu ja ajallisesti rakennettu siten, että maatalous ja maaseutu ne kestävät. On muistettava, että hallituksen budjettilinja imee erittäin suuren osan maaseudun liikevaihdosta kokonaan pois. Käsitykseni mukaan normaali suomalainen maatila tämän vielä saattaa kestää, mutta ei velkainen. Ja kestäköhän sen maataloudesta suuresti riippuvainen maaseutu?

Keskustan linjaus pohjautuu kestäville pohjalle siten, että maaseutu saa tarvitsemansa ajan sopeutumiseen — korostan — kokonaan uudessa tilanteessa, EU-tilanteessa. Olemme linjanneet omat säästömme koko vaalikauden tarpeet aja-

tellen, mutta jättäen rauhaan ennen muuta EU-sopimukseen sisältyvät asiat. Tiedän hyvin, että poliittiseen kielenkäyttöön kuuluu keskustaa arvosteltaessa aina se, että pyrimme suosimaan maataloutta. Tunnustan sen, että ainakin oma ajatteluni tästä lähtee, mutta minä myös kysyn: Onko todellakin kyse maatalouden vai koko elintarvikeketjun ja maaseudun huomioimisesta? Kyseessä on joka tapauksessa kokonaisuus, jonka olemassaolon me kaikki tunnustamme.

Maa- ja metsätalousministeriön osalta talousarvion kaksi heikointa kohtaa ovat mielestäni seuraavat:

1) Se on erittäin passiivinen. Kaikki aiemmin niin sanotusti kentällä ollut aktiiviraha sitoutuu nyt vain byrokraatiaan ja paperitehtailuun. Tiedän, että pääosa byrokraatiasta on EU-sopimukseen liittyvää, mutta hyvinkin hoidettuna sen vaikutus on ollut sangen passivoiva. Jotta syntyisi edes vaikutelma kehittyvästä toiminnasta, tarvittaisiin aktiivitoimia muun muassa investointien vauhdittamiseksi. Mitä nyt on tapahtumassa? Takana on yksi investointien välivuosi ja todennäköisesti edessä eri systä toinen samanlainen.

2) Budjetti vaarantaa kannattavan yritystoiminnan harjoittamisen maataloudessa. Se ei toimi, kuten ensimmäisenä EU-vuotena odottaisi, puskurina valtavan muutoksen edessä. Pääpaino on asetettu nyt tukipolitiikan hoitamiseen ja kokonaan unohdettu markkinoiden toiminta. Tällä tarkoitan sitä tosiasiaa, että tuottajahintamme ovat tällä hetkellä Euroopan alhaisimpia. Itse asiassa kuluttajan ruoan hinnassa saama hinnanlasku on lähes kokonaan kupattu tuottajan saamasta hinnasta. Mikäli markkinamme olisivat toimineet edes EU-sopimuksen mukaisilla hintatasoilla, olisi maatalous saanut liikevaihtonsa nykyistä lähes 10 prosenttia paremmaksi. En lainkaan väitä, että syy edellä mainitsemaani olisi valtion tai maa- ja metsätalousministeriön tai -ministerin, mutta ensimmäisenä EU-vuonna myös valtiolla on asioista vastuunsa tai ainakin aikaisemmin olisi ollut.

Arvoisa puhemies! Vakavien vaikeuksien tuen eli 141 artiklan kohtalosta haluaisin sanoa vielä jotakin. EU-sopimukseen liittyy mandaatti neuvotteluista ns. vakavien vaikeuksien tuen neuvottelujen aloittamisesta vuonna 96 ja tuen aloittamisesta vuonna 97. Nykyinen hallituskin on puhunut asiasta lämpimästi, ja valmistautuminen neuvotteluihin on täydessä käynnissä. Kyseessä ovat neuvottelut, jotka vaikuttavat talousarviovuonna merkittäväällä tavalla ennen muuta tulevaisuudenuskon kannalta. Hallituk-

sen tuleekin lähestyä asiaa vakavasti niin, että koko poliittinen ja virkamiestaso tekee kaikkensa näissä neuvotteluissa onnistuaksemme. Nyt meillä ei ole varaa kokea epäonnistumisia, kuten muun muassa rypsin viljelyalan osalta tapahtui ja ilmeisesti lähes samoin tapahtuu maitokiintiöasian suhteen. Vakavien vaikeuksien tuki on kansallinen asiamme ja oman tahtomme vallassa. Tarvitsemme siihen kuitenkin EU-komission luvan. Se on koko suomalaisen maatalouden asia, ja siihen kulminoituu koko maatalouden tulevaisuus ennen muuta varsinaisilla maatalousalueillamme.

Arvoisa puhemies! Maatalousbudjetti 96 on ensimmäinen tämän hallituksen maatalouslinjaus. Se aloittaa voimakkaan maatalouden saneerauksen ajankohtana, jolloin elinkeino tarvitsisi enemmän porkkanaa kuin keppiä. Hallitus on kuitenkin linjannut politiikkansa koko vaalikaudeksi, ja sillä on erityisiä seurauksia maatalouden tulevaisuutta ajatellen. On selvää, että nyt tehdyt ratkaisut vaikuttavat erittäin pitkälle ja rajaavat ei vain elintarvikkeiden tuotantoa vaan myös elämää maaseudulla. Erityisen voimakkaana toimenpiteet heijastuvat ns. syvällä maaseudulla, missä elämisen ja toimeentulon vaihtoehtoja on rajallinen määrä.

En halua olla pessimisti, mutta hallituksen nyt tekemät toimenpiteet saattavat aiheuttaa peruuttamatonta vahinkoa. Niiden korjaaminen saat- taan olla Suomen kaltaisessa maassa mahdotonta. Jo pelkästään säästöt, jotka kohdistuvat maatalouteen, laskelmieni mukaan yli 3 000 miljoonaa markkaa neljän vuoden aikana, kaventavat maaseudun liikevaihtoa merkittäväällä tavalla.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vuorensola puheenvuoronsa alussa palasi äsken keskusteltuun Porlan laitokseen. Kun tässä välissä myös ed. Vihriälä saattoi käyttää tuon vastauspuheenvuoronsa, palaan tähän hivenen sen takia, että ratkaisevaahan koko asiassa on se, että veden laatu sattuu olemaan siellä Porlan paikalla juuri sellainen, että se mahdollistaa tietynlaisen tuotannon. Eihän se ole ainoa paikka Etelä-Suomessa, missä sitä vettä on, mutta sinne muualle se uusi laitos pitää rakentaa. Tämän laitoksen saneeraaminen maksaisi 7 miljoonaa. Se toinen olisi moninkertainen, ehkä kymmenkertainen, hinnaltaan, kun se rakennetaan johonkin muualle. Siinä on se kupletin juoni.

Sitten ed. Vuorensolan puheenvuoron loppuosaan. Nimittäin hän aika jännällä tavalla totesi,

että tämä maatalouden kriisi kulminoituisi ns. syvän maaseudun alueella. Minä pahoin pelkään tai hyvin pelkään, että se ei ehkä ole ihan totta: Jos sillä alueella korostuneesti mennään eräänlaiseen omavaraistuotantomalliin ja jos velkaantuneisuusaste ei ole kovin korkea, siellä jopa voidaan pärjätä. Mutta siellä, missä harrastetaan bulkkituotantona viljantuotantoa, eteläisessä ja lounaisessa Suomessa, minä en jaksa ymmärtää, kuinka siellä näillä ehdoilla pärjättäisiin. Elikkä siellä tapahtuu maatalouden alasajo erittäin nopeaa vauhtia, jos tuotantokustannukset ovat 130 penniä kilolta ja saa 65 penniä kilolta.

Ed. Ala - Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vuorensola käytti tässä pääluokassa toisen varsin analyttisen puheenvuoron.

Kuitenkin haluaisin täydentää tai oikaistakin puheenvuoroa siinä mielessä, että ensinnäkään hän ei puuttunut tämän pääluokan työllisyysvaikutuksiin. Mehän tiedämme, että yleensäkin ei ole tämän syksyn aikana hallitukselta saatu työllisyysvaikutuslupauksia. Ne ovat tietysti jossain määrin vaikeita suorittaa, mutta pahoin myös pelkään, että tämän pääluokan osalta muodostuu ensi vuonna selkeitä negatiivisia työllisyysvaikutuksia. Perusmaatalouden osalta nämä vaikutukset tulevat hitaasti, mutta tarkoitan elintarvikeketjua kokonaisuudessaan ja erityisesti kauppaa, jossa, mikäli markkojen määrä tällä tavalla vähenee, ollaan työllisyysongelmissa.

Toinen kommentti liittyy Maatilatalouden kehittämismääräyksiin eli Makeraan, jota tänä vuonna ei käytetä. Keskustan vastalauseessa se on nostettu esille, ja sitä voitaisiin mielestäni josain määrin käyttää ensi vuonna, jos kerran rahasta näin kova puute on, sen turvaamiseksi, että voidaan riittävä rahoitus tässä pääluokassa hoidtaa. Erityisesti näiden vakavien vaikeuksien takia olisi voitava nyt olemassa olevat tuet hyödyntää mahdollisimman tarkkaan.

Vakavien vaikeuksien tuesta ed. Vuorensola sanoi, että se on kansallinen kysymys. Se nimenomaan on kansallinen kysymys siinä mielessä, että täällä Etelä-Suomessa, missä on keskeinen tuotanto, keskeinen jalostus, keskeinen kulutus, ratkaistaan, miten Suomi pärjää EU:n avoimilla sisämarkkinoilla. Täällä me voimme taistella ehkä kuitenkin menestyksellisemmin EU:n sisämarkkinoilla ja tarvitsemme aivan välttämättä vakavien vaikeuksien tukijärjestelmän, jotta tätä taistelua voidaan käydä.

Ed. Lämä : Arvoisa puhemies! Ed. Vuorensola ja ed. Pulliainen toivat esille näkemyksensä syvästä maaseudusta. Saattaa olla, niin kuin ed. Pulliainen toi esille, että elämä jatkuu siellä syvällä maaseudulla johtuen ehkä siitä, että siellä ei nykyään tapahdu kovin paljon ja ne, jotka siellä elävät, ovat niin sitkeitä luonnonilmiöitä, että eivät poistu, vaikka sitä kuinka yritettäisiin. Siihen viitaten, mitä ed. Vuorensola toi näkemyksensä syvästä maaseudusta, saattaa käydä näin, että tämän ns. syvän maaseudun reviiri laajenee koko ajan ja sitä kautta se näkyy maaseudun autioitumisena.

Tähän maatalouden pääluokkaan ihan muutamia ajatuksia haluan tuoda saatteeksi maataloudesta kokonaisuutena tässä yhteiskunnassa.

Otan pohjaksi vähän historiaa. Puhutaan, että maataloudessa ei ole tapahtunut muutosta ja maataloudessa ei hyväksytty muutosta ja että ne, jotka haluavat pontevasti ajaa maaseudun ja maatalouden asiaa, ovat kehityksen jarruna. Näin ei ole. Viljelijä ei ole kokenut sitä, että ei tapahtuisi muutoksia, eikä ole niin, ettei haluttaisi ottaa muutoksia vastaan. 50-luvun alkupuolella Suomessa työskenteli vielä noin 50 prosenttia väestöstä maataloudessa, 70-luvun taitteessa maatalousväestöä oli noin 20 prosenttia työvoimasta, ja nyt se on noin 7 prosenttia. Nämä luvut jo osoittavat muutoksen voimakkuuden. Niin kuin on monta kertaa sanottu, missään muussa Euroopan valtiossa maatalouden muutos ei ole ollut niin rajua, kuin se on ollut Suomessa.

Meillä maatalous on perustunut ennen EU-jäsenyyttä oikeastaan kahteen perusasiaan, joiden varassa sitä on voitu kehittää, siis tähän sisäiseen järjestelmään eli maataloustulolakiin ja toisaalta rajasuojaan. Ne ovat olleet kaksi elementtiä, joiden turvin ja joiden sisällä suomalaisia maataloutta, sen rakennetta ja viljelijän toimeentuloa on pystytty kehittämään ja myös sosiaaliturvaa. Näin jälkeenpäin sanottuna kaiken kaikkiaan siinä kai on onnistuttu aika hyvin, jos mitataan sitä, mikä viljelijän keskimääräinen ansio on, ja verrataan sitä kokonaisuudessaan Eurooppaan. Kyllä Suomessa on onnistuttu viljelijän toimeentuloa kehittämään.

Mutta tässä on huomattava se, että meillä maatalouden rakenne on myös kehittynyt koko ajan enemmän kuin missään muussa Euroopan valtiossa. On myös otettava huomioon historia, mistä johtuu, että meillä tilakoko on ollut varsin pieni ja mitä se on ollut aikaisemmin. Eli meillä vuosisadan alkupuolella tilakoko oli jossakin

20—30 hehtaarissa, kun se sitten sodan seurauksena pienentyi 11 hehtaariin.

Kun tuli neuvottelut EU:n jäsenyydestä ja maatalous oli niissä hyvin keskeinen osa — tietysti niihin liittyi muutakin — se johtui pitkälle siitä, että EU on rahassa, ja budjetilla mitattuna maataloutta ja maatalouden tukemista jäsenvaltioissa. Maatalous koko neuvottelujen ajan oli vaikea pala ja nähtiin, että haluttiin vain maataloudelle jäsenyysneuvotteluissa jotakin hyvää eikä millekään muulle alueelle. Tämä johtui myös siitä, että maatalous meillä näissä ilmasto-olosuhteissa ilman erikoisia järjestelyjä olisi ollut EU-oloissa mahdottomuus. Elikä ensimmäisen kerran EU:hun liittyi sellainen jäsenvaltio, joka toimii ja tuottaa elintarvikkeita aivan erilaisissa olosuhteissa kuin EU:n vanhat jäsenvaltiot.

Mitä siinä keskeisesti tapahtui suomalaiselle maataloudelle ja tälle päätösvalle, missä me nyt elämme EU:n osalta? Neuvotteluissa, niin on sanottu, noin 85 prosenttia päätösvalasta on mennyt unioniin, ja näin kai se on. Mutta on tämä 15 prosenttia, vaikka sitä pidettiin hyvin pienenä. Todella huolestuttavana koettiin, että me emme voi vaikuttaa enää maatalouteen kansallisella tasolla. Osuus on niin suuri kuitenkin, että sillä me pystymme suomalaista kansallista maataloutta joko kehittämään tai myös tuhoamaan sen. Eli se on erittäin merkittävä kaiken kaikkiaan, ja tämä pitäisi nyt meidän huomioida.

Kuka on sitten hyväksynyt tämän muutoksen EU-jäsenyydessä, kun puhutaan siitä, että ollaan uudessa ajassa ja pitäisi maatalous nähdä aivan uudella tavalla? On täällä salissakin tullut hyvin selkeästi esille, että vanhasta on jäänyt keskusteluun sellainen jäänne, että me kuitenkin tietyillä lohkoilla täällä haluamme maataloutta kehittää, niin kuin emme olisikaan EU:n jäseniä. Se näkyy kyllä hallituksen suhtautumisessa maatalouteen ja maatalouden kehittämisessä. Eli siellä ei ole huomattu, että nyt ei ole enää kansallista maataloutta siinä muodossa kuin aikaisemmin, vaan meillä on unionin maatalous. Meidän tulee muistaa aina se, mikä on hyvin tärkeä lähtökohta, että Euroopan unioni ei turvaa suomalaista maataloutta, ei millään tavalla. Unionille ei käy kuin-kaan, jos Suomesta maatalous häviää, eikä Suomesta ruoka loppu. Se ei ole sitten kansallista suomalaista ruokaa, ja jokainen tietää, mitä se merkitsee meille turvallisuutta ja kokonaisuutena tämän yhteiskunnan kehittämistä ajatellen.

Mikä maatalouden tulevaisuus on jatkossa? Lähtökohta on aika huolestuttava, kun ajatellaan, mitä tapahtui EU:n jäsenyydessä, ja ennen

kaikkea, mitä on tapahtunut sen jälkeen eduskunnassa ja hallituksen politiikassa. Tulee muistaa, että jo EU-neuvotteluissa maatalouden tuloa alennettiin noin 15 prosenttia laskennallisesti eli siinä jo etukäteen alennettiin viljelijäväestön tuloa tämän sopeutumisen myötä. Nyt sitten leikattiin, niin kuin kahdessa aikaisemmassa puheenvuorossa on tullut esille, sitä sopimusta, mikä sovittiin EU-neuvotteluissa, ja sitä sopimusta, minkä enemmistö Suomen kansalaisista hyväksyi. Tätä on kyllä vaikea käsittää. En usko, että millään muulla alueella olisi pystytty tällaiseen päätökseen, mikä maatalouteen kohdistui.

On muistettava, että jos nämä säästöt, mitkä kohdistettiin maatalouteen, olisivat olleet EU-neuvotteluissa mukana, jos ne silloin olisi sisällytetty ehtoihin, Suomesta ei olisi tullut unionin jäsentä.

Aikaisemmissa puheenvuoroissa tuli esille tämä 141 artikla, ja se on tietysti ensi vuonna hyvin keskeinen. Itse asiassa siinä tukineuvottelut käydään uudelleen. On hyvä, että hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että tämä asia tullaan hoitamaan, ja toivottavasti siinä löytyy yhteisymmärrys ja ennen kaikkea tiedostetaan, mitä se merkitsee suomalaiselle maataloudelle kaiken kaikkiaan.

Arvoisa puhemies! Suomalaisen maatalouden tulevaisuudesta haluaisin tuoda muutamia näkemyksiä esille. Meidän pitäisi pystyä muuttamaan näkemyksemme ihan uudella tavalla. Minusta hallituksen linjauksessa ei tule esille se, että olisi todella ymmärretty ja huomattu, että me elämme aivan erilaisessa maataloudessa ja maatalouden suhteen erilaisessa Suomessa. Eli kun ollaan täysin avoimilla markkinoilla, markkinavoimat vaikuttavat hintoihin. Niitä ei voida hallinnollisesti millään tavalla enää ohjailla.

Kuitenkin meillä on tiettyä hallinnollista jännettä, joka näkyy selkeämmin siinä, että meillä hallinnollisesti ohjataan tilakokoa. Minusta on keskeisin virhe hallituksen maatalouspolitiikassa se, että halutaan nyt suomalainen maatalous ajaa tiettyyn tilakokoon tietyllä tavalla ottaen mallia unionin maatalouden tehokkuudesta. Puhutaan tehotuotannosta ja ajetaan siihen maatalouteen, mitä nyt tapahtuu Hollannissa, Belgiassa jne. Se ei ole ympäristöystävällistä tuotantoa, ei eläinsuojellullisesti ystävällistä tuotantoa jne. Kun me tiedämme, että näissäkin valtioissa on kova paine pyrkiä tällaisesta teho- maataloudesta pois, miksi meidän pitäisi nyt maataloutta kehittää siihen suuntaan, kun tiedämme, että meidän on kuitenkin tultava sieltä

takaisin? Meillä on erittäin hyvä mahdollisuus lähteä nyt hakemaan aivan uudenlaista maataloutta ja uudenlaista maatalouden linjausta, jolla me myös pärjäisimme kansainvälisillä markkinoilla. Myös se tiedetään, että suomalaiset kuluttajat todella haluaisivat ostaa suomalaisia elintarvikkeita.

Arvoisa puhemies! Kolme perusnäkemystä suomalaisen maatalouden kehittämisestä haluan päätteksi tuoda esille.

Ensimmäinen on se, että tuotannon tulee olla tilatasolla kannattavaa. Siihen meidän tulee pyrkiä. Ei voi olla niin, että on vain tukipolitiikkaa, vaan on nähtävä kuitenkin, että maatalous on aina tietyllä tavalla bisnestä. Tarvitaan riittävä ja pysyvä tuki, EU:n ja kansallinen, joilla tuotannon kilpailukyky ilmasto-olosuhteiltaan edullisempiin maihin nähden turvataan. Siitä me emme koskaan pääse erilleen, että meillä on erilaiset, arktiset, olosuhteet verrattuna EU-maihin. Kun meillä on nyt sitten saatu neuvotteluissa se aikaan, että pystymme pohjoisen tuen ainakin toistaiseksi pitämään, siitä meidän tulee pitää kiinni, ja se on sellainen peruspilari.

Toinen teesini on, että harjoitettavalla maatalouspolitiikalla ei suoraan tule pyrkiä vaikuttamaan tilakoon kasvuun avoimen markkinatilan välttämiseksi. Kuten aikaisemmin toin esille, hallinnollisesti ei tule ohjata suoraan tilakokoa. Tilakoko ei suoraan ratkaise tuotannon kannattavuutta. Tilan rahoitusaseman, markkinatilan välttämiseksi tuotannon muiden tulosten määrän tulee ohjata vapaasti tilakoon tuotantotulosten hallinnollisten päätösten sijasta. Loppujen lopuksi pitäisi päästä siihen, että maatalon emännälle ja isännälle pitää antaa mahdollisuus päättää, minkälaisen linjaukset he haluavat tilan kehittämisessä ottaa.

Kolmanneksi — ja se on minusta erittäin tärkeä asia, joka meidän todella pitäisi nähdä kansallisena arvona — tuotteiden laatu, puhtaus ja koko tuotantoketjun etiikka on muutettava tunnettavaksi kilpailuehdoksi niin kotimaisilla kuin kansainvälisillä markkinoilla. Tämän tulee olla yhteinen kansallinen tavoite. Tästä meidän pitäisi päästä yhteisymmärrykseen. Kuten tiedämme, EU tulee laajentumaan jossakin vaiheessa niihin maihin, joissa on erittäin hyvä potentiaalinen mahdollisuus ruoan tuotantoon. Silloin tämän merkitys tulee tulevaisuudessa vain korostumaan.

Kuten tiedämme, EU:n maatalouspolitiikka voi muuttua siihen suuntaan, että tuki tullaan kansallistamaan. Myös siinä mielessä on erittäin tärkeää, että meillä on sellainen maatalous, että

me markkinoilla myös pärjäämme. Loppujen lopuksi tullaan siihen, että ne 15 prosenttia, jotka meillä on kansallista päätäntävaltaa tässä salissa, meidän pitäisi pystyä nyt oikealla tavalla käyttämään.

Arvoisa puhemies! Olen erittäin huolissani suomalaisesta maataloudesta ja maaseudun tulevaisuudesta. Pitää ihan tähän päätteeksi sanoa, että olen liittännyt iltarukoukseni loppuun ajatuksen, että tähän saliin saataisiin viimeinkin sellaista ymmärrystä, että me oikealla tavalla osaisimme suhtautua suomalaisen maatalouden kehittämiseen.

Ed. Viiriälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lämsä käytti erittäin hyvän ja perustellun puheenvuoron talonpoikana ja maidontuottajana. Hän tuntee nämä asiat. Hän puhui myös siitä, että tehotuotanto ei ole meille tästä eteenpäin hyväksi.

Jos siihen mennään niillä esimerkeillä, mitä on esitetty, se tietää kyllä meillä varmasti perheviljelmien loppua. Meillä on eräitä ennusteita maatalouden rakenteen kehittymisestä ollut ja täällä jo esille tuotu. Tällä hetkellä meillä esimerkiksi maidontuotantotiloja on noin 30 000. Niitä oli 240 000 vuonna 1964; on tapahtunut valtava rakennekehitys. Nyt ennustetaan, että vuonna 2005, jos tukipaketti on siinä muodossa kuin tällä hetkellä, maidontuottajien määrä putoaa 19 000:een. Jos mennäänkin toiseen vaihtoehtoon eli meidät todella sopeutetaan Euroopan unionin yhteiseen maatalouspolitiikkaan, mihin ed. Lämsänkin viittasi, silloin luovutaan pohjoisesta tuesta, vakavien vaikeuksien tuesta jne. ja kyllä maidontuottajien lukumääräkin romahtaa vielä 19 000:sta. Silloin kyllä sopii kysyä, säilyykö maaseutu elävänä ja asuttuna, jos sieltä perusmaatalous tulee loppumaan.

On helppo yhtyä myös ed. Lämsän esittämiin loppupäätelmiin siitä, mitä nyt pitäisi tehdä, ja toivoa, että todella kansallinen yhteisymmärrys kotimaisen elintarviketalouden puolesta voisi syntyä.

Ed. Vuorensola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin ed. Lämsä kuin aikaisemmin ed. Pulliainen puhuivat syvän maaseudun lamasta tai ongelmasta, johon myös itse puheenvuorossani puutuin. Ed. Pulliainen totesi, että syvällä maaseudulla siirrytään yhä enemmän omavaraistalouteen. Ed. Lämsä totesi omalta osaltaan, että tiettyjä ongelmia siihen suuntaan, kuin esitin, saattaa olla.

Tarkentaakseni omaa näkemystäni totean, että kysymys on kuitenkin hyvin pitkälle tulevaisuudesta ja siitä, miten maatalousyrittäjä kokee oma asemansa. Minä en usko siihen, että syvällä maaseudulla, jos yrittäminen ei ole todella kannattavaa, yritystoiminta säilyisi. En usko, että kukaan sitä toimintaa historiallisista syistä jatkaa, vaan kysymys on yhä enemmän ja enemmän tänä päivänä siitä, että sen pitää olla kannattavaa. Silloin ilman muuta käy niin, että ne tilat ja tuotantoalueet, jotka ovat lähempänä markkinoita, tulevat ymmärtääkseni pärjäämään ehdottomasti paremmin.

Toinen varapuhemies: Vastauspuheenvuoron käyttäjille vielä kerran huomautan, että vastauspuheenvuoron täytyy täyttää eduskunnan työjärjestyksen kriteerit.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vihriälä mainitsi, että maitotilojen lukumäärä putoaa jatkuvasti. Minä olen selvittänyt sitä, ja vuodesta 65 alkaen joka kymmenes vuosi on pudonnut aina puoleen. Eli kun silloin oli vielä monta sataatuhatta, niin kymmenessä vuodessa meni satojatuhansia maitotiloja pois. Nyt ed. Vihriälä mainitsi, että tällä hetkellä on 30 000 ja vuonna 2005 olisi 19 000. Se selvästi viittaisi siihen, että kehitys hidastuisi, koska tilojahan pitäisi olla vain 15 000, jos määrä putoaisi entisellä tavalla puoleen, joten ilmeisesti vähitellen saavutetaan stabiili tilanne.

Ed. T i u s a n e n : Herra puhemies! Haluaisin myös painottaa suomalaisen elintarviketeollisuuden ja nimenomaan suomalaisen elintarviketuotannon tärkeyttä. Tiedämme, että Fao:n ja Who:n yhteinen, elintarvikkeiden kansainvälisiä elintarvikestandardeja säätelevä elin Codex Alimentarius -komissio on päättänyt sallia kasvua kiihottavien aineiden käytön eläinten kasvatuksessa. Tiedämme, että on monia muita varsin keinotekoisesti muulla tavalla kasvua sääteleviä kemikaaleja, joita käytetään eläinten kasvatuksessa. Tiedämme myös, että EU-alueella on tiettyä valmiutta näiden käyttöön.

Siten suomalaisen eläinkasvatuksen pysymisen ikään kuin puhtaana tästä varsin kielteisestä dopingista olisi vahvuus suomalaisessa karjankasvatuksessa ja elintarvikkeiden tuotannossa. Tässä vetoan paikalla oleviin talonpoikiin ja emäntiin siinä, että suomalainen elintarviketuotanto nimenomaan tällä tavalla pysyy kilpailukykyisenä.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Suomi meni viime sotiin ilman riittävää varmuusvarastointia ja ilman riittävää omavaraistuotantoa, ja täytyy sanoa, että suomalaiset meinasivat kuolla viime sotien aikaan nälkään. Minä en nyt tarkoita sitä, että meitä olisi sota uhkaamassa, mutta paljolti on esitetty myös huolta siitä, pystytäänkö meillä varmuusvarastoinnin ja omavaraisen tuotannon kautta kohtaamaan mahdolliset kriisijat, jotka pitäisi aina ottaa huomioon, jotta ei käy samalla tavalla kuin kävi viime sotien aikana. Meillähän oli suoranainen nälkä ihmisillä sen vuoksi, että maataloustuotanto ei riittänyt mustan pörssin avustuksellakaan tuottamaan kaikille ruokaa suomalaisessa yhteiskunnassa.

Tietysti voidaan ajatella, että kun olemme Euroopan unionin jäseniä, niin siitä suunnasta me saamme ruokaa tarvittaessa. Ei se ole niin yksinkertaista. Kriisi saattaa syntyä missä suunnassa tahansa, ja myös Euroopan unionin taholla voidaan joutua omavaraisuuskriisiin elintarviketuotannon suhteen, jos todella suuri kriisi kohtaa, mikä on aina mahdollista, mutta mitä emme tietenkään toivo. Näin ollen ne ajatukset, mitä on ihan asiantuntevien ihmisten taholta esitetty huolena minullekin ja kysytty, onko otettu huomioon, että kriisin tullessa meillä riittää ruokaa omasta takaa, pitäisi ottaa huomioon siinä vaiheessa, kun maaseutua syrjitään ja tuotantoa alennetaan. Kyllä omavarainen tuotanto maataloudessa on aina turvatekijä siinä vaiheessa, jos joudutaan kriiseihin. Tätäkin taustaa vasten tätä asiaa pitäisi katsoa, vaikka tämä on kovin kaukainen, mutta kuitenkin mahdollinen.

Ed. M a l m : Arvoisa puhemies! Olen muiden kanssa samaa mieltä, että budjettileikkaukset varmasti tulevat tuomaan ongelmia maataloudelle ensi vuonna ja ehkä vielä vaikeampia tai suurempia ongelmia seuraavana vuonna eli vuonna 1997. Mutta toivottavasti meillä on niin viisas hallitus maassa, että jos liian suuria ongelmia syntyy ja jos tämä kotimaan ruoantuotanto on vaarassa, hallitus muuttaa päätöksensä maatalouden osalta.

Täällä on keskusteltu aika paljon siitä, mitä tänä vuonna on tapahtunut ja mitä ei ole tapahtunut. On aivan selvää, että EU:n byrokratia on tuonut ongelmia Suomen maataloudelle. On nähtävästi niin, että on ollut vaikeuksia neuvotella komission kanssa näistä ongelmista. Mutta kyllä on paikallaan myöntää, että niitä neuvotteiluita, jotka Ahon hallitus kävi Brysselissä ja joissa sekä keskusta että RKP olivat mukana, ei viety

loppuun. Ne jäivät kesken, ja siitä syystä meillä on ongelmia tänä vuonna. On aivan selvää, että tämä on osasyynä siihen.

Ed. Lindqvist: Arvoisa puhemies! On ollut aivan käsittämätöntä jo viime eduskuntakaudella havaita se vihamielisyys, mitä suomalaista elintarviketaloutta ja nimenomaan alkutuotantoa kohtaan on osoitettu. Se heijastuu varsin hyvin tässä budjetissa ja myös hallituksen käyttäytymisenä sillä tavoin, että kokoomuksen ja RKP:n edustajat, jotka puoli vuotta aikaisemmin olivat EU-ratkaisun yhteydessä valmiita lieventämään näitä valtavia haittoja, mitä koko maataloustuotanto on saanut kärsiä EU-ratkaisun yhteydessä, tähänkin tukipakettiin olivat valmiita puuttumaan.

Käsittämättömältä tuntuu, kun itse olen palansaaja ja kaupungissa elänyt koko elämäni, että meillä vallitsee aivan kuin keskinäinen kauteus eikä ymmärretä, kuinka tärkeä elävä maaseutu on koko Suomelle ja myös meille kaupunkilaisille. Varmasti tulevaisuudessa me tulemme sen arvon moninkertaisesti huomaamaan, toivottavasti ei liian myöhään. On sellainen tilanne, että monet näyttävät tukevan mieluummin vaikka Kreikan tai Saksan viljelijöitä kuin omaa alkutuotantoa, joka tuottaa koko elintarvikeketjuun satojatuhansia työpaikkoja. Nythän on havaittu, että kun maatalousväki vähenee, niin myös työpaikat elintarvikeketjussa vähenevät.

Ed. Kankaanniemi: Herra puhemies! Toisaalta energiapolitiikka, toisaalta maatalouspolitiikka ovat sellaisia aloja, joissa on kysymys, sanoisin, ei vähemmästä kuin kansakunnan itsenäisyydestä. Olemme aika paljon puhuneet EU-jäsenyyden myötä itsenäisyydestä, ja nyt täytyy sanoa, että se haparointi, mikä hallituksella on energiapolitiikan suhteen, ja se toimintalinja, mikä hallituksella on maatalouspolitiikan suhteen, ovat viemässä Suomen kansalta sellaista perustaa, joka olisi meille elintärkeä ja perusturvallisuuden antava.

Tämä hallituksen maatalouspoliittinen linja, jonka kärjekkäin osoitus on se, että kotimainen tukipaketti, joka EU-jäsenyyden osana hyväksyttiin, on nyt murrettu, on vääriä politiikkaa ja johtaa meidät ainakin sellaisessa tilanteessa, mihin ed. Attoniemi viittasi ja mitä meistä ei kukaan toivo mutta mikä on mahdollinen eli jonkinlaisissa poikkeusoloissa, tavattoman suuriin ongelmiin. Tästä on syytä tänä päivänä varoittaa.

Lähempänä olevia kysymyksiä on se, että tämä maatalouspoliittinen linja vie asutuksen maaseudulta, ajaa ihmiset siellä sellaiseen tilanteeseen, että on pakko muuttaa pois. Ongelmat kasvavat ruuhka-alueilla, ja autioituva maaseutu on entistä huonommassa kunnossa. Vaikutus tuntuu myös suoraan esimerkiksi ympäristöstävällisiä luonnonarvoja korostavassa metsätalouden harjoittamisessa, eli se ei ole enää niin mahdollista, kun maaseudulla ei ole ihmisiä. Tässä on tavattoman laaja ja tärkeä kysymys. Arvostan sitä, että ed. Tiusanen otti hyvin kauniisti ja asiallisesti kantaa tähän kysymykseen. Toivoisin, että hallituspuolueissa olisi enemmän tällaista lähestymistä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

P ä ä l u o k k a 31

Yleiskeskustelu:

Ed. Ihmäki: Herra puhemies! Rataliikenne on turvallinen, melko saasteeton ja siten ympäristöystävällinen vaihtoehto. Rataliikenne kilpailee hyvin muiden liikennemuotojen kanssa, kun nykyaikaa sovelletaan myös kiskoliikenteeseen eli valitaan kunnan suorat yhteydet ja ajetaan modernilla kalustolla. Rataliikennettä on siis kehitettävä.

Kolmea ns. itäratavaihtoehtoa selvitelty liikenneministeriön ja muiden ministeriöiden sekä Valtionrautateiden työryhmä on ehdottanut uuden nopean radan rakentamista Savon rata-suunnitelman pohjalta ensin Lahteen, sitten Heinolan kautta Mikkeliin. Työryhmä on todennut tämän ns. Savon rata-vaihtoehdon kannattavimmaksi sekä yhteiskuntatalouden että aluerakenteen kehittämisen kannalta. Tämän vaihtoehdon aluerakennetta tasapainottavaa ylivoimaa korostaa myös Helsingin yliopiston selvitys. Edellisen hallituksen liikenneministeri Norrback tekikin tässä asiassa myönteisen päätöksen Savon radan rakentamisen suhteen. Totean kuitenkin, että ensi vaiheessa rata on toki rakennettava välille Kerava—Lahti. Se edesauttaa laajalti koko itäistä liikennettä.

Rataverkon kunto on tällä hetkellä huolestuttavalla tasolla, koska useimmat päärataosuudet on viimeksi peruskunnostettu 20—30 vuotta sitten. Uusia ratoja ei varsinaisesti ole rakennettu

viimeisten 20 vuoden aikana, ja rataverkko on supistunut 80-luvun alusta lähtien. Vuosina 94—95 Valtionrautateiden liikenne on kasvanut kaikkien aikojen ennätyslukemiin. Samalla rautateiden tavaraliikenteen markkinaosuus on kasvanut Suomessa tiettävästi ainoana maana Länsi-Euroopassa. Lähivuosina meidän on merkittävästi satsattava rahaa rautateiden peruskorjauksiin, jotta rataverkko pysy kunnossa. Tarvitsemme siihen huomattavasti enemmän rahaa, kuin viime vuonna on käytetty ja ensi vuoden budjetissa esitetty.

Arvoisa puhemies! Koen kansanedustajan työn kaksijakoiseksi. Hän toimii lainsäädäntötyössä oman aatemaailmansa edustajana ja toisaalta on oman alueensa edustaja ja asioiden esilletuoja. Niinpä etenkin, koska yleiskeskustelussa lupasin ed. Lehtosaarelle palata Itä-Suomen liikenneasioihin liikenneministeriön pääluokan kohdalla, kun ed. Lehtosaari niin kovasti sitä minulta penäsi, palaan tähän asiaan. Valitettavasti vain ed. Lehtosaari ei enää ole jaksanut olla mukana.

Tilastokeskuksen tilastojen mukaan Itä-Suomi on maan köyhintä aluetta ja Mikkelin lääni nykyään Suomen läänistä köyhin ja heikoimmin kehittynyt, kun laskentaperusteena pidetään bruttokansantuotetta asukasta kohden. Eteläisen Savo onkin jäänyt väliinputoajaksi. Nykyisen hallituksen taholta on ilmaistu huoli itäisen Suomen asemasta. Kuitenkin vähäiset toimet Itä-Suomen auttamiseksi on suunnattu kovin kauaksi Etelä-Savosta. Esimerkiksi ensi vuoden budjetissa ei ole mitään erityispainotuksia Etelä-Savon olojen kehittämiseksi.

Esimerkiksi Etelä-Savon strategisten liikennehankkeiden toteuttaminen auttaisi aluetta sekä elinkeinoelämää. Liikenneinvestoinnit, joita tarvitaan, ovat Viitostien peruskorjaaminen, Savonlinnan liikennejärjestelyt, Mäntyharjun ja Kymijoen kanavointi ja Savon rata.

Valtakunnallinen Viitostie kaipaa perusteellista parantamista lähes koko välillä Heinola — Varkaus ja monin paikoin siitä pohjoiseenkin. Valtatie on kauttaaltaan kapea ja geometrialtaan huono. Se ei täytä niitä vaatimuksia, joita valtakunnan pääväylille yleensä asetetaan. Liikenneturvallisuuden ja liikenteen sujuvuuden edistämiseksi Viitostie on parannettava koko pituudeltaan. Pahimpia puutteita olisi saatava poistettua välittömästi.

Valtatie 5:n parantamisvaateita lisää se, että keväällä 1995 se otettiin yleiseurooppalaiseen liikenneverkkoon eli Ten-verkkoon. Viitostie

on myös koko Itä-Suomen valtaväylä. Viitostieltä on sanottu myös metsäteollisuuden valtaväyläksi. Viitostieltä on tärkeä kytkös uusiin itäyhteyksiin, kuten Arkangelin ja Barentsin käytäviin. Tienkäyttäjät ovat viime vuosina joutuneet karttamaan ja kiertämään Viitostietä, koska tien taso ja välityskyky eivät ole olleet muiden valtateiden luokkaa. Ruuhkat ja rakennustyöt varsinkin tien eteläosissa ovat haitanneet liikennettä. Näistä syistä liikennemäärät eivät ole olleet sitä luokkaa, mitä ne olisivat, mikäli tie välittäisi hyvin. Valtakunnallisen Viitostien pitäminen perusparannettavien teiden joukossa on nyt tärkeää.

Valtatie 14 kulkee Savonlinnan kaupungin keskustan läpi. Se kulkee keskustan ainoaa itä — länsi-suuntaista väylää Olavinkatua pitkin. Valtatie reitti on turvaton ja erittäin ruuhkainen. Liikenteen tukkoisuus talousalueen keskuksessa Savonlinnassa haittaa merkittävästi Itä-Savon elinkeinoelämän kehitystä. Savonlinnan osalta kysymys on ratkaisevan tärkeää laatua olevasta kaupunkirakenteellisesta ongelmasta. Savonlinnan liikennejärjestelysuunnitelmassa on esitetty ratkaisut niin auto-, rautatie- kuin vesiliikenteenkin ongelmiin. Kaupungin kaavoitus ja kehittäminen ovat kiinteästi sidoksissa suunnitelman toteuttamiseen. Tämä hanke olisi myös saatava lähivuosina eteenpäin.

Kymijoen kanavoinnista ja Mäntyharjun kanavasta on sanottu valtiovarainvaliokunnan mietinnössä riittävästi, joten viitataan tältä osin siihen.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lyhyt kommentti vain. Peruin varsinaisen puheenvuoroni, koska havaitsin, että ed. Ihmäki käsittelee meidän Mikkelin läänimme liikenneasiat perusteellisesti.

On hauska olla hallituksen edustajan kanssa näin yhtä mieltä.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Ihmäki on varmasti monessa asiassa yleensä ottaen oikeassa. Kun hän puhui radanpidosta ja siitä, että se on laiminlyöty ja sitä laiminlyödään, hän on erityisen oikeassa.

Erityisen väärässä hän on nimenomaan kanavointiasiaissa. Ei Mikkelin läänin kuljetus- ja liikumiso ongelmien takia tarvita Kymijoen tuhoamista, Kymenlaakson kulttuurimaiseman tuhoamista, Suomenlahden veden saastuttamista. Nämä kaikki olisivat, ed. Ihmäki, nimenomaan Kymijoen kanavoinnin tulosta. Sitä ei tarvita.

Mäntyharjun kanava, joka nyt on keksitty, jotta ikään kuin saataisiin Kymijoen kanavointisuunnitelma näyttämään, painotan sanaa "näyttämään", taloudellisesti kannattavalta, on sellainen hattutemppu, että siihen ei ehkä usko edes Mäntyharjun kunnanjohtaja, joka tätä asiaa erityisesti lobbaa eteläisimmästä Mikkelin läänin kunnasta.

Kymijoen kanavointi on jo 1870-luvulla ollut esillä, ja kyllä kai se on, jos nyt vielä joltain huumoria riittää, vielä vuonna 2070:kin esillä, mutta se, että valtiovarainvaliokunta esityksessään on tähän nyt sortunut, kyllä tietysti jonkun varkautealaisen kansanedustajan aktiivisuudesta jotain puhuu.

Mielestäni toteamukset Kymijoen kanavoinnista ensinnäkin osoittavat suurta tietämättömyyttä. Teollisuus on ilmoittanut, että se ei tarvitse kanavaa. Se jo kertoo sen, että jos se rakennettaisiin, se tehtäisiin veronmaksajien varoilla, verorahoilla. Se olisi muuten, ed. Ihämäki, nimenomaan radanpidon kannalta varsin epäviisas hanke. Kun aletaan tuollaista aivan uutta asiaa eteenpäin viemään, sen kanssa pelaamaan, se vaikuttaisi omalta osaltaan niihin määrärahoihin, jotka meillä olisi radanpitoon.

Siinä olitte, ed. Ihämäki, täysin oikeassa, niin kuin totesin, että radanpitoon tarvitaan enemmän rahaa, mutta 4.2.1994 silloisen liikenneministerin allekirjoittama itäratapäätös oli täysin väärä. Silloin kansainvälisen ratalinjauksen pitkä tutkiminen päättyi siihen, että pitäisi päästä Helsingistä nopeammin Mikkeliin tai päinvastoin. Tällaiseen Savon rata-ratkaisuun johti kansainvälisen ratalinjauksen tutkiminen. Ammuttiin täysin maalin ohi. Ei se mikään kansainvälinen ratalinjaus ole, ei edes se ehkä teidän tavoittelemanne oikorata, josta muuten voidaan todeta nykyisen liikenneministerin hyväksi se, että hän on suhtautunut siihen ilmeisen realistisesti.

Suomi tarvitsee edelleenkin, eteläinen Suomi ja koko Suomi, uuden toimivan itäratayhteyden. Siitä ei ole esityksessä vuoden 96 talousarvioksi mainintaa. Ed. Vähänäkki on tehnyt oikean esityksen, kun hän esittää Rannikkoradan suunnitteluun rahasummaa.

Arvoisa puhemies! Edellinen puhuja käsitteli myös Savonlinnaa, tuota kuuluisaa oopperakaupunkia, jonka keskellä on linna, jota ei ole koskaan sotilaallisiiin tarkoituksiin onneksi jouduttu käyttämään. Savonlinnalaiset ovat kuitenkin nyt asumassa kaupunkia, jonka kaupunkikuvaa ollaan muuttamassa. Nimenomaan läpiajotie, mitä

sinne suunnitellaan, ei ole ongelmaton. Savonlinna on niin merkittävä paikkakunta kulttuurihistoriallisesti ja yleensä kulttuurisesti, että siihen liittyvät oleelliset, tuhoamishankkeet, käyttäisin tällaista voimakasta ilmaisu, ovat kyllä yleisvaltakunnallinen kysymys. Siinä mielessä rohkenisin myös tähän asiaan viitata ja todeta, että ne tosin nyt lievennetyt ja miedonnetut tielinjaushankkeet, mitä Savonlinnassa edelleenkin on, eivät ole kokonaisuuden kannalta mielestäni kuitenkaan perusteltuja. Kokonaisuutena tarkoitan Savonlinnan kaupunkikuvaa ja ikään kuin Savonlinnan kaupungin kokonaisuutta. Läpiajotie, kaupunkimooottoritie, niin kuin sitä kutsutaan, tai kaupungin läpiajoväylä jakaisi kaupungin liian voimakkaasti kahteen osaan.

Vielä haluaisin todeta, aivan kuten ed. Ihämäki totesi, että radanpitoon tarvitaan enemmän rahaa. Muutamia keskeisiä ratalinjauksia on tänäänkin tässä salissa ollut jo esillä ja eilen oli. Yksi niistä on pääkaupunkiseudun lisäraidearve Helsingistä länteen, läntistä ratalinjausta vahvistamaan, jotta pendolinojunia pystyttäisiin käyttämään myös Rantaradalla.

Toinen hyvin tärkeä ongelma, ja siinä valtiovarainvaliokunta osoittaa parempaa tietämystä, on Inkeroinen — Juurikorpi-raidevälin heikko kunto. Valtiovarainvaliokunnan mietintö mainitsee tämän ja toteaa, että Inkeroinen — Juurikorpi olisi kunnostettava kaksiraiteiseksi. Tässä valiokunta osuu oikeaan.

Kohdasta Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen haluaisin lopuksi todeta sen, että merenkulkuhallituksella on suunnittelutyövoimaa ja kun muuta tehtävää ei ole — meriväylät — siellä nyt hiotaan uusia suunnitelmia muun muassa Kymijoen päänmenoksi. Tässä mainitsin sen, että kanavatunneli, joka merenkulkuhallituksesta on viimeisenä ideana ulos tullut, ei myöskään ole millään tavalla perusteltu, ei taloudellisesti, ei logistiikan kannalta, ei myöskään ympäristöllisesti. Tunneliinhan on ajateltu johdettavan teollisuuden jätevedet ja tunnelia myöten Suomenlahteen. Vielä kanavointiajatus on koskiensuojelulain kanssa ristiriitainen. Koskiensuojelulaki hyväksyttiin eduskunnassa 80-luvun loppupuolella. Kanavahanke on ympäristöllisesti jne., niin kuin totesin, kestämaton.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen jakaa korkealta kateederista tuomioita. Välillä ed. Ihämäki, välillä entinen liikenneministeri Norrback on vääräs-

sä, välillä oikeassa. Kiitos, tasapuolista kyllä. Kyllähän kehitys pysähtyi, jos mitään ei saisi tehdä.

Ed. Tiusasen kanssa olemme perusteellisesti eri mieltä paitsi itäradan kulusta myös Kymijoen kanavoinnista. Ed. Tiusanen on kotoisin Kotkasta. Kotkalainen näkökulma näyttää olevan näitä hankkeita vastaan. Rata vie pitkin Salpausselkää Pietariin, ja Kotka jää sivuun. Kotka on satsannut niin paljon oman satamansa rakentamiseen, että Kotkan kaupungin mielestä sen ohi ei saisi proomuilla ajaa. Kymijoen kanavoinnista ovat kiinnostuneet koko Päijänteen vesistön alueen kunnat ja ihmiset, varsinkin kun Keitele — Päijänne-kanava nyt on valmistunut. Teollisuus on myös kiinnostunut, mutta on toki pidättyväinen, koska haluaa muut maksajiksi.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusasen puheenvuoron johdosta voin todeta, että elämä jatkuu myös kehitysalueilla. Sen johdosta on merkittävä ja tärkeä asia, että meillä on hyvät liikenneyhteydet. Sen johdosta olen sitä mieltä, että Viitostien peruskorjaus on aivan välttämätön.

Toisaalta totean myös ed. Tiusaselle, että Savon rata-hanke ei ole mikään lähiajan keksintö, vaan se on useiden kymmenien vuosien aikana ollut eduskunnassa käsittelyssä. Toivoisin, että hanketta voitaisiin viedä eteenpäin, koska me tarvitsemme raideliikennettä Savon ja Pietarin sekä myös Etelä-Suomen välillä.

Ed. Kankaanmäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusasen rataverkkohuoliin on helppo yhtyä, ja ne ovat paikallaan, mutta puheen alussa ja lopussa oli tuomio kanava-asian selvittämiselle. Siitä täytyy todeta, että ed. Tiusaselta on ehkä jäänyt lukematta valtiokunnan mietinnön perustelut ponnelle, joka tässä esitetään. Saimaan kanavan vuokra-aika päättyy vuonna 2010, ja sen sulkujen peruskorjaus maksaisi noin 0,5 miljardia markkaa. Toisaalta, ed. Tiusanen, on otettava huomioon, että sisämaahan on todella, niin kuin ed. Ihmäkikin vasta mainitsi, rakennettu esimerkiksi Keitele — Päijänne-kanava. Jos otetaan huomioon muut sinne suoritettut investoinnit, satamiin ja järjestelmiin, on viisasta hyödyntää tätä sillä tavalla, että ensin selvitetään, niin kuin ponsi edellyttää, Kymijoen kanavoinnin mahdollisuudet ja myös ympäristövaikutukset, joihin ed. Tiusanen ihan oikein kiinnitti huomiota. Kun selvitykset on

tehty, katsotaan, onko se kannattavaa ja tehdäänkö itse kanava. Näin pitää edetä. Ed. Tiusanen, on syytä ehkä hieman katsoa avaremmin kuin vain yhden rannikkokaupungin näkökulmasta.

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tiusaselle ihan sen verran, niin kuin ed. Tykkyläinen totesi, että ratalinjaukset eivät ole tämän päivän keksintö. Ne ovat olleet pitkän ajan asioita. Voisin lohduttaa, että ne tulevat olemaan myös pitkän ajan asioita. En jaksa uskoa, että lähitulevaisuudessa tähän maahan rakennetaan yhtään uutta rataa.

Mitä tulee Kymijoen kanavointiin, se on lähes samanlainen hanke. En jaksa uskoa senkään toteutumiseen lähivuosina. Sen takia niistä on hyvin helppo puhua tänä päivänä täällä.

Sen sijaan yhdyn kyllä huoleen rataverkon kunnossapitomäärärahoista. Niissä varmasti on parantamisen varaa ja niitä täytyy hyvin tarkasti seurata lähitulevaisuudessa.

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin todeta, että Viitostien perusparannus ja sen ongelmien ratkaiseminen on tärkeä asia. Sitä vastaan en sanonut sanaakaan. Itsekin käytän sitä tietä ja totean, että siellä on ongelmia. On ihan paikallaan, että sellaiset asiat hoidetaan järkevällä tavalla.

Totesin, että kansainvälisen Itäradat-selvityksen idea oli kansainvälisen ratayhteyden luominen, nopean, ajannukaisen yhteyden luominen pääkaupunkiseudulta itään. Se oli toimeksianto 14 päivästä helmikuuta 94. Silloin ministeri Norrback totesi, että valitsemme ns. Savon rata-linjauksen, joka ei siis ollut tehtävänannonkaan kanssa saman suuntainen asia.

Sitten vielä Kymijokeen. En katso sitä kotkalaisena, vaan ihmisenä, joka on huolestunut joen kohtalosta ja Suomenlahden kohtalosta ja myös logistiikasta. Joen pohjalla on sedimenttejä sadan vuoden ajalta, dioksiinia ja muita ympäristömyrkkyyä runsaasti. Tohtori Vuori on tehnyt tutkimuksen, Joensuun yliopisto on julkaissut väitöskirjan. Se jo estää kanavoinnin, että sedimentit lähtisivät liikkeelle. Tämä on tosiasia. Sen takia on tällainen tunnelikanava keksitty. Uskoisin, että tämä on ollut yksi ponnin tässä asiassa. Tämä on iso asia, ja se on tutkittu moneen kertaan, hyvät ystävät. 80-luvulla on tehty nämä tutkimukset merenkulkuhallituksen toimesta. Asia on silloin pantu jäihin tai se on lopetettu. Nyt se tulee jälleen esille.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kansanedustajat ovat varmaan matkoillaan joskus nähneet valtatie vieressä sellaisen viitan kuin "museotie". Se on pieni, vaatimaton viitta, joka osoittaa johonkin. Kun lähдете ajamaan tuota tietä, se on yhtä vaatimaton kuin viittakin, monta kertaa huonosti hoidettu. Siinä ei ole minkäänlaista matkailullista, maisemallista sen enempää kuin kulttuuristakaan nautintoa. Puolen kilometrin kuluttua se pötkähtää takaisin samalle valtatielle, jota sitten jatkatte.

Kuitenkin tällaisia teitä pidetään kunnossa, koska museoteitä täytyy olla. Samanaikaisesti kuitenkin saattaa olla, että joissakin paikoissa tuhotaan kulttuurihistoriallisesti merkittäviä, tielaitoksen toimintaan kuuluvia suoranaisia muistomerkkejä yhtään välittämättä siitä, minkälainen merkitys niillä olisi esimerkiksi kerrottaessa, minkälaisissa tieolosuhteissa Suomessa aikanaan elettiin.

Viljakkalassa on sellainen kuin Inkulan silta, josta raha-asia-aloite näkyy liikenneministeriön pääluokan ihan ensimmäisenä raha-asia-aloitteena. Ehdotan 1,5 miljoonaa markkaa Inkulan sillan entisöimiseksi ja säilyttämiseksi. Se on edelleen käytössä oleva, vilkkaassakin käytössä oleva, vanha historiallinen kivisilta, hyvin kapea. Siihen ei kahta kuorma-autoa samanaikaisesti sovikaan. Se on tähän saakka kuitenkin täyttänyt tarpeensa. Mutta nyt siihen viereen rakennetaan komeata riippusiltaa, jolta sen aikanaan valmistuessa on hieno näkymä tälle vanhalle sillalle, joka on tavallaan hyvänä vertailukohtana uuden ja vanhan välisestä erosta.

Museovirasto, joka suojelee kyllä kaikenlaisia lammassaitoja, ei ole lainkaan ottanut asiaa hoidakseen. Viljakkalalaiset ovat niin nuukia, että eivät tähän rahaa laita. Minä puhuin tästä asiasta pääjohtaja Loikkaselle presidentin kutsuilla ja selitin hänelle, ehkä muutaman boolimaljan innostamana, asiaa. Ja kappas vaan, pääjohtaja Loikkanen sanoi, että hän vastaa siitä, että tämä asia tutkitaan, ennen kuin se päästetään siihen malliin, että se silta hajotetaan.

Mutta minä ajattelin, että kun minä olen tehnyt aloitteen, minä hiukan tehostaisin asiaa vielä äänestytämällä täällä eduskunnassa 1,5 miljoonan markan määrärahasta. Se ei mene läpi, mutta kun minä lähetän äänestyskortan ja tämän oman vaatimattoman puheenvuoroni pääjohtaja Loikkaselle, saattaa olla, että hän huumorimiehenä jopa heltyy siihen, että Viljakkalan vanha, todella historiallinen, merkityksellinen kivisilta saa jäädä siihen uuden hienon sillan viereen, niin

että siellä ajelevat voivat havainnollisesti katsella idyllistä, kaunista siltaa salmessa ja nähdä tämän vuosikymmenien aikana tapahtuneen eron liikenteellisesti. Jos näin tapahtuu, herra puhemies, tunnen tehneeni suuren kulttuurihistoriallisen teon, ja vaikka nyt kulutin eduskunnan aikaa täällä vähän, niin se tässä tapauksessa meni hyvään tarkoitukseen.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi puheenvuoronsa aluksi vähätteli museoteitten merkitystä, tosin huumorimielellä tietenkin. Mutta sanoisin, että kyllä upeita museoteitä Suomesta löytyy. Passaapa tulla katsomaan vaikka Mikkelin ympäristöön Porrassalmen taistelun tienoville museotietä, jossa on muistomerkki ja taistelupaikat ja muut. Sille ei pyydetä nyt edes rahaa.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi on tehnyt aloitteen ja tekee esityksen kyseessä olevan sillan seudun hoitamisesta ja sillan säilyttämisestä ja on saanut myös pääjohtaja Loikkasen lupautumaan asian kannattajaksi. Ed. Aittoniemi jo ounasteli, että täällä hänen esityksensä kaatuu. Kysyn vain, voiko pääjohtaja Loikkanen sen jälkeen, kun eduskunta on kaatanut asian, olla enää asian puolesta.

Ed. Tiuri: Herra puhemies! Kun katsoo valtion talousarviota ensi vuodeksi, sitä voi kiittää siitä, että nyt on ainakin lopetettu tai sanotaan keskeytetty sellaisten mahtavien siltojen rakentaminen, joilla ei juuri kovin paljon ole liikennettä. Vanhassa listassa on esimerkiksi Puimalansalmen silta, Kärkistensalmen silta ja Raippaluodon silta, jotka eivät varmaan ole niitä parhaiten tuottavia siltoja. Sen sijaan nyt on saatu mukaan enemmän moottoriteitä ja moottoritien alkutöitä. Siinä suhteessa minusta ollaan oikeilla jäljillä.

Minä kuitenkin vähän ihmettelen valiokunnan mietintöä. Siellä jo puhuin asiasta. Tässä sanotaan, että "valiokunta katsoo, että kehittämishankkeiden valinnassa on kiinnitettävä huomiota teollisuuden ja erityisesti vientiteollisuuden toimintaedellytysten rakenteelliseen vahvistamiseen sekä raskaiden kuljetusten määriin eri tieosuuksilla. Liikennepolitiikassa on myös kokonaan laajuisesti kiinnitettävä huomiota työllistämisedellytysten parantamiseen".

Tämä minusta on aika hyvin otettu huomioon muun muassa siten, että Kehä II on saatu rakenteille. Sehän on sellainen tie, jonka varteen Suo-

nessa voi uutta vientiteollisuutta erikoisen hyvin keskittyä. Siellä on mahdollisuudet sellaiseen huipputekniikan tiehen, joka esimerkiksi on Bostonin ympärille aikoinaan, jo kymmeniä vuosia sitten, rakennettu kehätie, jonka vierelle sijoittuivat monet Yhdysvalloissa merkittävät elektroniikkayritykset. Yhdysvalloissa on muuallakin esimerkkejä näistä. Suomessa ei tällaista ole tähän mennessä saatu aikaan. Kehä II:ta on yritetty jo vuosia, mutta nyt se viimeinkin on saatu rakenteille.

Kun vihreät erikoisesti vastustavat sitä, niin ihmetyttää se, että ei oteta huomioon, kuinka valtavasti päästöt vähenevät, kun saadaan kunnan tieaikaan. Kehä II:n alueella kulkee ilmeisesti noin 30 000 autoa heti, kun se saadaan valmiiksi. Bensiiniä säästyy miljoonia litroja, kun vertaa siihen, että tällä hetkellä suuri osa noista autoista puikkelehtii kapeilla kyläteillä Mankkaalla ja muualla omakotialueilla Espoossa. Meluhaitat tietenkin vähenevät myöskin ratkaisevasti.

Siinä mielessä se valiokunnan huomautus, että ympäristötekijät on otettava huomioon liikennepoliittisessa päätöksenteossa ja että se korostaisi kehittämishankkeiden painottamista päärataverkon kehittämiseen, ei ihan pidä paikkaansa, koska meillä on juuri näitä määrättyjä moottoriteita, jotka ratkaisevasti voisivat vähentää päästöjä. Sen sijaan, jos rakennetaan rataverkkoa, jossa junia kulkee, mutta niissä ei ole matkustajia, se ei välttämättä ole kovin ympäristöystävällistä. Mietintö tässä suhteessa ei minusta kaikin kohdin vastaa tarkoitustaan.

Ed. Lindqvist: Arvoisa puhemies! Huolimatta siitä, että eduskunta on päättänyt pitää yksityisteiden valtionapujärjestelmää koskevan lainsäädännön voimassa, hallitus ei ole aikeissa ohjata yksityisteiden avustamiseen määrärahoja vuonna 96. Vielä kuluvan vuoden talousarviossa yksityisteiden rakentamista tuetaan 13,5 miljoonalla markalla ja kunnossapitoa 103,5 miljoonalla markalla. Yksityistieverkollamme kuljetetaan merkittävät määrät puuta ja maa-aineksia. Samoin tämä tieverkko palvelee vapaa-ajan liikennettä, kesämökkejä, sekä sienestys-, marjastus- ja eräretkillä liikkuvia kansalaisia. Erityisen tärkeä yksityistieverkko on tiekuntien varrella asuville paikallisille asukkailla.

Ilman valtionapua yksityisteitä uhkaa väistämättä kunnan rappaus, tiekuntien kustannukset nousevat ja ympärivuotiset kuljetukset vaikeutuvat. Haja-asutusalueiden yksityisteiden markkamäärältään vähäisten kunnossapito-

määrärahojen poistaminen samaan aikaan, kun määrärahoja lisätään huomattavasti moottoriteiden rakentamiseen, on kovin huonosti perusteltavissa valtiontaloudellisilla syillä.

Tulemme tekemään vastalauseen mukaisia esityksiä yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Lisäksi haluan sanoa, että olen ihmetellyt kovasti, kun näitä moottoritiesuunnitelmia on nyt kuitenkin tehty, että Järvenpää — Lahti-moottoritie ei ole mahtunut tähänkään suunnitelmaan. Vielä viime vuonna syytettiin, että kun siellä on pekkarointia, niin ei saada tätä kauan kaivattua moottoritietä. Nyt hän ei ole ollut siellä haittana, ja sitä ei ole silti saatu paikalleen.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Täällä on käytetty mielenkiintoisesti puheenvuoro ed. Tiurin toimesta. Hän mainitsi ensiksi sillat. Esimerkiksi Puumalan sillasta voi olla kyllä sitä mieltä, että siinä on silta väärään paikkaan tehty. Sinne olisi pitänyt tehdä, jos jotakin olisi pitänyt tehdä, tunneli. Sitten ympäristöhaitat ovat aivan silmiinpistävät, ja uskon, että suomalainen mai-sena tässä kärsi.

Mitä tulee Kehä II:een, sehän hyväksyttiin lisäbudjetin kautta. Lähtölaukaus tuli sieltä ja mielestäni sillä tavalla kyseenalaisesti, että noin suuri hanke aloitettiin ilman varsinaista päätöksentekoa.

En kyllä ymmärrä teidän vertailuanne Bostonin kehätiehen. Onhan siinä aivan erilaiset mittasuhteet, erilaiset kapasiteetit. Jos Suomeen haetaan malli Yhdysvalloista, yhdysvaltalainen highway-ajattelu, ja vielä kun te laitatte tämän asian vastakkain raideliikenteen ja ratojen kehittämisen kanssa, niin tilanne on mielestäni kyllä kovin kestävä.

Nimenomaan meidän tulisi tässä maassa panostaa raideliikenteen kehittämiseen, ei moottoriteihin. Miksi? Siksi, että meidän pohjoinen ympäristömme vielä paljon vähemmän kestää ympäristövaikutuksia, sanotaan esimerkiksi typpioksidin ja yleensä happamoitumisen vaikutuksia kuin etelämpänä. Tiedämme toki, että mitä nopeammin ajetaan moottoriteilla, sen enemmän tulee typpioksideja, sen enemmän tulee happosäteitä ja happamoituminen lisääntyy. Typpioksidien, niin kuin varmasti tiedätte, ed. Tiuri, erittäin hyvin, päälähde tällä hetkellä on meillä liikenteessä. Tässä mielessä en kyllä voi lähteä yhtymään teidän liikennemielipiteisiinne.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Jokin aika sitten valmistui eräs selvitys,

joka osoitti, että suomalainen liikennepolitiikka ei ole suunnitelmallista eikä johdonmukaista. Täytyy sanoa, ettei nykyisenkään hallituksen liikennepolitiikka, tämän keskustelunkin puitteissa ajatellen, ole mitenkään erityisen johdonmukaista, vaan siinä on nopean ja harkitsemattoman politiikanteon mallia noudatettu edelleen. Perusratkaisuja tehtiin sinä kuuluisana yönä viime kevättalvella, kun hallitusohjelman liite kirjoitettiin, josta liitteestä niin monta kertaa tältä paikalta olen puhunut ja joka jälleen täytyy todeta.

Silloin päätettiin, että yksityisteiden valtionavut lakkautetaan. Se oli järjetön päätös. Eduskunta ei sitä lakia sellaisena hyväksynyt, kuin hallitus esitti, vaan jätti sen sellaiseen muotoon, että "voidaan avustaa". Nyt mitataan niiden puheiden pitävyys, joita silloin eräät hallituspuolueidenkin edustajat esittivät, että järjestelmä pidetään voimassa ja myös rahaa siihen osoitetaan.

Me teemme esitykset, huomenna kun äänestetään, että tuolle momentille määrärahaa, ehkä hieman tämänvuotisesta tasosta leikaten, osoitettaisiin. Näin tuo arvokas yksityistieverkko pidettäisiin asianmukaisessa kunnossa myös tulevana vuosina. Se on sellainen kansallisuusomaisuus, jota ei tule jättää hoitamatta. Kun valtio osallistuu sen kustannuksiin, silloin se on myös meidän kaikkien käytettävissä koko laajuudeltaan.

Tästä asiasta on täällä paljon keskusteltu, enkä siitä tämän enempää puhu. Totean vain, että lain sanamuoto rahoituksen mahdollistaa ja nyt on meidän käsissämme, annetaanko siihen rahaa.

Toinen käsittämättömyys hallituksen linjassa oli se, että lisäbudjetissa avattiin uusia moottoritiehankkeita kolme kappaletta. Näin ei toki budjettiperiaatteiden mukaan pitäisi menetellä. Hämmästyttääkin, että vihreät ovat mukana hallituksessa siirtämässä määrärahoja ja avaamassa uusia moottoritiehankkeita. Ymmärrän, että ed. Tiuri niitä puolustaa, kuten aina, kun hän on täällä vuosia ollut. Hänelle se on selvä asia, mutta vihreille tämä on täysin päinvastaista kuin heidän puheensa. Näin epäjohdonmukaista on toimintalinja tässä suhteessa.

Mitä ed. Tiurin äskeiseen puheenvuoroon tulee muutoin, totean, että Puumalansalmen silta, joka nyt on jo käytännössä valmistunutkin ja liikenteelle avattu, on kantatietasoissa tiellä oleva silta, joka korvasi kantatien osuudella olevan lossin. Ollaan sen ympäristö- ja esteettisistä vaikutuksista mitä mieltä tahansa, sinänsä silta siinä puolsi paikkaansa.

Aivan samaa on sanottava myös Kärkisten salmen sillasta Keski-Suomessa. Laskelmat osoittavat, että se on kannattava investointi, ja siitä ei kannata sen enempää kättä vääntää.

Raippaluodon siltaan en ole sillä lailla tutustunut, että voisin siitä sanoa mitään, joten jääköön se.

Arvoisa puhemies! Tuli esille Järvenpää — Lahti-moottoritien rakentaminen ja nimenomaan periaate tienpidon jälkirahoituksesta. Mielestäni valtiovarainvaliokunta on tehnyt viisaan esityksen, kun se on päättänyt esittää pontta, jossa valiokunta edellyttää, ettei vastaavanlaisia muita tienpidon jälkirahoitushakkeita aloiteta, ennen kuin kokeilusta on saatu riittävän perusteelliset ja pitkän aikavälin kokemukset. En näe tätä järjestelmää kovin viisaana. Asia on vähän tulevaisuuden syömistä. Parempi on sitenkin ottaa rehellisesti lainat valtiolle ja tehdä hankkeet sen mukaan, kuin ne järkeviksi havaitaan, eikä tällä tavalla kiertää Etelä-Suomen tiehankkeita ohi muiden hankkeiden. Tätä tämä mielestäni käytännössä merkitsee, eli ponsi on ihan paikallaan ja se tulisi hyväksyä.

Samalla totean, että se, mitä ed. Tiusanen esittää kanavahankkeen osalta kirjoitetun ponnin suhteen, on aivan paikallaan.

Vielä tältä paikalta totean, että huoli radanpidosta on edelleen noussut niin voimakkaasti harvalukuisessa yleisössä ja puheenvuoroissa esille, että toivon mukaan hallitus ottaa sen vakavasti ja järjestää asiat parempaan malliin.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan vanhimman jäsenen, ed. Tiurin, käyttämä puheenvuoro väistämättä ja välttämättä innosti puhujakorokkeelle tulemaan muutamalla sanalla kajoamaan hänen käyttämänsä puheenvuoroon, nimenomaan siihen kohtaan, jossa hän arvioi eräitä tiehankkeita, niiden tarpeellisuutta tai tarpeettomuutta. Se, mitä jatkossa sanon, on tietysti vähän vaikeaa sen vuoksi, että suuresti arvostan ed. Tiuria tiedemiehenä, tutkijana ja tieteen popularisoijana. Hän osaa vaikeita asioita selvittää oikealla ja kansaan käyväällä tavalla, ja se on hyvin ansiokas ominaisuus ja hyvin tärkeä piirre.

Arvostan myös sitä, että ed. Tiurin kanssa voi joistakin asioista olla täsmälleen eri mieltä, kuten alueellisesta kehittämisestä monta kertaa olen havainnut olevani hänen kanssaan. Mutta on tietyllä tavalla kuitenkin aika jaloa ja tyylikästäkin jopa olla niissä asioissa hänen kanssaan eri mieltä.

Mutta sitten tuleekin tämä vaikea kohta, koska nimenomaan liikennekysymyksissä ed. Tiurilla on mustia kohtia, joissa sen ohella, että oltaisiin eri mieltä itse asennetasolla, näköjään faktatkin alkavat heitellä aika pahasti. Kun on kysymys kuitenkin tiedemiehestä, pitäisin hyvin tärkeänä, että tiedemiehen puheissa nämä faktat eivät kuitenkaan kovin kauaksi totuudesta heitelisi. Tämä oli se kohta puheenvuorossani, josta olen hieman pahoillani etukäteen, että joudun näin sanomaan.

Nimittäin on niin, ed. Tiuri, että kun te mainitsitte nimeltä muutamia siltoja, joilla koko kansakunta herkkuttelee iltpäivälehtien kautta, te hyökkääte siinä aallonharjalle, joka on hyvin populistinen aallonharja. Kun te mainitsitte näistä silloista yhden, Kärkistensalmen sillan, tiesittekö — totta kai te tiesitte, mutta tiedättekö te niin avoimesti ja eksplisiittisesti, että voitte sen tunnustaa — että tänä vuonna käynnistettävien uusien kehittämishankkeitten joukossa on seitsemän tai kahdeksan joko hyötysuhteiltaan samanlaista tai huonompaa kohdetta kuin on Kärkistensalmen silta? Tielaitoksen oman selvityksen mukaan, ed. Tiuri, näin on asia.

Voidaan olla yksilötasolla ja asennetasolla mitä mieltä tahansa, mutta sellaisen seikan väittämiseen, että on kannattamattomista hankkeista kysymys, joita rakennetaan sinne tai tänne, en toivoisi mentävän, ennen kuin on vankka faktapohja käytettävissä. Sitä minä toivon ja arvaan, että kun ed. Tiurilla on puheenvuoro, hän antaa minulle vastauksen, mihin hänen arvionsa perustuu. Se ei ollut nimittäin ensimmäinen kerta, minä kuulin, ja sen takia halusin jossakin vaiheessa ihan virallisesti eduskunnan pöytäkirjoihin asken sanomani sanoa.

Toinen seikka, ja se ei liity ollenkaan ed. Tiurin puheenvuoroon, mutta haluan sen nyt, kun korokkeelle tulin, ääneen lausua, on ihmetykseni siitä, että hallituspuolueiden yltäpääri Suomea olevat kansanedustajat ovat nyt valmiita hyväksymään sen, että usean miljardin markan suuruisen perustienpidon rahapotti hyväksytään 3—4 miljardin markan suuruisena blankona ilman, että sen käytön alueellisesta, tiepiirikohtaisesta taikka muusta alueellisesta, kohdentamisesta eduskunta sanoo ensimmäisenkään sanan vertaa. Enpä tunnista yhteiskuntapoliittisesti ja aluekehityksen kannalta muuta määrärahaa valtion budjetista, joka olisi niin suuri kuin mainitsemani määräraha on, jonka määrärahan alueelliselle kohdentamiselle ei eduskunta korkeimpana poliittisena päätösvallan käyttäjänä antaisi

minkäänlaisia ohjeistuksia, niin kuin se ennen tätä vuotta, aina tätä ennen on tehnyt.

En ole sitä mieltä, että eduskunnan pitäisi tiekohtaisesti ruveta päättämään perustienpidon kohteita, en ollenkaan, ei yhtään sellaista kohdetta tarvitse mainita. Mutta se, että edes maakunnittain, edes tiepiireittäin sanottaisiin edes 10 miljoonan markan tai vaikka 50 miljoonan markan tarkkuudella edes se, miten ne rahat käytetään, olisi mielestäni kohtuullista. Kun näpperrellään kaiken maailman muiden asioiden kanssa, alle miljoonan markan määrärahojenkin kanssa, tällä alueella nuo summat ovat todella suuria; miljardimääräisiin määrärahoihin ei anneta käytöstä minkäänlaista ohjeistusta.

Viimeinen huomio, joka liittyy vielä tähän pääluokkaan, on jo monien esille ottama asia yksityisteitten valtionavusta. Sanon vain, että, sanoisiko, parlamentarismin kannalta oli aika häpeällinen se lopputulos, jonka asian eduskuntakäsittely nyt näköjään on saamassa. Penniäkään ei rahaa tule tarkoitukseen, josta eduskunnan ilmiselvä, aivan ylivoimainen enemmistö pohjimmiltaan on sitä mieltä, että näiden rahojen leikkaaminen on tolkutonta ja järjetöntä. Siitä huolimatta eduskunnasta ei löydy enemmistöä, joka uskaltaa napin painalluksen kautta osoittaa, että sen puolesta, mitä he sydämessään ja mielessään tuntevat, voi eduskunnassa äänestää.

Kun ajan eduskunnasta perjantaina ja joskus keskellä viikkoakin taksilla lentokentälle, minä kuljen tämän matkan aikana sellaisten monitasoristeysten ohitse, joiden yksittäisten risteysten hinta on suurempi kuin koko Suomen kaikkien yksityisteitten valtionapu vuodessa. Sen poisottaminen on aivan tolkuton, vailla mitään järkeä oleva toimenpide, joka kertoo siitä, sanoisiko, asennetilasta, johon hallituksen kovan paimennuskepin paimennuksella on kansanedustajat saatu, koska itse monet heistä eivät totisesti halua.

Ed. Tiuri: Arvoisa puhemies! Puumalansalmen sillasta minulla on ainakin henkilökohdasta kokemusta, koska joka vuosi kesäisin käytän sitä, tai olen käyttänyt lossia, ja minusta on murheellista, että sinne on rakennettu valtava silta eikä enää tarvitse mennä ihailemaan järvi- maisemaa, kun siitä pääsee niin akkiä ohi. Ei siellä mitään liikennettä koskaan erikoisemmin ollut, yksi tai kaksi autoa liikkeellä kesälläkin.

Kärkistensalmen sillasta: Ainakin silloin, kun sitä ruvettiin rakentamaan, sitä rakennettiin jo ennen, kuin valtiovarainvaliokunta esimerkiksi

ennätti mitään siitä sanoa. Sinne jo oli pantu työttömyystöillä alkuun se, ja sinä ei ollut kerroin ainakaan kovin suuri. En nyt tällä hetkellä muista, mikä se oli (Ed. Pekkarinen: Se oli 1,3!) — Niin, tulee ottaa huomioon, että Kehä II:n on 5,6 ja on monta muuta paikkaa Suomessa, joissa kerroin on suurempi. Siihen vetosin silloin.

Ed. Tiisanen mainitsi Bostonin kehätien eikä ymmärrä sitä esimerkkinä. Ilmeisesti on kysymys juuri siitä, että Suomessa vielä huipputekniikan teollisuus on niin uutta, ettei ymmärretä, miten se kehittyy ja sijoittuu. Se nimenomaan vaatii tällaisen kehätien, jolla on hyvin nopeat yhteydet yritysten kesken ja lähellä hyviä asuinpaikkoja ja hyvät yhteydet lentokentälle. Kehä II, sitten kun se on valmis, on juuri sellainen. Bostonin ympäri menevä kehätie on valtavasti aikoinaan kerännyt juuri tällaista teollisuutta Yhdysvalloissa, ja siitä on tullut symboli tällaiselle huipputekniikalle. Siitä syystä on hyvä, että Suomessakin nyt sellainen saadaan aikaan.

Lopuksi vielä, ed. Tiisanen totesi, että päärataverkon kehittäminen on nimenomaan ympäristöystävällistä eikä hän ymmärrä, miksi minä en sitä pidä arvossa. Päärataverkon kehittäminen ilman muuta on arvokasta varmasti sikäli, kuin se on kannattavaa. Mutta halusin juuri kiinnittää huomiota siihen, että moottoriteiden rakentaminen on myös ympäristön kannalta edullista, koska moottoriteillä kuluu huomattavasti vähemmän polttoainetta. Esimerkiksi jos katalyysaattoriautot, jotka pudottavat typpipäästöt kymmenenteenosaan siitä, mitä ne ovat ilman katalyysaattoria, saavat ajaa tasaisesti vakionopeudella, typpipäästöt ovat ratkaisevasti pienemmät, kuin jos niitten täytyy aina välillä pysähtyä ja taas lähteä liikkeelle. Nykivä ajo on kaikkein pahin ympäristön kannalta ja tietenkin se, että bensaa kuluu paljon enemmän siinä ja vastaavasti tulee muita päästöjä. Ympäristöystävällisyys koskee myös nimenomaan moottoritieverkkoa silloin, kun tällainen tieverkko on tarpeen eli autoja on riittävästi.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia ed. Tiurille, että hän vastasi ainakin jollakin tavalla käyttämäni puheenvuoroon.

Mitä tulee hyötysuhteisiin, on ilman muuta selvää, että suurten väestökeskusten alueella teitten piirteleminen melkein minne tahansa tuottaa hyötysuhteen, joka on huomattavasti parempi kuin vähän kaukaisemmassa osassa Suomea. Mutta yhteiskuntapoliittisesti ei pelkästään näil-

lä hyötysuhteilla voida näitä asioita ja niitten kannattavuutta mitata, vaikka mainitulla hyötysuhteellakin mitaten mainitsemani silta sijoittuu tavalla, johon tässä aiemmin viittasin.

Sitä paitsi minä voisin kysyä, minkä takia esimerkiksi jostakin Jämsästä tai Tampereelta tai eteläisemmästä Suomesta menevän liikenteen pitää Korpilahden kohdalta ajaa keskelle Jyväskylän kaupunkia, läpi Jyväskylän kaupungin, kiertää noin 100 kilometriä ja tulla suurin piirtein samaan kohtaan takaisin, jos muutaman sadan metrin sillalla voidaan oikaista se lenkki kokonaan. Nyt se liikenne ajaa meidän itse kunkin kodin ohitse keskellä Jyväskylän kaupunkia, eikä siinäkään kovin suurta viisautta ole.

Ed. Tiisanen: Arvoisa puhemies! Ed. Tiuri totesi vaihtelevanopeuksisen ajon ongelmat. Se on tietysti totta. Mutta moottoritieongelmaa on myös se, että nopeudet siellä ovat suuria, tosin jatkuvia mutta suuria, jolloinka polttoaineen kulutus kilometriä kohti on kuitenkin suurta. Nimenomaan moottoritit käyvät kuumina, jolloinka typpioksideja joka tapauksessa syntyy enemmän kuin hitaammalla ajolla, huolimatta siitä, onko katalyysaattoria vai ei. Nimenomaan moottoritieongelmaa on myös se, että se kilpailuttaa nimenomaan raskaan liikenteen myös kumipyörille eikä kiskoille, ja tällöin tulee teidänkin usein esiin ottamanne terveydelle haitallisten pieniläpimittaisten hiukkasten ongelma jälleen esiin. Näistä ihan ansiokkaasti kävitte keskustelua, kun kivihiilivoimaloista puhuimme.

Ed. Kankaanniemi on lähtenyt jo pois. Mutta toteaisin, kun hän sanoi, että radanpitoluokkaraikat ovat todella huolestuttavan pienet, että tähän yhdymme ja monet ovat tästä puhuneet. Totean, että momentille 31.58.77 olen tehnyt ja neljä muutakin kansanedustajaa 20 miljoonan markan lisäysehdotuksen tähän asiaan.

Ed. Pekkonen: Arvoisa puhemies! Täällä on monta kertaa tänä iltana mainittu myös Puumalan silta ja jopa se, että tunneli olisi ollut parempi vaihtoehto. Olen täysin eri mieltä asiasta siitä syystä, että se tunnelivaihtoehto, jota tutkittiin hyvin tarkkaan, olisi tuhonnut sen kirkonkylän ihan totaalisesti. Nyt tuo uusi silta, eikä ole kauan, kun olen muun muassa ajanut siitä ylitse, on erittäin kauniisti piirretty ja sopeutuu hyvin maisemaan.

Toisekseen tuosta luonnon ihailemisesta. Siinä on nopeusrajoitus. Kyllä siinä ehtii aika mukavasti katsella. Ei se niin valtava se liikenne-

ruuhka ole. Kyllä siinä ehtii katsella myös maisemaa. Kiva se on 25 metrin korkeudelta vedenpinnasta myös vilkuilla sinnepäin. (Ed. Tiuri: Saa raitista ilmaa, kun istuu autossa!) — Yes sir!

Kuitenkin vielä yksityisteistä sanoisin, että tämän on todella arvokysymys. Tämä ei ole missään tapauksessa rahakysymys siitä syystä, että tieliikenteeltä kerätään todellakin noin 20 miljardia markkaa veroina ja uusien teitten rakentamiseen ja nykyisiin käytetään noin 7—8 miljardia markkaa. Eli kyllä tämä on arvokysymys. Monet yksityistiet, jotka saavat valtionapua, ovat paikallistieluokkaa, eli niiden pitäisi periaatteessa ollakin valtion hoidossa kokonaan, siis nimenomaan niiden, jotka saavat valtionavustusta.

Viitostiestä on puhuttu. Varkaus — Joroinen väliä ajetaan ruuhkassa noin 12 prosenttia, jonnossa 47 prosenttia. Hyvin tarpeellinen olisi tämä saada myös perusparannuksen alaiseksi.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Pehkonen totesi Puumalan sillasta, niin siltahan hallitsee tällä hetkellä sitä maisemaa. Toisin sanoen silta on se oleellisin komponentti tällä hetkellä, kun me katsomme sitä maisemaa. Silloin kun olemme sillan päällä, niin tietysti me emme näe sillä tavalla siltaa ja me voimme katsella kauniita maisemia sieltä. Mutta jos me katsomme kirkonkylästä, silta on se varsinainen elementti. Pitkä tunneli olisi kyllä sellainen vaihtoehto, joka siinäkin olisi ollut mahdollinen.

Totean vielä tunneliasioista — ne liittyvät tietoihin, arvoisa puhemies — että esimerkiksi Haminan kaupunkiahan koetetaan nyt yliajaa tällaisella moottoritieratkaisulla ja siellä käydään keskustelua nimenomaan tunnelivaihtoehdosta, myös pitkätunnelivaihtoehdosta. Tunnelirakentamistekniikka on kehittynyt. Se on yllättävänkin halpaa, halvempaa jopa kuin vastaavan sillan rakentaminen. E18 meni tähän tunneliin.

E18:sta vielä se, että sitäköän meidän ei pidä millään moottoritieideologialla ajaa, vaan moottoriliikennetie monesti on ympäristön kannaltaakin parempi vaihtoehto. Muuten EU-rahoja E18:aan saamme 28 miljoonaa markkaa ensi vuodelle, joten todella EU-rahoilla ei sitäköän valtaisa hanketta viedä eteenpäin.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Puumalansalmen silta on saanut täällä erityistä huomiota. On myönnettävä, että Puumalansalmen silta ei näyttänyt rakennusvaiheessa kovin hyvältä. Mutta nyt, kun se on valmis, se istuu maisemassa

kohtalaisen hyvin tai ainakin silmä siihen hyvin tottuu. Puumalalaiset, jotka ovat kärsineet sillan puutteesta vuosia, ovat kuitenkin erittäin tyytyväisiä siihen, että silta on tullut. Ei ole ollut mukavaa odottaa lossia sairaankuljetusautossa tai paloaautossa tai muuten ruuhkan takana. Kyllä puumalalaisten elämä siirtyi uuteen aikaan, kun silta valmistui.

Haluan vielä ed. Pekkarisen puheenvuoron johdosta todeta, kun hän valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajana piti huonona sitä, että perustienpidon rahat hyväksytään könttäsümmanä yksilöimättä kohteita eduskunnassa, että tältä osin puheenvuoro oli oikean suuntainen, puuttui oikeaan asiaan. Tällä tavalla on kavennettu eduskunnan päätäntävaltaa ja siirretty valtion putkihallinnolle sitä päätäntävaltaa, joka itse asiassa kuuluu tänne eduskuntaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Pääluokan ja asian käsittely keskeytetään.

2) Hallituksen esitys laiksi merimieseläkelain muuttamisesta

Hallituksen esitys 201/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 26/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

3) Hallituksen esitys työeläkelainsäädäntöä koskeviksi muutoksiksi

Hallituksen esitys 202/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 27/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

4) Hallituksen esitys eläkesäätiölainsäädäntöä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys laiksi vakuutuskassalain muuttamisesta

Hallituksen esitys 187, 188/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 28/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Täysistunto lopetetaan torstaina 14 päivänä joulukuuta kello 0.20.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään torstaina kello 10.

Seppo Tiitinen
